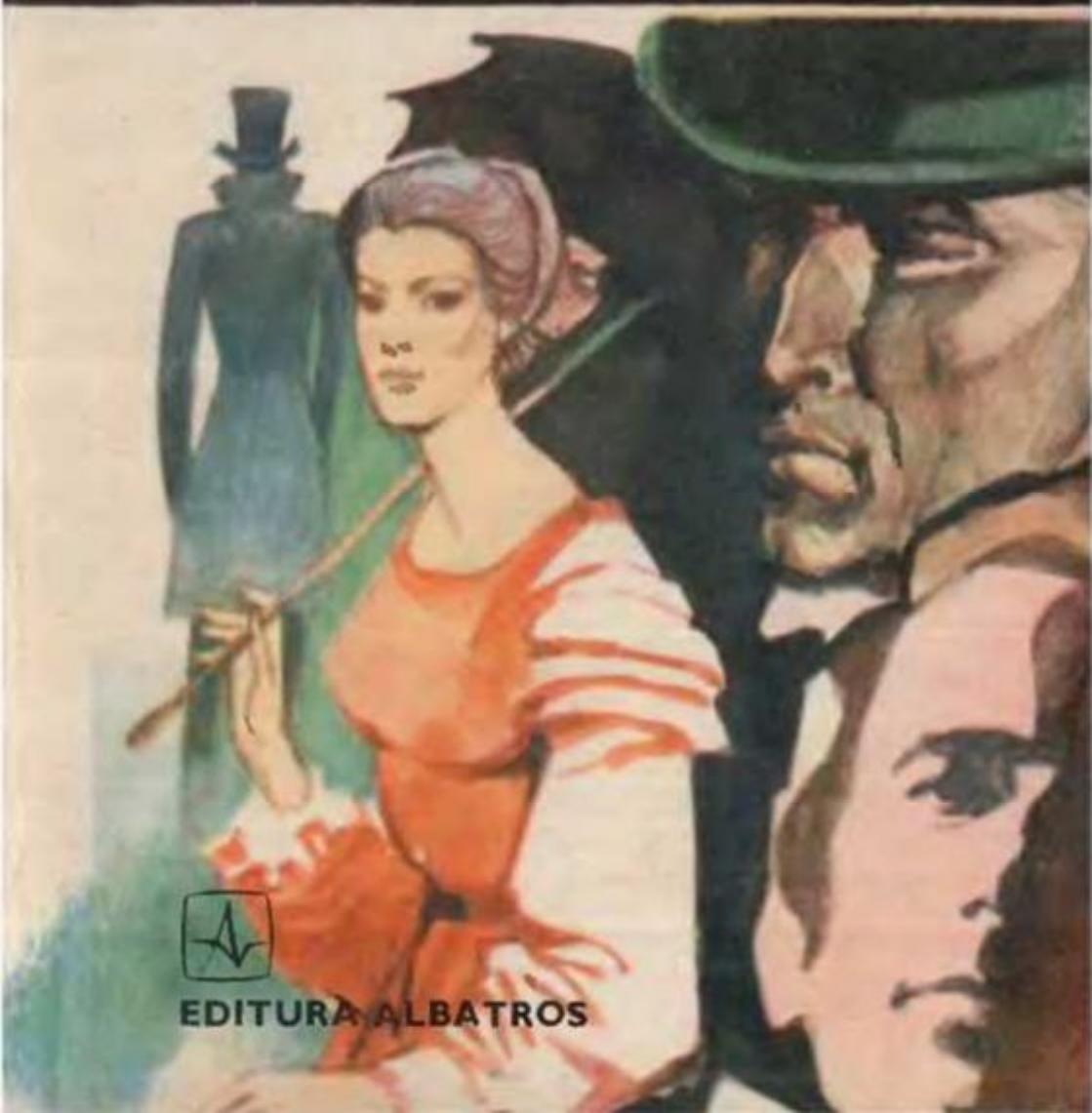
Adrian Adamache

INCERTITUDINILE COMISARULUI

EDITURA ALBATROS

COLECŢIA AVENTURA

Adrian Adamache
Incertitudinile comisarului

EDITURA ALBATROS
BUCUREŞTI 1984

Ilustraţia copertei GH. MARINESCG

I

Marţi 20 mai 1869, subcomisarul culorii de galben al urbei Bucureştiului, dumnealui domnul advocat Mihalache Sabin Postelniceanu, era dejurnă[1] la poliţie. Şi era cald, tare cald, ca-n luna lui cuptor... îşi scosese

[1] De serviciu (pe timp de o zi).

mundirul[2], îşi desfăcuse jiletca[3] şi se vântura cu *Buciumul,* gazeta domnului Bolliac. Îl trimisese pe Ilie Goanţă amploiatul să-i aducă e stacană de vin roşu de la crâşmă, din colţ. „Vezi, Goanţă, să fie rece, de la pivniţă, Goanţă, rece!" ţinuse dumnealui să-l anunţe.

Şi acum, stătea în aşteptare – erau vreo unşpe ceasuri şi răsucea filele unei cărţulii a fraţilor Goncourt – când uşa cancelariei se dădu de perete şi ca o furtună intră un om mărunt, sfrijit, cu numai cinci, şase fire lungi de păr pe toată ţeasta. Era numai în jiletcă, cu cămaşa desfăcută la piept, fără guler tare, dar cu manşetele imense care-i fâlfâiau în jurul braţelor slabe şi goale.

— Dom' comisar... Iute!

Domnul advocat Mihalache Sabin Postelniceanu se opri din vânturatul ziarului.

— Da' ce-i, neică, arde?

— A murit...

— A murit?! Cine, neică, cine?

— Aia... Praporisita aia...

— Cum? Care?

— Îs, cu birja... M-o trimis conu' Grigore şi părintele...

— Măi omule, zise Postelniceanu, încheindu-se la jiletcă, stai jos şi fii mai de înţeles! Cine a murit, frate?

---

[2] Tunică sau uniformă (militară).

[3] Obiect de îmbrăcăminte scurt până la talie, fără mâneci şi fără guler.

— Păi, nu am zis?...

— Ba ai... dar nu e de-ajuns. Trebuie să scriu la condică...

— A, la condică!... da' de ce să scrii?!

— Iac-aşa, că trebuie...

— Ei, dacă trebuie, iacă, stau... Da' mai repede!

— N-a murit? De ce mai repede?

— Ba a murit!

— Atunci? Dacă a murit, a murit, mai poate să aştepte!

Omuleţul se aşează în cele din urmă pe scaunul pe care i-l dădu subcomisarul.

— Aşa, făcu Postelniceanu, terminând să-şi pună mundirul şi aşezându-se şi el, deci... Cum te cheamă pe dumneata?

— Ion sin Ilie.

— Ion sin Ilie. Ce profesie?

— Adică?

— Cu ce te ocupi, omule?

— Aaa! Mi-au venit boii acasă. Îs ţârcovnic la besearecа Sfânta Precistă din mahalaua Băldărăşti, ştii matale, la părintele Seftea.

— Bine... bine... Şi ia zi acum, cine a murit?

— Aia... Cucoana... Cucoana aia, procopsită...

— Care, omul lui Dumnezeu, care? Cum o cheamă, că doar are şi ea un nume...

— A avut, c-acuma a murit...

— A avut... în fine...

— Păi dă un' să ştiu eu? Ştie părintele... Că el ştie multe... Da eu... îs un amărât de ţârcovnic...

— Bine, bine, bine... Da' unde şade?

— Acasă la dumneaei...

— Mă, omul lui dumnezeu, ce uliţă, ce casă?

— A, păi nu v-am spus? Pă uliţa besearecii, alături de conu' Grigore Lumănăraru, ăl de ţine stabilimentul de la barieră...

Postelniceanu s-a lămurit. N-avea cu cine să se înţeleagă. Dar nu ştia cum să-l mai oprească pe Ion sin Ilie care turuia înainte.

— Bine, omule, bine, bine! Gata, gata! Am priceput, nu înţelegi, am priceput...

Totul în zadar. Ţârcovnicul bisericii Sfânta Precistă din mahalaua Băldărăşti se pornise să toace toată mahalaua nu cu venin, ci cu o falsă modestie sfătoasă care-l plictisi la început pe Postelniceanu, dar pe urmă îl atrase. Îşi aminti cuvintele maestrului Corbeaux de la Prefectura poliţiei pariziene: „Nu întrerupeţi niciodată pe martori. Ei vă vor spune multe nimicuri, dar s-ar putea ca din aceste mărunţişuri să vă intereseze multe şi cum între timp venise şi Goanţă cu vinul, îi turnă ţârcovnicului o stacană şi-şi destupă bine urechile.

— D-apoi, domnia ta, dom'le su'comisar, trebuie să

ştiţi că procopsită aia nu e dă mult în mahalaua noastră. O cumpărat de la conu' Tăchiţă măcelaru' – îl ştiţi dumneavoastră, ăl de are prăvălie la Crăişori, acana[4] dă Podul Calicilor, o chişmilie, nu alta, dar are al naibii, doamne iartă-mă, numai carne sfârc, de să duc toate cocoanele ale mari să cumpere dă la el. Ei, zic, a luat procopsită casa de la conu' Tăchiţă, adică n-a luat-o, că a luat-o Ghideon şi de la el ea... a zugrăvit-o, a pus de i-o zidit zaplaz[5] dă piatră înalt şi cu zăbrele sus. Nimeni nu ştie de unde s-a iscrăşit[6] dumneaei pe la noi, nimeni, nici părintele Sfetea care le ştie pe toate, că citeşte la cartea sfântă şi la jornal, nici sfinţia sa nu ştie! Mi-o zis chiar când o ridicat aia zaplazu' şi l-au chemat pă sfinţia sa să facă slujbă: „Bă Ioane, zice, asta are arginţi nu glumă, de parcă l-ar vinde pă Hristos odată pă lună!" Aşa glumeşte părintele – dumnezeu să-l ţie!, că e plin de pildă ca evanghelia de la Matei! — şi cum zic, zice părintele şi mergem. Cocoana şădea şi ne aştepta, împopoţonată ca nimeni alta. Şi era frumoasă, mama ei... Ei, dar noroc şi să trăiţi, dom' su' comisar!

— Noroc, noroc, dar zi-i mai departe!

— Apoi o să-i zic. Da' un' rămăsesem?

— Cât era de frumoasă...

---

[4] Mai la o parte.

[5] Gard (de scânduri, de ulucă); ulucă.

[6] A născoci, a apărea.

— Aa! Era frumoasă. Şi înhăimurită [7] ca o boieroaică... Şi avea nişte mâţe mari şi rotunde, grase dă le pleznea pielea pă ele. Of, ce miţe! Iac-aşa, blănoase şi lucioase la blană şi legate cu o şfoară din aia dă piele. Şi ale dracului, doamne iartă-mă, să gudurau şi să înfoiau în jurul fandositei şi ea să lăsa jos şi le gâdila... Mamă doamne... Da' hai să mergem, dom' şu' comisar, că ne aşteaptă părintele şi conu' Grigore Lumănăraru.

— Da, da! Ai dreptate, hai! Goanţă, vezi c-am trecut la catastif unde mă duc... I-o moartă la... în fine oi vedea eu unde... pe undeva pe lângă biserica Sfânta Precistă din Băldărăşti... Dacă mă caută domnul comisar, să ştie unde sunt. Vezi că dumnealui vine mai târziu. Strânge şi tu pă aici şi trimite-l pe Leorcă să ducă cănile şi ulciorul la crâşmă. Eu am plecat! Hai, Ioane!

În poartă aştepta o birjă de piaţă, de fapt o căruţă ţărănească căreia i se pusese un fel de coviltir din pânză în partea din spate şi mai multe pleduri pe banca din spate, drept perne. Doi cai, numai piele şi oase, dar bine ţesălaţi, aşteptau ronţăind iarba de pe marginea drumului.

— Ei, Bădică, zise Ion sin Ilie, pune-le căpăstru să mergem!

---

[7] Îmbrăcată cu prea multe haine.

Bădica, un găligan, scuipă ultima sămânţă pe care o mâncase şi se sculă alene, deşirându-se parcă la nesfârşit, dădu din cap, drept salut către subcomisar, coborî, puse zăbala fiecărui cal, cu o mişcare lentă şi în silă. Îi bătu uşor peste grumaz pe cai, apoi urcă pe capră.

— Ai, bă, Bădică, dă-le bici odată!

— No, că doar n-or da turcii! răspunse birjarul. Ai şi mata puţintică răbdare! No, hai, căluţii tatii!

Şi birja se porni hurducăind prin gropile drumului până ieşi în Podul Mogoşoaiei, târnosit[8] cu bârne mari de lemn de stejar. Aici Bădică dădu bice cailor, iar Ion sin Ilie îi dădu drumul înainte...

— Şi a plătit, dom' su'comisare, domneşte, nu alta. Numa' ruble din cele de argint, dă pă vremea moscalilor. Şi mie mi-a dat una că am dat răspunsu' la leturghie. Ce mai, domnu', procopsită cocoana... A, da' să vezi mata ce boieri o vizitariseau, numa' unu şi unu! Cu caleaşcă d'aia de stăteau şi mâţele-n coadă şi se iscrăşau la dânsa. Spunea coana Miţa, ştii mata, nevasta lu' conu' Grigore, că şed alături ea. Pfu! zicea dânsa, că şade după amiezile la poartă, că şi-a pus un scaun de ăla cu mâini, de-i zice fotel[9], şi împleteşte toată ziulica lu' conu' Grigore, că e frig iarna la lumânărie, tot felul

[8] În dezordine.

[9] Scaun mare, de obicei capitonat, cu spătar şi cu rezemători pentru braţe.

de târlici[10] şi flanele. Zice dumneaei, cum ziceam „, bă, Ioane, că aşa îmi zice ea, bă, Ioane, când mă vede, ba că să-i tai şi eu o găină, ba să-i mai sparg nişte lemne, om să fiu, ce să fac şi sărac. Să supără el părintele, da' eu, dă la besearecă, iau bani puţini, numai când e cu botezu', de întâi, mai am şi eu câte ceva, da-n rest vai dă măiculiţa mea, aşa că mai fac şi eu câte ceva pă la gospodari. Şi zice coana Miţa: *„Bă, I*oane, să vezi bonjurişţii ce vine la cocoana asta de peste gard", iertaţi dumneavoastră; dar s-a stricat lumea, umblă la pantaloni şi-şi zic numa' bonjur în sus şi bonjur în jos, de parcă n-ar mai fi şi vorbă românească pă lumea aista.

— Bine, nea Ioane, dar mai zi-mi de cocoană... Nu ştii cine o vizita?

— D'apoi dă un' să ştiu eu, dom' su' comisar, că doar nu mă învârtariseam prin juru' dumneaei. Niciodată nu mă chema ca alte cocoane să-i fac ceva. Nu, ea era altfel. Avea un vlăjgan şi o zârhoavă dă fată care-i făceau toate. Da' nimeni nu scotea o vorbă dă la ei, aşa erau dă gură pecetluită!

— Dar ia zi, nea Ioane, cum aţi găsit-o moartă? Cine a găsit-o? încearcă să rupă torentul Postelniceanu.

— Cum? Aţi zis ceva, domnu'? păru Ion sin Ilie că se

[10] Pantof căptuşit cu postav, peste care se purta o altă încălţăminte pentru a-l feri de praf.

trezeşte.

— Am zis: cine a găsit-o moartă?

— Safta, cine altu'?!

— Care Safta? N-ai pomenit de nicio Saftă!

— Ei, Safta... zvârluga aia de fată a cucoanei. Fusese plecată cu Sandu, Sandu să cheamă flăcăul ăla de slujeşte şi el la cocoană, şi cum zic, fură plecaţi, că-i trimisese după nişte vin, cu căruţa lui Blagovă, căruţaşu' ce şade peste drum de Cavafi, tocmai la Căţeleni, la unu Laiotă, vechil bătrân al unui prieten al 'mneaei. Şi au fost plecaţi vreo două săptămâni, şi când veniră înapoi cu vinul, ziceau ei, că era Safta, Sandu şi Blagovă de intrase să-şi ia obolul cuvenit cu ei, au dat dă uşa închisă. Aşa că s-au dus pe din dos, unde ştiau ei că să află şi cheia, şi au intrat. Au crezutără la început că 'mneaei, nu e acasă, dar au auzitără miorlăiturile mâţelor, că v-am spus că avea patru mâţe una şi una, să te minunezi nu alta dă făloase şi blănoase ce erau... Safta zicea că sântără din altă ţară, dă pă la turci, d-acolo...

— Bine, bine, lasă pisicile...

— Da, da, las pisicile, deşi tare sunt altfel decât mâţele de pe la noi...

— Ei, ce naiba...

— Ptiu, doamne iartă-mă, dom' su'comisar, nu vorbiţi cu păcat! Şi cum ziceau ei lu' părintele, zic şi eu:

Au intrat în cameră, deşi era închisă pe dinăuntru. Şi au găsit-o pe cocoana mâncată la gât, şezând în pat şi dusă întru Domnul. Pisicile când au văzut...

— A fost vorba, nea Ioane, să laşi pisicile...

— D'apoi cum să le las, că ele o mâncaseră, deşi puţea că murise dă mult cocoana şi pisicile se învârteau în jurul ei... Cocoana, zice Safta, era toată numai sânge şi pă piept şi pă perne cum era trântită acolo în pat. Pă urmă, ei au ieşit fuga şi au venit la domnu' părinte care era la dumnealui la casa parohială şi domnu' părinte m-o chemat pă mine care tocma' măturam în beseareca că ieri a fost dumeanecă şi am deretecat eu un pic, dar n-am măturat că era păcat. Aşa cum zic, mă cheamă părintele şi zice: „Ia, Ioane, o birjă de la Bădică şi dă fuga după domnu' comisar că a murit cocoana aia cu zidu' de peste drum dă dom' Grigore Lumănăraru", şi eu am venit...

— Păi, atunci de unde ştii de cum au găsit-o pă moartă?

— Dă la el. Dă la Bădică, că s-a aflat... în mahala să ştie tot, dom' su'comisar, tot... Dă câte ori şi-a bătut ăla nevasta, ce-a mâncat ălălalt la prânz, câţi pureci are pe coadă câinele lu' cutărică, mă rog, tot să ştie...

Şi Ion sin Ilie tăcu. Se făcu mic pe bancheta pe care abia îndrăznea să şadă lângă subcomisar. Abia acum Postelniceanu îl văzu mai bine. Pipernicit, cu faţa cât

pumnul, golaşă de păr, şi de culoarea cartofului... Birja zdrăngănea din toate încheieturile prin hârtoapele prăfoase ale mahalalei.

O clipă simţi tot colbul amestecându-se cu sudoarea. Ce l-o fi făcut să se întoarcă iar aici în ţară? Vodă Cuza nu mai era. Iar el numai faţă de Măria Sa era obligat. Era un mărunt conţopist la Prefectura poliţiei şi se trezise într-o seară chemat la Vodă, el şi cu încă unul, Ilicioiu, de la Iaşi, şi trimeşi la Paris să facă dreptul la Universitate, apoi să şadă pe la Prefectura poliţiei franceze să înveţe... „La ţară nouă, ne trebuie oameni noi. Poliţia nu-i un lucru prea plăcut, dar e necesar, măi băieţi! Voi trebuie să învăţaţi să faceţi poliţie nouă, să faceţi poliţie cu mintea şi nu cu bâta!" le zisese Vodă şi din caseta personală le dăduse banii. „Vi-i dau pe toţi, a mai zis Vodă, să vă ajungă în toţi anii, că eu şi cu Mihalache – şi-i zâmbise Kogălniceanului care era şi el de faţă – avem de rezolvat lucruri mari aici în ţară şi nu se ştie niciodată ce-o să mai fie... Dar voi învăţaţi şi întorceţi-vă oameni noi, pentru ţara asta nouă pe care începem s-o facem noi acum!"

Căderea lui Vodă o aflaseră la Paris, dar ei s-au întors, cum fusese vorba. Când s-au dus la domnul cel nou, nici nu i-a primit, iar unul de acolo aproape că i-a dat afară: „Bă, le-a zis, nici nu furăţi la Berlin, acolo să vedeţi voi poliţie..." Şi el şi cu Ilicioiu se gândeau să se

întoarcă la Paris, că maestrul Corbeaux le spusese: „Moldovalahilor, voi aveţi pe dracu-n voi, şi minte cât zece poliţai! Vodă al vostru s-a dus, aşa că ce să căutaţi voi acolo acum? Nemţăloii ăştia s-au întins până la voi... Rămâneţi. Aici că vă găsesc eu nişte locşoare. Poate nu la Paris, dar s-o afla pe undeva ceva şi pentru voi. Şi cu timpul...” Dar ei, nu şi nu, că au o vorbă cu ţara.

Şi umblau de colo colo, până ce se întâlniră cu conu' Mihalache. Oprise doar pentru ei caleaşca. „Ce-i, mă flăcăilor, cu voi?” „Păi, ce să fie, coane Mihalache?!” şi s-au uitat la ghetele lor. Wellington pe care le luaseră pentru noroaiele Bucureştilor, cu carâmbii[11] lor înalţi, dar desfăcuţi acum. „A, vasăzică aşa, nu v-au dat nici măcar o pâine...! Lasă, flăcăilor, că văd eu ce e de făcut! Unde şedeţi mătăluţele voastre?!” „La Avraam”. „Bine, vă trimit eu veste! Până atunci luaţi punga asta. E ceva bani în ea... Mă duc să-i sporovăiesc eu ceva lui Ionache Ghica, că el e bine văzut la Curte şi la Guvern. Până atunci, luaţi-vă ceva haine şi încălţăminte! Nu avem noi mulţi ca voi ca să vă lăsăm să muriţi! Aşteptaţi vorbă de la mine!”

Şi ei s-au dus la han, au mâncat bine, s-au îmbrăcat de sus până jos ca nişte domni şi s-au pus pe aşteptat pe

---

[11] Partea superioară a cizmei care îmbracă gamba piciorului până aproape de genunchi.

prispa hanului în faţa unei ulcele bune.

Şi n-au aşteptat mult că s-au trezit cu un om al Kogălniceanului care-i vesti că au fost numiţi, el, Postelniceanu, subcomisar la Galben, iar Ilicioiu la Târgu-Ocna, poliţai al oraşului.

Au tras un chef de pomină de despărţire şi, a doua zi, Ilicioiu a plecat.

De aici, pentru Postelniceanu au început zilele fripte cu domnul comisar, un individ burtos şi brutal care-şi temea scaunul mai dihai decât Vodă. Ei, dar iată că au ajuns... Birja trăsese în faţa casei cu zid de piatră. O mulţime de oameni din mahala se strânseseră ca la urs. Bădică abia reuşi să se strecoare. Oamenii îl priveau cu gurile căscate, dar făcură loc repede, că era mai bine să nu ai de a face cu poliţaii...

— Un doctor aţi chemat? întrebă Postelniceanu.

— Un doftor? Da' ce să-i facă, că e moartă? întrebă cineva.

— Chemaţi un doctor! şi subcomisarul culorii de galben coborî din birjă urmat de Ion sin Ilie. Nea Bădică, dă fuga şi adu un doctor.

— Mda, mormăi Bădică, dar dă unde? E numai o doftoroaie pe aici... E bună?

— Nu, un doctor. Stai niţel.

Scoase din buzunar un caieţel şi notă adresa dr. Cruţescu, pe care îl cunoştea. Îi dădu foaia. Bădică o

privi pe o parte şi pe alta şi mormăi:

— Io nu ştiu, domnu', să citesc... Vreţi să ziceţi dumneavoastră unde, că-l găsesc eu...

— E cam departe... Ştii unde-i Podu' Mogoşoaiei?

— Ştiu, cum naiba să nu ştiu...

— Dar unde-i biserica lui Nicolae Dârvaş, Sfântul Nicolae?

— Ştiu...

— E cam dărăpănată... Vezi că pă alături stă Clucerul Nicolae Trăsnea. Îl ştii?

— Cum să nu!

— Ei, alături e o casă cu un cat, la stradă... O ştii?

— Oho!

— Ei, acolo, şade doctorul Cruţescu. Îi spui că-l chem eu...

Şi intră dincolo de poarta mare de lemn cu ghinturi[12]. O grădină uriaşă, şi în fund casa.

II

O grădină uriaşă, cu alei ce se întretăiau savant, cu peluze ce alternau cu ronduri încărcate. Dincolo de gardul de piatră se deschidea o lume neaşteptată, complet neaşteptată pentru Postelniceanu căruia îi

[12] Şanţ în formă de spirală

venea să închidă ochii şi să-i redeschidă pentru a se vedea în grădina Luxemburgului. Numai că acum nu-l urmau Ilicioiu, sau Mirrou şi Gabrielle, ci un cârnat de om bogat în slană şi turnat în sutană, numit părintele Sfetea, şi un mustăcios uriaş, cu mâinile cât cazmalele, îmbrăcat într-o cămaşă roşie, pantaloni. De dimie ţărănească, albi, şi o vestă grecească. Mustăciosul se ştergea mereu cu o batistă mare galbenă şi pufăia de parcă ar fi tras un car de grâne după el. „Are astm", gândi subcomisarul, „năduf, cum se zice pe la noi!"

Postelniceanu mergea repede pe aleea cu pietriş roşcat şi se gândea că această femeie care trebuie să fi fost bogată, pricepută şi poate mult călătorită...

— Ce pământ bun, părinte, stricat pentru marafeturi de-astea de flori... Ce pământ bun! Să fi pus, părinte, aici nişte varză şi niscai cartofi... hâî, şi pă urmă, cu piaţa aia aproape... Şi mustăciosul hârâi din nou.

— Da' mergi, taică, mai încet, zise popa, că abia ne ţinem după matale! Şi când subcomisarul micşoră pasul, îl auzi: că noi suntem bătrâni...

Postelniceanu nu răspunse. În mintea lui încerca să cântărească tot ce vedea şi auzea. „Lasă-i pe oameni să se dea ei singuri pe faţă. Tu priveşte-i şi ascultă-i. Şi când vei crede că ştii când şi unde va bate, pune paie pe foc şi el o să se dezvăluie şi mai mult!" Îl auzea parcă pe maestrul Corbeaux.

— Da, da, zise în fine, dar ia zi, părinte, şi se întoarse din mers brusc spre cei doi care-l urmau, ce-a fost înainte aici de a se muta decedata?

— Cum, taică? şi popa tresări, sau cel puţin aşa i se păru Postelniceanului.

Şi subcomisarul repetă întrebarea. Părintele se dumiri:

— Păi ce să fie, taică, iacă era grădina unui zarzavagiu, unu Cristea... Făcea ceapă şi usturoi, varză şi altele. A murit, săracu', şi fii săi, Tăchiţă Măcelaru şi un altul, care s-a făcut boier la primărie, a vândut-o şi-a luat-o cocoana asta...

— De mult?

— Păi să fie vreo trei ani dă paştii care au trecut...

— Aha! Da' pe ea cum o cheamă?

— Apoi dumnezeu ştie, că nu se amesteca cu poporanii. Nici la beserecă nu prea dădea... O singură dată m-a chemat să-i fac slujbă la zid. La casă nu! Casa a făcut-o înainte. Nu ştie nimeni cum e, că a venit cu nişte zidari de aiurea, de nu ştiau nici româneşte. Da' conu' Grigore vă poate spune mai mult, că, de, e vecin...

— Apoi, eu ce să spun, sfinţia ta, că furăm vecini, dar fu ca şi când nu furăm. Nici mălai n-a venit să-mi ceară, nici lumânări n-a luat dă la mine... Iac-aşa, chiar dă ne întâlneam – dumneaei în caleaşca dumneaei, eu în

brişcă aia ce-o am – trecea mângâindu-şi pisicile şi nu mă vedea. Mereu era cu pisicile alea ale ei. Odată când aveam nişte oameni la pus şiţa[13] pe acoperiş, m-am urcat şi eu, vai dă oasele mele, că ştii matale, domnu' poliţai, am ceva aici în pept şi răsuflu greu... şi cum ziceam, mă urc la ăia sus să văd cum fac treaba, şi când să cobor, dau cu ochii de dumneaei că se plimba şi ridicase capul şi să uita la mine. Dau să scot pălăria, da' numai că o văd că întoarce fuguţa spatele şi pleacă urmărită de mâţele dumneaei. Ce să vă zic... Lumea spune multe... Conu' Ghiţă Aluxidis, nu-l ştii mătăluţă, unul din ăia... care îs mai iubăreţi... ştii mata ce vreau să zic, holtei bătrân, dă-i la canţelarie la palat şi şade mai acana, spre mănăstirea Mihai Vodă, şi care umblă pă la locantele alea de pe la crucea de piatră, zice că ar fi văzut-o pă acolo. Da eu nu cred. Lumea e rea dă gură şi ce nu ştie, băsmuieşte...

Între timp ajunseră în casă. Postelniceanu urcă treptele-peron ale casei şi se văzu în faţa unei uşi masive de stejar ţintat cu nişte cuie cu floare mare, din bronz. Apăsă pe clanţa din bronz şi se pomeni într-o uriaşă cameră întunecată. Câteva clipe nu văzu nimic decât nişte pereţi albi şi ceva mobilă. Dar curând ochii i se obişnuiră. Se duse la ferestre şi trase perdelele grele

[13] Bucată subţire de lemn asemănătoare cu şindrila, dar mai scurtă decât aceasta, folosită pentru căptuşirea şi acoperirea caselor ţărăneşti, a cabanelor, etc.

de catifea persiană. Deschise şi geamul uneia din ferestre căci aerul era stătut şi prăfos.

Camera era dreptunghiulară şi foarte mare. Zugrăvită complet în alb. Pe peretele opus ferestrelor era un imens crucifix din lemn închis la culoare. În mijloc, o masă mare pentru 24 de tacâmuri, din stejar masiv, nelăcuită, era înconjurată de scaune înalte, grele, din acelaşi lemn. Tot mobilierul era de o simplitate neaşteptată. În cele patru colţuri ale camerei se aflau patru dulăpioare tot din stejar înnegrit de timp. Pe fiecare se afla câte un sfeşnic de argint masiv, cu câte patru braţe şi cu lumânări negre.

În capetele lungi ale camerei – două uşi mari.

Cei trei se înfiorară cumva de această austeritate.

— Ptiu, făcu părintele, parcă suntem într-o mănăstire! Postelniceanu se apropie de crucifix. Era o piesă veche. Lemnul căpătase patina timpului şi strălucea stins.

— Mda... Acum pe unde o luăm?

— Păi trebuie să fie pe aici Săftica sau Sandu, zise hârâit conu' Grigore Lumănăraru care se desprinse de lângă sfeşnice. E ceară naturală de albine! constată simplu în drum spre uşă. Ieşi şi-i auzi pasul greoi pe prundişul de lângă casă.

— Ce părere ai, părinte? întrebă Postelniceanu, nu pentru că ar fi vrut să audă părerea popii, ci mai mult

ca să spargă liniştea. Dar vocea i se părea că devine rece şi necunoscută.

— Nu ştiu ce să zic, fiule, parcă n-a fost locuită niciodată. Şi privi podeaua de cărămidă roşie, smălţuită.

Postelniceanu făcu câţiva paşi. Se duse şi deschise, aşa într-o doară, unul din dulapurile din colţ. Erau vase. Luă una din farfurii şi privi inscripţia de pe dos. O puse la loc şi închise dulapul.

— Era bogată cucoana, părinte, vase de Faenza! De unde nai'... Iartă-mă, părinte...

— Pentru nimic, fiule, pentru nimic!

De afară se auziră iar paşi, uşa se deschise şi prin ea intră conu' Grigore şi o fetişcană înăltuţă, brunetă şi cu ochii negri şi focoşi. Era îmbrăcată curios: piesele costumului ţărănesc, dar făcute din alte materiale şi fără cusături. Purta o iie din mătase galbenă, o fotă din catifea neagră şi pe cap o basma din mătase verde. Era încălţată cu papuci turceşti cu vârfurile ridicate.

— Ea e Safta! hârâi Lumănăraru. Iar domnia lui, domnu' su'comisar, fa Safto!

— Pe aici, domnu' subcomisar! răspunse Safta şi îi conduse spre uşa din stânga pe care o deschise. O scară spiralată începea brusc din uşă.

— Asta-i singurul drum către dormitorul doamnei!

Scara era abruptă şi, pentru a urca, Postelniceanu,

care era înalt, trebuia să se cocârjeze.

„Parcă suntem într-un episod de-al lui Eugène Sue[14]!” gândi el. Şi-şi aminti şi comentariul hâtrului inspector Coulcoreaux: «Tipul ăsta are imaginaţie, dar ori l-a crezut pe ta’său criminal, sau nu a întâlnit în viaţa lui vreunul!»”.

Ajunseră într-un fel de mansardă cu un perete de sticlă, cu aceleaşi scaune imense de lemn, aşezate acuma însă. În jurul unui cămin englezesc uriaş. Pe consolă, un alt imens crucifix, având de o parte şi de alta două mari vase de marmură. Perdele mari din tiul[15] atârnau la fereastra-perete. Pe jos, un covor gros de Smirna. Pe pereţii laterali, două tablouri uriaşe în ulei înfăţişând una şi aceeaşi persoană: o femeie splendidă, cu părul roşu şi rochie lungă din catifea verde închis, puţin ţeapănă. Tablourile erau identice.

— Pe aici, domnule subcomisar! zise Safta.

Se duse la tabloul din stânga şi-l trase. Tabloul era o uşă mascată. Cei trei fură izbiţi de un miros greu. Păşiră într-o cameră tapetată cu oglinzi, cu un singur geam, uriaş şi acela. În cameră nu era decât un pat simplu, dar foarte larg. Între perne zăcea o femeie cu

---

[14] Eugène Sue (pe numele adevărat Joseph-Marie Sue, n. 26 ianuarie 1804, Paris, Prima Republică Franceză – d. 3 august 1857, Annecy, Rhône-Alpes, Franţa) a fost un scriitor francez.

[15] Un fel de pânză (de bumbac ori de lână) foarte subţire şi transparentă.

părul roşu. Era cea din tablouri. Se învineţise acum şi avea capul sfâşiat, nasul mâncat şi la gât o rană închisă la culoare, dar înfiorătoare încă.

Postelniceanu îşi scoase batista, şi-o puse la nas, deschise geamul larg. Trase în piept aer la fereastră şi apoi se îndreptă către moartă cu batista la nas. O privi. Femeia se zbătuse, căci lucrurile erau risipite şi boţite. Cămaşa de noapte din tiul vernil îi dezgolise picioarele chircite în spasm. O vânătaie mare deasupra ochiului stâng. Partea cărnoasă a nasului lipsea. Ochii exprimau surpriză şi spaimă. Amândouă mâinile îi erau duse spre gât spre rana adâncă şi puturoasă. Era evident că se atinsese marea arteră cervicală. Sângele, închegat acum, negru-roşcat umpluse mâinile femeii, decolteul şi pernele de mătase.

Postelniceanu se retrase scuturându-se.

Din camera alăturată se auzi un miorlăit strident. Tresări şi închise uşa cu portret. Un vag simţământ de vomă îl chinui. Deschise încă un geam şi în camera de alături. Se aplecă în afară şi gândi că în ziua aceea era al treilea geam pe care-l deschide în casa asta. Perdeaua de tiul îi flutură pe la frunte şi îl făcu să tresară. Miorlăitul nu contenea. Era ceva strident şi sălbatec în el. Pisicile... îşi aminti.

— Unde-s pisicile?

— Dincolo! făcu Safta. Sunt înnebunite... A trebuit să

le prindem într-o cuvertură. Au stat o groază de timp închise în cameră cu Doamna...

— Da, da... Probabil de foame i-au mâncat nasul. Când i l-au mâncat murise. Rana n-a sângerat...

Safta se scutură ea însăşi.

— Şi acum ce facem? întrebă părintele.

— Ce? tresări subcomisarul.

— Ce facem? E cald... S-a împuţit, trebuie îngropată... îmbolnăvim mahalaua.

— Să vină doctorul.

— Asta-i bună! E moartă doar. Ce să-i mai facă doctorul? Doar n-o s-o-nvie? şi popa rânji sigur de propria-i glumă.

— Poate fi o crimă...

— Şi ce dacă? Împute toată mahalaua... Postelniceanu dădu din mână a lehamite.

— Stai cuminte, părinţele! S-au schimbat vremurile. Trebuie să constate un medic moartea şi de ce a murit, E prea evident că nu de bătrâneţe. Ascultă, fetiţo, se adresă el mai departe Saftei, cum o chema pe stăpâna ta, de fapt?

— Suzana.

— Suzana şi mai cum?

— Suzana... aşa o ştiu eu... Da' poate ştie Lixandru, că el e dă mai mult timp. Să-l chem?

— Cheamă-l! Dar ia spune, ceva înscrisuri nu avea

cucoana ta?

— Ba, da, alături, dar sunt pisicile în cuşcă.

— Bine, cheamă-i pe Lixandru!

— Da' cu moarta ce facem? O îngropăm? Îi facem slujbă? Vorba aceea, creştineşte... Că doar oameni suntem... Are rude? Pentru parastas, de...

— Om vedea, părinte! Nimeni nu e singur pe lume, mai ales când îi rămâne o casă ca asta... îi facem... nicio grijă. Că mata doar de aia eşti slujitorul lui dumnezeu, şi dumneaei în parohia dumitale... Fetiţo, condu-l pe părintele şi pe conu' Grigore... or fi având treburi... Nu vreau să-i mai reţin. La nevoie, o să vă cerem ajutorul dumneavoastră.

În momentul acela pisicile din camera alăturată începură să miaune iar îngrozitor.

— Luaţi şi javrele astea de acolo...

— O să trebuiască nişte lumânări la moartă! Să trimit să aducă? hârjâi conu' Grigore.

— Nu, mulţumesc! Cum vor hotărî rudele... Până una-alta, sunt jos în salon... o să-i aprindem câteva...

— Da' loc de veci are? Că eu mai am câteva în cimitir.

Lui Postelniceanu îi sări ţandăra:

— Da' bine, părinte, de unde dumnezeu să ştiu?! Eu nu ştiu nici cum o chemă şi dumneata vrei să afli dacă are loc de veci. Poate-i papistaşă, sau luterană... De unde să ştiu...

— Da' cum te răţoieşti aşa la mine, domnu'? Te aranjez eu...

— Coane părinte, interveni hârâitul Grigore, coane părinte...

— Ce coane, ce coane... Nu vezi? Năpâstrocu' are dinţi... Auzi, papistaşă, la mine-n parohie, papistaşă!...

— Vă rog, părinte! E o moartă alături... Nu e cazul să ne certăm! Să respectăm mortul, părinte...

— Eee! Să respectăm o papistaşă... o aia... de la Crucea de piatră! Ia mai lasă-mă, dom'le, cu firoscoşenii de-astea! Eu întreb ca un bun creştin dacă-i facem slujbă, dacă o ducem la groapă cu tot dichisul, ca la un bun creştin. Dacă să-i trimit steagul... şi mata mă iei la trei păzeşte. Da' cine eşti dumneata, dom'le? Un ăla, un poliţai...

— Hai, Sfinţia ta...

— Părinte, nu vreau să mă cert cu domnia ta, dar trebuie să înţelegi că eu nu am niciun drept aici. Sunt un funcţionar de stat care-şi face datoria şi atât. Te rog... Nu-s în măsură să hotărăsc ce şi cum o să fie. Îndată ce voi afla ceva, voi lua legătura cu familia şi ea o să hotărască. Eu... ce pot să fac, eu...?

— Are dreptate, părinte, are dreptate... Hai să mergem!

— Pe aici, părinte, pe aici! făcu şi Safta, care şedea în uşa deschisă. Atenţie la trepte, părinte!

Ieşiră, şi subcomisarul se trezi singur în camera aceea cu covorul ei gros, cu firul lung, de ţi se îngropa piciorul, cu scaunele alea de lemn, mari şi incomode, cu femeia aceea în dublu exemplar ce se priveau între ele cu ochii verzi ca marea şi cu un surâs trist acum.

— Cine naiba ai fost, femeie? întrebă cu voce tare Postelniceanu unul din tablourile în faţa căreia se oprise.

Şi în momentul acela un nou concert de mieunături, dramatic de sfâşietoare şi umane parcă, se auziră din camera alăturată. Şi parcă portretul clipi misterios.

Subcomisarul îşi trase unul din acele scaune incomode şi tari şi se aşează chiar în faţa tabloului. Încercă să vadă viu personajul. Pictorul, probabil italian, după manieră, fusese îndrăgostit de modelul său. Pastaţia era vie, dar femeia fusese stranie. Dreaptă, teribil de dreaptă, de parcă ar fi suferit de o boală a coloanei... Surâsul ei era chinuit, dacă priveai mai atent. Era ascuns însă de o adevărată paradă a dinţilor intacţi. Vizibil, femeia voia să pară veselă şi plină de viaţă. Încercarea era grea pentru sufletul ei. O reţea fină de pliuri ale pielii ochilor făcea un contrast izbitor între partea de sus a feţii şi cea de jos. Da, femeia asta ascundea o suferinţă nedeclarată poate nici ei...

III

Pe la şase ceasuri ale după-amiezii, domnul comisar de galben îşi făcu apariţia la cancelarie. Era prost dispus. Mâncase la prânz o tocăniţă de iepure pe care cucoana Leana, soţia dumnealui, o făcuse după toate legiuirile meseriei – şi iepurele fusese proaspăt – dar îi căzuse la burtă ca plumbul şi acum suferea al naibii. O apăsare îngrozitoare în capul pântecului îl înnebunea, şi tot oţetul de trandafiri al cocoanei Lenuţa nu-l ajutase cu nimic.

Când ajunse la cancelarie, nu-l găsi decât pe Goanţă şi pe Leoarcă. Goanţă mai făcea şi prostia să citească *Buciumul* pe care domnul comisar nu putea să-l sufere de când redactorul ăla avusese neobrăzarea să se dea la dumnealui pentru că bătuse un zarzavagiu în piaţa de flori. De atunci, domnul comisar declarase război gazetei, iar domnii amploaiaţi mare amor aceleiaşi „fiţuici năbădăioase şi afurisite”, după cum o catalogase şeful.

De la venirea lui Postelniceanu, toţi îl văzuseră pe acesta ca pe viitorul şef şi se aliaseră lui şi modului lui de lucru, ceea ce îl scosese şi mai mult din minţi pe comisarul culorii de galben. Vechi funcţionar încă de înainte de revoluţiune, de pe vremea agăi Manu, dumnealui credea în puterea nesecată a bătăii ca

principal mijloc de căpătare a informaţiilor. Acesta era principiul numărul unu. Al doilea principiu: Ăi mari nu pot fi niciodată vinovaţi. Al treilea principiu: Dacă şefu' zice că e neagră, să ştii apoi că e neagră, chiar de ţi-ar scărmăna ochii cu albeaţa.

Şi uite aşa avea vreo zece principii pe care el le numise porunci – după modelul decalogului –, îl pusese pe Goanţă să le scrie cu scrisul lui rotund şi caligrafic şi le afişase în toate încăperile poliţiei culorii de galben, „spre grabnică şi întocmai însuşire de către amploiaţi".

Acum tocăniţa de iepure, *Buciumul* lui Goanţă şi lipsa lui Postelniceanu îl scoseseră din minţi. Urlă:

— Am mai spus, Goanţă, de câte ori... am mai spus să nu vă mai prind cu foiţa asta nenorocită şi idioată prin poliţie! Am spus, sau nu? Da' eu vorbesc şi la voi flutură vântul printre urechi: Şi domnişoru' ăla de Postelniceanu unde-i, mă rog? Iar şi-a luat beţişoru' la plimbare pe Podu' Mogoşoaiei, ai? Ce crede dumnealui că ăsta-i sat fără câini, ai? Sat fără câini... Las' că-l aranjez eu! Hm... Şi, ia ascultă, Goanţă, cum a ajuns la *Românul* de la aia a noastră cu găinaru' de Bădăucă, ai? Nu ştii, nu citeşti jurnalele şi dumneatale... Ai? Probabil Postelniceanu... Că el e cu gaşca aia din Pasaj... Las' că ştiu eu! Umbla cu c... prin mai multe luntri dumnealui... Când cu Conu Mihalache, când cu

pripăşitul ăla de Bulbucat... Parcă nu-l ştiu eu pă greco-talianul ăla şi toată şleahta lui... Auzi, dom'le, delele poliţiei Capitalei să ajungă la jornal, să-l citească toţi găgăuţii de pieţari şi precupeţii de la Obor! Nu, asta e prea de tot! Las' că vă arăt eu vouă!

Şi ieşi trântind uşa. Goanţă îşi şterse fruntea. Îşi mai desfăcu la o cheutoare jiletca şi se lăsă pe scaun la masa lui.

— Uf, a-nnebunit şefu' de tot!

Dar nu se aşezase bine că uşa se trânti de perete şi comisarul intră din nou.

— Am pus o întrebare. Şi nu mi se răspunde...

Goanţă sări iar în picioare şi începu neîndemânatic să-şi caute bumbul şi cheutoarea... dar parcă era un făcut...

— Aaa! Dumneata stai aici ca la cafenea, la Vasiliadis, desfăcut la jiletcă, ai?!

— De câte ori am spus, domnule Goanţă, că nu se învoieşte amploiatul să steie la slujbă descheiat ca la crâşmă sau la cafenea?! De câte ori? Uite ce scrie aici, la porunca a şaptea (şi bătu cu pumnul în „Decalogul poliţienescu" lipit pe peretele încăperii): „Nu-e-voie-ca-amploaiatul-satului-să-umble-descheiat-la-oniformă,-că-nu-suntem-la-piaţă!" Ce zici, scrie, ori nu scrie?

— Scrie... mormăi Goanţă, scrie, să trăiţi, şi-o să mă

învrednicesc prea umil!

„Învrednicirea prea umilă” era vorba de aur a lui Goanţă. Şefu’ se înmuia pe dată, de parcă-l ungea la suflet. Se dezumfla imediat şi devenea mângâietor ca un balsam. Goanţă o folosea destul de des pentru că avea interesul. Era om sărac, cu doi fraţi mai mici şi o mamă oloagă. Toată reţeta melodramatică, dar el rămânea un băiat vesel la poliţie şi trist acasă. Şi de data asta şeful se schimbă:

— Bine, bine... Of, mă Goanţă, mă doare pântecul de nu ştiu ce să mai fac! M-a doftoricit nevastă-mea, dar degeaba...

— Dar ce-aţi mâncat, domnul şef?

— Mă, nimic aşa cu ochi... O ciorbiţă de văcuţă, o tocăniţă de iepure, vreo două-trei chifteluţe şi o fripturică dă berbec, aşa bine friptă, să-ţi trosnească în măsele... Cum ştie nevastă-mea să facă... Zău, Goanţă, ar trebui să te însori şi tu, să nu mai mănânci prin birte...

— Tocăniţa, şefule, tocăniţa v-a făcut-o!

— Aşa zic şi eu, dar nu mai pot, mă Goanţă, nu mai pot!

— Şefule, am găsit eu doftoria...

— Ei, nu... Eşti mare, mă Goanţă, dacă mă lasă. Nu, ia zi...

— O ştiu eu de la mama... Mă duc colea la crâşmă, la

Boroboaţă, şi o fac. Ce ziceţi?

— Du-te, Goanţă, du-te! S-o treacă în seama mea.

— Atunci mi-am luat picioarele la spinare.

— Ia-ţi-le, dar spune-mi mai înainte unde-i bastonaşul ăla de Postelniceanu, că era dijurnă...

— La o delă, şefule, pă undeva prin mahalaua Băldărăştilor... vezi mata că e trecută la catastif...

Şi Goanţă plecă grăbit, să nu se răzgândească şefu'. Nu de alta, dar oboseala şefului era pe inima lui, că nu pusese nici anaforă în ziua aceea în gură, iar vinul băut cu Postelniceanu i se cam urcase la cap. Plus de asta, simţea stomacul cum măcina în gol.

Începuse să însereze şi să se răcorească puţin. Muşterii năpădiseră deja crâşma şi Goanţă se strecură până în odaia din fund unde se adunau de obicei clienţii mai de soi ai lui Boroboaţă. Jupânul tocmai îl servea el însuşi pe domnul judecător Ciuflea, care şedea la masă cu Vasiloae Măcelaru şi Miticuţă. Ghioagă, marele negustor de postavuri din Lipscani.

— Iote, dom'le, şi pă Goanţă poliţaiul... El trebuie să ştie!

— Şezi cu noi la masă, mă Goanţă! Jupâne, încă un pahar! porunci domnul judecător de instrucţiune. Şezi, omule, şi ia zi ce mai ştie poliţia dăspre moarta aia din Băldărăşti...

— Păi, eu nu ştiu nimic! Jupâne, adă şi o friptură, dar

grabnic, că e şefu' la cancelarie. Eu nu ştiu nimic... E dom' subcomisar acolo, iar eu rămăsei dijurnă.

— Cum, dom'le, că vuieşte târgul...

— Zău că nu ştiu! Poate dumneavoastră, dom' judecător. Că de, sunteţi ofiţialitate, dar eu...

— Ai, lasă, dom'le... Pă mine doar m-a anunţat... O chiamă Suzana Avelştoc şi e supusă cezaro-crăiască. Da' aşezată dă mult aici la noi...

— Hăhă! râse scurt Vasiloae Măcelaru.

— Da' de ce râzi, jupâne Vasiloae?

— Păi cum să nu rid, că a dat-o în baltă părintele Sfetea. Dă azi dimineaţă să tot învârtea pe acolo că doar, doar i-o cade o-mormântare şi niscaiva parastase, dar aşa... asta ori e evreică, ori papistaşă, şi zbârr. Şi 'mormântarea şi zbârr parastasele... Acum cred că i s-a lungit boiul dă necaz şi a mai strâns oleacă brâul... Şi mâne-poimâine cade şi la pat să bolească dă necaz... Haha!

— Nu râde de necazul altuia, jupâne, că nu să ştie niciodată! zise Boroboaţă care tocmai adusese friptura lui Goanţă. Nu râde...

— Jupâne, mai prepară dumneata o doftorie de-aia de-a noastră cu piper, rachiu de ienupăr şi...

— Da' ce, dom' Goanţă, iar îl doare burdihanul pă dom' comisar?

— Îl...

— Păi, de, i-a zis doftorul ăla neamţ, cum îl chema, Grathurf, dracu' să-l ia, că ţi se încurcă limba în gură, i-a zis să nu mai înghită fără măsură, da' mnealui: „Ce, dom'le, să mă usuc pă picioare ca pomul neudat?!"

— Aşa-i românul, jupâne, când are, mănâncă cât îl ţin brăcinarii, când n-are râgâie după ce-a fost, rânji Miticuţă Ghioagă.

— Da, săracul, dar mai mult râgâie, decât mănâncă! mormăi în barbă judecătorul de instrucţiune.

— Dacă-i potoros, dom'le, zise Ghioagă iar rânjindu-se şi mângâindu-şi burta imensă peste care se răsfăţa un lanţ de aur.

— Atât de puturos, că nu are pe ce-şi culca putoarea, vai de capul lui!

— Hai lăsaţi, domniile voastre, asta! interveni Vasiloae. Suntem la un pahar acum. Ia mai bine zi, dom' judecător, ce-i cu aia din Băldăreşti, Suzana şi mai cum ziceai matale...

— Avelştoc? Băi, prea multe nu ştiu nici eu. Ia mai toarnă un pahar, jupâne! A mâncat-o propriile-i pisici...

— Aoleu, doamne sfinte...

— Da! A stat închise cu moarta trei zile, că servitorii erau plecaţi după nu ştiu ce... Şi, când au venit, au găsit-o cu nasul mâncat, gâtul şi urechile...

— Să mai ţii. Pisici acasă... De câte ori nu i-am zis eu lu' Marghioliţa mea să dea dracului miţele... Le ţine la

masă cu ea, le culcă cu ea în pat, le spală şi le ţuguleşte... Ba mă pune să-i aduc de la măcelărie numai sfârc şi ţâţă proaspete ca să nu i se bolnăvească jivinele.

— Ar cam trebui s-o măriţi, coane Vasiloae, mărit-o şi să-i toarne bărbat-său vreo câţiva plozi, şi pe urmă uită ea de mâţe şi pisoi...

— Păi ar cam trebui, jupâne Ghioagă, că are şaptâşpe ani. Zestre are, că, de, îs şi eu ceva avut şi-i singură, aşa că după, moartea mea, a ei o să fie totul altfel cum!!... Numai să găsesc un băiat bun. Şi azi...

— Uite, l-ai pă Goanţă aici, interveni şi judecătorul de instrucţie, băiat bun, tânăr, frumuşel, de viitor, cu ceva carte...

— Eee... Să mă ierte domnu' Goanţă, şi eu zic la fel. S-ar potrivi Marghioliţei mele... Frumoşi amândoi... dar... dar...

— Nu-ţi face griji, jupâne, ştiu, am dangaralele mele. Ştiu... dar nu te speria, nu mă supăr eu... Şi încă nu mi-e de însurat... Ei, dar trebuie să plec. M-aşteaptă şefu'... Gata, jupâne, doftoria?

— Gata!

— Treci doftoria la şefu' în socoteală şi friptura mea la mine.

— Doftoria ca doftoria, interveni domnul judecător Ciuflea, dar friptura eu o plătesc, că doar eu te-am invitat la masa noastră...

— Lăsaţi, dom' judecător, lăsaţi, vă mulţumesc, dar lăsaţi...

— Nu se poate, măi Goanţă, nu se poate!

— Vă rog!

— Bine, cum ţi-e voia...

Dădu mâna cu fiecare. Îşi puse chipiul şi se îndreptă spre ieşire. Auzi în urma lui hăhăitul lui Miticuţă Ghioagă:

— Săracu' nu-i sărac, dacă nu-i şi fudul! Hăhă, săracu' nu-i sărac dacă...

La uşă, Neaţă, băiatul de prăvălie, îi înmână sticla şi Goanţă ieşi salutând în stânga şi în dreapta.

Ajunse la cancelarie unde-l găsi pe comisar într-un nou acces de furie.

— Unde dracu' ai umblat? L-am trimis şi pe Leoarcă după tine... Mereu dispăreţi aşa pe nepusă masă şi eu îmi sparg capul aici cu treburile comisariatului... Unde-i Păuliş? Unde-i Corcovăţ? Nu ştii, ai?! Nişte aiuriţi... Şi eu, ăl mai mare din voi că nu vă dau afară, să scormoniţi prin gunoaie ca găinile... Ai adus aia?

— Am adus-o, şefule, şi mă iertaţi umil de aşteptare, dar, să vedeţi, doftoria cere timp ca să fie făcută. Trebuie să se fiarbă ţuica cu piperul, să se răcească cu rom şi pe urmă să se astupe. În fine, trebuie făcut ceai de scorţişoară şi coada şoricelului... Să se amestece...

— Las-o naibii! Dă-o încoace şi dă-i bice în strada

Cailor, că a fost un furt de porci la unu Ghiţă Ciacâru'...

— Atunci eu plec, şefule, dar nu uita mătăluţă că trebuie băută doftoria la un sfert de oră câte un gât...

Şi Goanţă îşi trânti pe cap capela şi ieşi... Bine că mâncai cel puţin!" gândi el în timp ce o lua agale către barieră, pe unde era strada Cailor.

Între timp, comisarul luă sticluţa şi-i dădu drumul întregului conţinut pe gât. Simţi că ia foc, că-i ies ochii din cap, că-l apucă cu năbădăi, că i-a spintecat cineva gâtlejul cu un cuţit înroşit în foc.

— M-a ucis, scârnăvia, m-a otrăvit... ajutoor! îngăimă.

Dar când focul i se prelinse în stomac pârjolind totul, chiar şi durerea, făcu trei cruci mari şi încete, de parcă l-ar fi cuprins evlavia evlaviilor. Se răsuci în scaun, lăsă capul pe spate şi adormi.

— Of, doamne, dulce-i odihna şefului! gândi Leoarcă închizând uşor uşa. Venise să-l anunţe că nu l-a găsit pe Goanţă, dar ce rost mai avea acum?

IV

Ghideon Abramovici, zis Papion, închise prăvălia, puse obloanele şi se pregătea să se retragă în chişmilia

lui din fund unde-şi ţinea aţica[16] şi ibişirul, postavul ’talienesc cu urzeala verde de Florenţa, şi câteva cutii cu horbotă franţuzească „il primo”. Toată mahalaua cumpăra de la el bumbi, aba, postav şi aţă, ba mai împrumuta şi bani cu dobândă mică de numai 20%.

Pe la ceasurile şase şi ceva, Postelniceanu intrase în prăvălie şi-i spusese să închidă uşa că are ceva de discutat cu el. Ghideon nu avu încotro, deşi vadul se cam însufleţea către seară. Nu-i plăcea niciodată să aibă treabă cu poliţia, dar era mai bine să fii amabil decât să te bumbăcească ea când o avea nevoie... Aşa că-l invită pe, subcomisar în chişmilia din fund, aprinse o lampă de gaz ca să fie lumină şi termină să pună obloanele şi să ferece uşa, gândindu-se şi tot frământându-se ce avea domnul poliţai cu el. Nu se ştia el prea curat, dar oricum nu făcuse cine ştie ce afacere dincolo de obiceiul pământului.

Curiozitatea îl făcu să se grăbească, se lovi la un deget şi îi dădu sângele, aşa că intră, sugându-şi-l, în odaia din fund.

— Cu ce pot servi eu pe domnul comisar?!

— În primul rând, jupâne, dacă nu te-ar supăra prea mult, cu un pahar de apă...

— Să mă supăr? Să mă supăr? De ce să mă supăr? Şi

---

[16] Bumbac răsucit în două cu care se face urzeala pânzei.

cum să fie paharul rece? Să aibă pe lângă el şi o dulceaţă, sau un şerbet... Are Ghideon un şerbet de trandafiri de o să-ţi lingi buzele, domnu' comisar! L-am primit deunăzi de la Adrianopole... Trandafiri de Kazanlâc, o grozăvie, ascultă la Ghideon c-a stat ani lungi la Turchia şi ştie ce e bun...

— Bine, bine, hai, cum o fi, apă să fie...

— Imediat, domnu' comisar, că aici le are Ghideon pe toate... Că scrie şi la cartea sfântă să fii bun cu cei care sunt buni cu tine... Şi eu sunt bun, domnu' comisar... atât cât mă lasă negustoria asta a mea, dar eu sunt negustor cinstit, domnu', sunt negustor cinstit... Nu fur, nu înşel oamenii... Sunt cinstit... Dar ce am făcut, domnu' comisar, cu ce am greşit, de a ajuns să se interesuiască poliţia de mine?... nu, pentru numele lui Iehova, cu ce am greşit? Ghideon e negustor cinstit, poţi mata să întrebi pe toţi negustorii din târg, chiar şi pe cei de la Lipscani... Şi e sărac Ghideon... Păi asta-i negustorie? Aţică, niscai horbotă acolo la domniţe... Vai dă bătrâneţile mele! Da' ia poftim, dom' comisar, aici la mine un şerbet cum n-a mai mâncat neam de neamul dumitale, dar iartă-i, domnul comisar, pe prostul de Ghideon... zice şi el ca să zică ceva, cum să nu fi mâncat neamul dumitale, neam de boieri mari! Doamne, că prost e Ghideon ăsta!

— Hai, lasă, lasă, că n-a mâncat! Dac-ar fi ştiut tata că

e boier n-ar mai fi vrut să moară... într-adevăr, e un şerbet ca la sofaua seraiului...

— E, păi n-am zis eu?! mai vrea domnu' comisar? Un borcănaş pentru cucoana domniei voastre... Ce ziceţi?

— Las' că n-am cucoană...

— Vai, să poate, dumneavoastră, bărbat frumos, cu carte, cu ţidulă dă agă la mână?! Nu, nu să poate... Şi-s atâtea boieroaice... care sospină după un june ca mata...

— Lasă, lasă... Om vorbi altădată de asta.

— O să mai fie şi altă dată?

— O să mai fie. Mai bine spune-mi ce ştii despre Suzana Avelştoc!

— Eu? Nimic...

— Ghideoane...

— Jur... jur!

— Ghideoane... Fii atent!

— Sunt atent, domnu' comisar... da' nu ştiu mare lucru... E din cezaro-crăime... Doamnă mare... Lua de la mine horbotă... şi atlaz... şi catifea... Atât!

— Ghideoane, să te-ntreb ce fu cu povestea aia cu unu... ce-i zice Bâldâbâc...?

— Aoleou, n-a fost nimic, domnu' comisar... El a cerut, eu i-am dat... a adus postavul ăla de la Lipsea... De unde să ştiu eu că el.

— Bine, atunci să te întreb şi eu...

— Ăăă! S-o lăsăm, cocoane, zău, s-o lăsăm! Nu ştiu ce

învârtea cucoana, zău că nu ştiu, dar' bani avea. I le plătea un domn... dar nu ştiu cum îl chema.

— Ghideoane, ce-a fost cu vameşul ăla?

— Apoi, dacă mă iei aşa, domnu' comisar... da, îl cheamă... îl cheamă... Mavrodi.

— Mavrodi...

— Îhî...

— Mavrodi... şi mai cum?

— Nu ştiu...

— Iar? Ascultă, Ghideoane, te rog să termini cu ţârâita asta! Sunt destul de obosit. Vreau să ştiu tot ce ştii. Femeia a fost omorâtă. E o chestie de crimă şi sper că nu vrei să fii amestecat în asta...

— Vai dă mine, dă păcatele mele cele multe şi cele grele, dar eu nu ştiu nimic dă crimă... Ce amestec am eu? Ce amestec, domnu' comisar?

— N-am zis că eşti amestecat, dar uite... în hârtiile moartei am găsit numele tău trecut.

Se lăsă un moment de tăcere. Ghideon Abramovici începu să se uite la propriile-i mimi, de parcă le vedea pentru prima oară.

— N-o să mă credeţi, dom'. Comisar, dar eu nu ştiu prea multe... Acum vreo trei ani a venit văru-meu Isidor... Isidor, zaraful, la mine şi mi-a zis: „A dat norocul peste tine, Ghideoane! Fă cum ştii şi adă nişte covoare bune, Smirna, sau Şiraz, dacă poţi vreo treizeci

de coţi de voal frâncesc şi atlaz cât poţi!" „Da' dă unde bani, măi cărpănosule?" „Iacă-ţi dau şi eu şi împărţim..." „Da' de ce nu faci tu totul, că eu mă ţin de aţica mea!" „Mă, că tu eşti prost, mă Ghideoane, eşti prost... Eu vreau să te fac om, şi tu..." Şi am făcut-o, că nu cade des o aşa pleaşcă pă mine. Am adus nişte Buhara, câteva persane, voal şi atlaz. A venit Isidor cu domnul Mavrodi şi cu cucoana aia... Au cumpărat tot, dar au lăsat marfa la ine. Era chestie de câteva mii de galbeni şi m-am mirat. Pe urmă, vine Isidor şi zice: „Ghideoane, vezi că eu am grija averii tale... Am auzit că Tăchiţă Măcelaru din Crăişori ar vrea să vândă locul ăla din uliţa Sfânta Precista, unde şi-avea ta'său grădina... Ca să nu să, certe cu frate-său, care-i la primărie conţopist. Fă şi tu un drum până la el şi cumpără-l!" Eu, prostu', că nu e sub stele un prost mai mare ca Ghideon Abramovici, mă duc şi cumpăr. Şi iar vine Isidor cu domnu' Mavrodi şi cucoana, îmi dă alţi bani buni pă loc, le dau chitanţă de bani şi zice Isidor: „Ghideoane, domnu' Mavrodi a cumpărat locul pentru domnişoară Avelştoc, dar nu vrea să să ştie... Aşa că la primărie o să figurezi tot tu dă proprietar, până una alta... Şi uite, domnu' Mavrodi îţi dă, drept mulţămire, o mie de galbeni acum şi în fiecare an câte o sută de galbeni pentru ostenală! Cât timp va crede dumnealui că trebuie să pari dumneata propietar. Bine?" Cum să

nu fie bine?! Nu vindeam eu aţică şi bumbi de o sută de galbeni în cinci ani. Şi unde-ţi cade pă de pomană o sută? Zi-i şi mata, dom' comisar, că de, eşti dişteptt. Unde mai pui că pe urmă am făcut contract, dă faţă, că arendez locul dom'şoarei. Şi suta îmi venea drept arendă. Să cam minunară mulţi. Că pă două 'hectare de pământ iau o sută de galbeni, dar de, aşa scria la patalama... aşa era... Au zis mulţi atunci: „Iacă ce bune afaceri face Ghideon Abramovici!" Şi nu ştiu dacă s-au bucurat ei, dar eu ştiu că m-am bucurat. Dar cine râde la urmă, râde mai bine... Uite şi matale în ce am intrat... Şi spunea săracu' taică-meu: „Ghideoane, nimeni nu dă nimic dă pomană!" Şi eu care era să-l cred nebun, după afacerea asta! Dar mare tâmpit, aşa un tâmpit ca mine, nu cred că mai este cineva pe lumea asta!...

— Hai, lasă, lasă... Mai bine-mi spui ce ştii despre acest domn Mavrodi!

— Păi ce să vă spun eu, e boier mare, cu case pe Podul Mogoşoaiei şi în mahalaua Broştenilor. Are şi ceva moşii pe undeva prin Muşcel, dacă capul ăsta prost al lui Ghideon nu-l înşală, la Criveşti are şi un conac mare şi o crescătorie de cai. E de neam domnesc printr-o legătură cu familia Mavrocordaţilor. E însurat cu o Băleancă şi are doi copii, destul de mari, pe undeva în Franţa sau în Germania. Dar nu cu Băleanca, cu alta... Da' mereu se împrumută de la văru-meu

Isidor, de are ăla un teanc de piţule cu semnătura dumnealui. Îi plac caii, muierile şi vinul dulce. Zicea văru-meu Isidor că se dă în vânt după bureţi pregătiţi mănăstireşte, în oţet şi ulei de măsline... Umblă cu o caleaşcă cu blazon, cu patru cai negri şi însteuaţi.

— Dar despre femeia aia ce ştii?

— Pă ce mi-e mai sfânt, să mă trăsnească Iehova, dacă mint! Nu prea ştiu multe... Atât că era tare frumoasă, ţicnită şi tristă...

— De ce era ţicnită?

— Păi, nu i-aţi văzut casa? Mai bine în chişmilia asta a mea. E murdară, e prăfuită, e înghesuială, dar e omenească. La ea însă totul e frumos, dar e tare rece şi nu ştiu cum, fistichiu. Se îmbrăca numai în verde şi liliachiu. Duminica, îmi zicea Agachi Limanian, armeanul de lângă Bărăţie, că se plimba cu caleaşca prin tot târgul, apoi se ducea la slujbă şi şedea îngenunchiată toată slujba, nu să mişca, de parcă era stană de piatră. Se termina slujba, plecau credincioşii, dar ea rămânea acolo ore în şir în aceeaşi nemişcare. O fi omul credincios, habotnic, dar nici aşa...

— O fi avut femeia ceva pe suflet...

— O fi avut... Şi avea, că doar trăia, cum să zic... în păcat cu domnul Mavrodi... Lumea zice că a scos-o domnul Mavrodi dintr-o aia... Gura lumii... gura lumii... Era prea frumoasă şi avea privirea prea goală ca

să nu fie şi ceva de astea... Da' eu nu pot să zic. Nu am a ştire eu, Ghideon Abramovici, negustorul de aţică care vânează fiecare muşteriu de două parale...

— Ei, dar asta nu-i de ajuns ca să spui că era ţicnită...

— Ba era. Domnu' comisar, era! Cu pisicile alea ale ei... Mă cheamă într-o zi să-i duc nişte olandă, ştiţi dumneavoastră, pânză din aceea ce vine din Olanda... Iau vreo douăzeci de coţi şi mă duc. Ştii mata ce făcea?! Dau să intru şi-mi zice Safta să mai aştept. Mă aşez acolo unde sunt cele două tablouri ale ei... Mă duhnea a parfum. Mă, ce dracu e? zic-eu. Mă învârt în sus, mă învârt în jos. În fine, iese dumneaei ţinând mâţele alea în nişte şaluri de horbotă din cea bună, lioneză, că mă pricep, că dă la mine o luase. Le-mbăiase în parfum, domnu'! E, asta nu-i ţicneală? Mă sufoca mirosu' şi alea, mâţele, să uitau la mine chiorâş. Şi vorbea cocoana cu mine şi le pupa pe bot, iar mâţele-şi întindeau botu', dar-ar benga-n ele dă mâţe! Altădată mă duc iar după suta mea dă galbeni, şi o găsesc mâncând, ea dintr-un taler de lemn, în vreme ce mâţele mâncau din farfurii, din cele de Faenza... Şi vrei mata să spui că nu era aşa... dusă...?

— Bine, bine... Dar pe văru-tău, Isidor, unde-l găsesc acum, la ceasurile astea?

— Păi... ştiu eu... Da' nu mai luaţi un şerbet... sau poate... poate vreţi să împărţiţi cu mine, domnu'

comisar, umila mea cină... Am un crap umplut... Ptiu... nici că vă închipuiţi dumneavoastră minunăţie mai mare...

Dar Postelniceanu salută şi plecă. Rămas singur, Ghideon Abramovici se întreba ce va ieşi şi din povestea asta. „Dar, până la urmă, care să fie vina mea? Am trăncănit, am trăncănit, poate prea mult, dar nu îndeajuns. Ar fi mai bine să-l vestesc pe Isidor de toată tărăşenia".

Şi începu să-şi îmbrace repede caftanul lui vechi cu care obişnuia să iasă în târg, deşi era ros şi nenorocit, dar numai să arate cât era el de sărac şi amărât. Dar se răzgândi. „Şi dacă mă urmăreşte vreunul?! mai bine trimit pe cineva. Da, e mai înţelept!"

Ieşi pe uşa din dos şi strigă:

— Ioane, bă Ioane, ia fă-te-n'coa'!

Un cap ciufulit şi hirsut se ivi dintr-o odăiţă din curtea plină de bălării. Ion era sluga neştiută a jupânului, slugă neştiută ca să nu-l biruiască stăpânirea mai mult.

— Bă Ioane, ia aici cinci parale şi te du până la Tocală găzaru şi ia de două parale gaz de lampă... După aia, te duci cu trei parale la Halid şi-ţi iei tu ce vrei, şi numai după aia, numai, fii atent, treci pe la conu' Isidor şi spune-i – să nu uiţi, bă, că te ştiu eu greu de cap, aşa că bagă bine la cap – spune-i lui Isidor că s-a acrit putina

aia de varză pentru boier Mavrodi şi să ştie! repetă acum...

Ion repetă tot.

— Acum pleacă, dar să nu încurci borcanele că te smintesc din bătăi, auzit-ai?

Şi mulţumit de sine, Ghideon Abramovici se reîntoarse în odăiţa lui.

V

În camera lui singuratecă de la hanul lui Avraam de sub dealul Mitropoliei. Postelniceanu începu să se dezbrace încet. Turnă apă în lavoarul de sub fereastră şi începu să se, spele pe faţă pe gât. Era tot năclăit de transpiraţie şi se simţea lipicios. Trecuse pe la cancelarie, dar nu mai era decât agentul dejurnă, Corcovăţ, şi află că şefu' era bolnav şi morocănos, că Goanţă era plecat după un furt de porci în strada Cailor, Păuliş, dumnezeu ştie, că nu apăruse toată după-amiaza. Lăsă vorbă ca, a doua zi, Păuliş – care se pare că nu prea avea ce face – să-l caute la han. Dis-de-dimineaţă, că avea treabă cu el.

În fine, termină cu spălatul şi se aşeză în faţa mesei, unde băiatul de la han îi adusese un cârnat mare de porc prăjit, o salată şi un sfert de pâine. Începu să mănânce tacticos, învelit doar în cearceaf. Se lăsase

seara, dar nu se răcorise îndeajuns. Pe lespezile de piatră de afară se auzeau trecând caleşti. Deschise geamurile şi zgomotul paşilor trecătorilor, bocănitul căruţelor ce treceau spre piaţa de flori, lătratul îndepărtat al câinilor, precum şi lălăitul unor cheflii din locanda de la parterul hanului pătrunseră în cameră odată cu adierea unui vântuleţ văratec.

„Repetitio est mater studiorum", îşi aminti dictonul latin atât de des folosit de maestrul Corbeaux. Îi lipsea acum. Îi lipsea şi Ilicioiu.

„Ar trebui să-mi caut o cameră în târg sau să mă însor! gândi Postelniceanu. Seara e prea rău să fii singur..." Dacă Goanţă n-ar fi fost după porcii ăia, l-ar fi chemat să bea ceva amândoi. De ce nu i-o fi lăsat vorbă să-l caute? Dar Goanţă are totdeauna problemele lui de familie. Şi poate că nu ar fi venit... îi zisese cineva, undeva, de o cameră... Dar unde şi cine?! Şi când se gândea că acasă, în Argeş, avea o hărăbaie de casă ce stătea goală... Ar trebui să o vândă şi cu banii să-şi cumpere o casă în Bucureşti, sau să se mute la Argeş, poliţai. Mai ales că acum conul Mihalache era ministru la Interne... îl atrăgea însă Cetatea asta a lui Bucur. Nu ştia de ce, poale pentru că semăna undeva cu Parisul, cu un Paris mai mititel şi mai de margine, dar cu aceiaşi oameni deschişi, amestecaţi, uşor aiuriţi, glumind şi de bine, şi de rău. Da, da, ar trebui să vândă hărăbaia. Da,

dar acolo sunt toţi ai lui, şi viii, şi morţii...

„La naiba cu toate gândurile astea... Ce facem cu frumoasa Suzana? Repetitio est mater... Carevasăzică, moare. Doctorul Cruţescu spunea că rana de la gât şi artera aia este ruptă după lovitura de la tâmplă, căci sângele a curs. Dar sfâşiatul de către pisici a gâtului încurcă lucrurile. Nu se poate şti ce fel de rană a fost ab originem. Deci nu ştim care rană a provocat propriu-zis moartea, nici cu ce obiect s-a făcut vătămarea. S-ar putea ca s-o fi lovit cu ceva dur, apoi să-i fi tăiat artera. Pisicile, înfometate, au fost atrase de rană la început...

Aiurea1ă! Un punct de nesiguranţă.

Bun, dar cine e această Suzana Avelştoc? Ştim cu certitudine că era întreţinuta domnului Mavrodi, că e austriacă prin căsătorie, catolică, născută undeva prin Italia. Nu ştim de ce a venit în ţară. Ce a făcut înainte de a fi amanta de lux a lui Mavrodi, de ce a fost omorâtă. Ştim doar că a fost angajat jidovul Ghideon Abramovici să-i cumpere pământul şi casa, că ea şi-a ridicat un zid de piatră, dar, deşi catolică, a chemat un popă ortodox să-i slujească gardul. Casa şi-a modificat-o cu zidari italieni. Dar nu-i ştim cine sunt. Ce l-a făcut pe Mavrodi să-şi ia toate măsurile alea cu Isidor şi Ghideon? Nu e primul boier mare care are amantă... De ce o ascundea? Îi era amantă? Safta şi Lixandru nu i-au văzut niciodată decât discutând... şi slugile ştiu de multe ori mai mult

decât oricare altul. Ce discutau?

Bun, stăm cum nu se poate mai prost...

Termină de mâncat cârnatul, strânse firimiturile pe tava cu care i se adusese totul şi le scoase afară pe sală. Se urcă în pat cu sticla de vin pe care n-o terminase, renunţând la pahar.

„S-ar putea ca Suzana Avelştoc să-l fi avut cu ceva la mână pe jupân Mavrodi... S-ar putea, zic. Dar care o fi rolul lui Isidor aici? Apoi, Suzana asta era tare sucită... Modificarea casei e de-a dreptul stranie... Sunt cam multe în neregulă aici... În fond, n-am văzut nici toată casa".

Începu să se îmbrace repede. Închise geamurile, camera şi o porni repede pe scări în jos.

— Jupâne, strigă Postelniceanu, jupâne Avraam, ai pe aici o birjă? Am nevoie repede de o birjă.

Găsi un birjar care-şi lua tainul de rachiu.

— Hai, nene, dacă vrei ceva parale, hai repede!

— Stai, bre boierule, că mergem... Oleacă... că doar nu dau turcii acuşica...

— Ascultă, jupâne, mergem sau nu? Eu nu am timp de aşteptat!

— Îţi naşte nevasta, boierule, de te pristăveşti[17] aşa cu goana? Stai, că viaţa e lungă!

---

[17] A muri, aici cu sensul de a se omorî cu graba.

— Mă, omul lui dumnezeu, mergi ori nu?

Birjarul dădu pe gât rachiul şi oftă din rărunchi:

— Aşa sunteţi dumneavoastră, boierii de acum, vă alergaţi viaţa într-o clipită!

Ieşiră afară, se urcară în birjă.

— Ei, acum, boierule, încotro?

— Încotro... încotro?... făcu pe gânduri Postelniceanu. În strada Precista din Băldărăşti. Îţi spun eu unde să opreşti...

— Aoleu, atât de departe?! S-a făcut, boierule, acolo te duc.

Birja era dintre cele noi, cu perne şi felinar şi Postelniceanu se simţea tare bine. Era răcoare. „Şi îmi trebuie Goanţă, neapărat Goanţă... E băiat isteţ. Cum de nu mi-a venit în gând să caut acolo? Goanţă, da, da. Să lase porcii pe seama altuia...”.

Şi începu să-şi chinuie gândul cu toate acele necunoscute aduse de moartea năprasnică a Suzanei Avelştoc în capul străzii Precista, opri birja. Coborî şi vârî în mâna birjarului o monedă de argint.

— Săru’mâna, boierule, săru’mâna!

— Stai, te duci în strada Cailor, la unul Ghiţă Ciacârul şi-l cauţi pe domnul agent Goanţă. Dacă e plecat, te duci în Bărăţie, pe uliţa din dosul bisericii papistaşe, la nr. 17, vezi că e un nuc mare şi umbros, intri în curte – nu are câine – şi în fund pe stânga, a treia

uşă, baţi bine, şi-l cauţi pe acelaşi domn agent Goanţă. Îi spui să lase totul şi să vină aici, că-l cheamă subcomisarul. Ai înţeles?!

— Curat, boierule, şi mă iertaţi că nu v-am recunoscut, dom' su'comisar...

— Nu face nimic, iar după aia îl aduci aici şi mai iei ceva parale din chestia asta. Acum întinde-o!

Birja se pierdu în noapte şi Postelniceanu plecă spre casa Suzanei Avelştoc. Mahalaua era adormită. Ici-colo, câte un câine se asmuţea singur la lună. Subcomisarul bâiguia încet drumul prăfos în lumina care se cernea difuză. Un pic de ceaţă, mai repede un abur nesigur, se ridica dinspre grădini. Ajunse la poartă şi un moment se gândi să bată cu mânerul mare de fier. Dar casa era atât de departe şi nu se ştie dacă-l auzea cineva. Aşa că se întoarse în dreptul zidului, unde un copac răsărise rebel chiar în marginea drumului. Îşi aminti cum se urca pe vremuri, când era copil, pe copaci. Îşi scoase ghetele, le legă şireturile şi le atârnă de umeri. Pe urmă, în ciorapi, încercă să urce, dar alunecă, aşa că şi-i scoase şi pe aceştia şi urcă. O ramură se apleca peste gard şi el porni pe ea, dar craca cedă şi era cât pe aci ca subcomisarul culorii de galben să facă un buf de toată frumuseţea, dar în ultimul moment se prinse de grilajul de fier cu care se termina zidul. Ghetele îi scăpaseră, dar el se încordă şi trecu gardul.

Apoi se îndreptă către poartă, o deschise, îşi căută pe orbecăite ghetele, şi se întoarse. Lăsă poarta deschisă pentru Goanţă, şi deodată îşi aduse aminte că Goanţă nu ştia unde poate veni. „Las' că-l trimit pe Lixandru!" se linişti el şi porni spre casă, care era în întuneric toată, cu excepţia unei camere, probabil camera unde se afla moarta. O luă cu paşi mari pe alee.

Odată ajuns, încercă uşă de intrare, dar aceasta era închisă. O luă pe lângă clădire şi ajunse în spate. Apăsă pe clanţă dar şi uşa asta era închisă. Bătu puternic şi aşteptă. Niciun răspuns. Mai bătu o dată şi tot nimic. Se reîntoarse la uşa principală şi bătu şi aici. Casa lui a goală.

O luă pe lângă clădire neştiind ce să facă. Un prim moment ezită, apoi începu să încerce toate geamurile de la parter. Dar toate erau închise. Mormăi ceva în barbă înciudat. Se căută prin buzunare, scoase batista, îşi înveli mâna stângă şi lovi unul din geamuri. Cu un zgomot surd, geamul se sparse în partea de jos. Strecură o mână şi deschise ivărul. Apoi trase geamul, se agăţă de marginea ferestrei şi intră în cameră. Pe orbecăite, o luă pe lângă pereţi, până ce găsi unul din sfeşnice. Era gol.

— Ptiu, făcu, le-au luat! şi merse mai departe pe lângă pereţi până ce dădu de celălalt dulăpior cu sfeşnic. De astă dată avu noroc. Într-unul din braţe era

o lumânare. Se căută în buzunare, îşi scoase amnarul, scăpără şi aprinse lumânarea.

La lumina tremurândă a lumânării negre camera părea lugubră. Scaunele acelea cu spătar înalt păreau imense, greoaie, iar umbra, ce se întindea stăpânitoare îndărătul spetezelor păreau nişte uriaşi prăvăliţi peste masă.

Şi tăcerea care domina casa fu deodată sfâşiată de urletul îndepărtat al pisicilor.

Postelniceanu nu era un om fricos, dar o clipă carnea i se răsuci pe el.

— Ei, strigă, nu e nimeni pe aici?!

Era de-a dreptul caraghios, gândi, dacă ar fi fost cineva, nu ar fi trebuit să spargă geamul. Îşi luă inima în dinţi şi porni spre uşă. Uşa de intrare. Deschise şi lumina cernută a lunii descoperi în sângeriu mat o parte din podeaua de cărămidă roşie. O pală de vânt flutură în toată lungimea imensele perdele de tiul[18] de la geamul pe care intrase. Undeva, un câine urlă.

— Ptiu, drace făcu subcomisarul, o adevărată scenă de groază!

Porni spre uşa care ducea sus. O deschise. Un curent de aer puturos îl izbi şi uşa de la la intrare se închise cu zgomot, gata-gata să-i stingă şi lumânarea. Urcă scara

---

[18] Ţesătură de mătase, de bumbac sau din fire sintetice foarte fină şi străvezie, alcătuită din ochiuri rotunde sau poligonale.

abruptă şi răsucită. Se pomeni în camera cu cămin deasupra căreia trona crucifixul. O lumânare mare, galbenă, ardea pe consola căminului, între cele două vase mari de marmură, la picioarele Cristului răstignit. Uşa tablou era deschisă larg. Cu oarecare teamă, aruncă o privire spre patul din dormitor.

Tresări. Patul era gol.

Intră. Ceva i se părea nelalocul lui. Dădu de o parte cuvertura. Aşternutul era curat. Doar două pete insesizabile de ceară neagră pătau una din feţele de pernă. Avu senzaţia că cineva îl priveşte. Se întoarse brusc. O figură imobilă, gălbuie îl ţintea cu nişte ochi aprinşi de după uşa-portret.

Nu-şi putu abţine un icnit. Ridică lumânarea.

— Ptiu, fir-ar al dracului! Am început să fiu slab de înger.

Era un tablou în ulei, agăţat după uşă şi pe care la amiază nu-l zărise. Cineva pusese o lumânare pe un dulăpior ca şi cele din camera mare de la parter. Dulăpiorul era mai înalt de astă dată şi avea o cornişă care ascundea lumânarea. În semiobscuritatea din cameră, lumânarea nu lumina decât palid capul din tablou, în timp ce dulăpiorul părea un corp nemişcat.

Se apropie. Era un cap de Crist din şcoala germană veche. Deschise cu o teamă de neexplicat dulapul. Înăuntru nu era decât rufărie. Îl închise, se întoarse

lângă pat. Se aşează.

— Unde dumnezeu or fi dus cadavrul?

Le spusese la plecare să pună gheaţă în jurul moartei, dar să n-o mişte.

Se sculă în picioare. Trebuia să facă ceva, căci altfel începea să acumuleze groaza. O simţea cum urcă nebănuită în el.

— Aiureală, se batjocori singur, cu voce tare, pentru a-şi face curaj, aiureală...

Dar ochii i se opriră asupra unei lămpi de gaz cu abajur ce se afla lângă un scaun-jilţ, altfel decât celelalte din casă, un scaun-jilţ din cele moi, cu arcuri... Se apropie şi aprinse lampa. Parcă şi spaima se risipi odată cu lumina.

Se aşează în jilţ, dar sări repede ca ars. Din pernele moi ale scaunului îl înţepase ceva. Se aplecă şi văzu între perna spetezei şi perna părţii orizontale a jilţului ieşind ceva strălucitor. Apucă atent cu degetele acel ceva strălucitor şi trase. Perna orizontală alunecă dezvelind o ascunzătoare neaşteptată. În partea de jos, sub pernă era o casetă de lemn. Capacul se deschise imediat: înăuntru se aflau o groază de bijuterii din aur, brăţări, coliere, inele. Printre ele un mic carneţel cu scoarţe aurite. Instinctiv, îl luă şi şi-l vârî în buzunar. Apoi închise caseta. În momentul când se pregătea să împingă perna, auzi un scârţâit prelung. Se întoarse cât

putu de repede, dar nu văzu decât stele verzi şi o izbitură îngrozitoare îl fulgeră în mijlocul frunţii.

VI

Birjarul îl găsi pe Goanţă acasă. Tocmai îl certa pe unul din fraţii lui mai mici ce slujea la un cârciumar din vecinătate. Făcuse o boacănă şi acum urla că nu se mai întoarce la stăpân, că „o să-l cotonogească jupânul" şi că lui nu-i place să fie crâşmar... să ia minţile la oameni şi apoi şi banii", în fine, că mai bine se face căruţaş, că a şi găsit unu' care să-l ia pe lângă el.

Goanţă terminase toate poveţele şi sfaturile şi se pregătea să treacă la sfătuirea cu cureaua de la nădragi, când se pomeni cu birjarul. Când află despre ce e vorba, îl mai ameninţă pe puşti cu pumnul, îşi înhăţă mundirul şi capela şi o întinse.

Pe drum, se auzi strigat şi-l văzu pe Păuliş făcându-i cu mâna să oprească. Opri şi acesta sări în birjă.

— Pe unde umblaşi, măi Tudorele, întrebă Goanţă, că azi fu şefu' cu gură mare...

— Aşa e el mereu şi nu ştiu de ce-mi mai spui. Mai curând să-mi zici când o fi cu gura mică ca s-o trec în calendar cu cruce roşie. Mai bine să-ţi zic eu o vorbă creaţă: Popa Musceleanu iar s-a apucat de divan-taifase la Radu-Vodă...

— Şi ce-i cu asta?!

— Ai dreptate, tu eşti nou. Măi, Musceleanu ăsta e un om ieşit din tipic. Unul din popii ăia cărora nu le mai ajunge cădelniţa şi amvonul. Scrie, scoate o gazetă, unelteşte, dumnezeu ştie ce mai face. Politiceşte pare apropiat de liberalii lui C.A. Rosetti şi Brătianu, ba chiar de Bolliac uneori. Pare a vrea o reformă a bisericii, serios vorbind nu-i nimic sigur. A fost pe vremea lui Cuza şi foncţionar de stat la Culte şi Instrucţiune. A făcut o potlogărie cu nişte brânză...

— Cu brânză?

— Da! Atunci, la inundaţii, a fost însărcinat de guvern să ia nişte brânză pentru cei care nu mai aveau nici casă, nici masă. Guvernul i-a dat banii, dar sfinţia sa i-a păpat, negustorul a protestat că nu i s-a plătit... Chestia a ajuns şi prin *Buciumul*. A ieşit tărăboi, a fost dat afară din minister. Gata, gata să-l şi caterisească, dar chestia s-a aşezat până la urmă. A rămas curator la mănăstire, la Radu Vodă. În sfârşit, tipul se-nvârte prin politichie, dar nimeni nu ştie ce hram poartă.

— Dar ce-i cu divan-taifasele alea de care vorbeai?

— A, alea... De vreo şase-şapte ani adună o groază de popi şi diaconi la mănăstire, într-o sală. Nimeni nu ştie ce se tăifăsuieşte acolo. O singură dată acum vreo trei ani, un agent, Ghiţă Scorescu, nu-l ştii tu, a murit, săracu', fie-i ţărâna uşoară, a reuşit să intre şi el. Se

îmbrăcase călugăr şi-i dădea cu „doamne miluieşte”, până a intrat şi el acolo. Era o întreagă cacialma acolo. Se adunau, făceau o slujbă, aprindeau lumânări, aruncau anateme lu’ conu’ Mihalache şi lu’ vodă Cuza, pe chestia secularizării. Pe urmă făceau nişte aiureli cu lumânări lipite. Oricum, Ghiţă, n-a prea priceput el mult că totul era pă greceşte şi el săracu era tufă la aşa ceva... Stăpânirea a făcut anchetă la toată tărăşenia, dar ori n-a ieşit nimic, ori se vârâră nişte cozi mai stufoase de sfinţi din ăi mari, că toate căzură baltă cu porunca numai de a-i ţine sub supraveghere pă toţi. Şi...

— Cocoane, am ajunsără! Aici l-am lăsatără pe dom’su’comisar.

— Bine, bine! Îţi datorăm ceva?

— De, zicea dumnealui... dar las’ că îl mai văd eu la han şi ne socotim noi...

Goanţă şi Păuliş coborâră. Birja se întoarse şi plecă.

— Unde naiba o fi dom’ advocat? întrebă Păuliş.

— Eu de unde vrei să ştiu? Dar era cu o delă de crimă... Trebuie să fie la moartă.

— Şi aia unde e?

— Prea bine nu ştiu, când a venit ţârcovnicul ăla de la beseareca – uite beseareca – zicea de un gard mare de piatră. Trebuie să fie. Pe undeva, pe aici... Hai!

O luară încet, bâjbâind prin iarba de pe lângă garduri. Apoi ieşiră în drumul mare, unde, de bine de

rău se vedea oleacă la lumina lunii.

— Uite zidul! arătă Păuliş o pată neagră.

— Asta trebuie să, fie. Mamă, zid de cetate, nu alta! Şi ce poartă de stejar... Bă, asta a costat o groază dă bani...

— Lasă, Goangă, că boierii nu se plâng de asta. Ei nu vânează paraua ca noi ăştia, sărăntocii. Eu cel puţin... am nişte găuri la coperiş, de mai mare dragu', pun talere prin casă când plouă. Dar de unde să iau un galben, c-atât mi-ar trebui, să pun şiţă[19] nouă? De unde? Din leafă?! Abia îmi duc zilele şi mai vin şi cotonogit, de a năucit coana propietăreasă punându-mi cataplasme. Of, doamne, că prea ai milă cu unii şi îi uiţi pe alţii!

— Ce-i dumnezeu vinovat, mă, lasă-l acum, şi hai să intrăm că poarta e dată în lături.

Intrară. Goanţă înainte, Păuliş după el.

— Tu-i dumnezeul ei de treabă, îl auzi Goanţă pe Păuliş, frumos e, mă Mitică!

Şi Goanţă îi dădu dreptate, Luna se aninase departe, undeva în nişte plopi avizi de înalt. Era senin, călduţ. O veritabilă seară de mai, cu atmosferă transparentă. Stelele luceau ca nişte briliante.

— Of, Doamne, poliţai trebuia să mă fac! Să umblu teleleu cât ţi-e noaptea de lungă şi să bombăn prin

---

[19] Bucată subţire de lemn asemănătoare cu şindrila, dar mai scurtă decât aceasta, folosită pentru căptuşirea şi acoperirea caselor ţărăneşti, a cabanelor etc.

puzderia de stele nenorociţi ca şi mine, care n-au avut de ales decât a se face borfaşi.

— Azi nu eşti cu boii acasă, Tudore!

— Nu-s niciodată, măi Mitică. Când mă dădu tata la ceva carte, ostenindu-şi spinarea peste ciubotele rupte ale mahalalei întregi, credea că mă face domn. Şi ce domn am ajuns! Îmi dau cu tifla, toţi beţivanii, toţi cârciumarii şi toată liota aia de pungaşi care fac pe proprietarii. Iar eu îmi rup pingelele pe uliţi ca să le fie lor tâlhăria liniştită şi prosperă. La naiba, şi vrei să-mi fie boii acasă? Unde naiba, doamne iartă-mă, că a de-i zic eu casă, e cocioabă de-a binelea! Prinzi câte un amărât că a furat o pâine pentru că-i mureau pruncii de foame, îl bumbăceşti bine şi dacă-i dai drumul de milă, îţi freacă ţie ridichea domnu' comisar, că el nu suferă decât de prea multă mâncare. Şi vrea să-l cred pe el: „Domnule agent Păuliş, tâlharu-i tâlhar şi dacă calcă legea sfântă şi strămoşească a proprietăţii, e bai mare, că altfel am fi toţi tâlhari de sus şi până jos, şi n-ar mai trăi nimeni în linişte cu ce agoniseşte!" Parcă nu-s tâlhari de sus şi până jos. Cel mai tâlhar e el însuşi. Ştii povestea cu Bărdacă... L-a prins cu ocaua mică, i-a dat drumul, şi acum pofteşte când vrea domnul comisar la crâşmă, papă, bea pe săturate şi pa! Bărdacă fură cât zece, mai trimite câte ceva şi domnului comisar şi tu nu mai poţi să zici nimic, că te cheamă domnul şef:

„Domnule agent Păuliş, de ce nu-ţi vezi, dom'le, de treabă? Te bagi cu nasul şi unde se orânduieşte şi unde nu! Fii atent, domnule agent, că te zvârlu afară cât ai zice peşte!" Na, şi-ţi dă Bărdacă cu tifla. Şi câţi de alde Bărdacă nu-s?!

— Ei, Tudore, aşa-i de când lumea!

— Fir-ar ea de lume să fie...

— Ssst! Ia taci din gură! Parcă se aude ceva. Uite colo...

— Ce-s cu ăştia?!

— Nu ştiu... La naiba! Vin drept spre noi. Să ne ascundem!

Două umbre alergau nebuneşte către poartă. Cei doi agenţi se fofilară după nişte tufe şi aşteptară. Ceilalţi nu-i văzuseră şi veneau către ei. Când mai aveau un pas de tufe, Goanţă şi Păuliş ţâşniră în faţa lor.

— Stai că trag! ţipă Păuliş.

Dar, parcă la un semn, cei doi se despărţiră. Goanţă se aruncă înainte şi prinse picioarele unuia dintre ei. Păuliş îl scăpă pe celălalt. Strigă din nou:

— Stai că trag!, dar umbra alerga înainte. Trase un foc în aer şi imediat acela se opri.

— Nu trage, dom' şef, nu trage, că stau. Iacă stau.

— Vino încoace, iubitule! Fă-te mai aproape... Aşa, nu lăsa mâinile în jos că te belesc de nu te mai cunoaşte soacră-ta! Cine eşti, pruncule, mânca-te-ar mama, de

iubiţel frumuşel şi găgăuţ?

Şi tot trăncănind, Păuliş îi aplică un pumn în falcă de-l dădu de-a berbeleacul. Şi înainte ca acesta să-şi revină, era deja călare pe el, îl răsucise cu labele la spate şi-l legase cu o frânghie de mătase pe care o purta la el de mult. Începu să-l caute prin buzunare:

— Hopa, domnul meu are şi pocnitoare! Ştii, bobocule, că asta te costă dacă nu ai şi ţidulă? Acu' scoală, ţăndrălache, să-ţi vadă nenea boiul la lumină. A, ce domn măreţ şi falnic, şi sorcovă veselă înhăimurat! Şefule, se pare că ai parale! Nemţeşte, nemţeşte, pocnitoare, pocnitoare... A-ntâia... Ia păşeşte mătăluţă înainte, dar să nu faci care cumva vreo năzdrăvănie că-ţi fac fundu' strecurătoare! Gata, Goanţă? L-ai înhămat şi pe ălălaltul? Bun! Ia ia-o şi tu înainte, găselniţa mă-tii! De ce fugeaţi, mă? Ce căutaţi voi aici? Ai, mama voastră de căţălăndrăi...

— Domnu', fii atent, domnu'...

— Ce, mă, ai şi limbă? şi piciorul lui Păuliş se opri din viteză în partea de sus a picioarelor prizonierului lui Goanţă.

— Domnu', orăcăi cel lovit, vedeţi că dumnealui e boier Mavrodi...

— O, ce onoare! Ce onoare pe umila mea privire să vadă un coşcogeamitea boierul dând bice propriilor lui picioare! Ia zi, boierule, cum se face de văzui una ca

asta? S-a stricat caleaşca? V-o murit herghelia?! Eu ştiam că boierii merg călare sau în caleaşcă... Nu-i a bună, nu, nu-i deloc... Te pomeneşti că ţi-am mutat falca, mii de scuze, boierule, 'dar de unde să ştiu eu ce falcă am mutat? Hai, intraţi în hruba asta! Phu, ce duhneşte! Te pomeneşti, boierule, că nările matale fine, de-aia fugeau, de duhneală. De, cam aşa e...

— Mergeam la poliţie, domnu'! făcu cel lovit. E un hoţ înăuntru.

— Cum?! Alt boier! Băi, Mitică, aici o fi o sindrofie, o soarea şi noi Venirăm aşa...

— Ia mai tacă-ţi fleanca, Tudore! Zi, mă, ăsta care ai gură mai mare, cum ne cocoţăm acolo unde-i lumină?

— Ne trebuie o lumânare. Că e întortocheată rău scara. Daţi-mi drumul şi aduc eu un sfeşnic.

— Zău, mă?! Nu mai spune! Tu nu-l cunoşti pe domnul agent Păuliş, flăcăule! A închis el atâţia ochi de oameni că nu pleacă niciodată fără lumânare şi amnar, ca să nu-i facă taica popa slujbă de mort fără lumânare şi nespovedit. Ai grijă, Goanţă, până-mi cotrobăiesc prin buzunare. Aşa. Să fie lumină! Şi a fost lumină... A, uite că avem şi o lampă pe aici. Ia să facă tata ziuă... Îâăm! Ce păsări rare, Mitică, ce păsări rare. Da' ia zi, gură mare, unde-i hoţu' să-l aranjez?

— Sus!

— Ia-o înainte! Preaplecat vă urmez, dar cu amorul

meu cu butoiaş plin de foc mai dihai decât toată ţuica crâşmelor urbei ăsteia. Sus piciorul şi repede! Atenţie că ăsta face bum şi lasă lat!

Urcară scara în salonaşul de lângă dormitor.

— Ce zici, Mitică, reîncepu litania lui Păuliş, mai văzuşi tu covor mai boieresc ca ăsta? Nici salteaua ta de paie mucezite nu e aşa moale cum îi aşternutul de picioare la boieri. Mamă, şi ce credincioşi suntem! Uite, Goanţă, ca la Bărăţie, nu alta. Ce crucifix! Ei, doamne, doamne, ce osândit te-o fi muncit cu încredere în tine!

— Tudore, ţine-i bine! Dom' subcomisar e colo...

— Mamă, ce i-aţi făcut, mă, că vă pristăvesc acum! Pistolul ăsta al meu e cam năbădăios, tu-vă muma...

— El e hoţul, dom' poliţai!

— Gura, dumnezeii tăi de sclifosit! E dom' subcomisar al nostru. Ce are, Goanţă?

— E pălit, rău, Tudore. Drept în mijlocul frunţii. Ne trebuie apă. Ţine-i bine, grijania...

— Şedeţi colo, sclifosiţilor, că vă aranjez eu! Să nu mişte unu' că-i cântă prohodul nenea popa! V-am zis că pistolul ăsta al meu e cam cu năbădăi...

— Ţi-am spus, domnule poliţai, că nu ne ferim din faţa legii... zise şi celălalt.

— Aaa, ai prins şi tu grai, pasăre rară?

— Eu sunt boier Nicolae Mavrodi, aşa că. Dă-mi drumul la mâini, dacă nu vrei să te reclamuiesc la

Vodă...

— Ei, nu zău, te duci şi la Vodă, ai'? Nu, bobocule, n-am chef de o bubuială drept în mijlocul frunţii. Hoţ, ai? Mama voastră! Şedeţi în jilţurile alea. Aşa! Să vă aranjez puţin. Cu ce naiba... A, da...

Şi Păuliş desfăcu cordoanele ce legau perdelele de la fereastra peretelui-geam. Îi legă bine de scaune şi intră în dormitor.

— Te-aranjară, şefule, păcat de boiu[20]! Că erai flăcău frumos... E, dar ce contează o despicătură de astea la faima definitivă a marelui poliţai Frunte-hărtănită?!

Îl luă de jos pe subcomisar, şi-l întinse pe pat. Îşi scoase batista – o basma uriaşă şi înfloratăă, Tamponă rana.

— Mda, nu mai supurează. Mda...

Se întoarse alături. Îşi trase unul din scaunele acelea cu spătare înalte, îl întoarse cu speteaza către acei doi. Deschise mundirul, îşi scoase chipiul şi-l aruncă pe un alt scaun. Încălecă scaunul şi scoase pistolul.

— Ne mai ţii mult aşa legaţi? întrebă cel ce-şi Spunea a fi Mavrodi.

— Ei, acum să discutăm între noi, domnii mei! se făcu Păuliş că n-aude. Cine eşti tu?

Şi îl arătă pe cel mai tânăr dintre ei, un flăcău de

---

[20] Trup, statură, înfăţişare, fizionomie.

douăzeci de ani, cu un boiu puţin oriental, ochi mici, alungiţi spre tâmple, cu sprâncene uşor ridicate, dar groase, cu nas mare şi turtit. Era îmbrăcat într-un pantalon negru, o cămaşă largă, albă şi un ilic negru de sub care se vedea un brâu roşu-foc. În picioare purta cizme.

— Ei, pui de cuc, ia spune-mi cine-mi eşti? Dă-i bătaie, că n-am timp de tine mult. Văd că prietenul de alături năduşeşte să zică cine e. Hai!

Dar tocmai intrară Goanţă cu Safta. Aduceau ştergare şi apă rece. Fata aruncă o privire celor doi şi mai mai să scape cana din mână.

— Dom' Mavrodi... dumneavoastră, dumneavoastră... şi legat... Puse jos cana şi tot ce avea şi se repezi să-l dezlege, să facă ceva. Dar o opri Păuliş.

— Fetico, sst! Lasă-l aşa că-i stă bine cum e în par!

— Bine, dar e domnul Mavrodi, boier Mavrodi...

— Pentru poliţaiul Păuliş de la vopseaua de galben nu sunt decât oameni cinstiţi şi tâlhari, ori domnul a fugit şi numai tâlharii fug de poliţai. Hai dincolo să vedem ce i-au făcut subcomisarului... şi îi puse în braţe cana de apă şi ştergarele, apoi o împinse uşurel spre dormitor.

— Dar e boier Mavrodi, domnu' poliţai, e domnu' Mavrodi... repeta Safta năucă.

— Unde-ai găsit-o pe nebuna asta?

— În spate, la bucătărie. Dormea.

— Greu mai dormi, fetico, că noi am duduit ca la spart de lemne şi tu nici nu ne-ai auzit. Să-ţi fie de bine...

Muiară în apă un colţ de ştergar şi începură să-l spele pe Postelniceanu. Acesta tresări, se chirci şi deschise ochii. Năucit încercă să se ridice.

— Uşurel, uşurel, şefule, că-i ca-n poveste: „Mult ai fi dormit, dacă nu eram noi”...

Subcomisarul îi recunoscu, le zâmbi, se căută într-un buzunar şi apoi căzu la loc cu un zâmbet de mulţumire.

— Asta parcă e fericit că-l păliră aşa cum îl păliră! mormăi Păuliş.

Îi puseră un ştergar ud pe frunte şi-i dădură cu oţet de trandafiri pe la nas.

Postelniceanu redeschise ochii.

VII

Domnul Mavrodi ţinuse să precizeze tot ce făcuse în ziua aceea nu din motive de dezvinovăţire, ci pentru a le flutura celor trei poliţai pe la nasurile lor scârnave câteva nume sonore politico-sociale: o prinţesă Cantacuzino şi un Mihalache Sturdza cu care jucase dimineaţă crichet în parcul palatului Cantacuzino; luase masa la Jockey Club cu Vintilă Creţulescu şi

Sandu Ghica, apoi dormise până îl trezise vizita lui Iancu Bellu care l-a târât, „da, domnilor, chiar m-a târât” până la Leiba Matulovici, marele bijutier, unde a dat de Lulu Brâncoveanu şi logodnicul ei, Cristache Bozdog-Mănciulescu, care veniseră să-şi comande o pariură de smaralde. Apoi toţi patru plecaseră la locanda lui La Voliure unde el băuse un Porto, iar ei câteva sticle de Tokay. Tocmai se despărţise de ceilalţi şi o luase de unul singur pe Podul Mogoşoaiei. Să tot fi fost vreo opt ceasuri când s-a auzit strigat şi Lixandru a sărit – dintr-o birjă şi i-a spus pe nerăsuflate că Suzana a fost omorâtă. A ţâşnit într-o birjă, dacă nu se înşală, dar era atât de turburat, era chiar birja cu care venise Lixandru, dar nu e sigur, nu s-a oprit decât aici. Au ridicat moarta şi au dus-o la subsol, că era mai răcoare şi l-a trimis pe Lixandru la gheţărie de a adus gheaţă...

— Erai ibovnicul domnişoarei? întrebă direct Păuliş.

Nu, nu era, dar avea nişte obligaţii faţă de ea.

— Te-avea cu ceva la mână, sau, numa’ aşa, creştineşte? rânji iar agentul.

Se lăsă un moment de tăcere. Apoi domnul Mavrodi îngăimă ceva cu o recunoştinţă pentru că fusese cândva salvat de la moarte.

— Bine, bine, domnule Mavrodi, vom mai discuta noi asta, interveni Goanţă, continuaţi cum aţi făcut de l-aţi pălit pe subcomisar.

Mavrodi îşi reveni puţin şi începu să povestească cum auziseră el şi cu Lixandru mişcare în camerele de sus, atunci când o vegheau pe moartă, şi ştiind că domnişoara avea şi ceva bijuterii, fugiseră sus şi pe întunericul din cameră îi dăduse în cap cu o măciucă pe care o luaseră de jos, o măciucă pe care o avea Lixandru pentru orice ocazie. Nu se uitaseră cine era jos şi fugiseră să anunţe poliţia până nu-şi revenea hoţul, cum crezuseră ei.

— Atunci de ce nu v-aţi oprit când aţi fost...?

— Am crezut că sunt tovarăşii primului, şi cum aveam bijuteriile la noi... sări Lixandru.

— O adevărată halima ne înşiraţi aici! şi Păuliş dădu din mână cu dispreţ.

— Adevărat, interveni şi postelniceanu, toată povestea asta nu prea rezistă. Unu: când m-aţi lovit, nu era întuneric. Ardeau trei lumânări, ba, nu, patru, două la capul patului şi două pe dulapul de după uşă, una mai veche şi una pusă de mine. În plus, eu aprinsesem lampa de pe măsuţă. Doi: Lixandru mă cunoştea foarte bine, şi eu sunt în uniformă, aşa că un hoţ în uniformă e mai greu de crezut. Trei: M-aţi privit şi din spate şi din faţă, că eu m-am. Întors, de aceea m-aţi şi lovit în frunte şi nu în ceafă. Patru: Oricine, când surprinde un om, are reacţia instinctivă: „ce faci aici, dom'le?!" Ori dumneavoastră nu aţi avut această reacţie, ceea ce mă

face să cred că m-aţi urmărit destul de mult, timp în care puteaţi să observaţi mundirul de poliţai. Frumoasă povestea, domnule Mavrodi, dar eu nu o cred... Doar atât cred că ai auzit că am venit, pentru că am strigat de câteva ori dacă nu e nimeni acasă, nu m-am ferit să fac zgomot, ceea ce un hoţ n-ar fi făcut. M-ai urmărit şi ai vrut să afli ce caut şi când ai văzut că am dat de ascunzătoarea din jilţ, te-ai repezit spre mine. Probabil că nu erai în cameră şi n-ai văzut decât începutul şi sfârşitul căutării. A fost timpul care l-ai pierdut venind de alături. Altfel m-ai fi căutat şi în buzunare. De fapt, unde este caseta? După ce mi-am revenit, am căutat-o şi nu am găsit-o. Probabil că în momentul în care i-ai întâlnit pe Goanţă şi Păuliş ai aruncat-o. Goanţă, ia o lumină şi du-te de caută caseta. Asta căutat, nu-i aşa, dom'le Mavrodi?

Şi Postelniceanu scoase din buzunar carnetul cu scoarţe aurii. Celălalt tresări vizibil.

— Încă nu ştiu ce conţine, domnule Mavrodi, dar e la mine acum. Domnule Mavrodi, sunteţi liber! Sunteţi om prea mare să vă arestuiesc, ştiu asta, şi chiar de aş face-o, o mie şi unu de domni ar protesta şi tot ţi s-ar da drumul. Aşa că te las să te duci la matale acasă, dar nu vei avea voie să ieşi decât însoţit de un agent de-al nostru. Păuliş, te duci pă la comisariat, îl iei pe Leoarcă de unde o fi, i-l agăţi de gât pe domnul Mavrodi şi tu

vii înapoi. Dar mai întâi treci pe la dom' comisar, îl scoli din somn, chiar de te-o înjura, îi spui toată tărăşenia, să nu zică domnia lui că nu ştie. Apoi vii fuguliţa aici.

După ce Mavrodi şi Păuliş ieşiră, subcomisarul se întoarse către Lixandru care, posomorât, stătea pe scaunul lui.

— Băiete, acum am rămas numai noi doi. Eu zic să spui din fir-a-păr tot ce ştii. Domnul Mavrodi va scăpa până la urmă, chiar dacă va fi puţin mototolit. Sunt prea mulţi mari care să nu se vâre pentru a-l scăpa, aşa că toată dandanaua îţi va cădea ţie în cârcă şi te va turti de n-o să te recunoşti nici tu. Ţi-o zic pe şleau, ca să ştii la ce să te aştepţi. Eu nu-ţi promit să ieşi curat ca sfânta scriptură, dar mai ajutăm şi noi oamenii noştri. Mai uităm să spunem câte ceva în faţa judecătorului de instrucţie, mai punem şi câte o vorbă bună. Pricepi?

— Da!

— Bine! Să-mi răspunzi clar şi atent. Cum te numeşti?

— Alexandru Cotigă.

— De unde eşti de fel?!

— Din Brăzdari, judeţul Saac...

— Cum ai ajuns în slujba Suzanei Avelştoc?

— 1s băiat de om sărac, dom' subcomisar. Brăzdarii îs moşia lu' boier Mavrodi primită ca zestre. M-a luat

boierul întâi la conac, apoi m-a adus la Bucureşti, că zicea că sunt destoinic şi-i place de mine. Acum vreo trei ani m-a chemat boierul în berou, era de sfântă Mărie, îmi aduc bine aminte că era ziua jupânesii şi avuseseră mulţi boieri şi jupânese dă oaspeţi. Era puţin cherchelit şi posomorât, că aşa e boieru', când bea se posomărăşte. Io eram obosit şi cu ochii cârpiţi de somn. Şi zice boierul: „Lixandre, ia-ţi bulendrele şi mergi cu mine! Spune-i lui Cristea să înhame caii la caleaşcă, şi urcă cu ce ai pe capră, că vin şi eu îndată!" Mi le-am strâns toate, că nu aveam prea multe, şi m-am urcat pă capră lângă Cristea. Şi am mers aici. M-a arătat cucoanei: „Uite, ţi-am adus un flăcău să-l ai de slugă aici!" şi a râs. Era vesel de câte ori o vedea pe cucoană, foarte vesel. Dumneaei a zâmbit uşor şi m-a-ntrebat: „Cum îţi zice?" Eu am răspuns: „Licsadru". „Eu o să-ţi zic Sandu, e mai frumos şi mai scurt. Acum hai să-ţi arăt unde stai. N-ai nişte haine mai bune?!" „Am!" am zis eu. „Să ţi le pui de mâine pe acelea, până o să chem un croitor să-ţi facă altele". Atunci boierul a zis că-mi arată el unde voi locui. Am coborât, am ieşit din casă şi ne-am dus într-o căsuţă care era până mai acum un an în spatele casei. A pus cucoana s-o dărâme după ce ne-a făcut cămeruţele din pivniţă, de lângă bucătărie. Pe drum boierul mi-a spus că eu rămân şi de acum înainte tot sluga lui. Să nu-mi iau nasul la purtare şi să-i spun

cu grijă toţi care vin pe la cucoană şi dacă pot să aflu şi ce vorbeşte şi să-i spun lui că o să mă dăruiască pentru asta. După vreo trei zile a venit şi Safta ca bucătăreasă şi cucoana m-a chemat şi mi-a spus că ştie că şi eu sunt tânăr, şi Safta tânără, dar să nu-i facem boroboaţe...

— Ascultă, Lixandre, cine o vizita pe cucoană? Ai făcut cum zicea stăpân-tău?

— Am încercat. Odată când era plecată cucoana cu Safta în târg, am intrat în camera ce se află îndărătul ăsteia, e un fel de salonaş cu rafturi pentru cărţi. Cucoana păşea rar pe acolo şi nu ştiu pentru ce o ţinea. Nu primea decât aici sau în dormitor. Rar, când erau prea mulţi, îi invita jos, în sofragerie. Aşa că m-am dus şi îndărătul cărţilor am făcut o gaură în zid către dormitor şi una către salonaşul ăsta. Amândouă dau în sobăle astea de le zice cămin. Dar erau prea mici, puteam vedea, dar nu şi auzi. Mi-a fost teamă să dau unele mai mari.

— Ce ştii despre cucoană? Cine o vizita?

— Prea multe nu ştiu despre ea, că nu am avut de la cine să aflu. Era cumsecade, ca stăpână, abia că ne supăra cu ceva. De vizitat o vizitau mulţi că... de... ştiţi dumneavoastră... nu era uşă de besearecă... dar era credincioasă mare. O duceam cu caleaşca până la Bărăţie la toate slujbele şi stătea şi după slujbe. Şi o vizitau mulţi. Au fost pe aici o groază de oameni. Au

venit boieri mari... Nu le ştiu eu numele la toţi... dar au fost şi consulul cezaro-crăiesc, şi domnul Brătianu, şi domnu' Ghica, ăl de a fost bey de Samos, şi părintele Musceleanu de la Radu Vodă...

— Hopa! scăpă Postelniceanu.

— Da, continuă Lixandru, fără să fi remarcat tresărirea subcomisarului, un pantofar din Sibii, unul Kruzinski, şi alţii. Ăsta cel puţin era de inimă. Când venea, se închidea cu el...

— Dar alţii au mai venit?

— Da, şi unii mai mărunţi. Unu' Smădeanu, de-i fotograf, şi unu' Isidor, care-i negustor. Mă rog dumneavoastră, au fost mulţi. Pe care eu nu prea am de unde-i cunoaşte...

— Dar despre moartea stăpânei ce ştii?

— Aproape nimic, dom'su'comisar. M-a trimis cocoana până la moşie la boierul Mavrodi, la Căţăleni în Ilfov, cu Safta, să aducem nişte de ale de mâncare. Nişte saci de cartofi, un viţel tăiat şi câţiva miei. Când ne-am întors şi m-am dus să-i spun cocoanei că am venit.

— Păi aţi lăsat-o singură...

— Singură, că să vedeţi dumneavoastră, cucoana nu era ca altele, îi plăcea să coboare şi la bucătărie, când n-avea altceva de făcut. Şi se pricepea. Safta zice că a-nvăţat, multe de la ea. Aşa, cum ziceam, mă

întorsesem şi dau să intru la cocoana. Uşa-nchisă. Bat, strig Nimic. Mă reped jos: „Safta, zic, nu ştiu ce-i cu cocoana, e-nchisă pe dinăuntru şi nu răspunde”. Ea se uită la mine, de parcă i-aş fi spus că am văzut stafia lu’moşi-său ţesălând calul de la căruţă. Îmi dă apoi dumnezeu mintea românului cea din urmă. Alerg în casă, intru în camera în care se găseau găurile alea făcute de mine şi mă uit. Doamne-dumnezeule, ce-mi puteau vedea ochii! Cocoana şedea trântită în pat cu mâţele culcate lângă ea. Năpăstuit de cele văzute, nu ştiu cum fac, dar dărâm câteva din ceasloavele[21] de acolo şi mâţele încep să miaune, să urle alături îngrozitor. Şi mă pune naiba să mă uit iar. Şi mi-a venit să vărs, nu alta, miţele să urcaseră peste moartă şi trăgeau de ea, de ce apucau, ca nebunele. Am ieşit de acolo rătutit[22] de tot. Dau s-o cat pe Safta, ia-o de unde nu-i. Muierea asta fugise la popă şi la vecinul, la conul Grigore Lumănăraru. Eu rămăsesem cu chestia aia în ochi şi m-am dus mai departe, după nişte copaci, şi mi-am descărcat pântecele de tot ce mâncasem şi nu mâncasem... Când am scăpat de acolo, am început să alerg din nou spre casă. Am spart uşa de intrare către scară. Când încercam să deschid uşa aia cu tabloul, au

---

[21] Carte bisericească cuprinzând anumite rugăciuni şi cântări pentru diferite ceasuri ale zilei şi care servea cândva şi ca abecedar.

[22] Zăpăcit.

venit popa şi jupân Grigore. Împreună am spart cheutoarea de la uşă. Când am deschis-o, mâţele alea s-au zbârlit spre noi. Am trântit uşa la loc. Şi nu ştiu care a zis să luăm un plocad[23]. Safta a adus plocadul şi noi am stat în uşă în vreme ce dincolo începuseră iar. Miorlăiturile alea turbate. Şi zice Conul Grigore: „Lăsaţi-mă pă mine, fraţilor, că eu ştiu că am mai prins şi un câine turbat!" şi a început să-i zică cum o fost cu potaia. Îşi desfăşoară plocadul şi când uşa s-a deschis, mâţele s-au repezit şi el le aruncă aia în cap. Le culege apoi una câte una ţinându-le de ceafă şi le bagă în cuşcă. Acolo se mai liniştiră miţele şi le duserăm în camera de alături unde le mai ţinea stăpâna când avea oaspeţi. Acolo se mai liniştiră. Le dădu printre gratii Safta apă şi mâncare şi se liniştiră, dar mai urlă din când în când...

— Dar pe domnul Mavrodi când l-ai anunţat?

— Am dat o fugă chiar de dimineaţă, dar nu l-am găsit. Pe urmă aţi venit domnia voastră şi nu mai m-am dus. Când aţi plecatără, am mai dat o fugă. L-am găsit pă Podul Mogoşoaiei. Umbla aşa, pă jos şi-şi învârtea beţigaşul ăla cu măciulie. La doi, trei paşi în spate umbla caleaşca dumisale cu caii la pas. Când i-am zis. A trimis caleaşca acasă şi el a sărit în birja cu care am

[23] Ţesătură de casă miţoasă, de obicei din lână nevopsită, folosită ca pătură sub şaua calului, ca învelitoare sau ca aşternut.

venit... Şi am dus-o într-o goană până aici. Am luat moarta şi am dus-o la pivniţă în cămeruţa mea. Că zicea dumnealui că ar fi mai rece. Am pus gheaţă pă ea şi ne-am în tors sus. A început să caute prin pat, prin toate dulapele. „Ce cauţi, boierule?" am zis eu. Domnia sa s-a zbârlit la mine: „Eu?! Nu cat nimic, nu cat nimic! mai bine te-ai duce jos şi-ai aprinde nişte lumânări la moartă!" Şi eu am plecat. Când m-am întors, el tot căuta. Când m-a văzut, m-a luat: „Ascultă, Lixandre, n-ai uitat că tu eşti sluga mea şi nu a altuia, n-ai uitat, Lixandre, nu? 1 Şi nu ştii tu unde-şi ţinea înscrisurile cocoana asta a ta?" În gândul meu: „Dacă umbli cu atâta zor după ele, nu-i curat ceva, boierule!" El se gândeşte o clipă şi-mi ia tăcerea ca arvună: „Ascultă, Lixandre, dacă dau de ele, te fac om, mă, om cum n-a mai fost niciunul din tot neamul tău!" Dar eu îmi zic: „Mă faci tu, boierule, om, dar ce e-n mână nu-i minciună!" Zic tare pe urmă: „Păi erau dincolo, în berou, unde o umblat poliţaiu'!" „Aoleu, face dumnealui, de ce i le-ai arătat unde-s, mă nătărăule!" „Păi eu de und' să ştiu, păcatele mele, că era şi treaba domniei voastre, boierule, de und' să ştiu, că mă făceam turc la tot ce zicea el". Şi zice el iar: „A luat ceva ăla de aici?" Zic şi eu: „N-a luat, boierule, doar le-a frunzărit aşa oleacă şi dumnealui..." „Atunci hai acolo şi mi le dă!" Şi am mers alături şi a început să vâre

nasul în hârţoage. Era tare grăbit... Şi numai că vă auzim pă Domnia-voastră pă jos. Strânge dumnealui tot la loc şi zice: „Unde e gaura aia a ta? Hai acolo!” Deschid eu uşa, îl duc la ceasloave, le dau de o parte şi se pune dumnealui la pândit. Se uită, se uită şi odată-l aud: „Hai, mă nătărăule, că poliţaiu’ a dat de ascunzătoarea pă care tu... Degeaba te-am plătit eu...” Venim tiptil, pă la spate, tocmai împingeaţi perna jilţului şi vă trăsneşte dumnealui cu măciuca în cap. Nu ştiu de unde o avea. A zis dumnealui că era a mea, dar nu era. O avea la el în buzunare. Pe urmă a aruncat-o când am ieşit din casă. Dar atunci, după ce v-a pocnit, a tras repede perna jilţului şi a început să caute. „Asta are vreun dedesubt”, a zis el şi a scos toată caseta. A luat-o în braţe şi a zis: „Hai, mă, cu mine”. A luat-o la goană pe scară în jos şi pe urmă prin grădină. Eu după el. „Vezi, mi-a zis el în fugă, dacă întâlnim pă cineva, zici că e un hoţ în casă...” Pă urmă ne-au prins ai dumneavoastră. Asta e tot... Eu n-am nicio vină, domnu’, zău, pă ce mi-e mai sfânt, dacă... Să mă trăsnească sfântu’ dacă vă mint...

— Ascultă o clipă. Ce ascunzătoare ştiai tu?

— Aia, domnia ta, aia din jilţ, am văzut-o pă cucoana o dată...

— Mă, Lixandre, tu minţi!

— Să mă trăsnească dacă mint, boierule...

— Atenţie, Lixandre, cred că n-ai uitat ce ţi-am spus mai adineauri. Ia zi, ce-i după tablouri?

— Uşile, domnu'...

— Hai să vedem!

Începură să încerce toate tablourile din casă, le dădură în lături, le desfăcură, dar nimic.

— Hai la oglinzi...

Intrară în dormitor. Postelniceanu tresări. Abia acum îşi dădu seama de ce să înspăimântase atât de mult, de ce simţise că e privit din toate părţile. Cristul acela se reflecta la nesfârşit. La fel şi figura sa care, luminată de jos – avea în mână lampa – părea de coşmar... Dar nici Oglinzile nu aduseră nimic.

VIII

Goanţă năvăli în dormitor ţinând sub braţ caseta.

— Am găsit-o, şefule!

— Bine ai făcut! Ia ascultă, Goanţă, dacă ai vrea să ascunzi ceva, unde ţi-ai face ascunzătoare?

— Păi ştiu eu unde, dom' subcomisar?! Pe undeva pe aproape, să-mi fie sub nas, dar nimeni să nu bănuiască. Şi-apoi cam ce vreţi să ascundeţi?

— Ceva hârţologie.

— Apoi asta e plată. Ceva care să le ţină drepte, Mama şi le ţine, şi banii, şi înscrisurile, că ştiţi, noi

suntem de fel din Prahova, de la Văleni, şi cândva am fost chiar moşneni... Mama ţine vechile înscrisuri, la ce i-o fi folosind, Dumnezeu ştie, dar le ţine... Le ţine între lucrurile curate, printre perinile cele de bune, plocade, la ladă, de fapt vechia-i ladă de zestre...

— Printre rufe, ai zis?! Bă Goanţă, tu eşti băiat deştept, bă! Şi Postelniceanu-şi aminti că atunci când căutase în dulăpior văzuse nişte rufe zănticite de umblătură.

— În ladă, astă e!

Se aşează în genunchi în faţa dulăpiorului şi începu să scoată jupoane de olandă, cămăşi de mătase, unele transparente şi subţiri ca nicicum altele, corsete de mătase dublate cu pânză şi iar mătase, în sfârşit o mie de nimicuri ce ţineau de dedesubturile unei femei elegante. Postelniceanu le scotea, iar Goanţă şi Lixandru le scuturau. Nimic însă. Postelniceanu ajunsese la săculeţii cu levănţică şi începuse să se desumfle. Se enervă chiar, şi ultimii săculeţi îi trânti. Unul din ei foşni.

— Ia staţi! Goanţă, ia dă-l puţin pe ăla de lângă piciorul tău, nu ăla, celălalt. Aşa...

Desfăcu sfoara care-l lega la capăt. Printre florile de levănţică, ce se făcuseră praf acum, se găseau două hârtiuţe răsucite. Subcomisarul avu o clipă de emoţie. Îi tremurau mâinile.

Erau două foiţe lungi şi înguste: „Chez nous: Nicolas Mavrodi, le pere Musceleanu, le père Eliodor, Heléas Movidoraquis, le vicaire Nifon, Marie Resbourg, Isidor, le march. Răducanu, M. Smedeanu, le père Adolf, le pere Carlo Marcus, le père Pentacopolis, Agamemnon Krouzakis...” Lista cuprindea treizeci şi ceva de nume. Pe spate, o altă listă: Pour... Mihalache Kogălniceanu, Alecu Odobescu, Dumitrache Bolintineanu, Chezar Bolliacu, le pere Gheorghe, Nicolas Busuioceanu, le pere Visarion, Jules De la Rue, Ştefan Morescu.

În fine cea de a treia listă cuprindea aproape toată fruntea liberalilor începând cu Brătianu bătrânul.

— Ce naiba pricepi din astea, Goanţă?

Goanţă o citi şi el.

— Poate conul Mavrodi să ştie ceva. În orice caz, cucoana ta, Lixandre, avea cunoştinţe înalte şi nu era prea curată la suflet.

— Da’ eu ce vină am, domnu’ poliţai, în toată povestea asta?

— Nu ştiu, om vedea... Goanţă, ia dă-mi caseta! Să nu ascundă şi ea ceva. Lixandre, ziceai parcă, la un moment dat că Mavrodi spunea ceva în legătură cu o ascunzătoare în casetă.

— Da, aşa a zis.

— Ia dă-o-ncoace, Goanţă!

Goanţă se răsuci pe călcâie şi aduse caseta.

Postelniceanu o luă cu un fel de emoţie.

— Ce ziceai că a spus Păuliş despre Musceleanu ăsta?

— Că şi-a început din nou adunările de la Radu Vodă...

— Mda, da...

Mâinile îi tremurau uşor. Răsturnă pe jos bijuteriile şi începu să întoarcă caseta pe toate părţile. Nimic nu lăsa însă să se vadă că ar fi avut un al doilea fund.

— Care aveţi un cuţit pe la voi?

— Eu, zise Goanţă şi scoase din sân un mic pumnal. Îl ţin să-mi ascut pana!

— La naiba! zâmbi subcomisarul, şi-l şi revăzu pe amploiat aplecat peste hârţoage. Avea scris frumos, mare şi rotund, şi tot ce ieşea de la cancelarie pentru alţii era scris de el, sau cel puţin copiat.

Luă cuţitaşul, şi începu să se căznească a scoate o aşchie cel puţin Nimic nu se clinti.

— Parcă-i fier, dumnezeii ei! mormăi el.

— N-o fi existând nicio ascunzătoare, şefule!

— N-o fi existând, mormăi şi subcomisarul, în timp ce scutura caseta goală. Te pomeneşti că Mavrodi se gândea la chestia asta.

Scoase din buzunar carneţelul cu scoarţe aurii. Îl răsfoi. Dar nu înţelese nimic. Era ceva scris, dar într-o limbă necunoscută lui.

— Tu înţelegi ceva, Goanţă? şi-i întinse carnetul.

— Nu, şefule, să mă ia dracu' dacă pricep o iotă...

— O fi în nemţească, domnule! interveni şi Lixandru. Cucoana vorbea des cu unii din mosafirii dumneaei... O dată i-am zis şi eu ce păsărească vorbeşte şi ea mi-a zis râzând că e limba de la ţara dumneaei... Şi e nemţească...

— S-ar putea! făcu Postelniceanu. Uite, aici e un *das.* Asta e articolul în limba nemţească.

— Ştiţi, domnu' subcomisar, eu cunosc un neamţ, unu' Cristof Bugelstorfu, de la judecătorie, e amploiat acolo. Pot să mă duc să-l rog să-mi zică ce scrie aici. E şi vecin cu mine. Ce zici, şefu?

— Bine, lasă-l, dă-l încoa'! Om vedea... Pare a fi într-un dialect...

Luă carnetul şi-l băgă în buzunarul de la piept al mundirului, se sculă de pe jos, adună foile de hârtie pe care le găsise. Le citi din nou. Dădu din cap, apoi scoase din nou carnetul, împături foile de hârtie şi le puse între filele carnetului.

— Goanţă, strânge, pe aici totul, ia caseta şi aşteaptă-l pe Păuliş! Mă întorc îndată! Dom' Lixandru, ia du-mă să-ţi văd ascunzătoarea şi celelalte camere...

Lixandru o luă înainte şi subcomisarul îl urmă... în uşă se pomeni însă cu Păuliş.

— Şefule, l-am dat în mâna lui Leoarcă şi am trecut şi pă la dom' Ciuflea, d-am luat o hârtie din aia, ştiţi

dumneavoastră, de des... Cum dracu-i zice...

— Descindere, mă... Să trăieşti! Eu şi uitasem! Tu, Păuliş, flăcăule, eşti îngerul meu păzitor întru cele legale!

— Aşa o fi, că prea ziceţi cu foc! şi Păuliş rânji. Apăi, şefule, eu îs păţit şi de-aia. M-o înjurat el dom' judecător, dar nici eu nu l-am lăsat, mai cu seamă că tot îl trezisem din somnu-i dulce de lângă cocoana dumnealui. I-am zis: „Cocoane, dacă mata dormi, poliţia nu doarme, ci lucră şi dimineaţa şi seara. Şi mata te ofensariseşti că te-am dat jos din pat pentru o clipă! Ce, doamne iartă-mă, făcuşi ţăndări acum?! Scoate hârtia, dă-i cu pana şi ad-o la taica, că se perpeleşte pe loc!" Mă. Gândeam să nu care cumva să se burzuluiască oarecine că umblăm prin casa răposatei fără patalama la labă, aşa că n-are decât să se scârbească dom' Ciuflea de mine acum decât să urle târgul mâine şi gazeturile ca franzele cadă...

— Ascultă, Păuliş, nu ştiu cine naiba te-a târnosit[24] prin poliţie, măi băiete! Tu trebuia să faci politichie, că tare-ţi mai place să te auzi singur behăind! zâmbi Goanţă din uşa dormitorului.

— Na-ţi-o că ţi-a zis-o! zâmbi şi Postelniceanu.

— E zi mare, dom' subcomisar, dacă s-a zbârlit

[24] A îndeplini, cu ritualul prevăzut, slujba de inaugurare a unei biserici; a sfinţi.

mutulică al nostru.

— Lasă, lasă, că ţi-o tot zic, şi tu nimic. Parcă ţi-a făcut dumnezeu moară la gură şi o învârţi şi dacă ai grăunţe şi dacă nu ai...

— Bine, bine, terminaţi-vă între voi anchetuirea gurii, că eu am treabă dincolo. După ce veţi fi terminat şi cu una şi cu ailaltă – Păuliş, vezi de-l ajută pe Goanţă la pusul lucrurilor la loc – veniţi şi voi după mine, dincolo.

Îl urmă pe Lixandru care începu să deschidă uşile. Casa avea o groază de camere şi cămăruţe.

— Aici e, domnule subcomisar!

Şi Postelniceanu se trezi într-o cameră mare cu o bibliotecă cum nu mai văzuse el niciodată. Zeci de cărţi legate în piele se înşirau cuminţi pe rafturi.

— Nu prea umbla la ele! constată Postelniceanu când Lixandru aprinse toate lămpile – vreo trei aşezate toate pe măscioare mici cu picioare contorsionate – ca la mănăstirea de la Argeş, gândi el – şi lustruite. Lângă ele erau aceleaşi scaune din lemn natural, cu speteze înalte şi drepte. Era o distonanţă agresivă în mobilier, între măsuţele fragile şi jilţurile masive, între lămpile cu picior de porţelan pictat şi tomurile greoaie ce se îngrămădeau lângă ele. Peste toate însă era praf.

— Parcă e un decor! îşi zise pentru el subcomisarul.

— Cum? Aţi zis ceva?

— Nu, nimic. Doar că nu se prea umbla prin ele.

— Rar, dom'le, rar! Numai când veneau unii din mosafirii cocoanei! Îi invita aici şi le dădea fie să citească câte ceva, fie chiar să le ia acasă.

— Şi ştii cine erau?!

— Apoi, destui. Unii care scrie la gazeturi ca dom' Bolliacu, ăl de scrie şi stihuri, sau un domn lung şi chel şi cu barbă de la Universitate, dar nu ştiu cum îl cheamă decât pă numele mic... ăă... parcă Aaron, pe urmă domnul ăla cu ochii bulbucaţi de la *Românul.* Dar sunt mulţi, domnu', sunt mulţi, de nu le mai ştiu numele la toţi aşa, deodată...

— Bine, bine!

Începu să privească titlurile cărţilor. Aristotel, Platon, Cervantes, Pliniu, Mercator, Strabon, Galilei, G.B. Vico, *Étude sur les droits et les obligations des monastères roumanies dédiés aux Saints-Lieux d'Orient par l'Archimandrite Otmenedec, Îndreptarea legii cu Dumnezeu, Învăţăturile lui Neagoe Basarab, Alexandria...*

— De unde are stăpâna ta toate cărţile astea?

— Nu ştiu. Când ara venit eu aici erau deja. Ba mai mult, unele fuseseră chiar şi împrumutate... Dar de ce?

— Întrebările le pun eu, ce zici?

— Mă iertaţi! Aşa, din...

— Bine, bine! Sunt cărţi foarte preţioase pentru noi. Şi rare. Înţelegi, rare... În Franţa am văzut multe

biblioteci, şi mai mari, dar rar am văzut o bibliotecă atât de bine aleasă. Numai mari autori... şi cărţi rare.

— Apoi, domnu', nu-l cunoaşteţi pe Măldăran de la Podul Calicilor?! Ala mulţi bani o înghiţit cu negoţul lui de terfeloage de la cucoana. Aur, domnu' comisar, aur curat... Numai monezi din cele de aur. Şi Măldăran al nostru căra cărţile pe care le cerea dumneaei. Din piatră seacă le scotea, zău, nu ştiu, dar le scotea...

— Ea citea?

— N-am văzut-o, boierule, niciodată. De obicei stătea pe jilţ, cu mâţele în braţe, le mângâia şi să uita la văzduh. Sau să plimba prin grădină cât era ziulica de lungă, dacă nu era plecată sau cu careva-ntr-o vizitează... Zău aşa... Vorbeam cu Safta de multe ori, „bă, ziceam, asta şade ca proasta-n corcoduş", iertaţi dumneavoastră, dar ştiţi că sluga are gura slobodă dă multe ori fără să-şi dea seama, că e proastă şi Vorba o mestecă aşa în gură şi o slobozeşte ca pe lătura puturoasă ce i-a-nnegrit sufletul! Şi zic, tare ne mai miram eu şi Safta de muţenia cocoanei. La început ne mai vorbea, dar pe urmă începusem să o înţelegem dintr-o singură ochire. Şi apoi nici nu era greu, că totul era ca după ceasornic: se scula, se plimba, da mâncare la mâţe, pe urmă iar se plimba, mânca şi dumneaei cu mâţele jos la sofrajerie, pe urmă să culca, să scula, să plimba, avea sau să ducea în vizite şi iar să culca. Asta

era tot. Ca boierii, de, fără altă treabă...

Un moment se lăsă linişte. Pentru Postelniceanu totul se încâlcea şi mai tare în minte. Din ce aflase de la Lixandru, personajul îi părea curios şi incomod. Un personaj plat ca o scândură, drept ca o scândură, fără relief, construit numai din netezimi curioase, dar de care nu te puteai atinge şi agăţa.

— Da, da, e cazul să mergem mai departe...

Se întoarse spre o uşă.

— Uşa asta unde duce?

— Către un fel dă foişor. O scară şi pă urmă un foişor. Ceva aşa, ştiu eu cum să vă zic? O să vedeţi şi dumneavoastră... Un fel dă...

Dar fu întrerupt de năvălirea lui Păuliş, a lui Goanţă şi în urmă a Saftei care rămăsese în uşă.

— Dom' şef... O ciozvârtă de miel haiducesc merită fetica asta... fă, nu sta în uşă ca joiana la poarta raiului, fă-te-ncoace cu trupuşor cu tot, dincoace de prag că doar n-oi fi vrând să te port pe sus ca pă miresele mironosiţe. Alea zic cel puţin că se tem de aşternut şi-şi suflă-n batistă încetineala mirelui la despuiat.

— Ho, Păuliş, că turui vrute şi nevrute!

— Şefule, oi turui eu şi pe placu-ţi şi pe neplacu-ţi, dar fătuca asta-i mai poliţai ca noi...

— Ce vrei să zici?

— Apoi să spună ea. Hai, prunca tatii, dă-i gură că

domnul subcomisar mâncă muierile altfel şi acum nu-i cazul. Hai, frumoasa mea, dă-i bice la guriţa ta ca fraga!

— Păi...

— Păi dă-i drumul!

— Păi...

— Of, doamne, şi cu asta...

Şi lui Păuliş îi sclipiră ochii ca la diavoli. Zâmbi văzând-o pe Safta pierdută toată. „Na-ţi-o şi pe asta! Altă inimă frântă pe altarul şefului!" Ştia el ce ştia, Postelniceanu era într-adevăr un bărbat cu succes la muieri. Înalt, subţirel, cu umeri largi şi mâini vânjoase, cu obraz smead şi ochi mari, albaştri, cu fruntea înaltă şi păr des şi negru, plăcea al naibii tuturor codanelor de sus şi de jos pe scara socială. Mai avea şi un fel al lui de om cumsecade, calm şi măsurat, dar, nu ştia nici el cum, şi de zăpăcit simpatic în acelaşi timp, care îi deschidea toate porţile sufletului feminin. Nu era Safta prima şi nici ultima care amuţea în deliciul admiraţiei.

— Of, doamne, doamne... Şefule, ştii că eu îs tare la zisuri, aşa că o fac şi de astă dată. Uite, ce ne-a povestit mutulică asta dincolo mie şi lu' Goanţă. Pă scurt, ca să nu ţi se scarmene pofta de a-mi scărmăna mie fundul cu un picior... Deci, vine fetica şi ne povesteşte cum c-au scăpat mâţele alea şi s-a dus după ele. Le-a găsit lângă moartă pe toate patru. Stăteau aşa în patru labe şi o priveau. Când s-a apropiat de ele au început să

mârâie. Atunci ea a luat un baston şi a încercat să le dea jos, ele nici nu au catadicsit să se mişte. Dar la un moment dat, fără să vrea, a lovit capul moartei. Atunci mâţele s-au repezit la gâtul stârvului cu o furie nesfârşită şi au început să muşte ca apucatele. Urlau, mârâiau, se zborşeau. Ei i s-a făcut frică şi a ieşit. A închis uşa şi a ieşit. Pe urmă a venit într-o goană sus la noi. Era albă ca varul şi tremura. Nici nu putea să vorbească. A trebuit să-i dea Goanţă nişte apă şi s-o pună să stea jos puţin, să-şi revină.

— Erau aşa bântuite de nebunie, conaşule, de parcă, nu ştiu nici eu cum să zic, turbaseră, le apucase strechea. Şi în vocea fetei se simţea o panică imensă.

Apoi se făcu linişte în cameră. O linişte de-ai fi auzit şi un ac lovind podeaua chiar prin covoarele groase de Smirna.

— Haideţi acolo! Păuliş şi cu Goanţă, prindeţi pisicile! Lixandre, tu caută-mi o sfoară...

IX

Marţi 20 mai 1869, poştalionul de Galaţi, prăfuit, cu toţi cei patru cai năduşiţi, de luceau în soarele primăvăratec, se opri la hanul lui Avraam de lângă Mitropolie. Şi ca totdeauna, o mulţime bizară se adunase acolo, mai toţi din curiozitate. Hanul se

bucura de faimă bună, că ar avea vin pe cinste şi rece din podgoria de la Călugăreni, din cel negru, puterea ursului, şi cum mai găzduia şi cai de poştă, deci şi oprirea poştalionului atrăgea mereu gură-cască dornici să-şi cureţe gâtlejul cu un vin bun, să mai afle ce mai e prin ţară de la călători şi mai ales să vadă cine a mai venit că poate, de, pică şi câte o târnosire de neguţătorie.

În ziua aceea de marţi, din poştalionul de Galaţi coborâră doar trei oameni: un negustor de cereale, Dumitru Spintecatu din Ialomiţa, un borţos ce se fudulea cu o pelerină englezească de călătorie în carouri şi cu o ladă de marafeturi pe care doi băieţi de prăvălie o cărară cu greu pe scări, în sus, la han; un popă, Marin Cordel, din Tincăleşti, Ialomiţa – slăbănog şi cu câteva fire de păr drept barbă, dar care-şi cără singur desaga-i din lână de casă în odaia hanului – şi, în fine, un individ înalt, slab, cu barbişon. Mergea drept ca la paradă. Purta un costum negru de postav, cam tocit el pe la coate şi subţiori. În mână ţinea o geantă de piele de porc, cu cheutoare de aramă. În catastiful călătorilor se trecu: „Nicolae A. Popovici, cinovnic[25]".

Luă o cămăruţă cu un pat şi un scaun, cu fereastra ce dădea spre curtea interioară a hanului, o cămăruţă

[25] Funcţionar de stat (de rang inferior).

ieftină, de numai treizeci de parale. Cum ajunse, se trânti în pat aşa îmbrăcat. Era mort de oboseală. Toată noaptea îl boscorodise la cap negustorul şi-l tot îndemnase să bea dintr-o ploscă cu rachiu. Spre dimineaţă aţipise, deşi îi fusese frig şi acum îl durea capul.

Dar nu reuşi să adoarmă, aşa că se sculă, cobori la cârciuma hanului şi ceru un rachiu. Se aşează la o masă şi-şi anină capul în mâini.

Păru mult timp, celor din cârciumă, că adormise. Stătea înţepenit, căci orice mişcare îi provoca dureri îngrozitoare. Îşi aduse aminte că de fapt nu mâncase nimic şi poate şi de aceea îl înnebunea capul în fine, ridică capul prelung împodobit cu un barbişon stil Napoleon al III-lea, ceea ce-l făcea să pară şi mai cabalin.

— Ce se poate mânca în crâşma asta? întrebă pe unul din băieţii de prăvălie.

— Varză cu afumătură, tocană de claponi[26], musaca de batal[27], frigărui, ciorbe... Ce doreşte domul?

— Ceva ieftin şi bun.

— Hihi! se hlizi băiatul de prăvălie, greu, boierule, şi ieftin şi bun, greu...

— Bine, bine... lasă asta! Vreau ceva uşor. Mi-e tare

---

[26] Cocoş castrat.

[27] Berbec castrat în vederea îmbunătăţirii calităţii cărnii şi a lânii.

rău de la măruntaie... Ceva fără grăsime.

— Atunci o supă, poate vrea boierul şi o mămăliguţă cu brânză de burduf...

— Adă-mi!

Băiatul plecă, iar Nicolae A. Popovici îşi pipăi cele trei monede de aur pe care le avea în buzunar. Era toată averea lui, ruptă cu greu de la gura copiilor. Dădu rachiul peste cap şi începu să privească cu ochi cârpăciţi şi roşii prin crâşmă.

— Aa, domnul Popovici! auzi vocea negustorului Dumitru Spintecatu, domnu' Popovici... Nu v-aţi culcat! Spuneaţi că...

— Aş fi vrut, dar nu m-a lăsat de loc o durere de cap afurisită!

— Aa! Şi eu sufăr de asta, – şi conul Dumitru se aşează la masă, – când mănânc gras. Când mănânc gras, da, m-apucă o nebună de durere, uite aici, în umeri, şi apoi se mişcă a naibii uite aşa, prin tot capul, de nu pot pune geană pe geană... Dar are Caliopi a mea o doftorie grozavă, dom'le, grozavă, nu alta, o pană...

— O pană?!

— Da, dom'le, o pană, o simplă pană de gâscă... Hehe, la Grecia, ce ştii, dom'le, nevastă-mea e grecoaică de-aia focoasă, ştii mata... ei, cum ziceam, la Grecia este totdeauna, în fiecare casă, câte o pană. O ţin la icoană. Şi cum ţi se face rău de aplecătură, gata, dai cu ea pe

fundul gâtlejului şi borăşti tot răul din tine. Simplu ca bună ziua, nu?! Nu vrei? uite, eu o am totdeauna la mine... E sus, în cameră... Vrei s-o aduc?

— Mulţămesc, cocoane Spintecatu, dar, vezi, la mine e mai mult de băutură.

— Vai de mine! Ţuica mea a fost curată, cocorachi mu[28], curată ca lacrima, nu alta...

— Dar nici că zic altminterea, dar, vezi, eu nu prea am obişnuinţa băuturii.

— Ei, să poate?! Da' de ce trăieşti, nenicule, dacă să nu guşti din sarea pământului ăsta?! Las' c-o să ne tot hrănim cu ambrozie şi lapte pă lumea ailaltă... Şi domnul comersant de grâne hohoti gâlgâitor de propria-i glumă. Aaa, dar iată-l şi pe sfinţia sa! Părinte, ei, părinţele, nu vii la masa noastră?

— Iacă vin, iacă vin, fiilor. Dumnezeu cu voi! Se inseră, ai? E vremea cinei celei de toate zilele pentru oamenii ce au trudit cu spor, cum zice la cartea sfântă.

— Aşa o fi, dacă zici mata! Numai că azi n-am prea chivernisit nimic din cele pentru care venii în cetatea lui Vodă.

— Ei, taică, drumurile domnului sunt încurcate, darămi-te ale omului... Nu-i nicio gâlceavă o mică zăbavă... că doar nu ne-au intrat zilele-n sac... şi pân'la

---

[28] Muşchiul cocoşului, din lb. greacă.

judecata de apoi, tot o să mai fie...

— Aşa-i, părinte, adevăr grăit-a gura sfinţiei tale.

— D-apoi cum! Haru', taică, haru'... Se naşte omul cu el, sau nu să naşte... Asta-i!

Veni băiatul de prăvălie şi conul Dumitrache pofti a mânca un clapon umplut, iar părintele o ciorbă şi nişte friptură la tavă. Până atunci cerură o bărdacă de vreo trei ocale de vin.

— Din cel rece, că începu să să facă tare cald! ţinu să precizeze negustorul.

— Din cel rece aduc! sosi prompt răspunsul băiatului.

— Dar ia zi, taică, cu ce pricină aici la cetatea lui Vodă?

— Nevoile, taică, nevoile, nevoile duhovniceşti. La înalt prea-sfântul... Trimese vorbă preacuviosul Callist de la Mitropolie să mă înfăţişez la înalt prea-sfântul pentru poruncă. Ce altceva puteam face? Lăsai acasă liota de dobitoace şi pă preoteasă şi mă înfăţişez la poruncă, mă înfăţişez...

— De, ce să-i faci, aşa e! Iacă şi eu, vreau, nu vreau, cu treburi de neguţătorie... Mă aşteaptă la Brăila şi la Galaţi în schelă două corăbii pentru Levant şi eu mă plimbarisesc pe aici pe la capitalie. Şi dacă trebuie, pot zice ceva? Vin, mă hurducăiesc pe drumurile astea nenorocite, de se pritocesc toate maţele în mine, şi o las

pă Caliopi singură acasă, sărăcuţa... Ah, doamne, ce bunătăţuri aş mai mesteca acum! Iar eu aştept un amărât de clapon, care te asigur că nu e clapon, iar castanele nu-s castane la umplutură. Ei, asta e şi basta! Da' mata, domnu' Popovici, care-i baiul ce te-o pus pe drumuri?

Popovici tresări. Îşi mângâie alene barbişonul. Înghiţi de câteva ori şi mărul lui Adam i se mişcă în sus şi în jos.

— Supărările foncţionarului fără foncţie, cocoane Spintecatu! Cât trăieşti, tot îi tragi în dreapta şi în stânga şi tot nu-i bine!

— Da' ce-ai păţit, taică?

— Ia, câte n-am păţit! Şi pătimit, părinte!

— Zi, taică, zi! Uşurează-ţi sufletul, uşurează-l de obidă!

Şi din nou mărul lui Adam se răsuci în sus şi în jos sub barbişonul stil Napoleon al III-lea.

— Băiete, încă un rachiu! strigă piţigăiat Popovici.

— Nu bei mai bine un vin cu noi?

— Nu, n-am mâncat. Pe urmă... poate...

— Zi-i să-ţi aducă şi mata ceva. Fac eu cinste!

— Am zis, iar despre partea cinstei... Mulţămesc, dar...

— Niciun dar...

— Mă rog!

— Lasă, neicuţule, că la mine arginţii nu lipsesc, slavă domnului, dacă n-or fi curgând ca la haznaua împărătească, tot pică... Copii n-am. Doar pe Caliopi. Şi, slavă domnului, dacă m-oi pristăvi eu mai înainte de vreme, are cu ce să-şi ducă zilele... Nu, eşti invitatul meu şi mata, şi părintele.

— Să-ţi deie dumnezeu sănătate şi blagoslovire, taică!

— Asemeni, părinţele! Ei, băiete, ce faci cu claponul ăla, că doar nu l-oi scopi[29] acuşica?! Şi vinul?

— Acum, acum, boierule...

— Nu mă mai boieri atâta şi adă vinul şi trei claponi, nu unul! Sper că nu vă supără dacă vă invit la un clapon umplut cu castane, zâmbi mieros către comeseni...

— D'apoi de ce n-am mânca şi claponi, dacă zici mata?!

— Hehehe, nu ştiu cum or fi. Dar să vi-i facă Caliopi ca la Muntele Athos! Cică când a venit regele de la Grecia odată la Athos, l-a invitat preotul în trapezărie[30]. Se uită regele în farfurie şi pe urmă la preot. „Ce-i asta, preacucernice, o fi vineri, dar mata mă inviţi la fasule?" Dar preotul să hlizeşte din toţi dinţii şi zice: „Mănâncă, măria ta, mănâncă! Aşa fasule n-ai mâncat, măria ta, de

---

[29] A castra un animal.

[30] Sală de mâncare într-o mănăstire

când eşti!” Şi mănâncă regele şi mai cere o porţie, şi încă una. Şi zicea Caliopi, că de la ea ştiu tărăşenia, c-ar fi suspinat regele: „Da’ ce fasule-i asta, preacucernice?” Şi iar s-a hlizit preotul. „Hihi, asta nu-i fasule, măria ta, ci ciorbă dă fudulii dă cocoş”. Şi l-o făcut regele pă chestia asta arhiepiscop de Athena, ca să fie lângă el şi să-i mai facă!

— Haha! râse părintele Marin, sunt daţi în aia... doamne iartă-mă preacucernicii ăştia. Ştii, pe lângă parohia mea duhovnicească e un schit, ceva mai la deal. Şi mă cheamă odată stareţul, acolo, la o slujbă de metoc[31], ce-l făcuse mai spre munte, pă o moşie ce-o avea acolo. Ei bine, taică, eu zic să preoteasa mea ştie să mestece ca nimeni alta o mâncărică, dar să mă ierte dumnezeu dacă mint vreun pic, am mâncat acolo o ciorbă de cap de miel – că era după paşti – parcă, în fine, o ciorbă şi pă urmă o friptură, de n-am să uit cât oi trăi târnosirea aia, zău aşa!

— Îi duce mintea, părinte, îi duce mintea! Dar iată că ne veniră bucatele.

Şi trei claponi frumoşi se înfăţişară ochilor lor hămesiţi. Şi fu rândul fălcilor şi nu al limbii. Şi cum tămâioasa aia de Călugăreni ungea de groasă ce era, cum claponii erau tocmai bine copţi, cum umplutura se

---

[31] Mănăstire mică, subordonată administrativ unei mănăstiri mai mari.

topea în gură, şi mai ales cum foamea lor era uriaşă, apoi se băteau toţi dracii la gurile lor. Conul Dumitrache Spintecatu mânca în dumicate mari înghiţite aproape pe nerăsuflate; părintele Marin mesteca lung, pierdut parcă printre copane, aplecat mult asupra farfuriei; N.A. Popovici mânca bine, dar absent. Îşi ţinea capul spânzurat încă într-una din palme şi mesteca aşa cumva într-o doară. Primul care sfârşi fu conul Dumitrache care împinse talerul plin numai de oscioare bine, bine curăţate de carne şi zgârciuri.

— Mda, a fost cum a fost, nu ca la buna mea Caliopi, dar a fost! Ei, ce mai mâncăm acum?

— Apoi, taică, nimic. Eu nu cred c-o să-l săvârşesc nici pe ăsta, zise popa Marin cu gura plină, din care i se scurgea uşor pe la colţuri grăsimea.

— Nici eu nu cred că voi mai putea a mânca! şi Nicolae Popovici împinse spre mijlocul mesei farfuria...

— Aoleu, mamă, mamă! Ce oameni lingavi! apoi de aia sunteţi, fraţilor, aşa de străvezii. Băiete, mai adă o fripturică! Uitaţi-vă aici, bubuie sănătatea în mine! Nu tu un junghiuleţ, nu tu răceală. Doar aşa, din când în când, o îngreunare. Dar trece şi asta, că la mijloc îi pana lu' Caliopi!

Şi domnul Dumitrache Spintecatu începu să înşire toate cele câte minunăţii este în stare consoarta

dumisale, coana Caliopi, în câte moduri poate fi umplut un animal – indiferent de sex, origine, denumire ştiinţifică latinească, încrengătură sau rasă – ce i-ar cădea în mâinile-i vrednice. Şi cu cât se goleau bărdacele[32], cu atât creşteau calităţile celei ce în faţa Domnului şi a lumii din Galaţi şi aiurea era stăpâna sufletului şi trupului prea cinstitului negustor.

Dar, la un moment dat, părintele Marin ajunse la concluzia că dacă mai creşteau mult calităţile madamei Caliopi, preoteasa dumnealui ar avea de pierdut din prestigiu. Aşa că dând din coate – la figurat, că la propriu abia mai stătea pe scaun – îşi făcu şi el loc în vorbă şi-i comunică tovarăşului său de băutură că o fi cocoana Caliopi o damă pricepută şi gospodină, dar pe Zamfiriţa dumisale tot n-o poate întrece mai ales la făcutul sarmalelor la oală de pământ, la pregătitul tecilor cu lapte acru sau la alte bucăţi pământene...

Dar, cum niciunul nu părea să-l convingă pe celălalt de superioritatea artei gastronomice practicată de nevastă, se ajunse la un moment în care ochii începură să scapere a harţă, şi domnul Popovici se văzu nevoit să iasă din muţenia sa şi să intervină spunându-le că arta gastronomică, ca orice artă, nu poate accepta scări de valoare.

---

[32] Ulcică smălţuită de pământ (cu toartă).

Şi numaidecât cei doi comeseni şi adversari săriră:

— Dar cucoana dumitale, domnu' Popovici, cu ce bunătăţi te îmbie?

— Apoi, domnii mei, cucoana mea se mulţumeşte sa gătească, nu să se ia la întrecere. Am patru copil, o soacră şi o nepoată orfană pe cap, aşa că la opt guri, cu mine şi nevastă-mea, abia de ne ajunge să ne spurcăm gura cu merinde...

— Vai de dumneata, sărmanu', zise conu' Dumitrache.

— Ei, taică, nu mânia pe Dumnezeu că te-a blagoslovit cu copii în ogradă. Eu şi Zamfira mea oftăm în pustiu... că nu are cine ne zice nici bineţe, nici mi-e foame, nici bună seară. Şi iarna sufletului e atât de aproape şi s-a dus orice nădejde. Am oarecare avere, dar n-am decât pe muierea mea...

Şi părintele Marin începu să-şi plângă singur de milă. Îi dădură lacrimi adevărate, în vreme ce conul Dumitrache Spintecatu începu să se clatine cu ochii împăienjeniţi de gândurile proprii.

— Ei, şi dumnezeu le face cum le face!

— Nu huli, fiule! se trezi zicând popa.

— Ba da, părinte! Zău că le face câteodată de mântuială. Eu am patru copii, dar nici avere, nici slujbă. Dacă n-ar fi fratele Andreescu, să-mi mai dea şi el de la gura lui, nici mămăligă n-aş avea să le pun pă masă, iar

mata ai câte toate cele, dar n-ai pentru cine. Şi...

— Dar nu găsişi totuşi şi mata o slujbă la ocârmuire?

— De aia şi vin aici, la Capitală. Am avut... Am fost poliţai la Galaţi şi la Târgu Ocna, dar domnul Miler, prefectul de Bacău, îmi făcu vânt pentru unu' cu carte, unu' Ilicioiu. Vai de sufletul meu! Am fost şi voluntar la armie, dar cinci ani mi-au trecut din viaţă până mă făcură şi pe mine caporal. Dacă nu te ajută nimeni... Şi pă mine cine să mă ajute?! În şai'jdoi am ieşit din armată tot căprar şi am intrat la poliţie. Ia, viaţă! Cică am făcut potlogării eu. Am prins nişte hoţomani ce treceau vitele în Ardeal fără hârtii şi ăia făcură jalbă la otorităţi că cică să plânge tot târgu' de mine. Aiurea... Să plângea hoţii şi tâlharii că nu le lăsam negoţul lor... de tâlhărie... că nu-i lăsam să fac cum vor ei... cum...

Şi domnul Popovici se monta singur. Nervozitatea creştea în el şi i se întindea prin tot trupul precum flăcările butucului din foc. Ceea ce la început se prelinge insidios prin crăpături şi margini izbucneşte deodată din plin şi apoi mistuie tot.

La început, fostul poliţai de Târgu Ocna povestise încet, aproape în şoaptă, ca o spovedanie de păcate grele. Dar mânia începu să crească, să crească nebună, să tălăzuiască aiurea. Ochii, da, ochii... se trezesc din fixitatea veche şi adună fulgere.

— Dom' Popovici, dom' Popovici! încearcă popa să-l

liniştească.

În zadar! Mânia a răbufnit. A spulberat decenţa, liniştea, calmul afişat şi, zănatecă, rătăceşte. Popovici s-a urcat pe scaun, apoi pe masă şi mugeşte, urlă cuvinte, cuvinte fără sens, cuvinte ce nu mai sunt cuvinte.

S-a făcut linişte în han. O linişte în care mârâiturile lui par a sparge tot. Oamenii l-au privit la început cu curiozitate, dar s-au înfricoşat şi, unul câte unul, s-au retras către colţuri. Îl privesc năuci, se crucesc pe ascuns. Li s-a făcut teamă. Tălăzuiesc şi ei între curiozitate şi teamă.

— Cine-i? Ce are? Ce l-a apucat?

— E posedat, sărmanul, e posedat de diavol!

— Ssst! Să nu vă audă!

— Ar trebui închis! E nebun...

— De ce nu-l duc să-l închidă? E nebun!

— I-ar trebui un maslu[33]! Sărmanul om...

— Aiurea! Se linişteşte el! E beat!

Dar focul începu să se mistuie. Aproape dintr-odată! Popovici tăcu aşa pe neaşteptate. Parcă se trezise! Privi în jur golul care se făcuse, conştient că s-a dat în stambă într-o clipă. Se dădu jos de pe masă. Îşi puse un pahar

---

[33] Slujbă religioasă creştină care se oficiază pentru un om grav bolnav sau la anumite sărbători bisericeşti şi la care se face ungerea cu mir; slujbă bisericească de sfinţire a untdelemnului pentru mir, oficiată în miercurea dinaintea Paştilor.

de vin. Bău şi-şi atârnă capul între palme. Închise ochii şi parcă adormi.

Un moment, liniştea se prelungi. Apoi scaunele fură târâte pe podea, scârţâiră şi oamenii începură să şuşotească comentarii.

— Ce chestie, dom'le!

— Eu aşa ceva n-am mai văzut!

— Doamne sfinte... Săracul om...

— Aiurea, a băut prea mult. Dar dacă ştie că nu poate să ducă la băutură...

— Ei, uneori dorinţa e mai mare decât puterea...

— Dar de la ce porni totul?

— Dracu' ştie? Părinte, părinte, o clipă! De la ce izbunci?

— Ştiu eu, taică? Nici eu nu ştiu. Aşa, deodată! l-am întrebat şi noi ca omul, de, când află că e din provincie, cu ce ocazie pe la capitală. Iar dumnealui a început să mormăie ceva cu patru copii, cu armata şi căprăria, apoi c-a fost poliţai pă la Târgu Ocna şi nu ştiu ce a făcut neguţătorie mare... şi l-au dat afară... Că pe urmă nu am mai înţeles nimic. Cam asta e tot. Că l-a şi apucat scrânteala şi ne-am temut... de, ca omul...

Şi părintele îl iscodi cu colţul ochiului mai bine pe Popovici căci toată iarna va avea ce să-i spună coanei preotese şi trebuia să-i spună bine. Şi de, mai ştii, poate o să toarne ceva învăţătură în vreuna din dumeanecele

de peste an.

X

Leoarcă era tânăr, cam zbanghiu la unul din ochi – urmele unei hârjoane din copilărie – eu o mustaţă uriaşă şi un moţ de păr cânepiu. Avea mulţi sfinţi că era cel mai mic la Comisariatul de Galben. Făcea mai mult diverse servicii agenţilor poliţieneşti decât primea misii: cumpăra tutun comisarului, gazete subcomisarului Postelniceanu, acadele pentru dom' Nicolaide, celălalt subcomisar de galben, mâncare şi vin de la crâşmă pentru ăi ce rămâneau dijurnă... Suferea, săracul, singurul toată oratoria lui Păuliş chiar fără să crâcnească.

Acum, Leoarcă era la prima lui misie. Şi Postelniceanu o făcuse cu bună ştiinţă: ascultător şi întocmai îndeplinător al ordinelor, Leoarcă făcea exces de zel: îl înnebunise pe Mavrodi. Nu-l scăpa din ochi!

Copil de om sărac, orfan de tată, crescut din mila mahalalei Arhimandritului, Leoarcă se temea mereu că ar supăra pe careva chiar cu prezenţa lui. De altfel, făcuse înconjurul comisariatelor acel al lui: „Vă rog, să-mi fie cu iertăciune că v-am pocnit la mir, dar şi domnia voastră aruncaţi cu pumnii în sus şi-n jos şi aşa cer nevoile poliţieneşti!" pe care-l îngăimase Leoarcă

punând cătuşele unui borfaş prins cu ocaua mică...

Acum poliţaiul se ţinea strâns după Mavrodi, scuzându-se mereu şi punând în seama ordinelor primite toate cele câte...

Îl oprise cu multă reverenţă să intre în bibliotecă, să se aşeze la birou, de fapt le şi sigilă uşile, se aşează în spatele boierului când acesta stătu la masă, merse reverenţios la doi paşi în spatele lui când se plimbă, refuză plin de supuşenie orice încercare de a fi tratat cu ceva şi nu-şi pierdu. Clientul din ochi nici seara la culcare. Se trânti într-un scaun şi stătu treaz toată noaptea. Fu mai ales foarte atent la toate întâlnirile pe care clientul său le avu cu slujitorii lui şi chiar cu boieroaica dumisale.

Scuzele nu mai pridideau şi Mavrodi ar fi dorit de o mie de ori să fi fost mai bine la poliţie într-o celulă, căci Leoarcă era plin de prea multe „atenţii", până şi acolo unde oricine se duce singur poliţaiul îl urmă, îi ceru să-l lase să intre primul şi numai după ce se convinsese că nu e nimeni şi nimic, îl lăsase singur, iar când ieşi, îl găsi rezemat de uşă cu acelaşi zâmbet stupid de „nu sunt eu vinovat, dar aşa cer poruncile!" Mavrodi încercase la început să nu-i dea nicio importanţă, să-l uite, dar era o încercare fără şanse de reuşită: gazeta ce trebuia citită era răsfoită de dumnealui înainte, şervetul la masă desfăcut ca să nu ascundă nu ştiu ce, cartea

răsucită pe toate părţile, scuturată, filată, patul în care se odihnea verificat la perne, saltea, pleduri...

Enervat, Mavrodi nu se mai putu abţine:

— Domnule poliţai, mii de scuze, dar n-aţi verificat tot. Dedesubt... E ceva... Vreţi s-o vedeţi? O oală de noapte.

— Aveţi dreptate. Vă rog să mă iertaţi, aşa-s poruncile! şi calm scoase oala, o răsuci în mâini şi o puse la loc. Nu e nimic, puteţi să vă întindeţi şi iar vă rog să-mi fie cu iertăciune! Ce vreţi, aşa-i la noi la poliţie, poruncile se aduc la îndeplinealã!

Nu, Mavrodi nu avea nici măcar o singură şansă! Se cruci şi atâta tot.

Şi cum numai asupra gândurilor mai era stăpân, deşi se apropia amiaza, el rămase întins în pat şi încerca să găsească o ieşire din situaţia în care se afla. Îl simţea pe celălalt cum îl ţintuia cu privirile, dar voia să pară prea puţin stânjenit de aceasta. Totuşi nu se putea aduna căci prezenţa aceea îl sâcâia în mod îngrozitor.

— Ce faceţi, vă gândiţi, domnu', dacă nu vă e cu supărare?!

Mavrodi tresări. Simţi cum urcă în el enervarea:

— Domnul poliţai are chef de conversaţiune?

— De ce, domnu'? De ce am chef?

Boier Mavrodi simţi că e gata de explozie. Se abţinu. Se ridică într-un cot şi-l măsură pe Leoarcă, poliţaiul,

care trona într-un scaun cu ochii cârpiţi. „Ăstuia îi e frică să nu adoarmă!” gândi. Apoi cu voce tare:

— Domnule poliţai, dumitale nu ţi-e foame, nu ţi-e somn?

— Foame nu, somn, da! Când adormiserăţi domnia voastră, cu iertăciune din partea voastră, am fost la bucătărie şi am mâncat şi eu! Bune bucate mai aveţi domniile voastre la masă! Numai când mă gândesc ce minunăţie fostără bureţii ăia cu unt şi-mi lasă gura apă şi acum!

Mavrodi zâmbi pentru el.

— Şi n-ai mai voi o porţie?

— Apoi... Dacă s-ar putea...

— Du-te şi cere! Din partea mea, du-te şi mai cere o porţie!

— Nu.

— De ce? Ai permisiunea mea!

— Păcat, dar nu pot!

— Eu tot nu pricep, dacă-ţi dau eu voie!

— Ce să fac?! Porunca este să nu vă părăsesc deloc! Nu pot!

— Păi mai înainte cum ai făcut-o?

— Atunci dormeaţi...

— Păi mă culc şi acum...

Leoarcă începu să râdă, fapt care-l enervă şi mai tare pe Mavrodi.

— Şugubăţ mai sunteţi, boierule! Să-mi fie cu iertăciune, şugubăţ mai sunteţi!

— Ai dreptate, şugubăţ mai sunt! şi boierul oftă. Dar ce nu fac eu pentru un om ca domnia ta!

Trase de cordonul de lângă pat. Un clopoţel sună undeva şi Leoarcă avu o tresărire de teamă. Când uşa se deschise şi intră unui din servitori, respiră cumva uşurat, deşi rămăsese în alertă.

— Domnu'...

— Adă o porţie de la bucătărie de ciuperci cu unt!

Ochii lui Leoarcă străluciră. Înghiţi în sec, îşi şterse cu mâna gura şi rânji:

— S-o pună la gazetă...

— Ce să facă? întrebă Mavrodi.

— S-o pună la gazetă... să facă pachet... O iau... acasă... Mănânc şi mâine... Ştiţi, eu sunt amploiat sărac. Leafă mică... Mănânc mâine... Acum e burta plină şi pă urmă... Aşa, s-o pună la gazetă...

— Ai auzit! Fă un pachet mare pentru domnul poliţai! Limpede, Ioane? Poţi pleca!

Mavrodi scăpăra în gând. Cum naiba nu se gândise până atunci. Zâmbi în sinea lui. Merita încercarea. Nu se putea să nu vrea. În ţara asta de la marginea Imperiului Otoman prinsese de minune obiceiul obolului pentru înţelegere.

— Ascultă, domnu' agent, ia zi... Cam cât câştigi

mata?

— Eee, boierule... Puţin mai mult să nu mor dă foame! Pâine amărâtă. Io îs numai gardian... Vai dă zilele mele! Da' dă ce-ntrebaţi, dă nu v-o fi cu supărare?

— Ai copii?

— A, nici nevastă... Abia că-mi plătesc datoriile dă la o lună la alta la crâşmă, da'mi-te să-mi mai ţin şi-o muiere...

— Da, aşa, una dă suflet nu ai, că eşti băiat frumos, tânăr, de...

— Am, că de, dragostea-i ca scaiul: să prinde dă tine când nici că-ţi umblă gându'. Da' dă ce mă-ntrebaţi dă nu vă-i cu supărare?

— Păi, ea nu are nimic? Tu ai slujbă, dar ea...

— Vai dă capu' ei! Îi servitoare, faţă-n casă... O plecat dă la ea din sat că mâncau numa' foloştine[34] şi la prânz şi sara. Ăă, asta-i lumea...

— Dar ţie nu ţi-ar umbla capul la însurătoare?

— Eee, capu' umblă, dar picerele au nevoie dă încălţări...

Se lăsă un moment de linişte. Boier Mavrodi se trânti iar în pat pe perne şi se făcu a închide ochii. O sută. I-ajung şi cincizeci. Şi douăzeci şi cinci... Dar dacă nu vrea? Vrei, calule, ovăz? Preţul să fie bun, cumpărătorii

[34] Rămăşiţă de la vegetale fierte, de la boabe de struguri tescuite etc.

sunt cu duiumul!

— Ascultă, domnu' agent! Mavrodi se ridică iar într-un cot. Ştii ce m-am gândit eu?! Mi-ai căzut aşa cu tronc, să-ţi spun simplu, şi m-am gândit să te înzestrez... şi poate, cine ştie, să te cunun chiar. Ce-ai zice de douăzeci de galbeni din cei împărăteşti, nu monedă de-asta... Ai?

— Hăhă! Unde nu dă dumnezeu... Dar la sărac, nici caii nu trag, aşa că, boierule, eu nu-mi fac baieram[35] la suflet...

— Vorbesc serios, omule, – ai de la mine douăzeci de galbeni!

— Bun, dar dă ce hatâr? Că nu dă nimeni nicio ceapă dăgerată aşa, dă ochi frumoşi...

— Eşti băiat deştept...

— Aşa o greşit maică-mea, fie-i ţărâna uşoară!

— Ei ce zici?

— Da' eu cam ce trebuie să fac?

— Să dormi!

— Douăzeci de gălbiori pentru a dormi când îţi cade capul dă somn! Nu, cucoane, asta prea sună a băsmuire!

— Vorbesc serios, omule; tu te culci aici, în patul meu, adormi ca orice om cumsecade şi când te scoli ai

---

[35] Darul pe care domnii români erau obligaţi să-l trimită la Poarta otomană, aici cu sensul de darnic.

douăzeci de galbeni! Ei, ce zici?

— Şi mata ce faci între timp? Mă păzeşti pă mine?! Hăhăhă! apoi nu, boierule! Tata, dumnezeu să-i ierte greşelile la judecata dă apoi, zicea o vorbă: „Băiete, prea multă miere se face fiere şi omul care s-a născut sărac, tot în cocioabă moare!" Io dorm, mata faci ce ai dă făcut, iau gologanii, mă boieresc şi eu, dar ştiu eu... mâine-poimâine cazi iar la năpastă şi mă dai la ivealâ... Nu, nu... Mata, ca boier, scapi ieftin, iar eu sparg la sare la ocnă... Mulţămesc dă gând bun, dar mai bine sărac şi curat!

— Ascultă, flăcăule, n-ai de ce să-ţi faci gânduri.

— Las', cucoane, sunt dă ceva ani buni în poliţie şi-am văzut! Scăpaţi domnia voastră şi de data asta, numa' c-o să vă coste ceva mai mulţi galbeni... Ştiu eu!

— Măi omule, naiba să te ia! Dacă mă faci scăpat, eu plec din ţară. Nu mai auzi de mine. Dispar. Sau poate vrei mai mult... Cincizeci... O sută! Ţi-ajunge, o sută! Gândeşte-te! O sută... Cu atâta bănet îţi iei o moşioară, mă, o moşioară şi te faci boier!

— Ehei, cucoane, dacă dai mata atâta bănet, e ceva tare putred la mijloc... Şi laţu-i dă mătase. Nu, boierule, o fi viaţa asta a mea dă câine răpciugos, dar e viaţă şi am doar una! Păstrează-ţi banii mata, că eu nu vreau să mă trezesc asudat noaptea dă teamă şi la fiecare lătrat dă câine să mă întreb dacă nu vine să mă ducă la ocnă!

Nu, cucoane, mulţămesc din inimă dă grija pă care o ai pentru mine şi muierea aia... de la inima mea. Ne-om lua noi şi-om duce-o cum om duce-o...

— Stai, eu zic să te gândeşti, mai avem niţel timp! Gândeşte-te şi tu o su-tă de gal-beni! O sută! Înţelegi?! O sută! Îţi iei o moşie, boi, plug... Şi-o domneşti, măă! O domneşti! Te laşi de poliţie, de nopţile nedormite, de târâşul prin viaţă şi poruncile ce trebuie îndeplinite chiar când nu-ţi sunt pe plac... Şi nu te mai scuzi tot timpul! Ţi-eşti singur stăpân, măă! Singur! O să ai copii, o să-i dai la carte şi îi faci boieri şi pe ei. Gândeşte-te, mă! Casă, moşie, viaţă, măă, viaţă de om şi nu de câine, cu slugi... îţi dau o sută cincizeci! auzi? O sută cincizeci! Şi nu faci decât să dormi. Orice om cade de oboseală! Ţi s-a făcut somn şi ai adormit! Nici tu nu ştii cum, aşa, nu a venit să te schimbe şi ai adormit... Tu te scoli', mă găseşti aici – eu nu plec, îţi jur – îţi iei banii, când vine careva mă dai pe mâna lor şi gata! Şi pe urmă trai pe vătrai!

Cinstit vorbind, spusele jupânului îl agăţau de suflet pe Leoarcă. Când eşti sărac de n-ai nici după ce bea apă, visul de mărire şi avuţie te ia în braţe şi te leagănă atât de duios încât greu i te mai poţi smulge... Şi când mai eşti şi pe punctul de a cădea de oboseală şi nu ai siguranţa reuşitei cinstite...

Cu toate astea, Leoarcă a rezistat tentaţiei.

— Ei bine, boierule, nu ştiu de ce, dar eu zic să-ţi păstrezi mata banii şi eu cinstea, de nu ţi-o fi cu supărare... Io cred că nici nu aş şti cum să o duc altfel decât sărac, că vezi mata, boul e obijnuit să tragă în jug şi câinele să latre. Făr' de astea, nu-şi găseşte locul. Asta e şi să mă laşi în pace că mi se ostoieşte sufletul de atâta miere!...

O clipă, Mavrodi rămase cu gura căscată. Nu putea să înţeleagă, să se dumirească de ce neisprăvitul ăsta dădea cu piciorul la o groază de bani. Spera la o sumă mai mare? Era tâmpit? Bubuia de cinste? Preţul lui era mai mare şi-l plătea altcineva ca să-l dea în vileag?!

Nu, mintea lui nu era învăţată cu astfel de refuzuri! Cu banii se împământenise, îşi luase nevastă cu nume domnesc şi datorii nesfârşite la toţi cămătarii Bucureştiului, pătrunsese pe uşile cele mai dichisite şi simandicoase ale Principatelor Unite, îşi câştigase bunăvoinţa celor mai intransigenţi dintre puternicii timpului... Şi acum, nătărăul ăsta, gloaba asta socială, calicul ăsta de mahalagiu, poliţai de ultim rang ce-şi suflecă mânecile să târască cu sufletul la gură beţivii din cârciumi şi hoţii de buzunare, ei bine, acest sbanghiu nenorocit şi vai de capul lui rezistă la o ofertă mai mult decât generoasă. Nu, mintea lui nu era în stare să înţeleagă asemenea treburi...

Se lăsă pe perne rătutit. Poliţaiul se plimba prin

cameră. Probabil se temea să nu adoarmă. Îi auzea paşii din ce în ce mai târşâiţi.

„Până la urmă va cădea de somn! gândi Mavrodi, va cădea singur. Eu n-am nevoie decât de o clipă, o singură clipă să ajung la o carte, la *Republica* lui Platon! Atât, o clipă! Hai cazi, omule! O clipă...!”

Toată ura nenumăratelor „Să-mi fie cu iertăciune”, a refuzului, a nesfârşitelor verificări ale serii şi dimineţii îl urmărea acum pe Leoarcă.

Acesta însă aţipise deja. Nenumăratele nopţi pe care le făcuse de serviciu la comisariat îl învăţaseră să doarmă de-a-npicioarelea: îşi alegea un spaţiu neted, fără obstacole şi îl parcurgea în sus şi în jos până ce totul devenea automat şi el se pogora într-o somnolenţă curioasă, dar odihnitoare cât de cât.

Acum defila târându-şi picioarele prin faţa patului Unde se afla trântit boier Mavrodi, fără ca acesta din urmă să bănuiască ceva. Îl credea căzut pe gânduri şi atâta tot. Avea chiar o uşoară tresărire de bucurie crezând că poliţaiul rumegă propunerea lui.

XI

Se luminase bine de ziuă, când Postelniceanu şi cei doi subordonaţi ai săi ieşeau pe poarta masivă a casei Suzanei Avelştoc. Erau morţi de oboseală şi-şi cam

târau picioarele. Afară era o zi minunată de mai, călduţă şi scuturată de o undă uşoară de vânt. Aerul proaspăt îi mai înviora. Mergeau tustrei cu hainele agăţate de umăr pe lângă gardurile grădinilor ce încercau să oprească puzderia de flori a lunii mai să invadeze drumul.

Băldăreştii erau, pe vremea aceea, o imensă grădină cu ici-colo câte o casă. Mai toţi locuitorii aveau livadă, grădină de zarzavat, puţuri. Spre margine, două stabilimente, „fabrica de lumânări" a lui Grigore numit de aceea şi Lumănăraru – uneori poreclit „Porcu" căci era cam îmbelşugat în grăsimi – şi „Stabilimentul de cărămizi arse" a lui Cristache Dâţă.

Încolo, câteva ateliere de hamuri, unul de postav şi zece crâşme.

Pe la cişmeaua lui Scrobeală, lui Păuliş i se năzări că ar fi bună în dimineaţa aceea o cafea cu o narghilea la Halid Bicisnicul, un turcaleţ ce ţinea o dugheană în uliţa Fierăstraielor, chiar acolo în Băldăreşti.

— Crezi că a făcut ochi aşa cu noaptea-n cap? întrebă subcomisarul căruia îi surâdea şi lui ideea.

— S-a, şefule, că nu moare de muşterii! Doar duminica-l calcă câţiva grecotei de toacă zarurile la table, în rest... Şi face Halid ăsta nişte şerbeturi, şefule, dă urlă câinii la lună în plină zi!

— E prea de dimineaţă pentru şerbet! se băgă şi

Goanţă în vorbă.

— Dar nici că ziceam să luăm aşa ceva, spuneam doar că face!... Şi-apoi, Goanţă, eşti invitatul meu, aşa că nu te mai frământa de unde scoţi paraua!

— Mulţumesc, dar nu-s chiar aşa de zgârcă, cum crezi tu!

— M-a ferit dumnezeu de asemenea gânduri, băiatule, ziceam numai aşa, ca omul, şi nu ştiu de ce te fuduleşti nevoie mare...

Se apropie mai mult de Goanţă şi-i şuieră la ureche:

— Am eu cu turculeţul o chestie, fii fără grijă, nu dau nici eu niciun firfiric! Dar nu-i pot zice lu' şefu' asta... Aşa că gura şi fără fasoane, neamule, că nu ţine! Clar?!

O luară pe Fraţilor, ieşiră în uliţa Fierăstraielor şi ajunseră numaidecât. Păuliş o luă înainte. Intră în curte, o luă de după casă şi bătu la uşa din dos. Halid, un om mic şi sfrijit, galben la faţă, dar cu un fes roşu-pară şi ciucure galben ieşi cu temenele.

— Jupâne, te călcarăm de dimineaţă, dar zicem că nu am tulburat seraiul matale în aşa hal încât să nu ne dai o cafeluţă cum numai fiii lui Alah ştiu să facă. Ei ce zici?

— Tumneata stăpân la casa mea eşti! Pofteşte tumneata şi soţii, Halid fuge pus ibricu'!

— Să-ţi dea Alah sănătate dacă ibricul o fi plin şi cafeaua parfumată! Dar vrem o masă undeva pe aici, în grădină.

— Facem!

Păuliş se întoarse şi-şi aduse tovarăşii în grădină. Halid întinsese o faţă de masă curată pe o mescioară scundă dintr-un chioşc al grădinii, aduse perne vraf şi-i rugă să şeadă până fierbe apa.

— Iute moşneagul! zâmbi Postelniceanu.

— Nu-i prea moşneag, şefule, dar are cinci neveste, bătu-l-ar Alah în felul lui cu tot pilaful seraiului pădişehesc! rânji Păuliş. Nu te uita că parcă l-ar zbura vântul, e vână turcaleţul!

Şi tăcură. Erau obosiţi, dar şi dimineaţa de mai îşi desfăşura toate farmecele. Merii erau în floare, păsările se treziseră în cântec. Fluturii îşi implantau alintul de culoare în văzduh, trandafirii se dăruiau cu generozitate în adieri de miresme.

— 'Tui mama ei de treabă, se burzului Păuliş, multe lucruri minunate sunt pe lumea asta şi noi alergăm după hoţi de porci, beţivi şi muieri ahtiate după pisici, scliviseală şi chiverniseală! Halal să ne fie!

Şi iar se întinse pacea şi liniştea peste cei trei crai-cavaleri ai dreptăţii la comisariatul culorii de galben a Bucureştiului. Şedeau tolăniţi în perinile chioşcului lui Halid Bicisnicul şi încercau poate să fie cu sufletele limpezi după o noapte în care încercaseră să nu uite nimic în ascunzişurile unei case imense şi întortochiate. Erau obosiţi trupeşte şi sufleteşte.

Când Halid aduse ceainicul cu cafea – un ceainic albastru-cer cu fire de argint răsucite vrăjitoreşte în arabescuri – şi le turnă licoarea aceea neagră, parfumată în cănuţe mici ca degetarul unui croitor de uriaşi, cei trei nici nu catadicsiră să se trezească din amorţeală.

— Bem cafeaua, bre, cât estem caldă. Atunci parfum de la Alah estem!

Primul care se scutură cu izbândă din moleşală fu tot Păuliş:

— Ascultă, Halid, de ce crezi tu a fi nevoie mare să te fandoseşti faţă de noi? Trăieşti aici, la Bucureşti, de când te-ai născut şi ştii limba rumânească tot atât de bine ca şi mine, pă când osmanlâia ta cred c-a ruginit de la început, de când te născuseşi...

— Ascultă, bre efendi poliţai, nu facem halima la capul meu... Ţinem ori nu ţinem cafenea? Ţinem! Cafea bună turcii facem? Facem! Dacă eu vorbeam ca ghiaurii, cine veneam bea cafea la ghiaur? Nu veneam! Aferim, ori ba, bre? Aşa tacâm întreg estem! Eu osmanlâu, cafea osmanlâie, tacâm osmanlâu! Estem, efendi?

— Bătu-te-ar norocul, Halid, estem, estem! rânji Păuliş. Dar toate bune, ce facem cu narghilelele?

— Sali pregăteam, Halid aduceam!

— Las' pe Sali s-aduceam! Sau face poc Coran că.

Vede ghiaurul fata fără feregea şi alte marafeturi?

— De Sali nu glumeam, bre! Estem la voi ghiaurii vorba: Câte bordeie estem, atâtea obiceie estem!

— Ptiu, bată-te-ar sfântul Alah şi da-ţi-ar pilaf cu ghiotura, Halid, începuşi să-ţi dai arama pe faţă! Vezi să nu te afle grecotimea ta de clientelă, cocorachi mu, că-şi găseşte altă tarabă să frece zarurile! Şi multe ziceri de-astea de-ale noastre mai zac în mintea ta de turcaleţ?

Dar Halid nu apucă să mai răspundă. Un fluierat scurt, puternic şi abraş se auzi dinspre tinda casei, aşa că o luă la fugă lipăindu-şi papucii de modă veche istambulicească.

— Îl cunoşti de mult, Păuliş? întrebă Postelniceanu.

— Pe Halid? De mult? Din totdeauna! Făcea alviţă, susan în zahăr şi bragă pe vremuri! Umbla cu tava de gât prin piaţă pe la Sfântul Gheorghe. Ştiţi, acolo era pe vremuri o şcoală, într-o chilie de la biserică... Acolo am învăţat şi eu, la preţ de două firfirici, niscai carte. Ei, zilnic luam – că-mi dădea taică-meu, fie-i ţărâna uşoară – dă la Halid alviţă. Doamne, şi ce bună o mai făcea! Cu nuci şi stafide. Acum să făcu prăvăliaş, că să schimbară vremurile. Nu-i aşa, vericule?

Halid tocmai sosea, lipăindu-şi papucii, cu trei narghilele uriaşe cu vârf de foc.

— Eu, nu! zise Goanţă şi se rezemă mai bine de perini.

— Treaba-ţi, flăcăule, se hlizi Păuliş, treaba-ţi, dar cafea fără narghilea e ca viaţa fără muiere! Nu-i aşa, blereibegule?

— Aşa estem, efendi, aşa estem!

— Păi dacă zic eu! Dar ia zi, Halid, alviţă mai faci?

— Mai facem, mai facem... Şi saraigli... Şi şerbet... Dar bem cafea, bre, răcit ca apa de baltă puturoasă estem!

Cei trei îşi amintiră de cafea. Cu atenţie luară ceşcuţele şi sorbiră. Băutura catifelată şi dulceagă le schimbă gura acră a dimineţii de după o noapte nedormită.

— Ptiu, făcu Goanţă, preferam o ţuică de-a noastră!

— Cafeaua nu place la efendi?

— Aferim grăit-a gura ta, cucoane! Vrea ţuică...

— N-avem! şi Halid se întristă. N-avem, juram, n-avem, dar estem mastica[36]. La grechili mei placem mastica. Dam mastica, bre, la efendi!

— Aducem şi mastica! Dar să fie de Chios, nu altceva!

— De Chios aducem!

Şi iar lipa-lipa.

— Ce-i aia mastică, Păuliş? întrebă Goanţă.

— O băutură, pruncule, o băutură, un rachiu grecesc parfumat şi dulce! După mine, singurul lucru bun adus

---

[36] Băutură alcoolică aromată cu esenţă de mastic, un suc răşinos aromatic extras din trunchiul şi din ramurile unui arbust asiatic (Pistacia lentiscus).

din Fanar la Valahia! Dar pe ce lume trăieşti, verişcane? Tu n-ai intrat în crâşmă decât să numeri covrigii negustorului pe care i-a vândut bostangiului pe o para netrebnică?! Şi ăsta-i bărbat, şefule, priveşte-l şi stucheşte-l să nu-i fie de dăochi!

Dar subcomisarul adormise şi narghileaua lui nu mai bolborosea. Adormise cu cafeaua nebăută, ca un prunc.

— Altă cacialma! hohoti pentru el Păuliş. Uite cu cine mă duc eu la cafenea: cu un şef adormit, dar care se laudă c-a fost şi în ţara frâncilor, şi c-un poliţai de mâna a zecea care stucheşte cafeaua şi n-are habar ce-i mastica! Dar ce facem cu el acum, năpâstroc[37]?

— Of, gură mare, dacă mai macini în gol trezeşti şi morţii! Îl lăsăm să doarmă puţin! Până spre zece ceasuri tot n-apare comisarul pă la cancelarie!

— Asta cam aşa-i! Dar ce facem cu anchetuirea asta! Ai văzut că şefu' era curios în ce-l priveşte pe popa ăla. Auzi, eu dau pe la Voiculescu dă la albastru, e băiat de zahăr, cât îi el dă comisar, şi-i zic să agaţe un scai dă anteriul popii! Ce zici? Ai? Pă urmă-i caut pă dom' Nicolaide să trimită pe altu' în locul lui Leoarcă, pe Corcovăţ, pă Ionescu... o vedea el... Pă urmă oi vedea. Tu eşti obosit rău?

— Mai mult dă vorbăria ta! Nu, ce vrei?

---

[37] Epitet dat unui copil (mic).

— Să-l mături niţel pă Isidor.

— Şi şefu'?

— Îl lăsăm aici. Îi zic să-l învelească şi să-l scoale mai spre amiază.

— Cum crezi tu!

— Pe mă-sa! Hai atunci la treabă!

Se ridicară amândoi. Goanţă strânse mai multe perini în jurul subcomisarului.

— Dă, mă, cafeaua aia pe gât! Ca pe-o doftorie, dă-o! Ascultă-mă pe mine! Te ţine treaz!

Cu strâmbăturile de rigoare, Goanţă îl ascultă pe Păuliş. Se îndreptară spre poartă. Halid tocmai ieşea. Păuliş îi spuse ceva la ureche şi plecară. Pe drum Goanţă-l auzi iar:

— Ştii ce mi-a şoptit turcaleţul?

— Im?!

— Că aseară târziu a trecut pe la el Ion, nevlegul ăla al lui Ghideon Papion, cel cu aţica şi ibişirul. Îl ştii?

— Da, zicea şeful ceva despre el...

— Îi dăduse jupânul parale de susan. Trei parale... Ghideon să dea trei parale... Ai auzit tu aşa ceva? Pe de pomană!!

— Şi de ce le-a dat? Poate l-o fi apucat aşa...

— Mă Goanţă, mă, tu un poliţai pe cinste n-o să fii niciodată! Ghideon nici pă taică-său nu l-a îngropat!

— Bine bine... Lasă asta... Zi ce aveai de zis mai

departe...

— Mda, ăsta-i felul tău de a fi, nu recunoşti când o iei pe alături de ţi-ar turna cineva smoală fierbinte pe creieri!

— Lasă acum creierii mei şi zi ce aveai de zis cu Ion, nevlegul lui Ghideon, că de el e vorba...

— Pfuuu! A trecut pe la Halid şi zicea că fuge să-i spună lui Isidor că s-a stricat putina de varză a lui boier Mavrodi, sau cam aşa ceva. Ştii cum vorbeşte Halid. Asta ca să ştii că te duci la el doar...

— Mda... E o chestie...

— Aşa-i?

— Aşa-i! şi Goanţă aruncă o privire către cer. În capul uliţii se despărţiră. Păuliş îşi bagă mâinile în buzunar plecând spre Mitropolie, spre comisariatul culorii de albastru, iar Goanţă, după ce-şi închise mundirul la toţi nasturii, îşi înfipse mai bine chipiul, o porni spre Podul Mogoşoaiei, către „Stabilimentul de fineţuri *Le Soleil* al domnului Isidor Crossenbaum.

Domnul Isidor era un bărbat înalt, bine făcut, cu o mustăcioară neagră întinsă peste buza de sus, dar răzvrătită şi buclată în dreptul obrajilor, ceea ce făcea ca pomeţii să-i pară şi mai evidenţi, cu un nas subţire şi mereu pudrat. O meşă de păr alb la tâmple îi dădea distincţie. Purta mereu haine bine croite, foarte sobre dar cu o studiată neglijenţă. În fine, în lumea

negustorilor la modă ai Bucureştiului era un fel de magister elegantiae şi asta îl asigura de clientelă ce nu face economie la bani. Adevărul e că a cumpăra de la domnul Isidor era de bon-ton pentru că aducea mărfuri de bună calitate şi bine alese din ultimele noutăţi pariziene. De fapt, preţurile erau destul de piperate şi domnul explica acest nivel destul de logic:

— Stimată madame, spunea el nu ştiu cărei coconiţe care se alinta cu câte un „Vai, monsieur Isidor, ils sont très, très scump!" învăluindu-l cu un zâmbet dulce, stimată madame, dumneavoastră plătiţi marfa, transportul şi mai ales selecţia unui om de spirit! Trebuie să înţelegeţi! Alături vă puteţi adresa pentru mărfurile de bazar... Dar nu cred că bunul dumneavoastră gust va fi satisfăcut...

Apoi săruta mâna coconiţei care plătea fericită de selecţia ei din selecţia unui om de spirit! Era o chestie de prestigiu pentru mondenele târgului să aibă ceva de la Isidor.

De fapt „Stabilimentul de fineţuri", aflat într-o fostă casă boierească de pe Podul Mogoşoaiei ţinea numai bunătăţuri pentru simandicoase cuconeturi. Şi gândise bine domnul Crossenbaum, cine e mai ahtiat în lume după fleacuri vestimentare ca muierile, fie ele din orice categorie socială?! Pentru, bărbaţi – căci „legea comerţului este să dai la toţi ce-ţi cer" cum suna unul

din principiile dumnealui – oprise o cameră mai în spate cu băuturi fine şi schimb de bani. Curioasă alăturare, dar unde şi cum se fac afacerile mai bine decât atunci când muşteriul e puţin afumat?! Aşa că stăpânul „Stabilimentului de fineţuri”, la un pahar schimbând amabilităţi stufoase, cât se poate de stufoase, îşi strângea bani, schimba bani, împrumuta bani – dobândă 50% – cu zâmbetul cel mai fin şi mai dulce din lume. Le făcea pe toate ca pe o favoare din partea clientului, el fiind mereu îndatorat pentru încrederea ce i se acorda.

Când Goanţă pătrunse pe uşa imensă de stejar care despărţea restul lumii de lumea mătăsurilor, parfumurilor şi bijuteriilor, domnul Crossenbaum tocmai asista la cumpărarea de către o cinstită postelniceasă – scundă şi grasă – a unor mătăsuri şi îi explica amabil că nimic nu scoate mai în relief un trup superb de femeie ca o mătase uşoară, care are unduiri, cade minunat totdeauna, creează iluzia îmbrăcării, dar de fapt dezgoleşte, iar alegerea dumneaei a unei mătăsi de culoare roz-bombon este nu numai desăvârşită ca gust – o culoare cât se poate de „jeonă” – dar şi vine perfect la un decolteu delicios ca al domniei-sale.

Bondoaca tremura ca o frunză în vânt, extaziată până la nebunie de viitoarele succese mondene – oo, unde eşti, vornicească Stamate, să te bag la apă şi să alerg

după săruri când vei leşina de jaluzie?! — mai ales când afla că principesa de sânge regal Alice – „Cum, nu ştiţi, e nepoata reginei Angliei, cununată cu ducele de Welgraham” – a ales aceeaşi mătase la rochia făcută pentru marele supeu dat în cinstea ţarului întregii Rusii.

Când îl văzu, îşi ceru scuzele de rigoare, ură cinstitei postelnicese acelaşi bun gust în alegere, multă sănătate şi plăcere în purtarea viitoarei rochii şi îşi exprimă profunda sa durere că trebuie s-o părăsească pe cea mai dulce dintre clientele sale şi va rămâne totdeauna încântat să o reîntâlnească. Recomandă cu voce tare fetei de prăvălie s-o servească cu o deosebită atenţie mai ales pe domnia-sa şi se retrase cu adânci temenele.

— Cu ce putem servi pe cinstitul dom’ poliţai? Este o plăcere pentru noi şi sper a fi de bun augur venirea dumneavoastră în stabilimentul nostru. Posedăm mărfuri de cea mai bună calitate. Cel mai bun din cel mai bun! Aceasta este legiuirea întregii noastre activitaţiuni de satisfacere a nevoii publice de frumos în vestimentaţiune. Speranţia noastră este de a vă fi cu foloase în toate cele pe care le aveţi în atenţiune.

— Unde am putea, jupâne, să stăm singuri de vorbă?

— Oriunde, domnule poliţai, căci casa noastră vă aparţine şi dumneavoastră, ca la un musafir!, şi domnul Crossenbaum îşi trase cu o mişcare reflexă, dar

nu mai puţin evident intenţionată pentru a-şi arăta butonii de aur, manşetele.

— Poftiţi cu mine, domnule poliţaiu! Suntem nespus de fericiţi a fi de ajutor autorităţii... Că doar dumneavoastră sunteţi apărătorii noştri, apărătorii liniştei, ori liniştea, domnule poliţaiu, este condiţia sine qua non a progresului şi prosperitaţiunii comerţului. Vă rog, doar, să mă urmaţi...

Şi domnul Isidor, îndatoritor, uşor aplecat şi întors puţin spre Goanţă, îl conduse într-o cameră mică, tapetată cu flori de bronz, unde trona un imens birou sculptat. Îl invită cu un gest larg să ia loc într-un jilţ moale, capitonat cu catifea reiată. Se aşează şi el într-un altul, picior peste picior:

— Să auzim, domnule poliţaiu, cărui prilej îi datorăm vizitaţiunea dumneavoastră...

— Domnule Crossenbaum, o cunoaşteţi pe doamna Suzana Avelştoc?!

— Desigur, domnule, am cunoscut-o chiar foarte bine! Încă de la Viena, prin Hans Mischung, marele negustor de lengerie din capitala imperială. O femeie extrem de frumoasă... Din păcate, suferea de o betegeală a şirii spinării, nimic prea grav, dar devenea puţin fără supleţe. În rest, foarte frumoasă, foarte frumoasă şi pe urmă, după venirea aici în Valahia, a devenit chiar o excelentă clientă. Cumpăra valori. Nu

discuta niciodată preţurile... mă rog... O excelentă clientă! Dar, dacă nu vă este cu supărare, ce vă face a întreba despre domnia sa?! Sper că nu este o indiscreţie...

— Ştiţi la fel de bine ca şi mine, domnule Isidor...

— Eu?! Vai, dar nu aveţi încredere în cuvântul meu?!

— Am impresia că nu. De fapt, aţi fost anunţat de Ghideon... Ghideon Abramovici... ruda dumneavoastră...

— Nu-s, cu părere de rău, rudă eu cu Ghideon Abramovici! Eu sunt un comersant, mare comersant de anverghiură... Se poate?! Mă jigniţi...

— Domnule Isidor... Fără vorbe multe... Sunt destul de obosit ca să mă lungesc cu domnia voastră la vorbe fandosite. Vreau să ştiu exact tot ce ştiţi despre acea frumoasă doamnă. De fapt, ştiţi că a murit...

— Eu?!

— Excelent jucaţi teatru! Adineauri v-a luat gura pe dinainte. Aţi zis: „Am cunoscut-o” şi nu: „O cunosc”! Cred că e clar!

— Vai, domnul poliţaiu, dar omul nu dă importanţă atât de mult vorbelor... Faceţi din ţânţar armăsar, zău aşa... Habar nu am, vă jur...

— Mă rog! Să zicem că am crede că nu ştiţi nimic. Vă rog, continuaţi!

— Dar vai, domnule poliţaiu, este dureros pentru un

om de cuvânt cum suntem, neîncrederea dumneavoastră...

— Cu ce se ocupa, acum şi aici, în Valahia, cucoana?

Domnul Isidor scoase năfrămuţa lui de atlaz şi horbotă şi se şterse de o năduşală imaginară. Tuşi uşor afectat. Aerul era rece între ei, şi neisprăvitul ăsta de poliţai ca o nesfârşită belea. Îl privea stins, şi pentru prima oară domnului Crossenbaum i se iscă teama. Surâse şi se aplecă confidenţial peste birou:

— O mică gustărică nu doreşte domnul? Ştiţi, minţi el, eu sufer de pântece şi trebuie să gust câte ceva din când în când...

Se sculă şi trase de un şnur care făcea să sune după uşă un clopoţel. Continuă încercând să câştige timp:

— O gustărică nu face la nimeni rău, mai ales acum, dimineaţa, că nu-s nici zece ceasuri, vorba ceea, orice creştin trebuie să să gândească şi la sufleţelul lui... Nişte icrişoare, şuncă, un muşchiuleţ fript bine, da' şi iute că domnul inspector se grăbeşte... adaugă el unei fete de casă spălăţele şi bine scrobite care intrase. Aşa, vezi şi un vinuleţ rubiniu din cel mai bun. Gata! Ai venit?!

Goanţă se scutură de somn. Era răcoare aici şi el era mort de oboseală. I se cârpeau ochii şi făcea eforturi să-i ţină deschişi. Deschise gura mai mult ca să schimbe vorba:

— Am pus o întrebare, domnule Crossenbaum, aşa că vă rog să-mi răspundeţi!

— O, desigur, desigur... Suzana Avelştoc era amanta domnului Mavrodi, întreţinuta lui... Asta o ştiam toţi furnizorii dumneaei, căci toate cumpărăturile ei erau plătite de domnul Mavrodi. (Zâmbi fin.) De altfel, ce-i putea fi?! Poate sunt puţin gură rea, dar asta pare a fi adevărul...

— Ce venituri avea?

— Cine, Suzana?

— Da, şi ea!

— Mult mai mari de cât ne pare a crede! Sincer vorbind, cred că boierul Mavrodi s-a sărăcit de-a binelea... Numai casa şi cele aflătoare înlăuntru şi te duc la o adevărată avere... Ştiţi, noi, comersanţii, ne avem destul de bine între noi. Ne spunem tot când e vorba de bani pentru a nu ne trezi că dăm de un falit care ne spânzură averea. Pricepeţi?

— Cam încâlcit, dar, în fine...

— Nu, nu e încâlcit... Îl ştiţi pe Mitică Sâcâitul, cel cu covoarele persieneşti? Ei bine, ăsta nu a crezut când l-a anunţat un confrate că o anumită persoană, îşi zicea şi ăla, anumită persoană, cum că ar fi comersant ca noi, că nu mai are nicio avere – îşi aruncase banii în nişte afaceri idioate, scuzaţi, şi nu mai avea nimic... Un confrate, cum zic, află şi-i spune lui Mitică: „Fii atent,

Mitică, că ăla nu mai are un sfanţ, nu-i da credit!" Sâcâitul nu ascultă şi a luat după jos pe urmă, nici mai mult, nici mai puţin de trei mii de gălbiori! O avere dom'le, o avere!

— Bine, bine, să revenim la Avelştoc...

— Da, cum ziceam, cred că l-a uscat de parale pe fandositul de Mavrodi... Dom' poliţaiu, cheltuia ca o îndrăcită şi numai de – ce era mai scump şi mai rar voia! Iar boierul nu scotea o vorbă, un protest cât de mic. Vă jur că fac comerţ cu fineţuri de ani şi ani şi pân' toată lumea şi la Viena, şi la Istambul, şi la Veneţia, chiar şi la Paris am avut o prăvălioară, dar credeţi-mă, este primul cuplu în care masculul nici nu clipea măcar la cel mai fabulos preţ. Plătea şi gata... De unde? Eram totdeauna în gardă... Sincer vă spun. Eram în gardă. Boierii valahi sunt ei plini de bani şi uşor de jumulit când e chestia de farafastâcuri de astea, mai ales dacă le zici că-s de unde şi-a înţărcat naiba copiii. Ei bine, boier Mavrodi nu. Crâcnea. Plătea şi zâmbea. Şi, dom'le poliţaiu, să fi fost stăpânul peşterii lui Ali Baba şi n-ar fi plătit uşor ce mi-a plătit numai mie şi lui Ghideon Abramovici... în ultimii doi-trei ani. Zău aşa.

Între timp, fata cea scrobită şi ochioasă nevoie mare aduse cu mult fast icre negre, friptură de purcel, brânză franţuzească din cea cu mucegai (su'comisarul le vorbise odată de multele feluri de brânzeturi ce se

mănâncă acolo departe, la frânci. Acum o recunoscuse pe aia de-i zicea Roşefort...), un fel de peşte umplut cu nuci şi ceapă şi vin, vin rubiniu ce numai prin strălucire şi tot merita să fie băut.

Ba agentul Goanţă mai primi şi un zâmbet şăgalnic al fetei care-l trezi de-a binelea. „Ei, îşi murmură el cu tristeţe, fetico, nu sunt eu nici aşa de mândru la boiu ca să uiţi sărăcia mea, aşa că nu te mai holba frumos la mine... Nu ţi-s nici eu, nici tu de nasul meu!" Şi, înghiţind în sec, Goanţă readormi parcă. Ţinea ochii închişi şi încerca să gândească ce întrebări i-ar mai pune subcomisarul acestui, domn atât de spilcuit şi de-a binelea uns cu toate alifiile.

— Dar serviţi, domnule poliţaiu, sper ca bucatele mele să vă placă şi să vă îndestuleze...

— Să fiu sincer, domnule Crossenbaum, aş prefera să mă îndestulaţi cu veşti despre această doamnă răposată...

— Voi încerca, stimate domnule agent, pentru că pentru mine este o adevărată plăcere să vă ajut pe dumneavoastră, autorităţile, apărătorii noştri, în faţa asaltului vulgului...

„Grijania mă'ti!" înjură în gând Goanţă, dar pe faţă zâmbi cu amabilitate:

— Desigur, desigur...

— Şi totuşi, nu găsesc ce să vă mai spun... Ştiu multe

şi nimic despre fosta domnişoară Avelştoc... (un moment de tăcere). Dar cred că cel mai bine ar fi să vă adresaţi unei anumite doamne... dintr-un anumit loc... O loretă[38] pe care-am cunoscut-o cândva... ştiţi, eu sunt neînsurat şi... vedeţi, omul... are câteodată... anumite nebunii... Mă rog... Am cunoscut-o la Paris... Acum e aici... la „La bellezza publica”... Se numeşte Marie Cochonnerie... Cândva, ea mi-a spus că ar fi cunoscut-o pe Suzana. Cred că ar fi bine să daţi pe la ea. S-ar putea să vă spună multe dintr-o anumită vreme a vieţii acelei domnişoare. (Şi domnul neguţător de fineţuri zâmbi fin.) Ei, dar ce faceţi?! De ce nu vă serviţi, nu vă plac merindurile mele. Puteţi fi sigur, neamul Crossenbaum a ştiut mereu să aleagă ce e mai bun în viaţă!

— Nici nu mă îndoiesc, domnule! surâse îndatoritor Goanţă şi gustă în vârful degetelor o bucată de brânză.

— Ştiam eu că o să vă placă. Voi, rumânii, ca şi noi, franţujii, iubiţi brânza bună şi bine fermentată. Pot să vă asigur că e de cea mai bună calitate... Dar încercaţi şi vinişorul ăsta rubiniu (şi gazda turnă un rubiniu în cele două pahare, şi-l luă pe al său, îl privi în zare, îl degustă încântat). Nu-i aşa că este spectuozamente belisim? De fapt, domnule poliţaiu, sper că se va recunoaşte că Isidor Crossenbaum ajută din plin

[38] Femeie de moravuri uşoare.

ofiţialitatea, nu-i aşa?! Ce arome, ce parfum... E superb... Doar Vodă-şi mai moaie adoratele sale buze în asemenea licori dătătoare de viaţă... Apropo, în Principate se face un vin foarte bun. Cotnari... Odobeşti... (şi gazda plescăi admirativ), dar ce păcat că nu ştiţi să-l aruncaţi pe piaţă... Şi cât e de însetată piaţa de vinuri bune! spunea Excelenţa Sa Doamna – ştiţi, casa Crossenbaum este furnizoarea Doamnei – când a venit aici la noi şi am servit-o cu acest minunat vin, zicea, dacă mă credeţi, că ceea ce iubeşte ea la români sunt vinurile... Dar să nu mă uitaţi, să spuneţi domnului comisar că oricând şi la orice, sluga domniei sale sunt. Şi a dumneavoastră, domnule poliţaiu, şi a dumneavoastră! Eu ajut mereu autoritaţiunile... Cu toată încrederea... Cu toată încrederea...

Goanţă îşi mască greu un căscat! Într-adevăr îi era somn, un somn biruitor.

— Îmi permiteţi să mă retrag, domnule Crossenbaum, şi cu îngăduinţa dumneavoastră voi mai reveni... de va fi nevoie...

— Oricând, oricând, dragă domnule... ăă... domnule...

— Goanţă mă numesc...

— Domnule Goanţă! Eu am făcut precizarea că sunt oricând la dispoziţiunea ofiţialităţii cu tot ceea ce ştiu şi interesează. Îl conduse pe Goanţă şi nu uită să-i spună:

— Şi să ştiţi am un vinişor alb, o minune dumnezeiască. Dacă vă face plăcere, vă rog să poftiţi! Şi cu domnul comisar, şi cu domnii subcomisari. Că s-o găsi şi o fripturică pe lângă... Ce nu fac eu pentru a servi oficialitatea...

Aerul proaspăt îl mai învioră pe Goanţă. „Al dracului fandosit, gândi, orăcăie ca o broască înfierbântată şi crede că prinde muşte să se hrănească!”

XII

Când Postelniceanu ajunse la Cancelarie, îl găsi pe Leoarcă dormind dus cu capul pe masa amploiaţilor, pe Ionescu mestecând tutun în faţa unei ferestre, pe Păuliş cu capul atârnat în pumni şi cu picioarele întinse pe sub masă, cât era de lung. Nicolaide, şeful mesei a II-a, se plimba nervos prin cameră, cu mâinile la spate, vârâte sub curea. Când îl văzu pe Postelniceanu cu *Buciumul* sub braţ, înălţă capul şi-l privi cu ochii lui de viezure speriat:

— Unde fuseşi, nene, unde umblaşi, că vorba domniei tale, arde Troia şi nu are cine-o stinge... Auzişi ultima năzdrăvănie a lui Corcovăţ? I-a murit prizonierul sub nas. Halal caraulă[39]!...

---

[39] Pază, gardă, strajă.

— Care prizonier?

— Cum care, nene, ăl de-l trimiseşi mata să-l păzească... Mavrodi, frate, Mavrodi... A adormit, zăbăucul, şi acum îi culege şefu' blana de oaie stearpă...

— Da' cine l-a trimis pe ăsta? Nu ştiaţi că doarme-n cizme?

— Eu, şefule, eu! făcu Păuliş, din dosul mâinilor, eu... Era singurul care nu fusese ieri după prânz dijurnă. Eu îs de vină, o s-o suport eu, dar îi mut în praznic fălcile, pe dumnezeii mei, că şi aşa mă furnicau pe mine palmele...

— Ia mai potoleşte-te, băiete! Asta mi-ar trebui acum... O bumbăceală de-a voastră şi pot să mă duc şi cu jalba-n proţap. Cum a fost? Încet, fără grabă, ziceţi-mi totul...

— Apoi, cum să fie, nene, să-ţi zic eu, începu Nicolaide, cum să fie... L-a schimbat pe Leoarcă, neisprăvitul, ăsta gardian trebuia să se facă! L-a schimbat pe Leoarcă şi i-a zis băiatul: „Vezi că-i ispitit amicul să dea şi arginţii trădării numai să scape!" „Las' că nu-mi scăpă turturica aşa dă uşor!" face Corcovăţ fudulindu-se. Apoi rămâne singur şi se pune pe scaun şi-i dă cu aghioasele... Pe la zece ceasuri să tot fi fost, când vine ăl mare şi-i spunem tot, păzea năpastă, nu alta! Sare: „Bine, mă neisprăviţilor, cum v-aţi sumeţit voi să puneţi caraulă la aşa boier, cum, mă?!" Şi dă-i şi

bubuie, de parcă bălăngăneau toate clopotele Mitropoliei prin odăile Cancelariei... Şi când ne hirotonea aşa în numele tuturor sfinţilor de dedesubt, numai că vine neisprăvitul şi spune că l-a găsit, când s-a trezit, pă boieru' spânzurat cu cordonul dă la ferestre şi că a venit cucoana dumnealui şi l-a luat la toate cele cum că i-a omorât nepreţuit-i odor. Că ne dă-n judecată, la gazeturi... mă rog, tot tacâmul. Al mare se face foc şi pară, că unde eşti, că de ce ai lăsat să-ţi scape aşa bucăţică... că oi fi mata, nene, cu rude la Irusalim şi carte multă, dar de poliţai nu eşti bun nici cât unghia de la piciorul lui, că se duce la conu' Mihalache şi-i spune ce nătărău îi proteguitul său, că i-a lăsat un martor de crimă să dea ortul popii... Şi câte toate cele... Asta e!

— Mda! Cam are puţină dreptate...

— Ce dreptate, şefule, ce dreptate?! sări Păuliş atât de tare că-l trezi şi pe Leoarcă care începu să-şi mijească ochii. Ce dreptate! Eu am făcut-o, eu... I-am trimis pe Corcovăţ, nu domnia ta!

— Gata, Păuliş, gata! Ştiu cât ţii la mine şi fără să te dai în vânt ca să mi-o arăţi... Acum am greşit eu. Şi e bine să recunosc pentru ca altă dată să n-o mai fac! Am greşit nearestuindu-l. M-am lăsat şi eu întunecat la minte de cinul dumnealui boierului Mavrodi. Vezi, aici am greşit eu... Mai inuit decât Corcovăţ.

Se lăsă tăcere. Postelniceanu se aşează şi el pe un scaun, îşi scoase batista, se şterse pe după gât şi pe frunte.

— Mda! făcu el mai mult pentru a nu mai fi atâta tăcere. Mda... azi o să fie iar cald tare... Da, da, căldură mare...

— Ha, auzi-l, făcu Nicolaide, dumnealui îi arde că o să fie cald, când îi toacă dracu' la poartă... Ai să vezi mata căldurile iadului când te-o chema dumnealui ăl de dincolo...

— Stai cu tata liniştit, frate Nicolaide! Afară de moartea lui Mavrodi, puţin importă restul. Ia uită-te pe ofisul aista, că pare a te interesa şi pă mata, dar numa' te uiţi şi nu zici nimic.

Scoase din buzunar o hârtie împăturită cu grijă şi i-o întinse şefului mesei a doua. Acesta o luă, îşi scoase ochelarii şi-i şterse tacticos cu poala mundirului, în fine şi-i atârnă de după urechile cam clăpăuge, îi trase spre vârful nasului şi-şi roti ochişorii de viezure peste hârţoagă. Postelniceanu îl urmărea cu zâmbetul pe buze.

— Frate, nene... îngăimă Nicolaide. De unde o ai?!

Şi iar se repezi s-o citească. Păuliş se scula şi el să se uite, dar Postelniceanu o smulse din mâna lui Nicolaide.

— Dă-i lângă el un scaun, Păuliş, altfel s-ar putea să

se-ntindă cât e de lung!

— Da' ce-i, şefule? întrebă Păuliş în timp ce împingea un jilţ sub Nicolaide care se lăsa fericit nevoie mare pe el.

— La timpul lui o să afli. Acum nu e cazul... De fapt, te cam interesează şi pe mata, dar mai ai răbdare...

Dar Păuliş nu mai avu vreme să intervină pentru a se ruga să nu-l lase în aşteptare, ros de invidia necunoscutului, că uşa se deschise şi vlăjganul cu ochii roşii, Corcovăţ, ieşi cu spatele înainte. Închise uşa, oftă odată din adâncul sufletului, se întoarse.

— Cu iertare, dom' subcomisar, şefu' vă cheamă...

— Chemare-ar şi pe el dracii-n strungă, să-l mulgă! mormăi Păuliş.

Postelniceanu îşi aranjă ţinuta. Ştia că dom' comisar de galben, când e la mânie, se-nfoaie tot ca un curcan fălos şi se ia de mundirul descheiat, pantalonul necălcat, sau părut nepieptănat. Aşa că se ferchezui ca pentru o mireasă şi intră.

Şeful trona încăperea într-un imens jilţ împopoţonat cu perne şi pernuţe şi pleduri pentru şale. În faţă-i o imensă masă pe care Ghiţă, feciorul de casă al conului comisar de galben Ilie Păsăritu punea în fiecare dimineaţă două blide pline cu acadele făcute de mânuşiţele dumneaei soaţa: alviţă turcească de casă, cireşe trase prin zahăr şi mai ales pătrăţele de susan

caramelizat, preferatele dumnealui.

Domnul comisar îşi aduna picioarele sub el şi ronţăia. Toată ziua ronţăia cât era în biroul dumisale.

— Aaa, îl întâmpină el pe Postelniceanu, ţi-ai făcut milă şi de noi, stimabile şi ai mai venit şi domnia ta la Cancelarie, ai? Bucherul nostru poliţaiu mai cunoaşte şi drumul obligaţiunilor poliţieneşti?! (Şi ronţ, ronţ un susan.) Buuun, buuun! la ascultă, stimabile, dumneata ai să duci poliţia oraşului dă râpă! Trebuie să, aflu de anchetuiri de la alţii... Ce-ai avut, dom'le, cu boier Mavrodi? Ai 'nebunit de tot?! Vrei să ne dai pă mâna gazeturilor şi amicilor dumitale de la foile alea? Să vină la mine feciorul jupăniţei Maria Mavrodi cu plângere că i-ai trântit poliţai în casă şi-i arestuieşti bărbatu'?! Eşti nebun, dom'le, eşti nebun? Acum pe unde scoţi cămaşa că s-a omorât hahalera de velit[40]?! Şi nu ştii că ăştia, veliţii, sunt aşa strânşi unul de altul şi o să facă jalbă la Vodă?! Să te vedem atunci, cu toţi sfinţii mata de la Ierusalem, să te vedem atunci! Dar până acolo o să mă picnească[41] pă mine... că de, ţi-s şef... Dar îţi frec eu ridichea, stimabile, nu mă las! auzi, doamne-doamne, ce-i fată mintea bucherului[42] ăsta! Cine naiba mi te-a pus în cap?! (Şi cronţ-cronţ alt susan!) Să ieşi afară,

---

[40] Care ocupa primul loc în ierarhia boierilor; de rangul întâi; mare.

[41] A atinge, a nimeri pe cineva cu o lovitură bine ţintită.

[42] Persoană care învaţă ceva pe dinafară, fără a pricepe ce învaţă.

nenorocitule, să ieşi! Să-ţi faci demisia, că te dau eu afară altfel, priceput-ai? Să ieşi! (Postelniceanu porni spre uşă.) Unde pleci, fonfăitule, firţingăule, unde pleci, ai? Stai dumnezeului jos colo şi zi-mi toată tărăşenia!

— Mă duceam să-mi scriu demisia, domnule comisar!

— Ho, că o să ai destul timp! Zi ce-i cu fandosita aia moartă?

— Domnule comisar, îngăduiţi să raportiruiesc! Ieri a fost anunţată găsirea cadavrului numitei Suzana Avelştoc. M-am dus la casa zisei şi am constatat împreună cu un medic că a murit în urmă cu câteva zile, în urma unui traumatism cranian.

— Ce-i aia?

— Traumatism cranian? o lovitură la cap...

— Şi de ce nu-i zici aşa, nene, nu mă bucherisi pă mine cu cuvinte sunătoare!

— Da! Aşa, o lovitură la scăfârlie, plus ruperea arterei jug... adică a venei gâtului... Cercetări ulterioare au arătat că...

— Ce fel de cer... cum ai zis?!

— După câte am iscodit mai departe, a reieşit că, se pare, femeia a fost omorâtă de pisicile dumneaei...

— Ascultă, Postelnicene, eu nu vreau poveşti...

— Dar nu-s poveşti, domnule comisar, e adevărul

adevărat... Curios sau nu, dar pisicile au o ură mare împotriva moartei.

Şi-i povesti toată tărăşenia cu pisicile văzută de Safta şi încercată de ei când legaseră capul moartei cu o sfoară şi dăduseră drumul pisicilor înăuntru. Când trăseseră de sfoară şi se mişcase capul, pisicile se aruncaseră ca nebunele asupra gâtului femeii.

— Doamne, doamne... Asta n-am mai întâlnit până acum!... (Şi iar cronţ, cronţ un alt susan.) Dar bine, Postelnicene, de ce mi l-ai arestuit pe Mavrodi? Omorul era clar... Ce rost mai avea?

Subcomisarul scoase atunci din buzunar caietul cu scoarţe aurii şi cele trei liste.

— Pentru că astea, cred, căuta domnul Mavrodi, noaptea, în casa moartei.

— De ce astea...? Poate altceva...

— Asta aş fi vrut şi eu să aflu. Dar... Sinuciderea lui, încercarea de mituire a lui Leoarcă, mă fac să cred că e altceva la mijloc. Îngăduiţi să continui anchetuirea?

— Mda...

Dom' comisar Ilie Păsăritu mai vârî în gură un susan şi mestecă gânditor.

— Mda... mormăi, mda... E cam tulbure apa asta... Eu aş zice mai bine să nu ne băgăm nasul prea adânc, să nu iasă cine ştie ce dandana... Sunt mărunt, prea mărunt, iar ăi mari, prea mari... Zău, bucherule, s-o lăsăm

moartă! Crima, crimă, dar de la să poate închide fără zgomot. Am familie, casă... dureri de cap şi aşa... Aia-i moartă, ăla-i mort... ce să-i mai dezgropăm? Nu-i aşa?! Mata, bucherule, eşti om cu carte şi ştii că ălor mari nu le place să ne vârâm în trebile lor. Pare să fie aci politichie mare, nu glumă, ce să ne băgăm noi, nenişorule?! Ştii, eu îs în poliţie de mult, de pe vremea agăi Manu... Să-ţi zic eu, bucherule, ce păţii? Era prin maiu, spre sfârşit, înainte de revoluţiune cu vreo două sau trei săptămâni... Era pe vremea aceea unu Pâncescu ajutor la poliţie... Mă cheamă pă mine şi, pă un alt gardian să ne ducem să arestuim pe un ăla, zugrav dă subţire, cum să zicea pă atunci piftorilor aceştia, unu' Negulici. Era ăla mare drăcovenie pă la revoluţie. Şi zice Pâncescu: „Bă, să nu vă scape, că e vai şi amar dă mămuliţa voastră dacă vă scapă!" „Să poate să ne scape nouă?!" rânjim noi, tineri şi zvăpăiaţi la minte. Zis şi făcut, ne ducem noi, îl luăm pe pantalonar din pat. Dar nu facem doi paşi că trece ministrul lui Vodă Bibescu, Ştefan Golescu, şi arestuitul nostru-i cunoaşte trăsura. Îl strigă, Golescul opreşte careta, coboară şi ne porunceşte să lăsăm slobod pă zugrav. Noi: „păi, să vedeţi, boierule, conu' Pâncescu a zis şi a făcut!" „Ce, mă, îl auzim pă ministru, voi staţi la taclale cu mine, mă! Las' că vă aranjez eu la aga Manu, mama voastră! Daţi drumul domnului Negulici, că vă fac şi vă dreg!"

Noi, ce să facem, lăsăm pe zugrav s-o întindă şi ne ducem la Aga Manu să-i raportăm toată tărăşenia. El zice: „Bine aţi făcut, băieţi, că boier Golescu e la inima lui Vodă! Las' că dacă ce zice nebunul ăla de Halepliu o fi adevărat, îi prinde el căpitanul Gheorghe!" Plecăm noi liniştiţi la căşile noastre, când numai a doua zi ne trezim că ne cheamă aga şi ne ia-n tărbacă, că suntem nişte nătărăi, că piftorul a dat veste-n ţară şi au fugit toţi mădularii... P'ormă a izbucnit revoluţiunea... Şi pă urmă s-a făcut o comisiune de anchetuire a zurbagiilor şi m-am trezit şi eu la Văcăreşti, după gratii, şi în faţa comisiunii că cică aş fi făcut scăpat pă ăla pentru că aş fi fost mădular şi eu şi, vezi doamne, l-aş fi făcut scăpat ca să apuce ăla să anunţe capii când se trădase căuzăşia... Am scăpat numai cu spaima, dar de atunci mă vâr şi mai puţin în treburile astea de politichie... Aşa că, bucherule, eu nu vreau să se meargă mai departe în toată tărăşenia asta pentru că nu vreau să mă bag în ceva ceea ce nu pricep. Înţelesa-i, subcomisare? Nu vreau, şi e o poruncă să vă potoliţi... Nu vreau să-mi supăr pă cei mari... Şi din câte ai văzut mata, sunt destui din cei mari pe lista muierii ăleia.

— Domnule comisar, ţin să vă amintesc, totuşi, cu îngăduinţa dumneavoastră, că reacţia poate fi şi altfel.

— Ce anume?!

— Nu pricep...

— Nici eu... ce să fie altfel?

— A, da. Poziţia celor mari faţă de ce ar putea să iasă la iveală. Am putea, domnule comisar, să cerem porunci scrise la minister.

— A, nu, nu! sări comisarul. Pentru atâta lucru... Nu! Şi să nu te prind că te duci peste capul meu la conul Mihalache că... Că, bucherule, te pristăvesc înainte de vreme... E clar? Anchetuirea asta s-a terminat! E poruncă.

— Domnule comisar, gândiţi-vă... dacă sunt în primejdie ştiu eu ce interese naţionale...

— Ascultă, bucherule, nu mă lua pe mine aşa... cu poveşti de-astea. N-are decât să fie! Eu am casa mea, averea mea şi slujba mea orânduită după ani şi ani de primejdii şi obidă şi nu vreau s-o stric acum... Să-ţi fie clar, nenişorule, puţin importă restul. Deci ai poruncă să te astâmperi. Avem găinăriile noastre la mahalagiii noştri. Să lăsăm politichia pentru alţii cu proptele mari. Pricepi, nu? Am zis!

Şi-i făcu semn că conversaţiunea lor s-a terminat. Apucă un alt susan, îl vârî în gură şi înălţă ochii spre tavan.

Postelniceanu ieşi. Înţelesese că, cel puţin pentru moment, comisarul Ilie Păsăritu e spăimântat de tot.

La uşă toţi să grămădiră peste el.

— Ei, cum îi? Cum îi?

— Se-nchide de la...

— E nebun?!

— Nu, fricos! răspunse Postelniceanu. Şi îl văzu abia atunci pe Ionescu zâmbindu-le amuzat dintr-un colţ. Păuliş, urmărind privirea subcomisarului, îl descoperi pe omul de încredere al lui Păsăritu.

— Ascultă, Ionescule, drăgălaşule, ai putea să-ţi muţi mustaţa aia bearcă[43] dincolo de uşă? Prea pute a usturoi şi... ureche lungă...

— Da' ce, bă, şi Ionescu rânji şi mai tare, ţi-e brânza puturoasă şi ţi-e frică să nu-ţi fugă mireasa cu tambur-majorul de la cavalerie?

— Ce, bă, ureche lungă şi gură strâmbă, ai început să fii fudul de auz când ţi s-a spus să tragi uşa după tine?! Dacă ai devenit şi olog te pot ajuta... periuţă pentru-nhăimuraţi!

Şi uriaşul Păuliş se puse-n mişcare. Îi scăpărau ochii şi Ionescu intui că e periculos pentru integritatea sa corporală să mai sfideze lumea amploiaţilor poliţieneşti ai subcomisarului, aşa că se desprinse din jilţ, la început tărăgănat, apoi căpătând viteză, şi, când ajunse în dreptul uşii deschise, piţigăi:

— O să mă plâng la dom' comisar, huidumă!

— Şi eu! rânji Păuliş, la moartea, că nu ştiu ce mai

---

[43] Scurtă sau scurtată.

aşteaptă şi nu te ia, iscoada naibii!

Uşa se închise cu o bufnitură. Toţi zâmbiră amar, dar şi distraţi de rapiditatea cu care Ionescu ştersese putina. Numai Corcovăţ începu să se plimbe uşor prin cameră în sus şi-n jos prin dreptul uşii. Apoi, deodată, sări şi deschise. Ionescu se prăvăli înăuntru. De astă dată, Păuliş puse laba pe el, îl ridică frumuşel şi-l zvârli în încăperea alăturată. Se scutură pe mâini ca de praf şi se întoarse spre Corcovăţ:

— Se pare, bâzdâcă[44], că uneori te mai trezeşti şi tu din somnul cel de veci! Nu puteai să fii şi de dimineaţă la starea asta...?!

Corcovăţ se roşi tot ca un rac pus la fiert, se foi în jurul său şi a celorlalţi, apoi îngăimă ca pentru el:

— Ştiu, şefule, că am făcut-o de oaie, dar... Ce să mai spun!... Nu ştiu nici eu ce să mai zic... Nu dormisem azi-noapte... şi...

— A dracului hoaşcă, Corcovăţ, te. Pune la munci grele noapte de noapte, nu?!

Corcovăţ râse şi el, cam albastru râse, dădu din cap a obidă la zisa lui Păuliş şi se fugări cu gândurile lui într-un. Colţ.

— Ce hoaşcă, Păuliş? zâmbi curios Nicolaide.

— Ce, chiar nu ştiţi, dom' Nicolaide? Păi duduie tot

---

[44] Toană, capriciu, hachiţă.

Bucureştiul de ăst amor a lui Corcovăţ cu boieroaica – cam bătrâioară ea, cam fudulă, cam ţicnită, cam urâtă...

— Bă, Păuliş...

— Cam dăochiată...

— Păuliş!

— Cam ciufută...

— ...cam ditamai bărzăunoaica, dar – lasă-mă, mă, în – cam ditamai bărzăunoaica, dar – lasă-mă, mă, în pace – dar, cum ziceam, ditamai cinul şi averea. Suta de chintale, suta de gălbiori, dar şi suta de peţitori... Şi-i încearcă pe putere... Şi munceşte băiatul nostru, şi munceşte, doar, doar s-o arăta mai cu sârg şi mai bărbat... Dă o sută de chintale în stânga, altă sută-n dreapta... Şi munceşte, şi munceşte...

— Păuliş, auzi... termină... că mă supăr... zău...

— Taci cu tata, fătucule, că destul mi-ai făcut-o... Aşa, şefule, lasă-mă să mă termin. Mai bine să dau pe gură, decât prin pumni... Şi cum ziceam, cucoana se străduie, băiatul la fel... El – sufletul avere, sufletul cin, sufletul speranţe! Ea de toate, numai boiu nu. Şi băiatul o înghite şi pe asta şi munceşte... Că de, se vrea ajuns... Casă în Dudeşti – casă; soţ de postelniceasă – soţ; cinci coţi de vie la Odobeşti – cinci coţi; o moşioară la Odobeşti – moşioară; pivniţă de vinuri şi alte acareturi care pe noi ne interesează mai puţin! Băiatul munceşte, să muncească! Mavrodi a murit – fie-i ţărâna uşoară! La

fel şi cocoanei aceleia, la fel şi la alţii care or să mai încapă pe mâna dumnealui! La anul şi la mulţi ani! Dar ia ascultă, mă năpâstroc, când îţi mâncăm sarmalele şi-ţi batem hora în bătătură? Pă noi asta ne interesează! Lasă că de mult cam oftezi cu ţiganii pe sub fereastră... Trage-o pân' la popa, pune-i pirostriile şi nu mai veni la mine să te tot împrumuţi la două zile.

— Minte, şefu', nu-l credeţi...! Am dormit acasă azi-noapte, jur...

— Cin' te pune, mă, să juri, cin' te pune?! Eu nu! Cu atât mai rău, cu atât mai rău... Dacă erai la jupâneasa... mai că te iertam de moartea lui Mavrodi, dar aşa...

— Ascultă, Păuliş, deschise şi Leoarcă gura, se vede că nu-i Goanţă aici să-ţi mai oprească potopul de vorbe.

— Bre, orice l-am ştiut pe Goanţă a fi în stare, dar numai pe post de sfânta Evanghelie nu l-am ştiut, de îmi închideţi gura cu ea prin zisa-i! Tu taci acolo, nu te vârî în vorbă, că ţi-e pufuşorul blond sub nas şi nu l-a mângâiat încă briciul bine! Taci şi suge-nţelepciune, mai bine...

— De la tine?!

— Înţelept e cel ce-ascultă şi pe prost şi pe deştept!

— Eşti plin de eresuri, bre nenişorule! conchise Nicolaide. Dar hai să lăsăm toate astea. Dom' su'comisar, ce-a zis ăl mare până la urmă?!

— Să lăsăm totul. Fiecare-şi vede de treburile lui...

dar fiind, ceea ce ştii tu, Nicolaide, printre picături nu lăsăm din mână povestea asta! Dacă nu are vreunul curajul, s-o spună de acum. Păuliş, ia zi, dar scurt, te rog, ce-ai făcut cu nenea Voiculescu?

— De treabă omul! Mi-a zis că nu-l pierde pe Musceleanu din ochi, chiar de s-ar lega de fusta popii. Zicea că i-a venit chiar de sus o depeşă să nu-l scape...

— Bine, ţine-te de el să aflăm tot! Leoarcă, mi-l bântui pe Ghideon Abramovici. Îl vreau cu ceva la mână, pricepi?

— 'ţeles, şefule!

— Corcovăţ, eu zic c-am încheiat capitolul Mavrodi. Şi sper că n-ai să mai dormi aşa, tam-nesam! Împreună cu Păuliş şi Goanţă vreau să ştiu tot despre părintele Eliodor, Heléas Movidorichis, Smădeanu, Agamemnon Kruzachis... doamne, mulţi greci pe aici... Carlo Marcus, şi ăştia după lista asta în continuare. Ce vreau eu să ştiu e: cine sunt, ce hram poartă şi ce vor? Atenţie, fără zgomot! Clar? Eu plec la conu' Mihalache în legătură cu scrisorica aia!

— Eşti chemat de dom' ministru, şefule?

— Da! Dar ăl mare să ştie că-s după porcii lui ăla... Clar?!

— S-a făcut!

— Bun! Goanţă să mă caute după amiază la han.

Şi abia ieşi Postelniceanu, că Păuliş, Leoarcă şi

Corcovăţ erau grămadă pe Nicolaide să le spună ce era-n scrisoare.

— Nu ştiu nici eu, dar îl cheamă să se ducă la domnia-sa azi până-n prânz. Ceva cu Mavrodi.

— Aoleu, tată, ce făcui! se căină Corcovăţ, dar nimeni nu-l alină.

XIII

Părintele Musceleanu se scula în dimineaţa aceea deştul de devreme. Gândul îi stătea la o predică pe care trebuia să o scrie, la un articol de fond pentru revista sa *Biserica – foae religioasă morală.* În consecinţă, se scula pe la opt din pat, chema slujnica, îi porunci să-i facă ceaiul de izmă pe care-l bea în fiecare zi şi trecu într-altă odaie, un fel de sufragerie-birou. Dumnealui Grigore Musceleanu, preot paroh la Radu Vodă, nu era un oarecare, se socotea a fi înainte de toate un oştean al domnului şi dincolo de amvon şi cădelniţă. Drept urmare, era al optulea an de când îşi edita revista, dar era prima oară când articolul de fond al săptămânalului îi scăpa printre degete. Toată noaptea nu dormise, sau, mai bine zis, veghease cu ochii închişi gândindu-se că trebuie să doarmă, iar în răstimpurile în care picotise a somn avusese coşmare în care rolul principal îl jucase comisarul de albastru, Voiculescu.

Nu ştia ce avea cu el, dar se ţinea scai de anteriul său. Că se mai întâlnea câteodată în clădirea şcolii cu alte prea cinstite feţe bisericeşti, că uneori se mai făcea şi ceva politichie la câte o stacană de vin roş, mai ales se osârdeau[45] a-şi aminti bunele vremi de altă dată, de înainte de secularizare, că mai înjurau guvernul pentru că dusese de râpă viaţa morală a pământenilor acceptând pe toţi terchea-berchea să vorbească despre credinţă şi să facă apologia necredinţei... Dar astea erau normale. Mai ales de când se oploşise iar conu' Mihalache la Interne, Externe şi Război, iar mergeau lucrurile de-a-ndoaselea în ţara asta. „Une cochonnerie!" exclamă părintele şi se întinse pe un divan ce-l avea în odaie pentru ca ceaiul de izmă să se prefire încet şi sigur prin măruntaie.

Şi stând aşa culcat, îşi dădu seama că de fapt ceea ce-l supăra mai mult era scrisoarea primită de la prietenul său Stratonichias, vicarul Mitropoliei, fostul stareţ al Snagovului, cum că din cauza întâlnirilor pe care le organiza la el în parohie Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii Publice merse până acolo încât să ceară caterisirea dumnealui. Din prietenie, vicarul ceruse Mitropolitului o măsură mai blândă şi acum îl pusese în temă cerându-i să se cuminţească.

---

[45] A se strădui, a se osteni.

— N-a uitat, le rouquen, harţa noastră! şi părintele Grigore puse totul în spinarea Kogălniceanului.

Dar nu-şi sfârşi bine gândurile, că slujnica intră iar: – Părinte, iertare, dar vă caută un domn!

— Cine e?

— Zice că-l cheamă Popovici şi vine trimis la sfinţia voastră de unu' Dumitru Andreescu din Bacău...

— Dumitru Andreescu... Dumitru Andreescu... Aa, da! Ştiu! Şi ce vrea?

— Nu l-am întrebat...

— Uf, că proastă eşti, femeie! Du-te şi întreabă-l. Roagă-l, mai bine, să mă aştepte niţeluş...

Şi părintele Grigore Musceleanu intră în odaia de dormit să se schimbe. Nu putea să se arate unui musafir cu cămaşa lungă de noapte şi cu un vechi anteriu lălâu pe care-l purta pe acasă.

În fine, reveni îmbrăcat la reverendă, cu barba pieptănată, cu părul prins bine în coada de la spate şi încins cu brâul roşu de protopop.

— Ascultă, Marghioliţă, strigă el slujnica, coana preoteasă s-a sculat?

— N-am văzut-o, prea sfinţia ta, coborând, aşa că nu cred a se fi trezit...

— Bine, bine, invită-l pe Popovici ăla şi adă nişte dulceţi şi apă rece. Doamne, doamne, ce mi-i şi cu oamenii ăştia! Să vină la tine cu noaptea-n cap... Să

intre!

Părintele se aşează la masa-i de lucru, risipi la repezeală câteva cărţi şi hârtii ca să arate cât are de muncă, şi, de, poate, oaspetele o fi mai grăbit să-l lase în pace. În fine, uşa se deschise şi Nicolae Popovici, fostul poliţai de Târgu-Ocna îşi târî picioarele în odaie.

— Sărut mâna, părinte Musceleanu, iertare, rogu-vă pentru derangiu!

— Ce derangiu, dom'le, ce derangiu... Prietenii prietenilor mei sunt prietenii mei, cum spune franţuzul. Bine ai venit şi ai loc mătăluţă, că oi fi ostenit nevoie mare.

— Apăi nu, prea sfinţia voastră, că vin de la han. Am venit de ieri, de nu o fi cu bănat, şi m-am hodinit bine. Cam pişcături de ploşniţe, dar de, ca la han, nu ca acasă...

— Lua-l-ar henga de prieten, gândi părintele, trebuie să pun acum pă Marghioliţa să dee cu păcură pe la uşi şi să fiarbă tot de aici! auzi, „ceva ploşniţe"!). Ei, nu e nicăieri ca acasă! zise tare, de astă dată, popa. Nu e nicăieri ca acasă... Dar cu ce durere venit-ai, omule, la capitalie?

— Apăi, necazurile mişcă şi munţii din loc, darmite oamenii! Iacă o scrisorică de la frate-meu Andreescu, amicul dumneavoastră. Mi-a dat-o şi mi-a zis: „Du-te, frate, la Bucureşti, du-te la părintele Musceleanu, că el e

om mare la capitală, cu influenţă şi amici mulţi la potere!" Şi mi-a dat cartea asta pentru domnia voastră, sărut-mâna, sfinţia voastră...

Popa Grigore luă scrisoarea cu vârful degetelor şi o desfăcu cu grijă de teamă să nu scape din ea vreo urâtanie de ploşniţă.

— Hâm, făcu el. Om cu putere, eu!? şi se gândi la promisiunea de caterisire. Citi. Era toată povestea lui Nicolae Popovici scrisă de un om cu ceva carte. Andreescu îl ruga să intervină la Ministerul de Interne pentru ca fratele său fie repus într-o funcţie. Îi făcea şi o biografie. Aşa află popa că N.A. Popovici se născuse la Galaţi, că avea 45 de ani, că fusese militar de carieră, dar nu urcase mai sus de gradul de caporal, că fusese şi în poliţie şi avusese o tevatură întreagă cu târgoveţii şi se pomenise jelbuit la Miler, prefectul de Bacău, care-l azvârlise. În stradă, fără milă de el şi puzderia de copii.

— De-de! făcu popa. Apoi aşa merge cu governanţii de azi... Aşa merge! Le-o intrat republicanismul la cap! Iar de când e hoţul ăl bătrân, Mihalache, iar la govern... aă, duce lumea de râpă... S-au înjurată ră el cu Dumitrache Ghică ani dă zile. Şi acum să pupă-n bot unul cu altul şi fac numai ei governul! Mama lor dă pezevenghi! Doamne iartă-mă!

— Aşa, aşa, părinte... Nu mai are rumânul loc în casa-i că-l dau streinii afară... Milăr ăsta, părinte...

— Apoi, taică, aşa sunterăm noi, casă deschisă şi ne mănâncă toţi câinii de-n traistă... Ei, dar ce sfat să-ţi dau eu... (Şi popa începu să-şi mângâie barba lung şi tacticos). Apoi, eu zic să faci mata o jalbă la hoţul ăl mare. Să-i scrii câte toate, cât dă nedrept a fost prefectul ăla... să-i tragi cu ţara şi poporul... că prinde bine la nichipercea[46]. Să te duci pă urmă cu ea la minister şi să ceri mata voe să stai cu dumnealui dă vorbă şi să-ţi plângi păsul. N-o fi Belzebuth ăsta chiar aşa de negru la suflet. Ba chiar, zic, să te duci acasă la el, stă pe la rondul al doilea de la Şosea, că zice lumea că mai primeşte şi acasă, mai ales mocani şi mocofani, că aşa e dumnealui, îi mai dulce cu ţărănoii, decât cu boiarii... Eu aşa zic.

— Da' mata, părinte al meu, nu mă poţi ajuta, să pui o vorbuliţă bună acolo, unde ştii mata... că de, lumea-i lume, şi o vorbuliţă bună curăţă necazul mai uşor ca colbul, dacă e şoptită unde trebuie...

— Ei, am să-ncerc... am să-ncerc... (Caterisirea, caterisirea... Ce ştii tu, amice? gândi popa Grigore, cu obidă. Treaba mea-i a mea... Şi mai aproape-i pielea de om decât cămaşa a mai fină!). Nu-ţi promit nimic, dar de încercat o să încerc, o să încerc!

— Domnul Dumnezeu să vă dea sănătate, părinte, să

[46] Unul dintre numele populare date diavolului.

vă ajute şi să vă ocrotească!

Şi Popovici sări să sărute mâna popii, dar acesta îl opri cu un semn şi se ridică în picioare pentru a-l face pe celălalt să înţeleagă că discuţia lor s-a sfârşit.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, fiule şi să-ţi conducă paşii spre bucuria ochilor şi sufletului tău! Acum, rogu-te, mă lasă, nu-ţi fie cu supărare, dar am ceva de întocmit... O predică... O omilie...

— Dar eu nu vreau să vă supăr, sfinţia ta. Nici cu... Eu plec... Mă duc! Am să vin să vă zic... ce am făcut...

— A, nu, nu... Doamne iartă-mă... Nu... Ştii... dacă pun vorba aceea... Să nu să zică... vezi doamne... că aş avea un interes... sau mai ştii... Nu, nu mai veni aici... Mă găseşti în fiecare dimineaţă... pă la zece... în Pasajul *Românului...* Ştii unde, da? Pă Podul Mogoşoaiei. Da? Acolo... Ne mai vedem pă acolo... Da! Şi acum iartă-mă.

Îl luă pe fostul poliţai de după umeri şi-l conduse. Am să fac, dragă domnule Popovici, tot ce pot, promit, am să fac tot ce e posibil... Dar, crede-mă, în situaţiunea actuală, cu acel pezevenghiu la Interne... greu... greu... că nu mă prea digeră el la burtă... dar eu... Marghioliţo, am, cum ziceam, să fac tot, tot ce e posibil... Dar sfatul meu... Marghioliţo, unde eşti femeie, cred că e bun... Aşa că urmează-l! Te duci mata şi te amesteci cu mocofanii care-l jelbuiesc mereu, Marghioliţo, – venise slujnica – condu-l pe domnul! Şi ne mai vedem noi,

nu?! Ne mai vedem noi... Dumnezeu cu tine, fiule!

Aşteptă în uşă până ce Marghioliţa îl conduse la poartă îndepărtând zăvozii ce se dădeau ca smintiţii. Şi se pornise o hărmălaie de câini în toată mahalaua... „Ar trebui să scap de lătrătorii ăştia, gândi părintele Musceleanu, prea stârnesc haita de potăi din mahala, de nu poate să intre nimeni la mine ca să nu ştie toată lumea!”

— Marghioliţo, pentru ăsta, să ţii minte, fato, nu mai sunt acasă orice ar fi! Pricepi?! Şi să duci dulăii ăia în spatele casei, că prea stârnesc droaia!

Şi părintele intră în casă să se apuce de scris.

Când Popovici ieşise cu sufletul înnegurat – era clar că popa se cam spăla pe mâini şi, doamne, câte nădejdi nu-şi pusese în el! — dintre ruinele bisericii lui Bucur se desprinse un om. Era Ghiorghie Cireaşă, poliţaiu de la vopseaua de albastru, pe care comisarul Voiculescu îl pusese să vază cine vine şi pleacă de la popa Musceleanu. Ghiorghie era peltic şi puţin şchiop – îl lovise odată un cal şi-i rupsese piciorul drept – nu mai avea nimic acum la el, dar el şontâcăia cu bună ştiinţă mai tare, când trebuia. Se luă după N. A. Popovici. Îl întrecu. Se aşeză drept în faţa lui şi se prefăcu a cade. Fostul poliţaiu de Târgu Ocna, mergând gânditor, se, împiedică şi căzu şi el peste Ghiorghie.

— Aoleu, ce făcuşi, nene, aoleu! Mă împiedicai de

matale... Iartă-mă! Eram cu gândul dus...

— Piciorul... piciorul meu...

Şi Ghiorghie Cireaşă începu să-şi mângâie piciorul rupt. I se lipiseră oasele pe vremuri, dar puţin scălâmb, şi un vârf îi ieşea prin piele.

— Doamne, ce făcui, ce făcui?! bombăni Nicolae Popovici. Omule, ce ai păţit? Ţi s-a frânt piciorul... Vai mie, sfinte... Şi se aplecă să vadă. Da, da... E frânt... Şezi oleacă, omule, mă duc să aduc o birjă. Şezi oleacă cumineţel... Nu te mişca... Vin cu o birjă şi te duc, te duc la Colţea... Oleacă... Mama ei de treabă...

Cireaşă juca rolul ca un artist. Vai ce dureri, ce dureri! Aplecat peste el Popovici nici nu ştiu când a fost buzunărit. Se sculă şi o luă la fugă. Trebuia să găsească o birjă. Dar unde? În piaţă, lângă Mitropolie... Da, da, acolo...

— Stai, omule, vin acum! Mă duc după o birjă... Pe unde stai?

— Lasă-mă, lasă-mă... Piciorul meu, piciorul meu... se văicări Cireaşă.

Popovici plecă în fugă. Rânjind, Cireaşă se ridică şi desfăcu punga ce o găsise în buzunarul lui. Scoase apoi din sân un ciot de creion şi o hârtie. Însemnă. Camera 12-pce la hanul lui Avraam de la Mitropolie. Atât găsise în buzunare. O pungă cu doi galbeni şi câţiva mărunţiş şi o cheie... O ştia el! Ştia toate cheile din

hanurile Bucureştilor, deşi erau destule. Dar aveau înfloriturі... şi le ştia. Mai avusese el Popovici şi altceva prin haină, dar era cusut, foşniseră, dar nu putuse să le scoată. Nu-i nimic. Dădea el de nătărăul ăsta. Vârî cheia în pungă şi o puse jos, unde fusese. Se sculă, se scutură de colb şi urcă scările ce dădeau la biserica lui Bucur.

Nu trecu mult şi apăru din nou o brişcă de piaţă. Se opri. Popovici sărise din ea. Se uita în sus. Şi în josul străzii. Pe Cireaşă îl distra bălăbănitul din mâini ale nătărăului. Îi tot spunea ceva vizitiului. Apoi se căutase în buzunare. Apoi pe jos. Se dăduse din brişcă şi birjarul. În fine, găsiră punga. Cireaşă îl văzu respirând uşurat pe nătărău. Îl văzu plătind birjarului şi plecară amândoi: birjarul cu birja lui înjurând – vântul aducea ceva zvon – iar Popovici pe jos.

Trei ore mai târziu, Vasilică Caledonie, agentul de la vopseaua de albastru, intra în hanul lui Avraam, în crâşmă, şi se aşeza la o masă. Ceru o bere şi despături *Monitorul* la pagina cu *Misterele Romei* de Félix Deriège. Îşi aprinse luleaua şi din greşeală aprinse marginea de sus a gazetei. O stinse repede, apoi începu să citească romanul-foileton. Din când în când se oprea, îşi îndesa mustaţa proaspăt lăsată, îşi răsucea vârfurile semeţ ridicate, dar încă firave, mai dădea o duşcă şi-şi arunca ochii prin gaura pârjolului din ziarul ofiţiale al României spre scara ce ducea în odăile de sus ale

hanului.

Ochiul de vultur al lui Avraam îl recunoscu pe jupânul poliţai, îl urmări câteva clipe, şi când văzu mâna ridicată a acestui muşteriu neplăcut pentru toţi hangiii şi crâşmarii vopselei, luă de la băiatul de prăvălie două halbe şi fugi spre masă.

— Lasă, Nicule, că-l servesc eu pe dumnealui... zumzăi abia auzit de flăcău.

Cu halbele în labă, se strecură abil printre mese, în ciuda mătăhălitului său trup.

— Să trăieşti, coane Caledonie, gata halba! Cinstea casei...

— Puicuşorule, ai sdrelit-o iar!

— Vai de păcatele mele, coane Caledonie, ce harababură ai mai simţit domnia ta?! E casă cinstită hanul meu, coane Caledonie...

— Cine-i fandositul de la camera doişpce?

— Apoi cine să fie, jupâne, ştiu eu... Călător... De, hanurile îs bătute de călători, ştii şi mata, coane Caledonie.

— Lasă firfiricul, nene Avraame, mai bine dă-i cu gălbiorul că are sunet mai bun...

— Vai, dar se poate să vă înşel eu pă dumneavoastră?! Spun tot ce ştiu, numai că nu ştiu nimic... Dar ce-a făcut năvlegul ăsta... dă interesuieşte o asemenea ofiţialitate în aşa măsură?

— Mai încet, jupâne, să nu te coste pe urmă altă cădelniţă şi altă prescură... Mai încet.

— Ferească sfântul, coane Caledonie, se poate?! şopti acum jupânul. Numai că nu prea ştiu multe decât că aseară se făcu rău şi urlă ca fiarele pe aici. Am părerea că e cam scrântit. A venit ieri cu dilijenţa de poştă şi a cerut o cameră ieftină şi singur. Atât!

— La catastif cum s-a trecut?

— Apăi să mă uit, coane Caledonie, că nu le ştiu pă toate pă dinafară, ca părintele mitropolit!

Şi jupânul se ridică cu un zâmbet măreţ şi important, se duse la tejghea, îl chemă pe Nicu, băiatul, şi-i porunci să aducă nişte păstramă bine pârjolită şi un pic de mămăliguţă caldă la masa ceea.

Apoi îşi vârî nasul în catastih, căută camera, găsi ce trebuia şi sublinie cu unghia pe hârtie.

Se întoarse la masă.

— Fonţionar îi, coane Caledonie, şi-i zice Popovici A. Nicolae...

— Cu cine a băut aseară de se făcu fiară?

— Cu un popă şi un negustor din Galaţi. Pă negustor îl cunosc, vine des la Bucureşci şi trage la mine... îl cheamă Spintecatu, Dumitrache Spinteca tu... om cumsecade... Mâncă bine, bea bine, nu-i din cei ce umblă cu joalda şi să uită în pungă...

— I-aici?

— Îi, doarme sus. A venit pă la unşpce ceasuri şi o mâncat ce-o mâncat, că era cam cătrănit, şi s-o întins să să odihnească puţintel... Popa nu-i, n-a venit. Dar pezevenghiul e aiciea. S-o întors acum vreo două ceasuri, să tot fie, n-a mâncat, n-a băut, a intrat în cameră şi s-a închis pe de'năuntru. Teamă mi-i că-i de ăla fără arginţi şi-o s-o-ntindă şi o să mă lase cu buza mare... Da' ce-a făcut, coane Caledonie?

— Până acum nimic, dar e sospect.

— So... so... cum?

— Îi bănuit, jupâne, asta e, bănuit!

— Aha! Da' bănuit dă ce?

— E, n-o mai spun că e sicret!

— Auleu, dacă-i sicret, nici nu vreau să spui!

Şi jupânul Avraam scoase o batistă mare cât un ştergar de nuntă cu economie şi-şi şterse fruntea îngustă şi încreţită, pe urmă se şterse pe după ceafă.

— Iertare, coane Caledonie, dar căldură mare azi, căldură mare...

— Aşa-i aşa! şi pufăi din pipă.

Veni băiatul de prăvălie cu talerele şi mămăliga.

— Cred eu, zise jupânul, că conu' Caledonie n-o s-o ia cu bănat că zic să guste şi'mnelui un pic din păstrămuţa asta dă mieluşel...

— Apoi, de, jupâne, vulpoi ca mata... Ştii că-mi place şi mi se scurg balele după păstramă, ai?

— Vai, cocoane, cinstea casei, să poată? Vii mata ca oaspe şi eu să mă fac a dormi în papuci... Să poate?! N-aş mai fi hangiu din neam de neamul meu... Să poa'?!

— Hai lasă, lasă... Aşa zbenguială la pântece bucură inima omului mai mult decât orişice!

— Numai că am şi eu o rugăciune.

— Ei, care-i? Pentru păstrămuţă, fac orice năzbâtie oi vrea mata...

— Să lăsăm poşirca asta nemţească şi să-i dăm cu un vinuleţ, de al nostru, ca să fie în lege creştinească, coane Caledonie...

— Hehehe, aşa grăit-a şi Ioan Hrisostomul când blagoslovit-a sfânta anafură! Cu vin, cu vin, că-i sângele domnului! Numai, jupâne, şezi mata în locul meu, şi când l-oi vedea pe insul ăla de Popovici că scoboară fă-mi mata semn...

— Aşa să fie, coane Caledonie...

Schimbară locurile şi se puseră a mânca cu o poftă neostoită.

— Să vii mata, odată, când n-o fi cu treabă aici, să ne zică ceva ţiganii ca de inimă arsă! zise jupânul Avraam pe sub nasul din farfurie. Să vii s-o facem lată de tot, nu aşa pă fugă, ci ca la boierie. Ştii că pă vremuri, ospeţe, pă la ăi cu cin mare, să mâncau şi câte douăzeci şi patru dă felurite mâncăruri, coane Caledonie...

— Nu zău?!

— Zău!...

— Apăi de ce se opreau la douăzeci şi patru? Eu mă mulţumeam şi numa' cu una...

— Apoi, naiba ştie, dar uite-l pe ins. Coboară acum...

Vasilică Caledonie înghiţi repede, se şterse din mers cu dosul mâinii şi se repezi spre scară.

— Domnul Popovici?

— Da!

— Mi-a zis părintele Musceleanu că ar vrea să vă vadă, aici... Când vă reîntoarceţi, că văd că plecaţi?

— Păi, ştiu eu? peste vreun ceas, două...

— Să trăiţi!

— Şi mata!

Caledonie îl privi un timp în ochi. Celălalt, stânjenit, se căută în buzunar şi scoase o para. I-o întinse.

— Nu! Iertare, dar mi-a dat părintele. Să trăiţi, coane!

Şi se dădu de o parte. Popovici trecu, iar Caledonie îl urmări cum iese. Ghiorghie avea dreptate, tare şleampăt mai îi era mersul... Aiurea bălăbănea din mâini ca un alte-alea...

Se întoarse la masă. Jupânul îi întinse o cană de vin. Caledonie o luă, o turnă pe gât.

— Încă una!

— Nu mai e timp! Dă cheia!

— Care cheie?!

— Nu face pe prostul, cheia de la camera doişpce!

— Da' n-am!

— Uite ce-i, jupâne, de omenit, m-ai omenit, dar chestii d-astea nu ţin cu mine!

— Pe dumnezeii mei, coane Caledonie, să-mi pice norocul în drum şi să-l calce toţi fanfaronii în picioare dacă te mint, coane Caledonie, n-am!

— Lasă-te de farafastâcuri[47], Avraame, dacă nu vrei să-ţi închid taverna ta deocheată!

— Doamne iartă-mă, dacă-ţi spun, cocoane, că n-o am... Pă copiii mei, na, dacă vrei, că n-o am, doar nu m-oi blestema eu pă copii pentru ţăcălia aia. N-o am! E singura cameră la care nu am încă o cheie... Mi-a pierdut-o pă prima un zălud, acum un an, într-o încăierare şi uite acum n-o am!

— Ptiu, fir-ar al naibii şi nu am decât o oră, poate mai puţin de-o oră! Pârlitul nu-i pe aici?

— Nu-l văzui azi.

— Ăsta iar face vreo cacealma... şi mâine umblu după el... Ptiu, fir-ar să fie!

— E Târneaţă!

— Târneaţă?! Ştiu eu?! Ăsta le face late rău şi mâine-poimâine îmi cere să-l fac scăpat... Mai bine lipsă...

---

[47] Moft, capriciu, fasoane.

— Cum socoteşti mata, coane Caledonie!

— Mai termină şi tu cu „coane Caledonie în sus şi coane Caledonie în jos!” Adă-l pe Târneaţă!

Târneaţă, spaima tuturor negustorilor bucureşteni, era un moş fonfăit şi chel, şchiop şi buzat. Cunoştea ca pe propriul buzunar toate celulele Văcăreştiului, căci din cei şaizeci de ani de viaţă, cel puţin patruzeci îi petrecuse la puşcărie. Era totdeauna foarte „aligant” îmbrăcat şi, fie iarnă, fie vară, cu o muşcată roşie la cheutoare. De l-ai fi văzut, l-ai fi luat drept un biv velit şi te-ai fi mirat că n-are o slugă după el să-l care în spinare. Plănuia cele mai aiurite lovituri şi nu se dădea în lături nici de la câte-o pălitură pentru cel care îl tulbura în îndeletnicirea de a sparge casele de bani ale negustorimii, era prieten la toartă cu toţi gardienii Văcăreştilor pe care îi ungea bine căci, deşi furase la viaţa lui milioane, nimeni, în niciun fel, nu-i scosese vorbă din gură despre locul unde ţinea ascunşi banii. Altfel spunea tot, cum a făcut şi cum a dres...

Chemat de jupânul Avraam, veni târându-şi picioarele.

— Să trăiţi, dom’ şef Caledonie, să trăiţi o mie de ani şi încă o dată atât!

— Şi mata, ca să-mi dai de lucru!

— Deie ăl de sus, deşi piciorul meu îmi spune că ar avea, ăl de sus, ceva bani la puşculiţă şi-o să mă cheme

să-i vântur şi să-i număr!

— Lasă, lasă, Târneaţă! Am treabă acum!

— Cu mine? Ei, iată-te, doamne, că lucrăm şi cu poliţia!

— Lasă vorbele-n gâtlej, acum, că nu stăm de glumă! Am nevoie de tine! Hai!

Caledonie, urmat de Avraam şi de Târneaţă se opriră la primul cat al hanului în dreptul uşii cu numărul doisprezece.

— Vezi uşa asta?

— Văd!

— Deschide-o!

— Cheia!

— N-am, că altfel nu te-aş chema!

— Aaa! Păi... Şi Târneaţă privi în jur. N-am eu cheiţele mele... n-am cheiţele mele... Dar ce nu face Târneaţă la viaţa lui... N-am cheiţele mele... Dar pentru jupânul Caledonie... care ultima oară când m-a prins cu cioara vopsită nu mi-a scuturat turul pantalonilor decât o singură dată cu un picioruş drăguţ... Ei, dar să-l servim... Acum nu ne-nhaţă, nu ne-nhaţă... Ne răsfaţă... Are faţă, are faţă de iubit... Ce mai smintit... A venit... la scopit... (toate Târneaţă le cânta umblând la cheutoare, de unde scoase floarea. De floare avea legată o sârmuliţă lungă de oţel. Puse floarea la toc, rupse sârmuliţă în două şi-şi făcu un şperaclu. Începu să

umble la uşă.) Să nu-mi spui tu mie, dragă, mândruliţo fa, dacă mandea n-o s-o dreagă, mândruliţo fa! E Târneaţă băiat meşter, mândruliţo fa, are minte şi nu caier, mândruliţo fa! Gata, şefule, uşa vă e deschisă! Eu vă zic pa şi m-am umblat...

— Jos e vinul ghiurghiuliu, mândruliţo fa, şi acolo am să fiu, mândruliţo fa! Şi altă dată, şefule, cu cea mai mare plăcere... Viaţa-i dulce şi amară, mândruliţo fa, când copoii stau pe-afară, mândruliţo fa!

Plecă şontâc-şontâc şi intră în crâşmă ţinându-se de balustradă şi lălăind înainte: „Foaie verde de secară, mândruliţo fa, o vreau dulce nu amară, mândruliţo fa!...”

— Al naibii moşontâc! Ai văzut, coane Caledonie, unde-şi ţine uneltele?! La botonieră, dom’le, la botonieră!

Dar Caledonie n-avea timp de completat. Începuse să răscolească taşca de călătorie a lui Popovici.

A doua zi, un curier de la comisarul Voiculescu îi înmână lui Păuliş un raport al lui Caledonie.

XIV

Conul Mihalache şedea dărâmat în fotoliu şi-şi frământa mâinile. Era obosit. Tocmai venise de la Cotroceni, de la Vodă, unde aproape că se certase cu

Mitică Ghica, primul ministru. De fapt, între ei, trebuia să recunoască, era o veche duşmănie ce şi-o ascundea fiecare de când intraseră în guvernul de la 16 novembre. Şi-o ascundeau amândoi pentru că ei erau factotumul în guvern, ceilalţi, Boierescu, Cantacuzino, ţinându-se numai de domeniile lor. Nu-i putea ierta lui conu' Mitică urletele de nebun din Adunare când cu reforma agrară! „Spoliatorule, incendiatorule..." Acceptase să intre în guvern pentru că mulţi încercau să-i dărâme opera, îl acceptase şi pe isteric, tăcea şi muncea din greu, dar la cea mai mică acţiune pe care trebuia s-o întreprindă, ura lor ieşea mereu la iveală. Şi în ziua aceea, fiind ad interim la Război, propusese să-l aducă pe locotenentul-colonel Baruţ ca director în minister, iar conul Mitică începuse să urle că vrea să-şi „semene oamenii lui peste tot"!

— Ce, Mihalache, iar te-a prins sminteala lui. 2 mai?!

Se abţinuse cu greu, că la bovine n-ai cum să le bagi mintea în cap dar de nu era boala, tare l-ar mai fi pocnit peste bot! Ce să-i explice nenorocitului şi nemţăloiului ăla că istoria unui popor trebuie să fie un dux vitae pentru conducători?

Ei, ei, mama lor de pezevenghi! O fi el „duhul cel rău ce-a ars până în măduvă ţara", cel ce-a „comis atentat contra legii", „ministrul de tristă memorie", „călăul libertăţii publice"... O fi, dar n-a venit el să-i roage să-l

pună iar ministru...

Pe urmă, Stan Cobzarul, vizitiul personal, fusese, în ziua aceea gata-gata să-l mai şi răstoarne-n şanţ... că şi ăsta goneşte ca la iarbă-verde...

Dar lasă, că pe Baruţ tot îl aduce el... Are nevoie de un om la Războel, că prea îşi fac toţi de cap în ţara asta fără câini şi cu guverne schimbătoare ca zilele de primăvară! Sat fără câini, asta e!

Se răsuci în fotoliu cu greu. Amorţise. Se scula şi trecu în jilţul mesei de lucru. Ridică clopoţelul şi sună. Sarandi, poliţistul de gardă personală deschise uşa, intră şi luă poziţia de drepţi.

— Subcomisarul Postelniceanu a venit? întrebă conul Mihalache.

— Aşteaptă de vreun sfert de oră.

— Să intre!

Sarandi ieşi. După câteva minute, apăru cu subcomisarul culorii de galben.

— Poţi să ne laşi singuri, Sarandi!

— Să trăiţi, domnule ministru! M-am prezentat la ordinele dumneavoastră!

Kogălniceanu îl privi câteva secunde gânditor.

— la loc! şi îi făcu semn să se aşeze pe un scaun ce se afla în faţa mesei lui de lucru.

— Mulţumesc, domnule ministru!

Conul Mihalache se lăsă pe spate şi-şi aşează mâinile

pe burtă, împreunându-şi degetele. Era poziţia lui favorită şi parcă cea mai odihnitoare. Se gândi că aşa trebuie să fi fost şi el în primele zile când fusese numit secretar al lui Vodă, după întoarcerea de la studii, puţin timid, puţin recunoscător, puţin mândru de a fi chemat cu sarcini importante. Puţin de câte toate... Frumos, poate nu atât cât băiatul ăsta, dar oricum... — nu fusese nici el de lepădat. Şi se gândi cu nostalgie la vremurile trecute. Nimeni poate n-ar mai fi recunoscut în matahala care» era acum pe tinerelul de ieri pus pe şotii, dar gândind cu obidă la lumea întoarsă pe dos pe care o găsise altfel, după ce mintea i se luminase şi începuse să vadă şi să înţeleagă...

Şi domnul ministru de interne, externe şi război oftă gândind aiurea.

Postelniceanu tuşi uşor, stânjenit. Ochii Kogălniceanului îl măsurau şi cântăreau uşor ironici. Păreau doi tăciuni vii ce i se plimbau pe faţă şi-i scormoneau creierul.

— Mda! făcu, conu' Mihalache. Eşti însurat, flăcăule?!

— Nu, domnule ministru!

— Atunci multe mai oftează cu nădejde... Nu-i aşa?

— Nu ştiu, domnule ministru!

— Cum mai vine asta, subcomisare, nu ştiu... Dar ce paşti mata, broaşte la baltă?! Ai?!

— Nu ştiu, domnule ministru!

— Nu ştii, hai?! Eşti adorabil, băiete... Şi ca poliţist, tot atât de puţine ştii? Atunci se duce de râpă aparatul poliţienesc, mai ales că te-am făcut comisar de-a-ntregul acum! Haba... Uite ce i s-a lungit faţa dumnealui... Fii atent, băiatule, că-i vară aproape şi să nu-ţi între vreo muscă în gură!

— Eu, domnule ministru?!

— Tu, flăcăule! Ascultă, să lăsăm dumirelile pentru mai târziu... să vorbim deschis, ca doi oameni cu capul pe umeri şi greutate în viaţa asta şi pe pământul ăsta. O să-ncep să-ţi fac o mărturisire. Poate te-ai întrebat ce caut în guvern cu un alde Mitică Ghica şi Cantacuzino, eu şi cu Boierescul... Am să-ţi zic! Se-ncurcă iţele... Nişte deştepţi se cred acum trei ani mari politicieni imparţiali şi-l dărâmă pe Sandu Cuza! Zic dumnealor: de la divanurile adhoc noi am cerut un domnitor de neam străin care să fie imparţial, un domn străin care să încheie lupta pentru domnie în România. Între noi fie vorba... Avem atâţia pui de domn în ţara asta că de, de la Fanar, au fost tot unşi şi urmaşii au rămas aici şi s-au prinţăit cu toţii... Aşa că umblă ei şi-l dau jos pe domnul Unirii şi se pun pe găsitul pe la curţi străine a unuia să vină aici. Îl găsesc pe nemţăloiul ăsta şi ni-l aduc năpristan pe tron. Nu ştiau găgăuţii ce fac, nu ştiau! Poarta acceptase pe Cuza şi Unirea ca titlu

personal. Napoleon la fel... Şi gata-gata ca totul să se ducă de râpă. În fine, altă durere de cap: nemţăloiul vine să facă avere, una, doi: dumnealui se vrea conducătorul de fapt al ţării. Educaţia lui prusacă îl face să se vrea un Frédéric cel Mare al românilor. Haida de! Mă rog, iubiţii mei găgăuţi află după trei ani că nu-l pot învârti după degete cum vreau ei şi-s plini de revoltă... Vor acum să-l dea jos şi să aducă pe altul... Nu-l apăr pe înţepenitul ăsta de Vodă, dar Rusia, Turcia şi Austria asta aşteaptă! Aaa, vor zice dumnealor, nu vă puteţi hotărî şi disciplina voi, lasă că vă disciplinăm noi! Şi cei trei împăraţi atât aşteaptă... să ne împartă care pe care, găgăuţii noştri habar nu au că există un tratat secret între Austria şi Rusia în sensul acesta. Habar nu au! Şi urlă şi complotează... Nicu Bălcescu spunea, mi-amintesc, ceva deştept: „Fraţilor, fără unire, nu vom exista nici ca stat şi nici ca popor!" Dar dumnealor, găgăuţii, au uitat asta. Şi să mai spun că avem duşmani cu ghiotura?! Ţara asta, comisare, e prea bogată să nu adune profitori de ospăţ cuceritor! Of, doamne, de ce nu ne-ai lăsat mai săraci şi mai indiferenţi pentru apetitele altora! Ar fi fost de mii de ori mai bine!

Conul Kogălniceanu intră în tăcere. Stătea nemişcat, cu ochii mijiţi în pungile de grăsime ale ochilor. Postelniceanului nu-i venea să-şi îngăduie nici să

respire.

— Da, da, continuă ministrul, fără să privească spre ceva anume, da, da... Şi Patriarhia de la Constantinopol zgândără curţile străine, iar cu povestea secularizării... Turcia se uită chiorâş. Boierii noştri spumegă şi speră iarăşi pământul pierdut. Habsburgii se vor băgaţi până în măduva oaselor... Ţarul gândeşte la testamentul lui Petru cel Mare... Prusacii, dacă au prinţ pe tron, ne vor parte din feuda lor... Iar alde Ghica, Brătianu şi companionii fac politică... Numai ţara geme... O, doamne, doamne, unde ţi-s urechile, să auzi şi să-ndrepţi...

Şi iar tăcere. Ministrul se răsuci puţin în jilţ. Iarăşi amorţise. Obezitatea lui îi dădea de furcă. Îl îndemna să stea nemişcat, dar îl şi obosea nemişcarea. Se sculă şi se uită pe fereastră. Un vişin în floare se proptise sub geam şi se înfoia, în soare şi zefir.

— Au înflorit devreme anul ăsta vişinii! remarcă conul Mihalache.

— Da, au înflorit...

— Dar ia zi, comisare, de ce nu te-nsori?

— Ştiu eu, domnule ministru, poate pentru că n-am găsit mireasa dispusă să mă ia...

— Aidade! Să-i spui tu asta cui oi vrea, dar nu mie... Sunt prea tărbăcit prin lume ea să mai cred una ca asta! Ia zi mai bine că nu ai intrat în săptămâna oarbă! şi

râse... Da, da... Nu ai intrat în săptămâna oarbă... Dar, de fapt, nu de asta voiam să vorbesc cu tine... Alta este povestea. Nici ca să-ţi spun că te-am făcut comisar de vopsea... pe ăla... cum îl cheamă...

— Ilie Păsăritu...

— Aşa, pe ăsta l-am mutat la negru, unde comisarul trece la Prefectură. În fine! Voiam să-ţi dau vestea bună, dar a intervenit o problemă nouă. Ce i-aţi făcut lui Mavrodi? Mi-a parvenit de la Marie un bilet că i-aţi pus gardie la cap. Adevărat?

— I-am pus, domnule ministru, să vedeţi, dar...

— Măi, tată, tată... Pentru ce?

— Era suspect...

— Postelnicene, ca să faci pureci în poliţie trebuie să fii atent. Ai dovezi sigure?

— Am una dintre cele mai sigure... S-a sinucis!

— Cuuum! şi conul Mihalache reveni brusc la masa de lucru.

— S-a sinucis!

— Doamne, Postelnicene, ce-ai făcut?! Marie Mavrodi e rudă cu toată şleahta asta de prinţăriţi... Te vor înghiţi, pricepi?!

— Dar am probe...

— La naiba cu probele, crezi că-şi va pune cineva în saramură pielea pentru probele tale?! Şi eu te-am făcut tocmai acum comisar... Doamne, doamne... Ce mă fac

cu tine? *Românul* lui Rosetti atât aşteaptă. Şi aşa nu mă are la inimă... În fine, eu am încredere în tine. Zi ce probe ai. Zbori, dacă nu ai negru pe alb, pricepi?!

— Domnule ministru, permiteţi să vă prezint aceste documente?!

Ministrul se aşează la masă, iar Postelniceanu îi puse în faţă cele găsite la Suzana Avelştoc.

— Şi-mi permiteţi să vă spun că domnul Mavrodi şi cu o slugă a sa m-au lovit deunăzi în exerciţiul misiunii... Am şi martori... Agenţii Goanţă, Păuliş şi un servitor.

— Taci, doamne, doamne, omule, din gură... Ştii ce ai aici?! Aici, în carneţelul ăsta?! Doamne, doamne...

Ridică o clipă ochii din carneţelul cu scoarţe aurii.

— Ştii ce ai aici? Mană cerească... Băiete, ai mână liberă de la mine! Poţi să-l faci şi pe Vodă să se sinucidă, dacă vrei. Dar ăsta îl laşi aici, la mine...

— Domnule ministru, îmi permiteţi...

— Ce mai vrei?! şi ministrul îşi ridică ochii.

— Ce conţine carneţelul?

— Multe mai vrei să ştii... Adică, da, ai nevoie... Nu ştii nemţeşte, ai? Mai bine, nu-ţi spun... E mai bine pentru tine...

— Vedeţi însă, domnule ministru, e cazul meu...

— Aaa... Tot ce trebuie să ştii tu este că cea care a scris cele de aci (bătu cu mâna în carnet) făcea politică

mare cu Austria şi Constantinopolul... Atât îţi ajunge... Băiete, comisare, adică, ai intrat într-o poveste urâtă... Ai mână liberă, du-te la secretariat şi ia-ţi actele, preia comisariatul vopselei, şi să nu ştie nimeni că ai găsit caieţelul ăsta... Va fi căutat bine şi de mulţi... Mană cerească, băiete, mană cerească, asta e!

— Am înţeles, domnule ministru!

— Bine, bine...

Postelniceanu începu să se retragă spre uşă. Se auzi chemat de conul Mihalache.

— Mână liberă şi atenţie! Vreau tot ce afli să-mi transmiţi în rapoarte săptămânale... iar dacă afli ceva mai deosebit, intri după mine şi la Vodă. Ordin, ai înţeles?!

— Am înţeles, domnule ministru...

Şi ieşi. Era puţin turmentat. Sarandi îi zâmbi de sub chipiu.

— Cum a fost? Cam repezit conul Mihalache, dar om bun!

— Da, da!

În vremea asta, conul Mihalache Kogălniceanu termină de citit, se ridică greoi cu un „hâm" pe buze. Se îndreptă spre portretul agăi[48] Manu, făcut de zugravul Ioan Negulici, îl îndepărtă şi descoperi o tainiţă. Răsuci

[48] Ofiţer (comandant) din armata otomană.

mânerul unei case de bani îngropate în zid, o deschise, apoi desfăcu o casetă şi cu mâini tremurânde puse carneţelul în casetă. Închise, îşi puse cheia casetei în buzunar. Trânti şi uşa casei de bani şi răsuci şi cheia acesteia. Trase tabloul la loc.

— Doamne, doamne... murmură. Ce lume... ce lume... Găgăuţii!

Se duse încet până la uşă şi-l chemă pe Sarandi.

— Sarandi, fără discuţii şi fără să se vadă prea bine... vreau un om, ziua, la uşă şi unul la geam... Iar noaptea, în plus, unul de încredere aici! Clar?!

— Am înţeles!

În vremea aceasta, Postelniceanu era deja într-o birja, în drum spre Batiştei, unde era tipografia domnului Cezar Bolliacu. Nimerise un birjar muscal tăcut şi vârtos, ce poate nu ştia limba rumânească, aşa că îşi prefira cu o mână barba şi cu alta mâna caii numai din frâie, fără ocările, dojenile sau pocnete din bici ca la pluguşor. Avea doi bălani, buni trăpaşi, ce-şi vedeau de cale, şi muscalul îşi vedea de tors gândurile în linişte.

Investirea nu-l încânta pe Postelniceanu, deşi, măi mult, sau mai puţin o prevăzuse. Nu-l încânta pentru că belele, toate urmau să se spargă în capul lui, iar vopseaua de galben era, poate, cea mai năstruşnică din toate vopselele capitalei. Cuprindea în sânul ei şi

mărimi, dar, şi mahalale nenorocite pline de sărmani şi obidiţi, plus trei pieţe ce adunau viermăiala umană cea mai diversă. Ori din sărăcie şi viermăială ieşeau pocinoagele, şi cât era el de comisar acum îi era silă să fie braţ legii pentru cei loviţi de toţi.

Bântuit de gânduri, coborî, plăti şi intră în tipografie, Iohann, meşterul tipograf al lui Bolliac, îi făcu semn de bun venit.

— Jupânul? întrebă Postelniceanu.

„În birou", făcu semn meşterul şi zâmbi peste cutiile cu litere. Proaspătul comisar trecu pe lângă presă şi masa de gravură şi intră în camera ce servea de birou poetului, ziaristului, arheologului, istoricului Cezar Bolliacu. „Bătrânul diavol", cum era poreclit scriitorul de slujbaşii lui, era în picioare, lângă o masă plină de şpalturi, note, notiţe, paginaţii, plăci de gravură, tomuri savante şi broşuri încă mirosind a cerneală. Totul era un talmeş-balmeş de nedescris şi numai el, Bolliac, reuşea să se descurce, şi încă plin de grabă, de zburau toate în aer ca prinse de furtună.

Bătrânul diavol, cu ochelarii sumeşi pe fruntea boltită, cu părul puţin vâlvoi, cu cearcăne adânci de oboseală, cu degetele pătate de cerneală obişnuită sau tipografică, pufăia dintr-un imens şomoiog de tutun ce se voia a fi un trabuc stins şi reaprins de nenumărate ori. În gura lui, din acea faţă de maimuţă micuţă, părea

de-a dreptul un capăt de rădăcină răsucită de capriciile naturii.

Ridică ochii din şpaltul ultimului număr al *Buciumului* şi pufni înecat cu fum:

— Ţi-am spus, amice, să nu te mai văd în haina asta de opresor al poporului! Ţi-am spus că la mine să nu mai vii aşa! Ţi-am spus, dar eu am auzit şi tu nu... Te fuduleşti prin târg de parcă ai fi la ceainărie, în faţa câtorva cucoane. Dar eu îţi zic şi tu n-auzi! Ce mai vrei? Ştii bine că orice om are nebuniile lui, iar eu am groaza opresiunii poporului, iar haina, cum zice neamul ăsta străvechi, face pe ona, şi cât mi-ai fi de simpatic ca individ, nu te pot înghiţi în funcţie...

— Domnule Bolliac, vă rog, viu de la minister... Ce altceva aş putea face?!

— Ce poţi face, ce nu poţi face, nu mă întreba pe mine, dar scoate cârpa că fac explozie, pricepi, frate-meu, pricepi, sau vorbesc tătăreşte pentru domnia ta?!

— Obligaţii, domnule Bolliac...

— Ia nu mă mai tot domni atât că aude Vodă şi mă dă legat de mai ştiu eu ce pretenţii la tron... Şi aşa am eu destule piei de curcă plouată la catastif, ca s-o mai am şi pe asta! Scoate cârpa că aici nu mai ai alte obligaţii decât să nu te văd cu mundir, amice! Şi ia zi după ce Postelniceanu îşi scosese mundirul şi rămăsese în

cămaşă – ce veşti mai vrei?!

Bătrânul diavol era cunoscut la acea dată că ştie mai abitir decât toţi ce se mai întâmplă în urbe, de la cearta popii din Postăvari cu vecina dumisale, Veta lui Chirigiu, pentru două găini ce au mâncat la troacă porcul sfinţiei sale, până la ce culoare a avut cămaşa de noapte a doamnei cu o zi înainte de culcare... în ce mod le afla, nimeni nu ştia, dar de aflat le afla şi poate şi le umfla cu gând scriitoricesc.

— Am venit pentru o afacere...

— O afacere! Aidade! Eu nu mai fac afaceri de ani şi ani de zile. Şi cred că mai proastă afacere n-a făcut mama de când e până m-a născut pe mine! Ascultă-mă pe mine!

Şi bătrânul diavol se hlizi în barba lui hirsută, citind mai departe articolul său de fond.

— Fac praf cu asta toată monstruoasa coaliţie! zise mai departe domnul Cezar Bolliacu şi bătu cu palma în şpalt. Iohanne! Unde eşti, liftă, n-auzi, Iohanne!

Iohann, la urletul jupânului, crăpă uşa:

— Tomnu'?

— De câte ori să-ţi zic, liftă păgânească ce eşti, că român se scrie cu *o* şi nu eu *u*? E de la Boma şi nu de la Rum! De ce naiba ai venit de aiurea aici, dacă nici numele poporului nu-l ştii bine... Şi mănânci pâine de la noi!

Şpaltul zbură peste capul Postelniceanului, o mână se strecură prin crăpătura uşii şi-l culese, apoi uşa se închise cu grabă primind şi bubuitură unei cărţi ce urmase şpaltul.

— Doamne, ce mă fac cu nătărăii ăştia?! Dar mai nătărăi suntem noi! Am fost printre primele naţii care am adoptat tiparniţa şi acum nu avem noi tipografi. Ooo, pământ oblojit cu netrebnici...

— Nu-s netrebnici, domnul Bolliac. Vremurile au fost vitrege...

— Aidade! Dăm vina pe vremuri... Uite la matale... Om cu cap şi carte... Ce faci? Poliţai... Mare scofală! Bagi la popreală nenorocitul ăla care n-are ce mânca şi întinde o mână descărnată de foame vitregă spre doldora buzunarului ălui care are prea mult... Ţi-am zis: lasă-te, băiete, de asta, azvârle mundirul şi chipiul şi vino la mine să te fac jurnalist, să apărăm cu adevărat dreptatea!... Of, doamne, şi tot vitregia timpului vrei să spui că e?!

Şi domnul Cezar Bolliac o luă din loc şi începu să se învârte ca un leu în cuşcă trăgându-se mereu de un smoc de păr din barbă.

— Vitregia vremurilor... Unde am pus afurisitul ăla de tutun? Vitregia... Ce uşor aruncăm cu vorbe. Ştii că am fost şi eu poliţist? Da! În timpul revoluţiei... Ba s-a şi atentat la viaţa mea. Ce te uiţi aşa?! Oi fi zicând şi

dumneata că cine naiba o fi avut nevoie de moartea mea! Bătu-te-ar norocul! Câţi nu mi-or fi păscând şi acum oile pe mormânt... Haha! Dar nici că mă las! Şi ce ziceai că Vrei? Aaa! Da' să ştii că eu apăram atunci revoluţia... Nu uita, revoluţia... Pentru cauză am fost şi poliţai, nu pentru o leafă de mizerie... Să schingiuiesc oamenii... Mama ei de meserie! Şi-n fond, ce Vrei, dom'le? Ce afacere ziceai că vrei?

— Coane Bolliac, uite despre ce e vorba... Ştiu ca ştii, dar anchetuiesc o crimă care pare a avea ceva implicaţiuni politiceşti... Şi nu vreau să apară nimic în *Buciumul* matale despre moartea lui Mavrodi.

— A grecoteiului ăla? S-a spânzurat, dă-l încolo... De mortibus... Dar ce-aţi avut, frate, cu el?

— Povestea-i lungă. Te rog!

— Poate să moară şi tot neamul lui... Nu văd ce mare brânza-i asta. Un trântor mai puţin... Da' de ce nu vrei?!

— Altădată...

— Altădată-mi spui?

— Îhî!

— Mă rog, treacă de la mine, că văd că faci pe secretosul. Altceva?

— Numele astea îţi spun ceva? şi Postelniceanu îi dădu cele trei liste găsite la Suzana Avelştoc.

— Mda! Bolliac le luă, se aşează şi, orbecăind, începu să caute prin maldărul de hârţoage ochelarii. Îi căută, îi

căută...

— Unde naiba i-am pus?

— Ce?

— Ochelarii.

— Pe frunte...

— A, da! Caută măgarul de sub crăcane...

Îşi puse ochelarii şi începu să studieze atent prima listă.

— Musceleanu... Asta-i un client de-al meu. Scoate o foaie bisericească. Un ăla fistichiu... Nu ştiu prea bine în ce ape se scaldă... Scarpină cam multe scroafe între urechi. E băiat spălat, dar pus pe afaceri. Prin şaizeci şi patru a făcut-o chiar de oaie cu nişte brânză... L-am şi bălăcărit la gazetă. Luase nişte brânză de la un oier în numele guvernului, n-a vrut s-o plătească, sau s-a făcut că uită banii în buzunarele lui, mă rog... Era să fie caterisit, pe urmă a scăpat. În fine, cam ciurar[49] şi fandosit, Plin de precepte creştine pentru ochii credincioşilor. Popa Eliodor... Eliodor... O fi Vârcioveanu?

— Cine-i Vârcioveanu ăsta?

— N-aş băga mâna în foc că e el. A fost preot de mir, apoi i-a murit nevasta şi s-a. Călugărit. Un timp a fost pe la muntele Athos, la schitul lui Cuza... Pe urmă s-a

[49] Cu sensul de ţigan.

reîntors. Într-un timp, l-am întâlnit pe la Piteşti ca preot cu jurământ. N-aş putea în orice caz să-ţi spun ce iarbă paşte dumnealui... Movidorachis... Aaa! A fost mare drăcovenie la Constantinopole, profesor la Academia Patriarhiei... Preda dogmatica sfinţilor părinţi. Apoi reprezentantul Patriarhiei pe lângă marile puteri în legătură cu secularizarea... E un mare pezevenghi cu fundul în două luntri, bate câmpii cu seninătate şi distincţie. Acum, auzisem pe Odobescu spunând că face pe marele grec. Aoleu, vorbeam de Vârcioveanu, vezi că acum, mi-am adus aminte, s-a aranjat pe la Culte, un fel de secretar al lui Boierescu... Nifon... Asta trebuie să fie vicarul. A fost stareţ la Snagov. E un tip inteligent, chiar prea inteligent să nu uneltească multe. Aspiră şi la scaunul mitropolitan. Şi pentru asta ar pupa şi pe diavolul între corniţe. În general, se dă după cum bate vântul şi ştie să scoată castanele cu mâinile altora din foc! Păzeşte-te de el! Maria Resbourg... Asta nu ştiu... Habar n-am de ea. Isidor... Asta e mare negustor de fineţuri. Venit de la Viena. Are câteva magazine, dar el figurează titular numai la unul... învârte bani mulţi şi nu numai pe chestii de comerţ... Eu, dar numai eu, am impresia că pute cam tare şi face negoţ şi cu trufandale feminine pentru casele alea rău famate... Răducanu... Asta... Iar nu ştiu cine e. Negustor să fie?! Smădeanu... Ăsta e Matei! Ăsta-i cuzist! A fost

omul lui Sandu Cuza! Ce aiurea㠃! Acum face pe fotograful. Are şi un magazin. Nu ştiu nici cine e popa ăsta Adolf! Carlo Marcus... Alt nemerit... A fost secretar, sau cam aşa ceva, al episcopului catolic Parsi... în timpul revoluţiei, episcopul a plecat. Din ţară şi s-a dus la Roma, unde a şi murit. Carlo, de fapt neamţ de origine, a rămas un fel de conducător spiritual al şcolilor catolice. E un apropiat al familiei Rosetti. Pentacopolis... Ăsta a fost stareţ la un metoc al Patriarhiei, nu-mi mai aduc aminte care... Aoleu, Marcus să ştii că mai trăieşte, dar e bolnav şi bătrân. Încolo e un tip habotnic şi cam nătăfleţ. În schimb, Pentacopolis s-a lăsat de călugărie şi face comerţ acum la Brăila cu grâu şi cherestea... Vine des în Bucureşti şi are prieteni mulţi pe la agenţia diplomatică austriacă. Ultima oară a trimis în Austria cinci vase de cherestea prima de fag. Şi despre Kruzachis ştiu ceva. E comersant de covoare orientale. Vezi că are legături înalte cu Cantacuzino, Brâncovenii... Se zice că se consideră urmaş de împărat bizantin şi încearcă să reînvie o eterie[50] a urmaşilor marilor familii bizantine şi că ar umbla cu jalbe-n proţap pe la agenţiile marilor puteri. Un aiurit, care face totuşi afaceri bune.

---

[50] Etería, nume dat unei organizaţii politice secrete, cu ramificaţii şi în Ţările Române, înfiinţată la începutul sec. XIX de patrioţii greci pentru eliberarea Greciei de sub stăpânirea otomană.

— Mulţumesc, dar ia te uită şi pe a doua listă...

— Da! A doua... Kogălniceanu... Ăsta ţi-e ministru... Odobescu... ştii... Bolintineanu, eu... Eu ce caut aici?! Părintele Gheorghe... Busuioceanu... Visarion... Ia stai! Ha! Pute a drăcovenie popească, amice, a drăcovenie popească pute!

— Nu pricep...

— Ce să pricepi, măi băiete?! Erai un atâtica atunci. Toţi ăştia am fost. Într-o chestie... Busuioceanu, eu, Bolintineanu... Ha! Ia-te uită, frate-meu, de unde se iscă păcatul! mai să fie! Ştefan Morescu... Jules De la Rue... Ha! Ăsta ce amestec are?

— Ziceai, coane Bolliac...

— Ia stai! Taci oleacă! Nu pricep ce legătură poate avea De la Rue. Nu, nu pot pricepe...

— Cine-i De la Rue?

— Tocmai asta e... Nu-i mare scofală. Profesor de limbă franceză la Măgureanu. Tocmai asta e, nu văd legătura... Ceilalţi toţi au fost amestecaţi în secularizare, amestecaţi direct, dar franţuzul ăsta n-are nici în clin nici în mânecă... Nici Visarion nu prea văd ce rol joacă. Era mi se pare prin şaizeci şi trei protopop la una din plăsele Bucureştilor. Tac! Ştii că încep să cam scormonesc în sufletul tău, băiete, ce te face să te boscorodeşti cu toţi tâlharii?!... Ascultă, ia mână tu pe careva pe urmele lui De la Rue ăsta! În afară că-i

franţuz, ce hram poartă? Poliţia asta îţi pune capul la contribuţiune, asta e! De-asta îţi place şi ţie, un fel de ghimnastică a minţii, nu-i aşa? Ha, de ce zâmbeşti, amice? Am impresia că am ghicit... Şi unde le găsişi, frate, chestiile astea?

— La una care a murit omorâtă de pisici...

— De pisici, 'ai nu mă-nebuni... Hihi! auzi, dom'le, să mai ţii mâţele la cinste în casă... Hihi! Cum o cheamă?

— Suzana Avelştoc!

— Suzana Avelştoc? Hehe... Ce bucăţică...

— O ştii şi pe asta?!

— Se poate?! Nu ştiu ce poliţai eşti tu că habar n-ai, dar eu ştiu că sunt jurnalist şi-s urechile şi ochii târgului. Nu bucium eu cu toate, dar de ştiut, ştiu... Şi câteodată îmi prinde bine ştiinţa asta!

Şi bătrânul diavol se aşează în jilţ. Îşi aprinse iar trabucul, trase, tuşi, apoi oftă:

— Numai că-s tare bătrân şi bolnav, amice. Tare bolnav şi spăimântat! Nu mai am nici iluzii, nici visuri... Sunt, aşa, gol cu totul. Un fel de Tândală ce cară apa cu ciurul... şi se miră că boii mor de sete. Greu de scos apă c-o ciutură rebegită... Tun, fulger, cânt sau înjur, dar parcă mi s-au tocit toţi dinţii ca să mă mai ia cineva în seamă... Ei, dar ţi-am promis ceva şi despre Suzana Avelştoc, dumnezeu s-o ierte acum. E nemţoaică sau ovreică, sau şi una şi alta... Se zice că ar fi

fost pigeon la Viena şi unul din michés săi s-a îndrăgostit de ea şi a luat-o de nevastă. Proaspătul soţ a decedat la timp, lăsându-i ceva avere. A făcut un pic pe văduva îndureratăşi s-a învârtit în nişte cercuri nesperat de sus. Ce-a făcut, ce-a dres nu ştiu, dar a şters-o încoace. Destul de golaşă a sosit s-a înhăitat cu acel Mavrodi – alt venetic, mare patriotard... A-ndestulat-o amicul nostru destul de bine şi cucoana a început să facă pe curtezana de mare clasă, ceva în stilul epocii marilor elini... Şi-a făcut o bibliotecă frumoasă şi a început să adune lumea cultă la ea... Profesoraşii noştri care, realmente, duc lipsa de cărţi, au năpădit-o. Şi eu am împrumutat cărţi de la ea, sincer vorbesc, şi cărţi bune... Uneori se adunau o seamă de oameni la ea. Se vorbea câte în lună şi pe pământ, dar ea nu participa niciodată la discuţii. Dacă nu ar fi dat nişte răspunsuri la locul lor – cu da şi nu – aş fi zis că nu cunoaşte limba românească. Adunările se terminau cu câte o masă îndestulată pe care ea o trona ca o prinţesă vrăjită a fi stană de piatră. Cam asta e tot ce-ţi pot zice, că nimic nu e mai greu de spus decât despre cineva care tace mereu şi pe care-l cunoaşte toată lumea şi nimeni fiindcă pare fără culoare şi anost... Altceva?

— Mulţumesc! Nu ştiu cum să întorc amabilitatea domniei voastre.

— Ziceam de Suzana, dar şi tu eşti cam la fel. Ce-o fi

îndărătul frunţii ăsteia a ta? Dumnezeu ştie. Dacă vrei să întorci ceva... Eu am să fiu primul care să public tărăşenia?

— Fie! Dacă se va putea...

— Bine, dacă se va putea şi va ieşi ceva. Altfel, nu uita că poate vei voi să-ţi scoţi haina asta înfirată pentru o haină de condeier la gazeta mea... Şi noroc bun acum, că Iohann al meu bombăne că nu i-am dat corectura la gazetă.

Şi domnul Bolliac se sculă, stinse trabucul şi-i întinse mâna lui Postelniceanu.

— Sper să ne vedem cu bine. Şi când oi mai avea nevoie poţi să vii. Cât va sta în puterile mele, te-oi ajuta, dom'le comisar.

— Cum?

— Felicitări...

Şi bătrânul diavol rânji cât îl ţinea gura sticlindu-şi ochii. Atunci pricepu el de ce era poreclit „Bătrânul diavol" dumnealui, Cezar Bolliacu.

Cu totul altul era redactorul şi directorele gazetei *Românul,* domnul C.A. Rosetti. Ascendenţa italo-grecească îi dăduse figura de meridional, coama bine pieptănată, barba uşor înspicată şi aranjată cu atenţie din foarfece, îngrijirea cu care se îmbrăca, măsura cu care se mişca şi vorbea, ştergea imediat

prima impresie. Părea a fi distant şi oarecum zeflemitor. Pasiunea lui rafinat disimulată îi produse lui Postelniceanu un fel de teamă.

După ce se prezentă, domnul C. A. Rosetti îl invită să ia loc într-un fotoliu din somptuosul său birou de la redacţia gazetei.

— Cu ce pot să fiu de folos domnului comisar? întrebă îndatoritoare gazda aprinzându-şi o pipă splendidă din lemn de mahon şi aplecându-se peste biroul masiv.

— Domnule Rosetti, să fiu sincer şi să evităm introducerile, am venit să vă rog ceva.

— Orice rugăminte exprimată de dumneavoastră este o poruncă pentru mine... Bineînţeles, dacă drepturile cetăţeanului nu sunt atinse...

— Domnule Rosetti, în mod normal, eu sunt principalul apărător al drepturilor cetăţeanului prin însăşi meseria pe care o fac.

— Aa, desigur, nici nu m-am gândit altfel... Mă rog, şi care este rugămintea pe care vreţi a mi-o face?

— Cât se poate de simplă, domnule director, să nu apară nici în jurnalul dumneavoastră nimic despre condiţiile în care a murit domnul Mavrodi... În interesul cercetărilor pe care le desfăşor, este mai bine să se evite disputele şi transmiterea către opiniunea publică a datelor problemei...

Domnul Rosetti se lăsă pe spate în jilţul dumnealui şi pufăi scurt Apoi zâmbi fin.

— Am impresia, sunt şi eu tot atât de franc cum doriţi dumneavoastră, cred că este împotriva cursului pe care cumva de un scandal public, mai ales că Mafie Mavrodi va face totul pentru a-l provoca... Cât despre cererea dumneavoastră, cred că este împotriva cursului pe care eu personal vreau să-l dau publicisticii româneşti: respect faţă de dreptul cetăţeanului de a fi informat. În consecinţă, cred că cererea voastră, domnule comisar, este potrivnică libertăţii presei...

— Cum credeţi, domnule director, cum credeţi... Eu veneam numai cu o rugăminte... Dacă nu se poate, eu nu continui să o susţin, însă cred de datoria mea de a vă face atenţiune asupra faptului că în codul de procedură penală există un articol care apără desfăşurarea unei cercetări poliţieneşti de amestecul unor persoane străine. Speram să nu fie nevoie a cere intervenţiunea organelor judecătoreşti.

— Trebuie să consider aceasta ca o ameninţare?

— Nicidecum! Gândeam cu voce tare. Scuzele de rigoare...

C.A. Rosetti izbucni în râs. Râse cu poftă, scuturându-şi coama leonină.

— Dragă domnule comisar, ce vârstă ai?

— Are vreo importanţă?!

— Eşti înfuriat ca un copil căruia i se refuză o jucărie!

— Credeţi?

— Îmi aminteşti de un vechi prieten al familiei mele, de pictorul Constantin Daniel Rosenthal. Era ca şi tine... Naiv, înflăcărat, uşor irascibil. Numai că el era în stare să se abţină de la controverse, deşi îi plăceau... De fapt, era adorabil când se abţinea...

Domnul Rosetti bătu uşor cu degetele în birou şi continuă egal, liniştit şi maiestuos:

— De fapt, domnule comisar, dacă mă gândesc bine, ceea ce-mi ceri dumneata nu este imposibil... Moartea domnului Mavrodi nu este un eveniment politic, istoric, economic şi nici măcar cetăţenesc. *Românul* nu va duce lipsă de ştiri importante niciodată... Singurul lucru care mă deranjează în toată această poveste, după cum vedeţi sunt deosebit de sincer, este faptul că trebuie să-mi iau un asemenea angajament, care ar putea deveni mai târziu un precedent în activitatea cinstită de informare a publicului pe care ziarul *Românul* o exercită totdeauna prompt şi sigur de atâţia ani. Deci, ca să spunem aşa, mi-este teamă de a crea un precedent în călcarea libertaţiunii presei. Sper că sunt bine înţeles. Dar pentru dumneavoastră o fac cu o singură condiţiune...

— Vă rog, sper să fie rezonabilă...

— Vă asigur. Condiţiunea mea este de a nu spune

nimănui şi niciodată că am cedat în faţa pretenţiunilor poliţiei. Adică să uitaţi cum am uitat şi eu că aţi fost aici... E bine?!

Domnul Rosetti zâmbea. Zâmbi şi Postelniceanu.

— Dacă aţi vrea, am putea să considerăm şi asta ca o rugăminte ca şi pe a mea. Nu ştiu de ce, dar parcă sună altfel decât o condiţiune.

— Desigur... Desigur... mai omenească...

Dumnealui domnul comisar de galben, de cum ajunse la han, la odaie, simţi că ceva nu era la locul lui. Se aşează pe pat şi începu a-şi roti privirea jur-împrejur. Ce anume? N-ar fi putut să răspundă, dar cineva se ostenise să aranjeze după ce dăduse iama prin lucruri.

Nu se întrebă ce căutase pentru că bănuia ce putea fi. Începu să măsoare lucrurile cu ochii şi curând descoperi amănunţimea care-i sărise în ochi de cum intrase. Stângaci, dumnealui Mihalache Sabin Postelniceanu, îşi ţinea cana de apă în stânga ligheanului iar cel ce cotrobăise nu ştiuse, sau nu-şi dădu seama de asta. Apoi descoperi bălmăjeala lucrurilor în cuierul de după uşă. Insul sau inşii căutaseră prin boarfele atârnate acolo. Era clar că cineva îi pătrunsese în cămară şi-i scotocise lucrurile.

Primul lucru, ca orice om lefegiu, comisarul îşi căută punga cu cei câţiva galbeni ce-i avea în fundul lăzii de

hanţe. Nu-i lipseau, deşi se vedea că cineva umblase grăbit şi acolo.

— Aşadar, gândi, nu după lucruri de furat, umblat-au dumnealor.

Ieşi, închise uşa şi coborî. Îl găsi pe jupân făcându-şi socotelile la o masă, în încăperea din fund. Tresărise când îl auzise deschizând uşa şi îşi acoperise grămăjoara de bani cu palmele şi trupul aplecat peste masă.

— Fără grijă, jupâne, nu-s hoţii la mata! Sunt eu, Postelniceanu!

— Aa, domnul comisar... („Ia te uită, gândi dumnealui simbriaşul poliţiei Capitalei, cum mai merg veştile în târgul ăsta, nu m-am obişnuit eu cu noua mea funcţie, dar toţi vuiesc de cunoaştere!"). Poftiţi, poftiţi! Care-i supărarea?

(„De ce supărare?")

— Apoi niciuna, zise cu voce tare, niciuna, numai că mă călcară tâlharii, aici, în hanul matale...

— Pă mata?

— Apoi?

— Haha! Asta e bună! şi jupânul Avraam începu a se bate cu mâinile lui grase peste burta strânsă în brâu liliachiu. Haha! Asta e bună, bună de tot! auzi şi mata, poliţia călcată de lotri! Şi să nu mori de râs! Au simţ de haz, au simţ de haz, dom' comisar, zău că au!

— Bine, bine, lasă asta! Or fi având, numai că nu mi-au furat nimic, ci numai mi-au cotrobăit. Hai, nu face gura aşa mare... Treaba este cine şi când au intrat în odaia mea? Mata trebuie să ştii, că de aia îşi lasă călătorul lucrurile la han şi nu în câmp, la mâna căruia vrea!

Întorsătura îl spăimântă pe jupân. Înălţă ochii spre Postelniceanu, rugător, de iertăciune:

— Numai că eu nu am nicio vină în tărăşenia asta, dom' comisar, nu am nici de ştire până acum, nici băgare de seamă, zău!

— Lasă, lasă, numai să-mi spui dacă ştie cineva din slugile matale dacă m-a căutat careva, cumva şi când...

— Păi să chemăm, să chemăm pe orişicare, să aflăm...

— Să chemăm, jupâne, să chemăm, că de aceea sunt aici!

Jupân Avraam îşi strânse hârţoagele, şi cu osebire banii, cu sârg şi atenţiune, de parcă ar fi avut în mâini ouă, le vârî pe toate într-o lădiţă cu două încuietori, puse cheile legate de gât, în sân, apoi lădiţa se aşează la odihnă în dulapul ce-l avea dumnealui în cameră şi iar încuie şi răsîncuie, şi iar îşi atârnă de gât cheile.

— Acum să-i chemăm, cocoane, acu putem a-i chema!

Se sculă greu împingând tare în brăţarele jilţului.

— Să-i chemăm, da, să-i chemăm şi să-i interoguim

cum se cuvine!

Se lăsase seara de-a binelea când comisarul vopselei de galben al urbei Bucureştilor porni spre Cancelarie. Nu aflase mai nimic, faţă de ce ştiuse şi înainte: că-i fuseseră cotrobăite odaia şi lucrurile. Nimeni nu văzuse nimic, muierea care făcea curăţenie nu fusese în cămară în ziua aceea, vecinii erau aceiaşi.

Postelniceanu coborî dealul Mitropoliei şi o luă încet, pe jos, pe lângă cheiul Dâmboviţei. Seara era molcomă, călduţă. Un vânticel de seară se hăituia singur, cărând zvonuri de aiurea.

Cu mundirul descheiat, cu chipiul dat pe ceafă, dus pe gânduri, dumnealui părea atât de puţin poliţaiu, pe cât se şi simţea. Fierberea de înserare cuprinsese oraşul şi el uitase şi de delă şi de călcare. Viermuiala de căruţe în fuga de cu seară spre pieţele oraşului, frumoasele demoazele ale târgului plimbându-şi umbrelele roze de la Isidor, ţigăncile cu coşuri în care zugravii de subţire ar fi găsit toate vopselele pământului printre flori, miresmele de trufandale de mai ale crâşmelor de pe chei poftind nările trecătorilor la mas spre orele tirat, *zvonuri* de lăutari cu gâtlejuri de aur şi scripci vrăjite, alergătura de nevoi a mulţimii târgoveţilor, toate alungau gândurile de la trebile poliţieneşti ale comisarului.

„Mamă, lumea este plină de miere trecătoare, numai eu mă strofolesc în gânduri pâsmaşe!” Şi Postelniceanu se simţi dintr-odată oblojit cu suferinţă peste farmecul sufletului. „Da, dar aşa trebuie, ca eu să păzesc liniştea târgului, plimbarea demoazelelor, scârţâitul carelor, înjurăturile surugiilor şi coşurile de parfumuri, cheltuirea pitacului [51] de slujbă credincioasă şi strofoleală zilnică...”.

Dar seara nu aştepta filozofeala dumnealui asupra pricinilor trebilor poliţieneşti, ci se lăsa tot mai mult, golind uliţele, alungind oamenii pe la casele lor cu opaiţi de prelungirea zilei în noapte. Proaspătul comisar al vopselei de galben ajunsese prin dreptul bisericii Gorgani, mai acana de Prefectură, când se pomeni... Nu. Văzu numai stele verzi şi se trezi în praful drumului cu o durere groaznică în moalele scăfârliei.

Se ridică de jos, pipăindu-şi ţeasta. Ceva cald şi cleios îi îmbâcsi mâna.

— Of, doamne! crâcni.

Şi imediat se gândi la pomelnicele avute în buzunar. Cu siguranţă că pentru astea fusese pocnit. Le caută cu grabă în buzunarele de la piept ale vestonului, dar nu

---

[51] Monedă austriacă de argint care a circulat în sec. XVIII şi în Ţările Române; monedă rusească de argint sau de aramă; (sens curent) ban de valoare mică; pataşcă.

găsi nimic. „Doamne, îşi zise, nu puteam oare să le las domnului Kogălniceanu? Odată cu caieţelul... Doamne!”. Cu siguranţă, ciocăneala tot ar fi primit-o, dar, oricum, inşii nu ar fi ştiut ce se ştia... Pe când acum...

Durerea îl sfredelea. Simţi sângele continuând să-i curgă spre ceafă, năclăind totul, părul, gulerul cămăşii, vestonul. Îşi aminti deodată că în Măgureanu şedea un doftor, aşa că grăbi pasul. „Numai de l-aş găsi la casa dumnealui, numai de l-aş găsi!”.

Încercă să-şi amintească ce văzuse, auzise, sau simţise înainte de a fi fost lovit. Dar nu revăzu decât dealul bisericii şi casa parohială ce se lăsa spre poale în scară. Altceva nimic. Numai dealul şi casa, apoi scânteile alea năuce... Da, da, şi o cizmă... o cizmă cu o floare de piele roşie pe carâmb.

Avu noroc. Doftorul era acasă...

XV

Smaranda sin Dinu locuia peste drum de biserica Boteanului, într-o casă ce se pierdea între maldărele de tufănele[52], regina nopţii, creasta cocoşului şi rochiţa rândunicii. Aveau şi ceva livadă şi era vremea florilor

[52] Specie de crizantemă cu flori mici.

de cireş. De câte ori se apropia de uluca spoită, lui Păuliş începeau să-i scapere ochii şi să-i tresară inima ca nebună. Parcă i se rostogolea în piept şi îl sufoca. Ca de fiecare dată, în ultimele trei luni, Tudorică Păuliş se agăţă cu mâinile pe ulucă şi-şi lăsă capul peste mâini. Fluieră uşor ca ciocârlia în miezul verii. Şi Gavrilă, dulăul, îl auzi primul. Se dădu supărat şi veni zornăind lanţul pe sârma ce traversa curtea. Când ajunse, îl mirosi, strănută şi apoi mârâi scurt şi a cunoscut.

— 'Ai noroc, neamule! fu prompt Păuliş la strănutul dulăului. Stăpâna ţi-e acasă, sau iar o uită dumnezeu prin bătătura alteia?!

Şi fluieră iar.

De după pomi răsări îmbujorată Smaranda. Îşi ştergea mâinile într-un şorţ. Se vedea că spălase, căci avea mâinile roşii şi puţin umflate.

— Ce naiba, omule, câtamai poliţaiu şi stai atârnat în par! Şezi, naiba, ca lumea că-mi dai jos uluca, că nu-i făcută să te atârni tu de ea. Ce vrei?!

— Să intru şi încă repede, că află mahalaua că te-a căutat poliţia...

— La naiba, doamne iartă-mă, că nu ştie careva asta... Zi-i ce vrei şi om vedea...

— Să te văd!

— M-ai văzut!

— Nu-i destul...

— Nu-i?!

— Nu-i!

— Of, doamne, doamne, ce mă fac eu cu tine?!

— Nici eu nu ştiu ce-ai să te faci cu mine dacă nu-mi dai drumul...

— Drumul... drumul... Hai intră odată, ce, n-oi fi ştiind cum se trage zăvorul...

— Ba ştiu, dar trage-l tu, să nu zici pe urmă că te-am călcat ca tâlharii.

— Hai, termină, că io-s obosită, nu ca tine... Am spălat o groază de rufe. Nu-mi arde acum de balalaică...

Trase zăvorul şi îi făcu loc lui Păuliş să intre.

— Uf, doamne că de multe nu-ţi mai arde ţie! rânji Păuliş şi intră.

— Păi sigur, că eu îs ca dumneata să-mi mut toată ziulica fundul de pe un scaun pe celălalt...

— Aoleu, câte scaune încă, Smărăndiţo, câte scaune... cunoaşte fundul pantalonilor mei... de-aia-s betegi de lustruială şi praf!

— Vai de el, sărăcuţul, îl şăgălui[53] Smaranda, vai de el! Ia ascultă, domnule poliţaii, ai venit la mine să-ţi lauzi dosul?! De-aia?

— De-aia, coniţă Smărăndiţă, pupa-o-aş în cosiţă pe fetiţă! şi Păuliş încercă să o prindă de mijloc şi s-o

[53] Care face glume; care provoacă râsul; glumeţ, hazliu; poznaş, şugubăţ.

sărute, acolo în grădină sub cireşii năpădiţi de floare albă.

— Ba să te pupe pupezele, şi stai cuminte, omule „că ne văd vecinii!

— Lua-i-ar naiba de vecini, dacă nu au ce face decât să se chiorască în ograda ta! Şi Păuliş o prinse vârtos. Femeia încercă să se smulgă, dar o făcu fără convingere şi bărbatul o îmbrăţişă şi o sărută prelung.

— Nebunule, mormăi Smărăndiţă, nebunule! Nebunul dracului!

Îl catadicsi cu multe altele, dar se înfierbântă şi ea şi se lipi de pieptul lui încolăcindu-l braţele pe după gât.

— Ei, gata, gata, ţicnitule, nu-ţi ajunge? făcu ea printre sărutări.

— Să-mi ajungă?! Ce să-nai ajungă, că abia. Începui...

— Stai cuminte, Toadere, că ne vede lumea...

— Şi?

— Şi... Mă vorbeşte şi aşa, ce ştii tu...

— Apoi eu nu ştiu nimic decât că mi-eşti dragă...

— Na-ţi-o! Şi?

— Şi...

— Şi mă rog dumitale, e nâpristan[54] acum să mi-o arăţi aici?

— Da' unde?

---

[54] Îndată, numaidecât; fără întârziere.

— Mereu! şi femeia zâmbi fericită, apoi se strecură şerpeşte din braţele lui Păuliş şi fugi spre casă.

El întârzie puţin admirând-o fugind printre pomii înfloriţi şi grămezile de flori ce năpădeau cărarea bine pietruită. Părul i se descoperise, broboada roşie îi căzuse pe umeri, şi cozile grele şi lungi de păr negru ca funinginea jucau ca nişte şerpi pe spate.

Dădu din cap cu admiraţie:

— Afurisită muiere! şi oftă. Asta ar scoate din minţi şi un sfinţişor! se consolă el.

Porni spre casa cu pridvor din fundul grădinii. Când intră, femeia dereteca, deşi casa era curată ca un pahar, dar ce femeie nu mai găseşte oricând ceva de dereticat prin casă, un fir de praf sau o scamă afurisită?!

— Ştii, zâmbi ea, casa nemăturată, musafir aşteaptă... Mă ierţi! Oi fi ostenit, aşa că şezi... Mă duc s-aprind focul, să fac ceva să mâncăm.

— Şezi şi tu oleacă... Nu stau prea mult.

— Iar?!

— Iar! Aşa-i misia noastră, a poliţailor... N-avem casă, nici odihnă... Pe la odaie n-am mai trecut de vreo săptămână... Ce-o fi pe acolo, dumnezeu ştie!

— Ar trebui să te muţi aici la mine...

— Eşti bună, Smărăndiţo, dar pe tine vreau să te duc întâi la taica popa şi pe urmă...

Femeia se opri. Răsucea mereu o perină pe marginea

patului. Acum se opri.

— Eşti nebun? întrebă.

— Nu, ţi-am, zis că mi-eşti dragă, dar tu nu mă crezi...

Veni şi se aşează lângă el.

— Crezi că e bine?

— E bine...

— Tu sărac, eu săracă...

— Nu mă vrei?

— Ba da, măi omule, dar...

— Taci! Nu spune vreo gogomănie... M-am gândit zilele astea... M-am tot gândit... Subcomisarul nostru a fost azi la Minister, înţelegi, l-o chemat dom' ministru. Îl cunoaşte. Să zice că îl face comisar. E băiat bun... Şi poate, cine ştie... Oi mai urca şi eu în treapta... Dar şi dacă nu o fi aşa, tot eu am o leafă, am şi ceva bani puşi de o parte... Tu ai casa asta, ai şi ceva pământ pe aici prin ogradă... Ne-om descurca noi... Şi nu vreau să te mai văd spălând rufe altora, înţelegi? M-am săturat să te tot văd cu mâinile roşii de leşie şi săpun... Zău, femeie, m-am gândit bine...

Se lăsă tăcerea între cei doi. Fiecare îşi torcea gândurile. Femeia, dintr-o oarecare cochetărie, îşi vârî mâinile sub şorţ. Se uitase la ele şi şi le vârâse sub şorţ.

— Ei da, acum trebuie să plec...!

— Aşa repede?

— Ce să fac! Asta e! Vecinii! şi râse.

— Dă-i naibii de vecini!

— E greu să plec, dar trebuie să plec...” Aştept numai să-mi răspunzi.

— Ce să-ţi răspund?

— Ce ţi-am zis... îţi pun pirostriile?

— Mi le pui Tudore, mi le pui... Dar eu-s vădană. Ştiu eu?

— O să vorbesc cu popa. Bani nu prea avem de nuntă, dar oricum...

— Nu ţi-am zis eu?!

— Uf, muiere, tare mai eşti încurcată! Om vedea noi, ce naiba! Hai, făte-ncoa’ să mă săruţi că plec!

Dar femeia nu se mişcă. Păuliş se duse lângă ea, îngenunchie şi-şi puse capul în poala ei înconjurându-i cu braţele mijlocul.

— Tot te mai bat gândurile?

— Mă...

— Nu mori de bucurie! Cred că eşti prima muiere din lumea asta care nu se bucură că se mărită!

— Nu mai sunt o fetiţă neştiutoare, Tudore! (Îi luă capul în palme.) Mă gândesc şi eu câte-o să fie... Dar nu-ţi face griji, dragul meu, al meu, e prea mare bucuria... Dar şi gândurile-s grele...

Îl mângâie de câteva ori prin părul răzvrătit de chipiu, apoi îi ridică capul şi-l sărută.

— Să ne fie de bine, Tudore, şi într-un ceas bun!

Se ridicară apoi şi se sărutară îndelung. În fine, el îşi luă chipiul.

— Mâine-l calc pe popa Ştefan! zise.

— Şi totuşi, nu vrei să mănânci nimic? Am nişte brânză de burduf şi trântesc repede o mămăliguţă. Am şi niţică tocană...

— Nu, nu pot acum... Am venit numai aşa, în treacăt! Lasă, ai să mă tot îndopi de acum înainte...

Ieşi repede că-i dădea ghes inima să rămână. Avea treabă, aşa că porni fugind. Din colţul străzii, când se întoarse, o văzu la poartă, urmărindu-l.

— Ptiu drace, mă legai şi la cap! dar inima i se încălzi şi palmele parcă-l ardeau, căci îi strânseseră trupul. Dădu din umeri. Ce să-i faci, gândi, femeiuşca asta ar scoate din draci şi un sfânt, darmite un sărman de poliţai al urbei Bucureştilor... O să se hlizească el, neamul, când o afla, dar... la mai dă-i dracului de tâlhari şi neisprăviţi! Am făcut-o şi pe asta!

Se înserase de-a binelea când ajunse la Cancelarie. Şi o lună ca un bostan turcesc se lăfăia prin spuzeala de stele.

La comisariat, zarvă mare, uşi trântite, paşi şi şoapte, glasuri răstite. În cancelaria agenţilor poliţieneşti, demnul proaspăt comisar Postelniceanu trona în jilţul

lui vechi cu o basma roşie, mare, umedă de prişniţe[55], pe scăfârlie. Se adunaseră toţi ceilalţi în jur şi-l cinsteau nevoie mare.

— Unde umblaşi, cocoane Păuliş. Că nuntă fără lăutari nu se prea văzu prin partea locului? râse Nicolaide.

— Nuntă... Ce nuntă?! tresări proaspătul intrat.

— L-am măritat pe jupânul Păsăritu cu vopseaua de negru şi conu' Postelniceanu-i mai marele nostru acu!

— Apoi să fie într-un noroc, şefule! Dar am impresiunea că belele au şi început să-ţi curgă la cap, ori încerci toate pragurile, că văd că iar te ţii cu capul înfăşurat... O fi cumva asta ultima uniformă a comisarilor?!

— Îţi arde de glumă, Păuliş, dar iar luai o pălitură la scăfârlie! zâmbi comisarul, de sub umezeala basmalei roşii ce începuse să se scurgă pe obraji.

— Poţi să mă firitiseşti[56] şi pe mine, amice, că-s subcomisar acum, dar şi pe tine, că ai trecut şef de masă...

— 'Aida drace, dom' Nicolaide, crescuşi şi mata şi eu în ochii mei! Să ne fie atunci şi nouă de noroc! Dar cum căpătaşi beleaua, şefu'?

— Ia aici, şi Nicolaide îi întinse o cană de vin, că tot o

---

[55] Compresă.

[56] A felicita.

să te coste şi pe mătăluţă ceva... Am luat trei vedre de vin şi noi ăştia trei urcaţi în grad dăm câte una! Cred că nu te scarmeni rău în pungă pentru asta!

— Mă ştii pe mine unul ca ăsta, dom' su'comisar! Eu, din parte-mi, mai dau una pentru că ne scapă domnul dumnezeu de unul ca alde. Păsăritu!...

— Asta chiar că face înc-o vadră şi de la mine! sări Leoarcă. Şi una de la Ionescu, nu Ionescule? şi râse.

Ionescu stătea rătutit pe un scaun şi-şi număra gândurile albe şi negre. Când auzi înţepătura lui Leoarcă, tresări şi se schimonosi voind să pară vesel:

— Sigur, sigur, se poate altfel?!

— Ei, ia potoliţi-vă! interveni Postelniceanu! Mă rog, ajunge! mai avem şi treabă. Nu facem crâşmă în Cancelarie, să fie clar... Mai avem şi treabă astă-seară... Mai bine, ia zi, dom' Păuliş, pe unde mi-ai umblat?! Te-am căutat toată după-amiaza?!

— Şefu', dar orice om doarme...

— Păuliş, la odaia-ţi n-ai fost, că te-a căutat; Goanţă.

— Şefu'... Mai doarme omul şi în alte locuri, ce naiba... Dar de ce m-aţi căutat?

— Pentru că aveam nevoie de tine, nu de alta... Îţi poţi închipui...

— Mă-nsor, şefu'!

În odaie se făcu dintr-odată linişte, o linişte aproape neaşteptată.

— Să-ţi fie într-un ceas bun, băiete! răcni Nicolaide. Şi cine-i aleasa?

— O văduvioară nurlie... ce crezi?!

— Bravo, mă Tudore, izbucni şi Goanţă, tăcutul Goanţă, şi se repezi la Păuliş să-l îmbrăţişeze. Şi ăsta fu semnalul, că toţi îl năpădiră. Numai Postelniceanu rămăsese pe scaunul lui, ceea ce-i descumpăni oarecum pe ceilalţi, care se retraseră încet.

— Ce venit are? întrebă şi atmosfera îngheţă.

— Ce venit?! Mare brânză n-are, da'mi place, dom' comisar!

Postelniceanu luă cana de vin şi bău. Toţi îi urmăreau mişcările cu atenţie şi cu oarecare mirare.

— Păuliş, te rog să mă ierţi, dar ştii care este legea... Ea a fost cu gând bun făcută, să dea independenţă bănească poliţaiului pentru a-l supune mai puţin tentaţiunii înavuţirii. Eşti acum şef de masă la vopseaua de galben... Nu ştiu cum să te fac să înţelegi şi să mă înţelegi bine... Se cere dotă...

— Apoi are ceva şefu'!

— Cât?

— O casă, nişte loc acolo... Vreo zece prăjini...

— Mai pune-mi o cană, Nicolaide! Mulţumesc! (Bău dintr-odată tot.) Mda! E puţin, Păuliş! Ţii la ea atât de mult?!

— Apoi, şefu', dacă... Dacă vreau să mă însor, ţin...

— Bine! Nicolaide, dă-mi o capela! Pune-o pe masă! Fiecare să dea cât poate şi cât crede, ca să-i facem dotă nevestei lui Păuliş! Uite, de la mine ai cinci galbeni! Nu-i am la mine, ţi-i dau mâine!

— Şefu'!

— Şi de la mine ai trei, Păuliş! zise şi Nicolaide.

— Dom' comisar... Nu se poate... Nu-i omeneşte... Vă mulţumesc, dar... Nu vreau... Vă rog...

— Şi eu îţi dau unul, Păuliş!

— Goanţă! Nu, nu... Nu suntem nici unii bogaţi, vă rog... Vă rog! Nu mă mai însor şi gata!

— Lasă prostiile, Păuliş! zise iar Postelniceanu. E darul nostru de nuntă, dar îl dăm înainte...

— Nu, şefu', nu vreau daruri... Omul face chestia asta o dată în viaţă şi nu pentru daruri... O face pentru că ţine la cineva cu adevărat. Nu mi-aş fi dat poate niciodată seama cu adevărat că ţin la muierea asta, dacă nu i-aş fi văzut mâinile roşii, de spălat, azi. Spală pe la boieri... Şi mi-a fost milă de mâinile ei. Dar vă rog... Goanţă, de unde ai tu să-mi dai mie un galben? Vai de capul tău, ţii trei fraţi şi o mamă bolnavă. Ce, eu nu ştiu? Te scarpini şi pentru ultimul firfiric... Uneori, nici nu mănânci ca să strângi şi tu un ban. Ai doi galbeni mari şi laţi şi unul vrei să mi-l dai mie... Asta-i fudulie prostească...

— Păuliş!

— Sau dumneata, dom' Nicolaide, ai cinci copii şi unul pe drum? Mare brânză că eşti subcomisar acum... dă-ţi cade casa pe dumneatale. Ce, eu nu ştiu? Trei galbeni i-o avere... Şi mi-i dai mie, ai?!

— Păuliş, dar...

— Lasă, lasă... Nici dumneavoastră, domnule comisar, nu sunteţi mai breaz. Oţi fi dumneavoastră cu carte, dar banii nu vă dau afară din casă, din casa pe care nici nu o aveţi... Ştiu, ştiu... o să ziceţi că aveţi ocină la Argeş. Dumnezeu ştie ce-o mai fi cu ea... E fudulească curată. Nu vreau! O să trăiesc aşa cu femeia asta şi gata! N-o mai duc la popă şi n-o să moară nimeni pentru asta... E bine?!

Se lăsă tăcere. Dar o tăcere de gheaţă. Păuliş bău o cană de vin pe nerăsuflate şi înfruntă privirea comisarului. Aţintită asupra lui. Postelniceanu nu-l privea. Se răsucea între gânduri, amintiri şi vise. Şi răsucitura asta îl durea... De mult nu se mai dusese acasă. I se şi prăvălise oare casa? Mai trăia cineva din ai lui? Ce dor îi era de ograda şi grădina cu pomi atârnaţi peste undele râului, de iarba proaspăt cosită care mirosea atât de plăcut!...

— Păuliş, Păuliş... belferule... de mahala... Zăbzăucule... Bine, mă, hai să cădem la o înţelegere... Nu ţi-i dăm! Îi facem dotă de ochii lumii şi a ălora mai mari şi ne dai banii înapoi? Bine?

Păuliş începu să se foiască pe scaun, îşi dădu capela mai pe spate, apoi mai în faţă, şi-o scoase, bău din cana lui de vin:

— Aşa mai merge, şefu', aşa mai merge... Ptiu, – din ce ieşii! Curată belea, pomana asta... Aşa mai merge... Îi facem dotă, şi pe urmă banii înapoi... Aşa mai merge. Fraţilor, io... io vă mulţumesc. Ptiu, din ce ieşii! Dar înţelegeţi-mă şi pe mine... Toată viaţa nu m-aş fi gândit decât că am luat de la gura altora ca să fiu eu fericit... Zău aşa...

— Bine, bine... Faci raport... Corcovăţ, adormitu' maicii domnului, scoală-te!

Leoarcă îi dădu un ghiont şi Corcovăţ sări. În picioare: – La porunca dumneavoastră, domnule comisar!

— Mă Corcovăţ, tu dormi în cisme, mă!

— Aşa e, să trăiţi!

— Asta iar doarme! Scoală-te!

— M-am sculat! Sunt treaz... La poruncă, să trăiţi!

Hohotele de râs ale celorlalţi îl treziră de-a binelea pe veşnic adormitul Corcovăţ. Se frecă la ochi.

— Poruncă!

— Te duci acasă şi te culci, dar acasă... Şi mâine vii la mine, că am treabă cu tine... Ai înţeles?

— 'ţeles, dom' comisar, să trăiţi!

— Bine, poţi pleca!

— Acum?

— Acum...

— Mi-a sărit somnul, dom' comisar! şi Corcovăţ aruncă o privire galeşă bărdacei de vin ce odihnea pe podea.

— Păi dacă dormi, mă, şi pe scaun...

— Ce să fac, dom' comisar, îs obosit rău...

— Păi atunci du-te şi te culcă...

— Vă rog, mai stau şi eu cu băieţii...

— Vrei să spui cu ulcica, Corcovăţ...

— Cu ulcica, cum porunciţi dumneavoastră, dom' comisar!

— Ufff! Bine, bine... Dar după ce se bea vinul, te duci şi te culci. Nu-mi prea plac adormiţii. Ai înţeles?

— 'ţeles, dom' comisar, şi mulţumesc!

— Bine! Stai jos! Băieţi, uite ce-i de făcut acum! Ionescu şi cu Corcovăţ se vor ţine de cazurile care mai apar. De la prefectură mi s-a spus că vom mai căpăta oameni noi. Dar până atunci, când va fi. Trebuie să facem faţă. Nicolaide, dumneata vei lucra cu cei doi. Ia-l şi pe Leoarcă. Eu, Păuliş şi Goanţă ne ocupăm în continuare de cazul Suzanei Avelştoc.

— Dar bine, şefu', e clar c-au omorât-o pisicile...

— Aşa-i, dar pisicile sunt numai arma, Goanţă. În plus de asta, se pare că lucrurile se complică. Carneţelul acela se pare că conţine ceva deosebit.

Camera mea de la han a fost umblată azi, nu ştiu de cine, dar a fost călcată. Nu mi s-a luat nimic. De ce? Probabil carneţelul. Mă rog! La ieşirea de la han, când veneam încoace pe chei, cineva m-a pălit şi mi-a scotocit buzunarele... Ce căuta? Probabil carneţelul... Mi-a luat însă cele trei liste pe care le găsisem. Va trebui să ne reamintim numele... Noroc că am vorbit azi cu un amic al meu ce se poate lăuda a cunoaşte toată lumea şi a avea o memorie mai mult decât strălucită... De aceea, Goanţă, cred că e mai mult decât o simplă moarte, ci o crimă în care pisicile au fost arma crimei, dar mobilul şi autorii crimei sunt încă necunoscuţi.

— Mobil? Ce e „mobilul" ăsta, şefu'? întrebă repede Păuliş.

— Mda, este ceea ce face să se facă o crimă, mă rog, cauza, motivul... Mobil înseamnă ceva care produce mişcarea. În fine, cel mai iubit profesor al meu, domnul Corbeau, de la Prefectura poliţiei de Sena, ne atrăgea atenţia mie şi colegului meu Ilicioiu: „Valahilor, spunea el, primul, lucru pe care trebuie să-l faceţi în anchetuirea unei crime este să stabiliţi mobilul, altfel vă vor năpădi faptele fără noimă". E clar acum?

— Şefu', ce să facem, o să căutăm drăcia aia... de, cum i-aţi zis dumneavoastră... mobil...

— Bine, bine, Păuliş. Să ştiţi că am cerut ajutorul prefecturii cu o gardă la casa Suzanei Avelştoc. Mâine,

îmi faci o curăţenie acolo, ştii tu cum... Să nu scape un ac nevăzut de tine şi cântărit. Tu, Goanţă, îmi vizitezi pe cocoana aia... din locul acela... Maria Porcăria... şi pe urmă te duci la vecinii răposatei şi vezi ce-ţi mai spun şi ei... Bine?

— ’ţeles, şefu!

— Nicolaide, tu nu pleci de aici, orice ar fi! Am treburile mele. Îţi las pe masa de lucru un pomelnic cu ce vizite am de gând să fac mâine. Beţi ce mai aveţi şi plecaţi acasă! Rămân eu în noaptea asta dijurnă! Am de regulat nişte chestiuni pe aici şi pe urmă dacă am nevoie de careva, trimit un gardian. Să sperăm c-o să fie o noapte liniştită... Noapte bună, băieţi!

XVI

Maria Porcăria nu mai lucra la „Beleţea publică”, stabilimentul de pe cheiul Dâmboviţei. De numai câteva săptămâni, îi explică coana Bibiţa Codoaşa, un maldăr de carne ce trona la salon, Maria Cochonnerie se certase pentru un client cu roşcovana Mili, de faţă cu onorabilul, şi o dăduse afară. Acum, după cum auzise ea, era la un alt stabiliment, pe undeva prin mahalaua Olarilor, pe strada Cuviosului.

— Dar ce a făcut, domnu’ poliţai, de-o căutaţi? S-a-mbolnăvit vreun client, vai de capul ei... Tare

ţâfnoasă era şi mofturoasă nevoie mare... Ce-a făcut? încercă Bibiţa Codoaşa să-l tragă de limbă.

Dar Goanţă nu avea timp de stat la taclale, aşa că o luă la picior. În strada Cuviosului, numai case boiereşti. Mai spre capăt, dădu de stabiliment. Oamenii pe care-i întreba îl priveau nu ştiu cum, sau cel puţin aşa i se părea lui.

Stabilimentul era într-o veche casă boierească, cu geamlâc şi grădină cu pomi, acum necurăţaţi şi Uscaţi în mare măsură. Un drumeag, cândva alee, ducea spre o casă proptită într-o latură cu bulumaci de lemn.

Cum Goanţă nu prea era dus la asemenea locande, cum era şi cam timid în felul lui, drumul dinspre stradă până la casă i se păru imens ca un drum spre păcat şi întinare. O sfiiciune deosebită puse stăpânire pe el pe neaşteptate. La „Beleţe" intrase mai uşor, căci era direct din uliţă intrarea, dar aici...

În fine, deschise uşa. Holul era pustiu, dărăpănat, deranjat şi îngrămădit. Multe covoare tocite şi divane. Într-un colţ, un clavir îşi rânjea clapele. Pe scaune şi jilţuri, rufărie feminină. Pe lângă sofale, sticle şi pahare. Aerul încăperii mirosea acru a vin trezit şi praf.

Nu era nimeni în încăpere. Probabil, deşi erau zece ceasuri ale dimineţii, pensionarele mai dormeau.

— E cineva aici? ţipă Goanţă şi nu-şi recunoscu glasul.

Nimeni nu răspunse, aşa că poliţaiul mai întrebă o dată. În fine, o uşă se deschise şi un cap zbârlit şi somnoros apăru o clipă.

— Ce doriţi? întrebă capul.

— Unde-i cocoana?

— Doarme la ora asta...

— Vino încoa'!

— O clipă!

Uşa se închise. Se auziră câteva şoapte şi după câteva minute ieşi o femeie. Avea în jur de treizeci de ani şi ar fi fost frumoasă, dacă nu ar fi arătat atât de obosită. Zâmbi şi gura îi era cam găunoasă, ceea ce-i strica şi mai mult boiul.

— Nu primim clienţi la ora asta, dar pentru un băiat aşa frumos, ce nu facem noi... Şi începu să-l măsoare pe Goanţă cu vizibilă admiraţie. Şezi, frumosule, şezi... Până vine cucoana, şezi oleacă cu mine şi nu fii atât de sfios. Nu suntem noi femei cu care să fii sfios! Zău aşa! şi râse dezvelindu-şi toţi dinţii cariaţi din gură. Nu-ţi plac? Aici nu cerem mult ca la „Beleţea publică", numai câteva firfirici. Şi să ştii că noi ne pricepem de minune să facem bărbaţii fericiţi...

„Dracu' să-l ia pe şefu'", gândi Goanţă, „când m-a trimis aici!" şi se fâstâci mai tare. „Să mă vadă mama acum, cred că mâine m-ar pune să plec din poliţie tura-vura!"

Dar o uşă se deschise şi în încăpere pătrunse încă o femeie îmbrăcată într-un fel de rasă călugărească. Era tot atât de ciufulită şi vlăguită. Cum îl zări pe Goanţă, se învioră alungând ca prin minune posomoreala.

— Ia te uită, un muşteriu aşa de dimineaţă! făcu ea. Ee, şi suntem şi poliţai... Să mai zică care cumva că nu avem muşterii de când ne-am mutatără aici!

Şi râse. „Asta are cel puţin dinţi întregi", gândi Goanţă.

— Ia spune, flăcăiaşule, bei ceva cu Mitica Mititica? întrebă prima dintre femei şi se scula să aducă o sticlă de vin.

— Să nu te duci cu ea, şopti cea în rasă călugărească, are boala franţuzească, iubiţelule, şi e păcat de tine... Eu am coapse şi ţâţe mai tari ca ea, uite! şi se dezveli arătând o carnaţie albă, splendidă. Vezi?

Dar cealaltă sări la ea.

— Eşti o putoare nemaivăzută! Frumosul e muşteriul meu! Ce te bagi, ai, ce te bagi?... cum vine unu te şi pui pe tarabă, destrăbălato, pleacă de aici, e muşteriul meu, n-auzi? Mama ta de fandosită spurcată! Lua-te-ar dracul să te ia!

— Da' ce, să se scârnăvească băiatul de la tine, zevzeaco?!

— Minţi, tu eşti plină de bube, nu eu!

— Ba tu! Unde vezi bube pe mine?

— Da' pe mine unde vezi? Fir-ai tu să fii şi mânca-te-ar viermii de nesătulă!

— Căţeaua dracului împuţită!

— Cum, mă faci pe mine căţea?! Eu care...

Începură să se bată, să-şi rupă hainele de pe ele. Cea cu dinţii cariaţi aruncă sticla după cealaltă, dar nimeri în zid şi vinul se împroşcă. Se înşfăcară de păr şi începură să se rostogolească pe jos, zgâriindu-se şi muşcându-se. Hărmălaia, bubuiturile mobilelor răsturnate aduse gloata pensionarelor, care cum se sculaseră, cu ochii cârpiţi, mai îmbrăcate sau mai dezbrăcate, ciufulite, mânjite de fard... Unele încercară să le despartă pe nebune, dar fură lovite şi acum le loveau şi ele pe cele două bătăuşe. Apoi lupta se generalizâ, căci prietenele uneia se luară la harţă cu prietenele celeilalte.

Numai Goanţă rămăsese în picioare, clipind des şi neînţelegând nimic din toată acea hărmălaie pe care o provocase.

Dar deodată se făcu linişte. Cele care se bătuseră se ridicară de pe jos ca la un semn.

— Hei, a dat strechea-n voi, mama voastră de putori destrăbălate?! răcni o femeie mai în vârstă din pragul uşii. Era îmbrăcată corect, sobru şi cu oarecare eleganţă. Ce-aveţi?

— Mitica nebuna... scânci cea cu dinţi frumoşi şi rasă

de călugăriţă. Mitica nebuna!

— Ba nu! Eu n-am nicio vină! Chichi a vrut să-mi ia muşteriul...

Abia atunci îl remarcă bătrâna pe Goanţă. Îl măsură o clipă, apoi:

— Muşteriu, ai, dobitoacelor... E poliţai... Aţi văzut voi poliţai venind în duhoarea voastră îmbrăcat la oniformă? Grijania mamei voastre! Întindeţi-o... Vorbim noi mai pe urmă'!

Înaintă apoi în cameră, în timp ce pensionarele se retrăgeau care mai de care cu coada între picioare. Femeia ridică un scaun.

— Luaţi loc, domnule poliţai, şi iertaţi nebunia fetelor mele... Le apucă din când în când... Ce să-i faci, stau toată ziulica înăuntru... De când ne-am mutat în mahalaua asta, nu pot ieşi afară căci le cam huiduie mahalagiii. A trebuit să ne mutăm de la Cruce aici şi... Aşa că ne iertaţi. Ce doriţi?

— Aş... aş vrea să vorbesc cu Marie Cochonnerie...

— Aş putea să ştiu de ce?

— E o treabă a poliţiei...

— A da! Mă rog, mă rog. Marii! urlă dintr-o dată, făcându-l pe Goanţă să tresară. Mariii! Vinooo aici!

Şi apoi liniştită şi demnă ca până atunci:

— Imediat! Şi încă o dată vă rog să iertaţi zurbăgiala fetelor mele...

O uşă se deschise şi apăru Maria Porcăria. Goanţă tresări, căci Maria era o femeie într-adevăr tare" frumoasă. La vreo treizeci de ani, cu părul negru şi ochii verzi, era suplă, îmbrăcată cu gust într-o rochie lungă albastră ca floarea de nu-mă-uita. Cu ochii ei de pisică îl cântări pe poliţai.

— Da, doamnă!

— Domnul agent te caută...

— La ordinele dumneavoastră, domnule...

Dar cum cucoana întârzia să plece, Goanţă se simţi nevoit să intervină:...

— Vă rog să ne lăsaţi singuri, doamnă!

— Mă rog, mă rog. Dar să nu mi-o arestuieşti, domnule poliţai, este cea mai bună fată a mea. Liniştită, frumoasă şi îmi atrage muşterii cu ghiotura.

Apoi ieşi. Goanţă o privi pe femeie cu admiraţie sinceră, aproape uimit de frumuseţea ei. Gângavi la un moment dat, după o lungă tăcere:

— Dumnezeule, pentru ce faci asta?!

— Credeam că eşti de la poliţie...

— Mda! Chiar sunt! De fapt alta e povestea pentru care am venit aici! Aş vrea să ştiu dacă o cunoşti pe Suzana Avelştoc?

— Pe cine? Pe Suzana? Se poate, ba încă foarte bine! E sora mea!

— Cum?

— Cum aţi auzit, e sora mea!

— Dumnezeule! În cazul acesta cred că ar fi bine să mergeţi cu mine. Nu vă arestuiesc, dar se pare că pe aci sunt multe urechi... (Şi arătă spre o uşă întredeschisă prin care Chichi călugăriţa îşi vârâse capul.)

Şi Goanţă tăcu. Se gândea dacă ar fi cazul să-i spună că Suzana a murit.

Sau cum să i-o spună.

— Cum vă înţelegeaţi cu sora dumneavoastră?

— Dacă ne înţelegeam, mai bine zis, dacă aveam relaţiuni între noi? O, nu, aşa ceva nu exista între noi... Era ca şi cum nu existam... Fiecare avea viaţa ei...

— Mai aveaţi vreo rudă?

— Nu-mi amintesc să fi avut vreodată.

— Deci sunteţi unica ei moştenitoare...

— Cum? Ce-aţi spus?

— Sora dumneavoastră a murit...

— A murit?

— Da, a fost ucisă poate...

— Cu siguranţă, cu siguranţă... Şi dacă nu i-aş fi zis, şi dacă nu i-aş fi zis... Ştiţi, ne întâlnisem odată... când era dispusă să vorbească, să se uite în ochii mei. Şi dacă nu i-aş fi spus: „Suzana, pe tine domnii ăştia mari o să te prăpădească, domnii ăştia mari...” Şi uite, am avut gura aurită, bătu-o-ar norocul ei de gură!

Femeia îşi lăsă capul în palme şi izbucni în plâns.

Trupul i se ghemuise sub palme şi capul ce se scutura de icnete şi Goanţă, şezând în faţa ei, se consideră neserios că în acele momente îşi încânta ochii cu silueta aceea nespus de frumoasă. Încercă să-şi alunge din cap ghidurile aiurite şi atunci i se păru lumea infinit de mică căci iată femeia aceea ce sfida cu o clipă înainte o soră ce o gonea cu ruşine de la ea, acum uita ura şi nefericirea veche pentru alta nouă. Şi proporţiile vechi se schimbară, iar Goanţă întinse mâna şi o mângâie pe cap îngăimând:

— Îmi pare rău, nespus de rău, doamnă, că eu sunt cel care vă aduc asemenea veşti...

Dar femeia se zbârli şi se scutură de mângâierea lui. Înălţă ochii cu sclipiri. Noi de verde rău:

— Nu e nevoie, copoiule, de vorbe dulci... Tariful e acelaşi, seara de la ora şase în sus...

Şi printre lacrimi rânji:

— Voi, copoii, nu aduceţi nicicând veşti bune... Asta e meseria voastră şi haina de omenie nu vă şade bine... Aşa că las-o mai moale!

Goanţă se fâstâci o clipă în faţa urei ce scăpăra din toată fiinţa femeii. Bâjbâi printre cuvinte de scuză spre a-şi mărturisi sinceritatea, dar simţi că totul sună a fals, aşa că tăcu în final. Femeia se retrase iar în ea. Un moment de tăcere se întinse peste ei ca o mlaştină de zădărnicie.

Dar una din uşi se crăpă uşor şi, în tăcere, lui Goanţă i se păru că scârţâitul urlă, iar Chichi Călugăriţa îşi vârî capul:

— Ce faci, frumosule, îi numeri sbârciturile?! Sau nu m-ai uitat: pe mine?

— Ieşi afară! se trezi Goanţă urlând.

Uşa se închise imediat cu un pocnet sec.

— Să mergem, domnule poliţaiu, aveţi dreptate, aici nu putem să stăm de vorbă ea oamenii, mai ales când unul din cei doi este bărbat. (Rânji.) Să mergem. O clipă, să mă îmbrac. V-aş ruga să luaţi o birja. Pe socoteala mea... Ştiţi, nu prea ne înghit mahalagiii. E mai bine... Intraţi cu ea pe poartă...

Se întoarse şi ieşi pe una din uşi. În momentul acela uşile celelalte se deschiseră şi năvăliră pensionarele cu Chichi în frunte. Goanţă tocmai îşi punea chipiul.

— Vai, puiule, ce ferches eşti şi ce bine îţi stă mândreţea asta de chipiu... Chiar vrei să pled? Ce ţi-a făcut nenorocita aia? Zău, mai stai... Ascultă, hai cu mine... pe de pomană... Hai, frumosule... îmi placi... ascultă...

— Ce te vâri, fa, în sufletul omului, nu vezi că nu te place? Nu-i aşa că nu o placi, flăcăiaşule, nu-i aşa? Dă-te-ncolo, scroafa dracului, dă-te-ncolo... E muşteriul meu, doar ţi-am spus! răcni Mitica Mititica şi se vârî repede, între Goanţă şi Chichi.

— Lăsaţi-l, tu, nu vedeţi că domnul poliţaiu s-a speriat de voi şi vrea să plece?! Lua-v-ar dracu de putori... Uite la mine, domnu', uite aici ce picioare tari şi frumoase am... Astea lasă-le, că-s mereu nesătule de arginţi, lua-le-ar boala, de târfe ce sunt...

— Ce te bagi, fă, ce te bagi? Hop şi tu în oală ca musca! zise a patra, nu vedeţi că toţi nu au ochi decât pentru putoarea aia de Maria?! De când a venit ea, noi nu adunăm decât rămăşiţele...

Goanţă nu mai auzi restul, reuşise să se strecoare printre braţe şi să iasă cam boţit şi necurat. Aerul era cald afară, dar i se păru minunat.

Porni pe alee respirând adânc, dar în poartă se feri în ultimul moment de un ou împuţit care se sparse mai încolo în zid. Două muieri bătrâne şedeau peste drum şi-l boscorodeau pline de sârg. Alţi câţiva mahalagii se uitau de după gard şi le îndemnau să-i zică, nu să se-ncurce...

— Te mâncă maţele, pruncule, lua-te-ar boala de ticălos...

— Carevasăzică poliţia îşi face aici veacul şi doarme în paturile puturoase... Scârnăvie... Huo!

— Huoo! Voi le-aţi adus aici, potăilor, voi...

— Aşa târziu te sculaşi, spurcăciune?

— Era bine în braţele scroafelor ălora...

— Taci tu, că ăsta a venit dimineaţă, că-l ardea la...

— Nu vă ajunge locul ca să împânziţi lumea cu preacurvia.

— Zi-i mamă, zi-i!

— Nu te lăsa, Mariţoo...

— Ce să mă las... Şi e tinerel, bătu-l-ar norocul... Uite la el, şi frumuşel, da-şi lasă scrobeala aici... la astea...

— Mai bine s-ar însura şi ar face prunci frumoşi.

— Dar ce folos... poate s-or îmbolnăvi şi ei de la scroafele astea care ne-au furat bărbaţii.

Goanţă o luă la fugă şi nu se opri decât în capul străzii. Gâfâia şi-l blestema pe comisar că-l trimisese aici. Mama ei de treabă! Găsi cu greu o birjă care să vrea să meargă cu el acolo. Toţi se rugau de iertăciune, dar le murdăreau cupeurile[57] mahalagiii. Au mai păţit-o şi cu alţii, aşa că se fereau. Trebui să-l forţeze aproape pe unul, iar acesta îi ceru de la început un preţ destul de mare ca Goanţă să se sperie numai la gândul lui.

În huotele[58] mulţimii intră în galop pe poarta stabilimentului. Pe peronul casei, Maria Porcăria îl aştepta. Privea absentă, în timp ce cucoana îi sporovăia vrute şi nevrute. Când Goanţă cobori din cupeu, cucoana îl luă în primire:

---

[57] Trăsură (sau, în trecut, automobil) de lux, închisă, în general cu două locuri, în care vizitiul stă în exteriorul caroseriei.

[58] Urale dezaprobatoare.

— Fuse vorba că nu mi-o luaţi, domnul poliţist...

— Fuse, dar...

— Dar? Ce dar?! Mă nenorociţi, aia e, mă nenorociţi... E cea mai bună fată a mea... Mi-a adus şi boieri şi mata...

— Stai oleacă, cucoană, om vedea ce o mai fi... Poftiţi, domnişoară Maria, poftiţi...

Şi galant că se miră şi el, Goanţă îi întinse mâna şi o ajută să urce.

— M-aţi nenorocit, domnul poliţai, m-aţi nenorocit...

O să mă plâng, o să mă plâng... Doamne, doamne, ce mă fac? Şi câţi bani m-a costat...

Dar birjarul dădu bice cailor pentru a lua viteză când va ajunge la poartă. Goanţă ridică coşul cupeului la timp, pentru a opri o piatră ce zbura spre ei. Îl lovi la degete şi, când se aşează, ca un copil îşi duse rana la gură.

— V-au lovit? întrebă Maria. Din cauza mea v-au. Lovit...

Îi luă mâna.

— O, o nimica toată... o să vă treacă până vă însuraţi... Şi surâse.

— Da, o să-mi treacă!

Goanţă se scutură el însuşi de moliciunea propriului său glas.

Mihalache Sabin Postelniceanu, comisar al vopselei de galben avu o noapte liniştită şi adormi târziu peste hârţoage. Spre dimineaţă, îl trezi gvardistul[59] de la poartă că fusese prins un mişel la furat în piaţa de legume. Îl chema Ilie sin Ghiţă, şi era dogar de meserie. Era beat şi se blestema pe toţi cei şase copii ai lui că nu pusese mâna în viaţa lui nici pe un sfârc de aţă de la cineva. Acum nu ştia nici el ce-l apucase de ciordise aşa, tam-nesam, o legătură de cireşe de mai de vreo oca. Venise însoţit de un alai de precupeţi puşi de dimineaţă pe taifas şi harţă. Postelniceanu îl ascultă mai mult adormit şi după ce-l puse să jure pe cruce şi cartea sfântă că nu va mai pune mâna îi dădu drumul prin uşa din spate măcar că la regulamente nu se prevedea o asemenea pedepsuire cu jurământ a muşteriului. Apoi ieşi să astâmpere gloata de curioşi ce însoţise gvardia cu ciorditorul şi spuse destul de tare ca să-l audă gură-cască cum că l-ar fi băgat pe Ilie sin Ghiţă la popreală[60].

Se întoarse în odaie şi încercă să-şi reia somnul de unde-l lăsase, dar îl pierduse pe drum, aşa că făcu lampa mai mare şi reîncepu citirea romanului franţuzesc pe care-l lăsase din mână când cu venirea dascălului din Bălăreşti.

---

[59] Agent de poliţie care făcea de pază pe străzile unui oraş; sergent de stradă.

[60] A aresta, a ţine la arest; a băga la închisoare.

Cam la vreun ceas după cântatul cocoşilor, un om de la Voiculescu de la albastru veni cu un raport „pentru domnul poliţaiu Păulişu” de la „şefu’ de masă, Caledonie”. Postelniceanu citi: „Amicul nostru popă a sfat acasă cuminte ca niciodată. L-a vizitat numai un călugăr, cunoscut de-al nostru. Eliodor Vârcioveanu. A ieşit c-Un maldăr de gazete de-ale prea-sfântului nostru. Vizitatorul de ieri dimineaţă s-a întâlnit cu deputatul Costin Brăescu şi cu Ghiţă Mantu. Am fost de faţă şi au făcutu o jalbă către Domnu’. Pe urmă a venit iar popa, dar nu l-a primit, pezevenghiul, deşi era acasă. Atât. Cum aflu ceva nou, îţi zic. Dar să ştii că te costă tot. La Avraam sau la Cristopulos. De la o bărdacă în sus! Caledonie”.

Jumătate era cu litere latine, jumătate – a din urmă, când şefu’ de masă Caledonie se grăbise – cu slove chirilicești. Postelniceanu surâse şi scrise pe margine mare: „Spune-i amicului Caledonie că dau două bărdace la Avraam sau Cristopulos, dacă-mi spune tot ce ştie despre acest Eliodor Vârcioveanu care ne este cunoscut şi nouă şi nu prea mult... Clar, Păuliş?! Vreau o întâlnire pe diseară.”

Apoi chemă unul din gardienii de noapte şi-l trimise în Băldăreşti, unde probabil şi ajunsese Păuliş ce obişnuia să se scoale odată cu găinile.

Vreo două ceasuri mai târziu veni şi Nicolaide tuşind

hapsân, ca fumătorii înrăiţi de dimineaţă.

— Mă duc să mă spăl oleacă şi eu, îi zise comisarul de galben, şi pe urmă la nenea Cesaru, să-i încerc ţinerea de minte cu listele alea. Ai ceva bani, Nicolaide? Ţi-i dau la întoarcere, dar îmi cam chiorăie maţele de foame.

— Ţi-ai găsit-o... Ce-nseamnă să nu ai femeie... la să vezi cum te buzunăreşte şi-ţi dă cu ţârâita pe urmă... Nu ştii că mai mult de câţiva gologani nu am? Ţi-i dau pe ăştia, dar nu cred că-ţi ajung nici pentru o salată mai ca lumea...

— Lasă, lasă, oi mânca pe datorie colea-n colţ, la crâşmă. Şi tu, Nicolaide, ai face bine, frate, să mai laşi mahoarca[61] aia, că hârjâi ca o osie neunsă. Dacă vine Goanţă, sau Păuliş, cu treaba gata, să mă aştepte.

Îşi luă chipiul şi ieşi.

Se înşelase mult dumnealui comisarul vopselei de galben când crezuse că Păuliş va fi fiind treaz odată cu găinile. Lenevea şi se alinta în aşternuturile floare ale Smărăndiţei lui Dinu, auzind-o cum orânduia cratiţe şi oale în odaia de alături.

Oftă de plăcere şi se întinse cât mi-era de lung. Respiră cu neostoită poftă de viaţă adierea vântului de

[61] Tutun.

dimineaţă ce purta cu el mirosul de pom în floare şi iarbă picurată cu rouă ce venea prin fereastra deschisă.

— Na-ţi-o neamule, sări odată din pat, s-a făcut târziu şi eu număr purecii în pat, câţi cu potcoave şi câţi fără... S-a făcut târziu şi eu întind lenea la nesfârşit.

Zdroncăni căutându-şi nădragii şi cizmele atât de tare că femeia îl auzi de alături şi întredeschise uşa:

— Ce-i, s-a întâmplat ceva?

— Mundirul... Unde mi-i mundirul? La naiba, unde mi-i mundirul? Şi se învârtea în mijlocul camerei ca un titirez repetând la nesfârşit „Mundirul, unde mi-i mundirul?".

— În mâna ta, rumâne, ce naiba, nu-l vezi, ăi chiorât de cum te sculaşi?!

— Cum? Au!... Da! Ei, tu mi-ai făcut farmece, fă femeie! auzi, să caut eu mundirul şi să nu dau de el când îmi pute sub. Nas... Ei, nu, mi-ai făcut farmece, mi-ai făcut faringe...

— Pe naiba, mai bine spune ce ai mânca acu de dimineaţă...

— Ce să mănânc, femeie, mie de mâncare-mi arde când m-am sculat odată cu pruncii?! Mă scopeşte, mă zdrumică[62], mă biciuie şefu' că nu-s la datorie... Auzi, eu şi să mănânc. Nu-i vreme, muiere, acum nu-i vreme!

---

[62] A face bucăţele, a sfărâma, a zdrobi.

Diseară da, acum ba! Vino să te pup că eu am fugit... Leneş, spurcat, putoare adormită, mai mai ca domnul Corcovăţ!

Şi Păuliş se prelinse prin braţele Smărăndiţei, uşă, pomi înfloriţi a lună mai, portiţă, ca un zefir înnebunit de trecere. Zăbzăuc[63], o luă la fugă, de se cruceau precupeţii şi mahalagiii crezând că arde sau cată după hoţ să-l prindă. Şi se uitau bieţii oameni când la deal şi când la vale, doar-doar or vedea pricina fugit dumnealui. Şi cum nu zăreau nimic, ridicau din umeri şi-şi vedeau de treburile lor, că fiecare are treaba lui dimineaţa şi domnul poliţai pe a lui, şi de aia fuge acum să n-o scape care cumva.

Dar cum până în Băldăreşti e cale lungă, iar Păuliş e şi băutor şi ciubucgiu[64], iar spre sfârşitul lunii mai nimeni nu-şi mai suflă în mâini de frig, cu limba scoasă de un cot leşesc, se opri o leacă[65] să-şi mai tragă sufletul şi o porni mai agale.

Ajunse la casa Suzanei Avelştoc către ceasurile opt şi îl găsi pe fecior în curte măturând prin faţa intrării casei.

— Să trăieşti, flăcăule! Cum mai e viaţa pe aici? A mai trecut careva?

---

63 Care este zăpăcit, aiurit, năuc.

64 Fumător din ciubuc, pipă (orientală) cu ţeava lungă.

65 Puţin de tot.

— Apoi numai vecinul, lumânărarul, ca să întrebe dacă nu avem nevoie de ceva lumânări... încolo pustiu... A, şi părintele pentru loc de cimitir. Da' pă moartă o mai ţinem, cucoane, că o bâzâie muştele?!

— Îi căutăm rudele... Dar hai în casă, că am de făcut o căutare pe tot cuprinsul. Adă şi pe fată să nu fim singuri...

— Acuşi, dar aţi dumicat ceva pă ziua de azi, că eu nu? Şi-mi cam chiorăie maţele... de foame ce mi-i...

— S-aducă fata sus... Noi avem treabă...

— Bine, jupâne, bine... Cum ziceţi dumneavoastră...

Şi Păuliş deschise uşa şi intră în casă.

Către ceasurile zece, când Păuliş terminase de trecut prin sită două din încăperi, se trezi cu Goanţă şi cu o doamnă cu voaletă violetă. Păuliş încremeni când femeia îşi scoase voaleta – era în camera aceea de lângă dormitor. Se uită la femeie, se uită la cele două portrete ce erau acolo. Doar părul le deosebea. Aceea avea părut roşu, aceasta negru ca pana corbului. Dar auzi glasul comisarului pe scări şi nu mai zise nimic, nu-l mai întrebă nimic pe Goanţă. (De fapt acesta, remarcă Păuliş, nici nu era de întrebat. Parcă înota prin nori şi e mişca anapoda prin încăpere, tot lovindu-se de scaune, în graba lui de a oferi femeii un scaun.)

— Ai găsit ceva de doamne-ajută, Păuliş? întrebă Postelniceanu de cum, intră.

— Cam nimic, şefu', şi nu cred că e cazul să aşteptaţi cine ştie ce. Dar casa asta e plină de cotloane, însă parcă cineva şi-a vârât nasul mai înaintea noastră.

— Îhî! Bine! Doamna, ca să ştii, Păuliş, e sora Suzanei. Noua stăpână a casei, aşa că mişcă repede... Am fost şi la Judecătorie cu dumneaei...

— Fac tot ce se poate, domnule comisar. Dar aş vrea să vă vorbesc între patru ochi. Să trecem dincolo. Cred că ne veţi scuza.

— Ce-i, Păuliş? Ce s-a-ntâmplat?

— Şefu', am găsit o groază de bani. Jos, în salon, într-o firidă... O groază de bani austrieci... Numai galbeni Vreo douăzeci de mii. Pă urmă, aici, după oglinzi, cred că de vreo două ori pe-atât. Şi tot monedă împărătească... Cu zimţii întregi... Neumblaţi, pe Dumnezeii mei... Femeia asta îşi semăna avuţia prin cotloane, prin fiecare cameră. Şi am făcut numai două camere...

— Altceva n-ai găsit?

— Altceva nimic. Numai bani şi iar bani. Şi boarfe, mă rog, şi boarfe fine... boarfe de cocoană simandicoasă... Dulapurile-s pline. Numai olande[66],

[66] Ţesătură deasă şi fină, făcută din fire de in de bună calitate, folosită la confecţionarea lenjeriei de pat, de corp etc.

catifele, atlaze[67]. O adevărată prăvălie poţi deschide cu ce e pe aici...

— Bine, dar cu Caledonie ai vorbit?

— Cu cine?

— Cu Caledonie de la Albastru...

— Păi, mi-aţi zis dumneavoastră?!

— Cum, procletule[68], nu ţi-am trimis eu un gardian cu un raport al lui Caledonie...? şi comisarul încercă să schiţeze un zâmbet. Îţi scrisesem pe margine ceva...

Păuliş se cruci.

— Să fiu al naibii, şefule, dacă am primit ceva... Dacă ştiu de ceva şi l-am văzut pe gardianul dumneavoastră...

— Unde să se fi băgat amicul, că a luat şi cal de la grajduri?!

Şi Postelniceanu se aşează pe pat.

— Am impresiunea, şefule, că şi pe ăsta l-a căutat cineva prin buzunare după scrisorele de amor. Se cam încurcă iţele, şefule, se încurcă iţele şi se încurcă al dracului de rău! Naiba le-o mai vedea capul... Ei ne cunosc, iar noi habar nu avem...

— Habar cam avem noi, dar nu prea ştim care şi cât sunt vârâţi în povestea asta, spuse dumnealui

---

[67] Ţesătură pentru căptuşeli şi feţe de plapumă, mai groasă decât satinul, lucioasă pe o singură faţă.

[68] Care a fost excomunicat, anatemizat, blestemat; eretic.

comisarul de galben privind aiurea. Ascultă, Păuliş... Ia-mi calul, e afară legat, şi ia-o la pas frumuşel prin toată mahalaua... Trebuie să fie pe undeva, pe aici... cu capul spart... Mi-l cauţi pe gardian şi mi-l scoţi din piatră seacă, iar pe Caledonie la fel. E clar? Ne vedem la Canţelarie.

— Clar, şefu', dar cu cercetarea casei... cum rămâne?!

— Ai să te-ntorci la răscolit. Pe cucoana o duc la han până s-o formălui tot... Acum, gata, încălecarea şi să mi-l scoţi din piatră seacă mort sau viu...

Păuliş salută corect şi plecă. În uşa de jos dădu nas în nas cu Lixandru, care tocmai intra foarte mândru cu o tavă plină de bunătăţuri ce pişcau plăcut nările înfometaţilor.

— Un' plecaţi, domnu' poliţaiu, că eu tocma' aduceam niscai de-ale gurii...

— Ei, misia noastră, băiete, e aşa ca să nu avem pat pentru somn, masă pentru foame şi timp pentru a ne face copii frumoşi şi limbuţi... Totul la botul calului, totul la botul calului! şi Păuliş înşfăcă o halcă de carne, câteva ouă fierte şi o bucată bună de pită şi încălecă. Totul la botul calului! Dar du restul sus, că mai e cel puţin unu' cane de foame-ţi mănâncă noua stăpână din ochi şi dacă mai întârzii te pomeneşti că nu mai găseşti din ea decât oscioare... Of, of! Hai, die, mârţoagă plouată!

Şi Păuliş porni în trap uşor, ţinând cu o mână frâul şi cu alta curăţând un ou în timp ce gura-i hlepăia pită.

Doamna Marie Mavrodi se îmbrăcă în doliu, conştientă că blondă cum era îi va sta foarte bine. Se admiră o clipă mai mult în marea oglindă de Murano[69] şi şăgui[70] cu ea însăşi o clipă, mimând un zâmbet trist. Da, da, movul arborat drept doliu îi scotea în evidenţă albeaţa mată a decolteului.

De fapt, de mult nu-şi mai iubea soţul. Poate că nu-l Iubise niciodată. Dacă sta să se gândească bine, la vârsta ei de numai şaisprezece ani când a fost măritată, mai mult o speriaseră sentimentele. Şi apoi fusese o căsătorie de convenienţă şi pentru avere. Familia ei care număra atâţia bani de Craiova şi atâţia veliţi, scăpătase bine sub domniile fanariote şi regulamentare. Era tânără, frumoasă şi oferise tinereţea, frumuseţea şi numele ei contra cost veneticului Mavrodi cel bogat, ambiţios, energic, dar cam bătrâior. Trecuseră zece ani de atunci, şi-şi zâmbi singură, veritabil surâs trist pentru fetiţa aceea încântată. De atunci de domnul aceia bine, subţire şi elegant ce-o împodobea la fiecare vizită cu sclipiri de coliere de mărgăritare şi rubine, de

---

[69] Localitate suburbană a Veneţiei, situată pe cinci insuliţe din laguna Veneţiei; celebră pentru fabricarea sticlăriei fine (cristaluri) de artă şi a mozaicurilor.

[70] A duce cu vorba; a minţi.

atlaze şi catifele mătăsoase. Se revăzu o clipă tresărind de plăcerea mergerii braţ la braţ eu acel domn bine, căruia femeile îi aruncau priviri scânteietoare la Teatrul francez...

Dar anii trecuseră şi fetiţa crescuse. Se născuse femeia din ea, dar se născuse tot atunci gelozia la început, apoi indiferenţa. Mavrodi îşi avea viaţa; lui, ea pe a ei... Acum trebuiau însă apărate aparenţele şi era hotărâtă să nu dea îndărăt va fi neconsolata doamnă a bărbatului pe care poliţia l-a făcut să se sinucidă...

Încă din ziua precedentă, leşinase de două ori, sufocată de emoţia durerii, exact la timp, o dată în faţa Zoei Brâncoveanu şi a doua oară în faţa Ruxandrei Ştirbei şi prietenilor săi.

Se mai privi o dată în oglindă. Da, da, nu-i şedea deloc rău în doliu. Îi trebuia o pudră mai pală. Deznădejdea dă totdeauna paloare. Va trece azi pe la Stabilimentul de fineţuri. Trebuie neapărat să treacă... Abia apoi se va duce la conul Mihalache să se plângă. Pentru mârşăvia poliţienească.

Trase de cordonul clopoţelului. Marion, franţuzoaica, apăru.

— Madame...

— Je voudrais prendre du café au lait et' de toaste, Marion.

— Oui, madame...

— Et puis, şi quelqu'un me cherche, dites-lui, s'il vous plait que je rentre tout de suite, dans une heure...

— Oui, madame...

— Je suis très pressée... Merçi, Marion!

Aşteptând cafeaua cu lapte, doamna Marie Mavrodi se trânti într-un fotoliu şi luă la nimerealã de pe măsuţa alăturată ultimul număr dintr-o revistă ilustrată franţuzească şi începu să-l răsfoiască neatentă. O clipă, şi gândul îi alunecă alături. Se lăsă mai adânc în moliciunea fotoliului. O, doamne, ce repede se frânge timpul! Parcă acum era o copilă sălbatică şi nebună. Îi plăcea să umble cu picioarele goale prin iarba înrourată, acasă la moşie. Şi zâmbi amintirii. Conul Costache se cam supăra: „O să-ţi faci picioarele ca la mujici, draga mea, ca la mujici... Mari şi crăpate. Stai cu tata uşurel..." Ea râdea şi-l săruta, iar tata Costache îşi sclipea ochii după ochelarii rotunzi. Era cam bătrâior când se născuse ea... şi bătrâior l-a ştiut totdeauna. Dar ce falnic arăta îmbrăcat în frac! Îi trecu prin faţa ochilor blajinătatea lui când şezuse să-i vorbească despre măritiş. Ba chiar era puţin fâstâcit. „Fetica mea, zisese el, ştiu că acest Mavrodi nu mai e tânăr, dar ştii şi tu că viaţa e tare încurcată şi afurisită... Noi am cam scăpătat... Poate n-o să-ţi dea marea dragoste pe care voi, fetele, o visaţi, dar... oricum, sigur că-ţi va da toate cele pe care le vei dori, rochii venite de la Paris, scule de

preţ, caleşti, servitori... Mă rog, ce nu-ţi poate dărui averea?!" Şi mai îngăimase ceva pe care ea nu o pricepuse atunci.

— Pardonnezé-moi; madame... Un monsieur... vous cherche... Le monsieur Postelniceanou, s'appelle.

— Bien! Qu'il entre!

Doamna Mavrodi tresărise. Când îşi reveni, bărbatul era în prag. Acest domn Postelniceanu, scâlciat[71] de Marion la pronunţarea numelui, era un bărbat frumos şi doamnei Marie Mavrodi îi plăceau bărbaţii frumoşi.

— Mes hommages, madame... Je ne voulais pas vous deranger, mais... les obligations...

— Pas dérangée, monsieur... Quel est votre nom, monsieur? Marion c'est un bourreau pour le nom valach, monsieur, un bourreau...

— Je m'appelle Michel Sabin Postelniceanu, madame...

— Prenez place, s'il vous plait, monsieur Postelniceanu.

— Mergi, madame... Ştiţi, continuă în franceză comisarul, sunt de la poliţie...

— Ooo, dumneavoastră sunteţi criminalul! zâmbi seducător Marie Mavrodi.

— Dacă vreţi. Mă rog, pentru o doamnă accept să fiu

[71] Schimonosit, pocit (în pronunţare).

şi un criminal, mai ales când este atât de încântătoare...

— Vai, domnule Postelniceanu, deşi îmi face plăcere, nu credeţi că nu este momentul să-mi vorbiţi aşa?! Acum, aici...

— Vă cer scuze, doamnă! Mea culpa!

Dar Postelniceanu reţinu că protestul doamnei era mai mult un alint, aşa că continuă:

— În meseria pe care o am, doamnă, sunt totuşi prea rare cazurile de a discuta cu o doamnă atât de frumoasă şi distinsă.

— Vai, domnule, dar mă flataţi... şi Marie Mavrodi îşi arătă bucuroasă frumoasa ei dantură.

„Unde nu dă dumnezeu, gândi comisarul, să vă flatez îndestul pentru a nu face gălăgie la toţi sfinţii şi mărimile neamului...”

— Doamnă, am fost totdeauna un om sincer, continuă cu voce tare, şi nu pot să nu-mi exprim întreaga mea încântare de a vă vedea. Din păcate, sunt handicapat de tristul moment în care vă cunosc. Regret profund cele întâmplate şi mai ales că evenimentele, aceste evenimente tragice, mă pun într-o postură deosebit de... grea...

— Într-adevăr, domnule Postelniceanu, este un trist prilej de a face cunoştinţă. Dar francezul spune totdeauna că tot răul este spre bine. Moartea saţului meu, care mă îndurerează atât de profund – nu mai am

nici lacrimi... — ce să vă spun... Nici nu eram acasă... Ştiţi, eram la moşie, în Ilfov... Aci aproape, la Tâncăbeşti... Poate dumneavoastră puteţi să-mi daţi o explicaţie reală a evenimentelor acestora tragice ce mi-au răpit pe iubitul meu soţ. (Şi doamna începu să lăcrimeze.)

— Vai, doamnă Mavrodi, vă rog nu plângeţi. Mă simt atât de vinovat, deşi nu sunt. E o coincidenţă tristă. Din păcate moartea soţului dumneavoastră nu s-ar fi întâmplat dacă un bleg de subordonat de-al meu nu ar fi adormit. Credeţi-mă, doamnă, regret din tot sufletul meu, iar procletul acela va fi pedepsit, profund pedepsit. Fiţi sigură, stimată doamnă, că-şi blestemă şi acum clipa când a adormit în post...

— În fond, iertaţi-mă că vă întrerup, stimate domn, care a fost cauza sinuciderii, în ghilimele spun sinucidere, domnule, deci care a fost cauza sinuciderii soţului meu?

— Îmi pare rău doamnă, dar nu cred că e cazul de a pune ceva în ghilimele. Soţul dumneavoastră este amestecat într-o afacere cam murdară de crimă şi trădare naţională...

— Vai, domnule Postelniceanu, cuvintele dumneavoastră nu sună cam prea dure?! Chiar crimă şi trădare? Nu e prea mult?

— Din păcate, frumoasă doamnă, acesta este

adevărul şi dânsul a cunoscut prea bine realitatea şi de aceea s-a sinucis. Ştiţi, oamenii, în situaţii disperate, găsesc în dânşii curajul de a înfrunta necunoscutul marţii. Numai atunci. Altfel, suntem atât de laşi sau de optimişti în a crede că mai există o cale de scăpare... Depinde de optice individului...

— Dar...

— Vă rog o clipa să-mi daţi voie! În cazul soţului dumneavoastră, lucrurile erau atât de evidente încât... De fapt, o relatare a întregii afaceri va apare zilele acestea în ziare.

— Domnule Postelniceanu... Vreţi sa spuneţi că toate acestea vor deveni publice? Vă daţi seama că memoria soţului meu va fi întinată?! Chiar eu, deşi nu ştiam nimic, voi fi supusă oprobiului public!

— Stimată doamna... Noi credem că nu ştiaţi nimic, dar...

— Staţi, staţi, staţi! Văd că sunteţi un om de lume... Poate ne vom înţelege...

— Imposibil, doamnă. În calea adevărului se stă greu... Vă rog să mă credeţi, nu prea am nimic de făcut în situaţia dată...

Şi Postelniceanu se ridică în picioare, ca şi cum ar fi vrut să plece. Marie Mavrodi sări din fotoliu şi-l prinse de braţ:

— Domnule poliţist, vă rog... Staţi puţin... Să

încercăm...

— Nu prea avem ce să facem doamnă, pe undeva trebuie să ne apărăm şi noi. Dumneavoastră prin avere, prin numele şi rudeniile dumneavoastră, prin frumuseţea dumneavoastră, deci prin toate cele scumpe dăruite de dumnezeu, aţi pus în mişcare marea roată a stăpânirii... Noi nu avem altă apărare decât adevărul...

— Domnule Postelniceanu, luaţi, vă rog, loc. Să gândim drept. Eu nu am făcut nicio plângere până acum...

— Vai, doamnă Mavrodi, voi sta pentru că este o plăcere pentru mine să vă privesc, dar nu ştiu dacă vom putea şi să ne înţelegem. Ştiu că nu aţi făcut dumneavoastră nicio plângere, dar nu a fost nevoie... Prinţesa Zoe Brâncoveanu, ce vă este vară, a făcut-o încă de ieri după-amiază în faţa lui Vodă.

— Da, dar ea nu devine reală dacă nu o fac eu. Nu-i aşa? Dumneavoastră vă pricepeţi mai bine la legi decât eu, o biată femeie...

— O, desigur, frumoasă doamnă.

— Vedeţi?! Şi nici nu am de gând s-o fac efectivă, dacă nimic nu va apare în presă. Ce părere aveţi?!

— Ştiu eu? Ştiţi, presa este liberă să publice ce doreşte, iar noi nu putem să o împiedicăm să-şi facă datoria.

— Dar puteţi să nu o informaţi cu detalii, sau să infirmaţi ştirea apărută anterior. Deşi cred că prima variantă este mai bună şi mai sănătoasă... Altfel, dragă domnule, voi fi nevoită să fac şi eu apel la lege pentru a-mi apăra onoarea familiei cu un proces de defăimare ce se poate tărăgăna şi influenţa... Ori guvernelor, mai ales schimbătoare cum sunt ale noastre, nu le prea place să fie ţinta publicităţii, chiar când un funcţionar al poliţiei îşi face numai datoria...

— Cred că jucaţi cam tare.

— Şi dumneata! mai ales când am de a face cu un bărbat atât de atrăgător şi fermecător ca dumneata, aş fi preferat să vorbim despre alte lucruri mai inocente...

— Şi eu doamnă, sincer vorbind... Sunteţi una din persoanele feminine atât de agreabile încât îţi iscă visuri de lună şi agale plimbări printre flori înmiresmate. Dar situaţia este cum este... şi viaţa ne face oponenţi.

— Nimic nu ne opreşte însă de a căuta o înţelegere...

— De fapt, să ştiţi că nu fac această meserie pentru că nu aş avea ce mânca. Sunt avocat, licenţiat al universităţii pariziene, am şi o mică moşioară în Argeş...

— Vai, dar se şi vede! Chiar aş fi vrut să vă întreb de ce faceţi această meserie... mă rog... brutală, ca să zic aşa, în speranţa că nu vă deranjează întrebarea şi

termenul folosit...?!

— Cineva trebuie să o facă, frumoasă doamnă, cineva trebuie să o facă...

— Dar, domnule Postelniceanu, un om stilat ca dumneavoastră, cu o frumoasă licenţă ce deschide atâtea drumuri... nu prea înţeleg...

— Asta este altă poveste, iubită doamnă, am promis cândva, cuiva, ceva... Şi nu fac decât să-mi ţin promisiunea...

— Mă rog, mă rog... Dar, revenind la... povestea noastră, nu credeţi că ne-am putea înţelege cât de cât?

— Vă stimez prea inuit şi m-aţi fermecat prea mult, doamnă Mavrodi, pentru a nu fi cavaler cu dumneavoastră...

Şi Postelniceanu îşi puse pe buze cel mai seducător zâmbet al său.

— O, dar sunteţi adorabil, domnule poliţist, şi un perfect om de lume! N-am să vă uit niciodată!

— Vă mulţumesc mult, însă mi-aţi furat expresia pe care o destinasem chiar dumneavoastră...

— Aş fi încântată dacă nu mă veţi uita...

— Nici nu pot! Însă, doamnă Mavrodi, vedeţi dumneavoastră... Ştiu eu cum să vă spun... N-aş vrea să abuzez de bunăvoinţa dumneavoastră. De fapt, eu nu venisem pentru ce am discutat până acum... E o problemă puţin cam dificilă... acum... În situaţia în care

nu am fi căzut la această neaşteptată învoială... ar fi mers mai uşor...

— Ziceţi, ziceţi... Pe dumneavoastră nu mă pot supăra...

— Hâm! Uşor de zis... Nu am vrea o percheziţie... mă rog, numai să ne uităm în biroul soţului dumneavoastră...

Masca doamnei Mavrodi se schimbă. Deveni dură, intransigentă, explozivă.

— Domnule...

— O clipă, vă rog. Vă rog să mă ascultaţi. Ceea ce facem noi este în apărarea dumneavoastră. De când lucrez la acest caz, de două zile, am fost bătut eu de două ori, iar unul din subordonaţii mei este rănit Vreau să mă înţelegeţi bine... Camera mea a fost răscolită... Ni s-au furat câteva documente şi interceptată corespondenţa... Vreau să înţelegeţi, doamnă Mavrodi, că oamenii cu care a fost în tovărăşie soţul dumneavoastră nu se prea poartă cu mănuşi...

— Mă speriaţi, domnule poliţist...

— Aş vrea să vă sperii... V-am ruga chiar să vă mutaţi la moşie cât mai curând şi să ne permiteţi să vă apărăm atât pe dumneavoastră, cât şi casele dumneavoastră cu oameni de-ai mei.

— Îngrozitor, ce va spune lumea?!

— Nu va trebui să ştie nimeni. De ochii lumii, vor fi

angajaţi ca feciori, sau ştiu eu ce fel de alte slujbe. Vă vor sta în apropiere, cu misiunea de a vă apăra pe dumneavoastră şi bunurile dumneavoastră. Şi nu glumesc, dragă doamnă, sunteţi în primejdie, în reală primejdie...

— Imposibil... Parcă am fi în *Misterele Parisului...*

— Ei, nici chiar aşa, râse uşor comisarul de galben, nici chiar aşa... Un vechi amic parizian spunea că monsieur Sue vede prea mulţi tâlhari în jurul său şi că dacă te-ai lua după el nici în părinţele tău nu te poţi încrede... Şi puteţi să-l credeţi, – pentru că era poliţist la Paris de treizeci de ani. Fiţi liniştită, vom veghea asupra dumneavoastră.

— Nu credeţi că ar fi mai bine să plec în străinătate?

— Ştiu şi eu? Nu prea... pentru că nu ştim cât de întinsă e toată afacerea. În fine, ne daţi permisiunea?

— Care?

— Cea de a ne uita prin hârtiile soţului dumneavoastră...

Se lăsă un moment de tăcere. Frumoasa Marie Mavrodi se retrăsese în ea ca într-o găoace, iar comisarul nu forţă lucrurile.

— N-ar trebui să consult un avocat? rupse tăcerea Marie.

— Aveţi toate drepturile, doamnă, să consultaţi, să nu consultaţi, să ne permiteţi sau să nu ne permiteţi...

Dar afară mă aşteaptă un om al meu cu misiunea de a vă apăra. Pe acesta va trebui să-l angajaţi şi asta acum... pentru că eu nu pot şti nici ce se va întâmpla peste o jumătate de oră... Vă rog să mă credeţi... însă până veţi hotărî şi până veţi consulta avocatul, v-aş ruga să fiţi de acord să sigilăm aripa în care a locuit soţul dumneavoastră...

— Cu asta n-am nimic împotrivă.

— Vă sunt profund recunoscător. Când veţi fi hotărâtă pentru un răspuns, îl veţi anunţa pe omul meu. Se numeşte Cristea, Ghiţă Cristea. Veţi spune că l-aţi adus de la moşia dumneavoastră de la Tâlpanu. E chiar de acolo şi-i cunoaşte pe toţi. Am avut grijă să nu sosească odată cu mine şi să aibă o recomandare a vechilului dumneavoastră Lorentz. Scrisoarea anunţă că a fost trimis la cererea defunctului dumneavoastră soţ.

— Lorentz ştie tot?

— Nu ştie nimic, decât pe Cristea. E un mic fals de al nostru... Dar n-are importanţă. Ceea ce vrem să ştiţi dumneavoastră este că e omul nostru şi are misia de a vă apăra, deci că puteţi avea încredere în el şi ajutor la el. Iar la nevoie vă va putea însoţi unde veţi voi. De asemeni, repet, prin el ne puteţi comunica ce doriţi. Numai prin el. Eu sunt prea cunoscut şi vă pot primejdui.

— Încep să vă admir domnule Postelniceanu. Dar de unde ştiaţi că am să accept?

— A accepta sau a nu accepta depinde de dumneavoastră. Frumoasă doamnă, dar a vă apăra, depinde numai de noi. Dacă nu aţi fi acceptat, ceea ce e greu de crezut, căci omul se teme pentru viaţa lui, deci dacă nu aţi fi acceptat, Cristea tot ar fi fost îngăduit o perioadă de timp, pentru că n-aţi fi ştiut niciodată că este omul nostru şi nu veritabilul servitor al dumneavoastră... Dar ce importanţă are? Oricum, e mai bine că aţi acceptat pentru că vă vom ruga să-l găzduiţi într-o cameră alăturată cu a dumneavoastră. Şi acum, cred că am abuzat prea mult de bunăvoinţa dumneavoastră.

— Vă înşelaţi, dar mi-a făcut o plăcere deosebită şi sper că ne vom mai vedea... Poate în alte posturi decât acum...

— Desigur, plăcerea a fost pentru mine şi vă rog să-mi permiteţi să regret şi eu momentul şi faptele care au generat o conversaţie, din păcate, nu prea plăcută. Oricum, poate vă gândiţi... la ceea ce v-am rugat.

— Vă promit să mă gândesc... Et permettez-moi de vous inviter chez nous... un jour...

— Aucune objection, ma belle madame, j'accepte avec joie votre invitation. À bientôt, madame, à bientôt!

— Au revoir, monsieur!

— Mes hommages!

Şi dumnealui comisarul vopselei de galben părăsi încăperea satisfăcut. Obţinuse tot ce voia. Doamna Mavrodi nu va face jălbuire, îi acceptase cuiul lui Pepelea[72] în casă – putea acum să-i dea sau să nu-i dea consimţământul, odăile domnului Mavrodi vor fi bine scotocite de gardianul Cristea – şi, mai ales obţinuse – prin teama pe care o iscase – ajutorul de a-şi duce oameni şi la conace.

„Fă-mă, doamne, cu noroc şi aruncă-mă în foc!" gândi el scoborând peronul casei şi luând frâul de la un fecior.

— Mulţumesc, flăcăule! zise comisarul şi scoase din buzunar o para pe care o aruncă în aer făcând-o să se rotească. Pajură?

— Pajură!

— Ei, ai câştigat-o! şi dădu feciorului moneda râzând.

Feciorul mulţumi şi se duse, dar scena îşi avea cheia ei pe care numai un flăcău în straie ţărăneşti care aştepta la poartă, cu căciula în mână, ştia a o mânui. Era Ghiţă Cristea, argatul de la moşia Tâlpanu.

De la o fereastră, Marie Mavrodi urmărea silueta călăreţului. „Frumos bărbat şi fermecător! gândi ea. Ce

[72] Pretext abil mascat de a te amesteca permanent în treburile altuia.

păcat că e poliţaiu... Ce păcat... Dar...”

Nu-şi termină gândul pentru că Marion intră aducându-i pe o tavă de argint o scrisoare. Era de la Lorentz vechilul.

Musiu Jules de la Rue îi scosese sufletul poliţaiului Ionescu! Mic şi slab, mereu pus parcă de cineva pe alergătură, învârtindu-şi beţigaşul de bambus ca pe o morişcă, înfigându-şi ţăcălia[73] à la Napoleon al treilea înainte şi în sus, aruncând zâmbete de şobolan la apus şi la răsărit după cum treceau frumoasele urbei, franţuzul îl purtase prin tot târgul, de la un capăt la altul, fără odihnă, ca un titirez. Fusese la Bossel, la Mitropolie, la Măgureanu, la şosea şi tocmai la viile lui Heliade, în afara oraşului. Şi numai pe jos, mişcându-şi picioruşele trase în nădragi strâmţi de culoarea oului de raţă prin toate hârtoapele, când la deal şi când la vale, fără păsanie de praf[74], băltoace şi pingele rupte.

Grea misie, grea ca o răzbunare, îi mai dăduse domnul comisar de vopsea. Pirpiriul ăsta de franţuz nu şedea o clipă locului, ci se scurgea aşa printre lume şi-şi dăduse întâlnire cu tot Bucureşciul.

Când intrase la Bossel, gândise dumnealui Ionescul, o sta şi el ca omul oleacă la taifas, o înghiţi ceva

---

[73] Barbă mică şi ascuţită; cioc, barbişon.

[74] Fără urmă de praf.

îmbucătură, o bea o cană de vin. Aşi! Îşi descoperise în sus şi în jos pălăria de păr roş, fluturase ţilindrul cândva alb, acum cam jigărit şi jegos, turuise o mie de bonjururi piţigăiate, dar nu stătuse oleacă locului. Vorbise ceva la urechea unui domn înalt şi burduhănos, acesta începuse a râde cu gura până la urechi, apoi se pornise iar la fuguliţă. Ieşise din locandă[75] şi o luase în jos pe Podul Mogoşoaiei până pe la Domniţa Bălaşa pe cheiu şi urcase la Mitropolie. Se vârâse în beseareca, se aşezase într-o strană şi păruse a se ruga, deşi era frânc[76] de când îl făcuse mă-sa.

Dar nici aici nu poposise bine, nici cât să-şi tragă bietul poliţist sufletul, că o şi zbughi pe uşă, coborî dealul cam până în dreptul locului unde fusese nimerit Catârgiu. Acolo iar se oprise, îşi scosese ţilindru, se ştersese pe frunte cu o basma galbenă cam ca spicul copt şi se întorsese brusc. (O făcuse aşa de repede şi pe neaşteptate încât Ionescu nici nu avu vreme să se vâre după o bozie, să se ascundă. În ultima clipă se făcu a se uita la nori, ceea ce şi dumnealui musiul o făcu, apoi o ştersese din nou!)

O luase pe cheiu cam până la Prefectura poliţiei Capitalii, apoi în sus pe Măgureanu şi intrase în şcoală fugărit parcă de cineva cu gânduri rele.

---

[75] Han, local în care se servesc băuturi; ospătărie, birt.

[76] Nume generic dat în trecut la noi occidentalilor de origine latină.

Fusese norocul lui Ionescu, căci se simţea ostenit de tot!

Şi în vreme ce jupânul de la Rue îşi învăţa pruncii limba franceză, avu şi el timp să dea pe la o crâşmă dintr-o latură şi să înghită pe nerăsuflate ceva, căci se temea ca nu cumva să se iveas că jobenul, ce fusese alb în vremurile bune, pe poarta şcolii de la Schit!

Dar franţuzul îşi avea treburile lui şi trecuseră ceasuri bune până să se iveas că din nou – timp în care Ionescu o băgase pe mânecă gândind că-i scăpase şi ieşise pe altundeva!

Se oprise în poartă, se uitase în ambele mersuri ale străzii, apoi la orologiul de buzunar, după care, pe lângă uliţa besearecii Manea Brutarul în Podul Mogoşoaiei şi în sus până la Şosea. Se plimbase până la rondul întâiu. Schimbase vorbe de clacă cu unul şi altul pe care îi întâlnise. Când începuse a se înser a, revenise în târg, apoi prin Podul Calicilor, pe uliţe lăturalnice, spre viile lui Heliade. Şi cum noaptea se potopise bine peste oraş, de nu sclipeau decât ici şi colea flăcărui palide de opaiţe, poliţaiul comisiei de galben îl pierdu pe titirez.

Ionescu se opri la o întretăiere neştiind cum şi în ce parte să o ia! Iar o să-l beştelească Comisarul, iar or să râdă amploaiaţii. „Ei, Ionescule, o să hohotească Păuliş gură-rea, mai uşor îi a trage cu urechile pe la uşi şi a

face ploconeli la şefi, decât să vezi pe unde se vâră un pricăjit de frânc iute de picior! De, Ionescule, de! Misia asta nu e de tine, cum nu e nici masul la mănăstire al diavolului, de! De ce nu împleteşti tu târlici[77], sau să vinzi papură la mahalagii? Poliţie îţi trebuie?! Poliţie? Aici îţi mai trebuie şi niţică glavă[78], nu numai pumn de oţel pe care din păcate nici pe ăla nu-l ai!"

— Ei! Ei! Musiu poliţaiu? se auzise strigat din spate. Musiu poliţaiu?!

Era o voce tânguitoare, destul de piţigăiată ca să o recunoască din o mie.

— Aici sunt, aici, în spatele matale!

Când se întoarse, recunoscu şi ţilindrul care albea în noapte.

— Ei, mă pierduseşi mata, nu-i aşa? Mă pierduseşi...

„Mă, al naibii, ce românească vorbeşte?! gândi agentul. Parcă l-a făcut mă-sa rumân, nu franţuz!"

— Iacă-s aici! Hai să mergem! E mai încolo un butic şi niţică lumină. Să nu stăm aşa ca orbeţii!

Domnul de la Rue îl depăşi pe poliţai pe nesimţite, o apucă pe la stânga şi se vârî într-o uliţă şi mai întunecoasă. Ionescu îl urmă supus, dar îşi cătă pe sub

---

[77] Pantof căptuşit cu postav, peste care se purta o altă încălţăminte pentru a-l feri de praf.

[78] Cap mare şi prost.

haină, în brăcinari[79], pistolul. Li-l dăduse şeful cu vorbă să nu-l scoată decât la nevoie, căci treaba nu-i glumă, de astă dată.

Dar pirpiriul nu avea gânduri rele. Era cu adevăr acolo o crâşmă, cam goală la ceasurile acelea.

— Şezi, îi zise domnul de la Rue, şezi că am alergat amândoi destul şi pe degeaba... Jupânee! O ulcică de vin şi două căni! Ia zi, frate, ce naiba ai cu mine? De azi de dimineaţă mă tot iei de urmă? Ce vrei? Unde mă duc şi ce fac? Ai nemerit rău, că aveam chef de plimbat şi te-am plimbat... Acum mă duc la domnul Heliade. Îl cunoşti? Marele Heliade, părintele leteraturii româneşti... Oi fi auzit de dumnealui! Acolo mă duc. Cu treabă mă duc! Facem o traducţiune în românească după un mare francez, Victor Hugo! Ai auzit de el? Şi rămân şi peste noapte acolo! Ca să ştii de unde să mă iei mâine dimineaţă na! Şi-apoi ce vrei cu mine?

— Eu? Nimic!

— Atunci?

Vinul fusese adus şi musiul profesore turnă în pahare.

— Noroc!

— Noroc să dea domnul!

— Să dea! Dar nu mi-ai zis nimic! Ce vrei? Ce are

---

[79] Şiret, sfoară sau curea cu care se strâng în jurul mijlocului izmenele, iţarii etc.; brâneţ.

poliţia cu mine? Nu am făcut nimic rău şi atunci?

— Văd că vorbeşti bine româneşte!

— E o crimă? Sunt născut aici! Chiar aici, în Bucureşci! Mama şi tata erau franţuji, dar eu am copilărit aici! Altceva?

— Păi...

— Ascultă, frate, ştii să citeşti?

— Un pic!

— Foarte bine, citeşte atunci asta!

Şi domnul de la Rue scosese din buzunar o ţidulă[80] şi o vârâse sub ochii poliţaiului...

— Citeşte, citeşte!

Ionescu recunoscu imediat ţidula de la Prefectură. Citi silabisind:

— Se recomanduieşte domnul Jules de la Rue tuturor ofiţialităţilor întru împlinirea misiei dumnealui de a strânge informaţiunile ce îl privesc. Comisar al secţiunii a III-a. Mda! Dar nu pricep!

— Nici eu! Îţi ajunge? Oricum, treburile astea o să le aranjeze ăi mai mari decât noi, fii fără grijă! Hai noroc!

— Noroc să dea domnul!

— Să dea! Raportariseşti şi gata! Ai scăpat de misie! De aia ţi-am arătat ţidula! Ca să ştii! Şi iartă-mă, m-a distrat să te am prins de urmă! De aia te-am plimbat aşa

---

[80] Bucată (mică) de hârtie cuprinzând o însemnare scurtă (şi servind ca permis, ca dovadă, ca chitanţă etc.); bilet.

de rău prin tot târgul!

Comisarul râse a rău când auzi tărăşenia. Apoi se înveseli o clipă şi-i sclipiră ochii spre geam. Dădu din cap şi murmură:

— Afurisitul! Afurisitul! Nu degeaba-i zic bătrânul diavol! Ce pricopseală puse dumnealui la cale!

Ieşi apoi, încălecă şi porni să se convingă la Prefectură. Pentru oarecare socoteală...

XVII

Bătând drumul spre „Beleţea publică", lui Goanţă capul îi vâjia de-a binelea. Şeful îl luase tare pe motiv că făcuse lucrurile de mântuială. Îi arătase de la Mariei Cochonnerie de la Prefectură. Trecuse în vreo trei ani prin cinci stabilimente de... acel gen. „Ei, să ştii tu, mamă, pe unde umblu eu?!" gândea de fiecare dată când ajungea să rostească cuvântul ce desemna acea treabă, şi de fiecare dată din cauza certurilor pornite de la Maria.

— Anchetuieşte asta, Goanţă, anchetuieşte... Aici nu e ceva la locul lui. De ce s-a potolit muierea asta aşa, deodată?! Ai? Ce s-a-ntâmplat? Poţi să-mi spui? Du-te la „Beleţea" şi du-te iar la „Visul" de unde ai scos-o...

Ceea ce-l supăra mai mult pe poliţai era modul în care se exprima şeful despre femeia aceea. O fi fost ea

cu condicuţă, dar nimeni nu-i dădea dreptul să vorbească aşa... Nevoia te îndeamnă la multe, şi ştia el ce ştia. O vecină de-a lui nu ajunsese şi ea aşa? Şi ce fată frumoasă era... Dar ce putea să facă? Doi fraţi mici, o mamă bolnavă, un tată schilodit de un car plin cu saci cu făină ce se rostogolise peste picioarele lui... Şi să mori de foame? Îi vine uşor şefului să vorbească urât... Are funcţie, are bani, are şi ceva pământ acolo la el, în Argeş. E uşor... A fost şi la carte în ţara frâncească, ca boierii... Ce ştia el ce e foamea, boala şi suferinţa? Femeia aia nu a ştiut decât că-i e foame... şi a făcut şi ea ce a dus-o capul, şi pentru asta s-o prigonească atât şi aşa...

Lui Goanţă îi fulgera mânia în cap şi i-l făcea să vâjâie. Da, da... E uşor să fii mare şi boier... Să nu te doară capul de nimic. E uşor să-i faci pe alţii vinovaţi de alte-câte-toate...

Dumnezeii ei de treabă!

Dar. Ajunse. Se strecură cu teamă şi ruşine în clădire. Bibiţa Codoaşa era la locul ei. Trona ca o şură de carne pe un scaun lângă uşă.

— Ce-i, frumosule, te-ai întors? Avem fete una şi una. Ţâţă şi sfârc! Nu găseşti aşa ceva nici în casele boiereşti.

Lui Goanţă îi era lehamite, dar nu avea ce face.

— N-am venit pentru asta, femeie! Am venit cu treabă...

— Auleu, frumosule, să poate?! Când îi vorbim de amor, nu se cuvine să zici ceva urât! Şi apoi te poate costa şi puţin, frumosule! Zău, pă copilaşii mei, dacă te mint, conaşule... Am numai fete una şi una. Să fii dumneata sănătos câte feţe luminate ne calcă pe noi... Nu să duc la camiră şi vin la noi că de politichia-i pişicheră[81], da' dragostea dulce, mămulică ce dulce... Şi fetele mele ştiu să facă şi pă dracu... Nu. Nu-ţi fie frică că n-o să ştie nimeni că ai năduşit pe-aici... Sunt boieri cu neveste jeloase care pun o droaie de copoi pe urmele lor şi tot că nu ştiu pe unde-şi prăpădesc sămânţa iubiţii lor bărbăţel... Ascultă la mine, că-s în breasla asta de mai bine de treizeci de ani... Hai, frumosule, că viaţa-i scurtă... Dacă n-ai franci, te îngăduie mama, că de, nu-i de colo un poliţai să te iubească. Şi-apoi pă încercate... Ca de, cu un buhai[82] frumos ca tine, fac fetele mele şi pă vărăsie...

Vorbăria grosolană a femeii îi făcea lui Goanţă gura acră. La naiba, uite de ce intrase el în poliţie, să se târguiască cu codoşele[83] târgului.

— Mai tacă-ţi fleanca, femeie, că n-am venit să-ţi aud cătălăndreala! Am venit aici cu treburi...

— Apoi cu treburi veniţi toţi maică! rânji cu gura

---

[81] Om şiret, priceput la şmecherii; sforar, şarlatan.

[82] Berbec (sau ţap) trecut de patru ani.

[83] Persoană care mijloceşte prostituţia; proxenet.

ştirbă Bibiţa. Cu treabă, apoi cum?

Eu îţi zic să te potoleşti...

— Eşti cu fundu-n sus, frumosule, eşti cu fundu-n sus...

— Unde pot vorbi în linişte cu tine, fa?

— Cu mine?! Auleu, păi eu cu un bărbat n-am mai fost singură de bună bucată de vreme.

— Puţin îmi pasă asta! Eu am treabă, fă, am treabă şi serioasă, nu târnoseală[84]. Auzi! Vrei să-i trimit pă prietenaşii ăia ai mei, ştii tu care, cu condicuţele?

— Apoi, boierule, o lăsă mai moale Bibiţa Codoaşa, apoi, boierule, gata-s... Numai spune ce vrei...

— Vreau undeva să vorbim între patru ochi!

— Gata, conaşule, gata!

Cu greu Bibiţa se scula din scaunul care scârţâi uşurat de asemenea povară. „Gata, numai o clipă, conaşule, numai o clipă...”

Traversă „salonul” şi intră într-o încăpere laterală, a cărei uşă se deschidea chiar în „salon”. Goanţă o auzi:

— Teşiţi, dumnezeii voştri de putori! Dormiţi, ai? Acuşi vă vin muşterii şi o să fiţi mofluze, dormiţi, ai! Scroafele dracului!

Ieşi apoi şi, cu un zâmbet de zile mari, îl invită pe Goanţă. „Fetele” ieşiseră zbârlite şi mofluze. Erau trei şi

---

[84] Ritual de inaugurare, de sfinţire a unei biserici.

se uitară absente la poliţai.

Goanţă se strecură printre ele – şi intră într-o cameră cu multe oglinzi, cu un pat uriaş cu aşternut murdar şi răvăşit.

— Şezi, conaşule, şi iartă deranjul! Pă pat de-a dreptul... Nu-l întinezi, fii fără grijă! Acum zi-i! Ce vrei să afli?

— Ce ştii despre Maria Porcăria?

— Tot aia te... A plecat de la mine... N-ai găsit-o? Iar s-o fi loat cu vre-careva la bătaie... Era a dracu' rău, zău aşa, a dracu'... Să pricepea, dar era ţâfnoasă şi să credea a mai belă din toate... Era bună bucăţica, dar ce să te faci când îmi scula toate fetile în cap?! Ba că nu-i aşternut curat, ba că i-a luat aia sau ailaltă muşteriul ăl mai gras la pungă, ba că mâncare-i ca la porci, ba că ăla-i ramolit şi ea nu vrea să se ducă cu el, ba că pe aia, ba că pe ailaltă. Nu mergea conaşule, nu mergea... Am luat-o de milă şi-mi sculase lumea în cap. Apoi mai şi zgâria, nevleaga[85]. Să lua la bătaie şi-mi zgâria fetele... Pă una a trebuit s-o ţin pe de lături că mi-o făcuse ca pe muma pădurii, aşa mi-o ciomăgise şi învineţise. Săraca fată, ai acum numai rămăşiţele... O ţin dă milă, nu de alta... că numai zarzavagii de bani lefteri o mai iau când n-au alta. Aşa că am dat-o afară, mama ei de scroafă! Ba

[85] Bleagă, proastă.

mi-a bătut şi un muşteriu, e drept cam bătrâior – şi Bibiţa rânji cu gura goală de dinţi – că numai o morfoleşte şi atât, şi era un muşteriu gras la pungă... Atunci n-am mai răbdat-o şi am azvârlit-o cât colo. Treaba Chiracuţei c-a luat-o, treaba ei. O s-o tragă ea. Dacă n-o fi şi dat-o afară. N-ai găsit-o la „Visul”, nu?

— Ba da! Numai că acum se lasă ea de meserie...

— Păi cre’ şi eu, că cine o mai primeşte... de zurbagie ce e...

— Nu de asta, dar a dat norocul peste ea.

— E, nu mă omorî, frate, ce noroc?

— O moştenire...

— O moştenire?!

— O moştenire grasă...

— Vreun babalâc... Avea o trecere la babalâci!...

— Nu, o soră.

— N-am ştiut că a avut şi o soră... Eee!

Un fel de nostalgie lucioasă se scurse dintre pleoapele năpădite de grăsime ale Bibiţei...

— Ei, frumosule, e bine câte odată să mai facă şi dracul palat... Pentru câte una din noi, numai dracul poate face palat, numai dracul. (Apoi râjni). Şi carevasăzică, dădu norocul peste ea, mama ei de treabă... Apoi, frumoasă cum îi, cu năbădăi cum îi, cu gologani cum îi, să tot trăieşti, neneacă...

Se înserase de-a binelea când Goanţă ajunse acasă. Abia îşi târa picioarele de obosit ce era. Şi sufletul îi era negru, gura amară, iar pântecele îl durea căci se rostogolea în gol.

— Tu eşti, mamă? o auzi pe maică-sa întrebând îndată ce deschisese uşa.

— Eu!

— Dă lampa mai mare!

Goanţă îşi atârnă chipiul de un cui bătut în uşă şi pe dibuite, ferindu-se de pat şi o laviţă, ajunse să dea flacăra lămpii mai mare.

Abia apoi se întoarse şi o privi pe bătrâna ce stătea întinsă în pat. Se apropie şi puse mâna lui mare şi rece pe fruntea cotropită de fierbinţeală a femeii.

— Ai mici unde-s?

— I-a spălat Lenuţa şi i-a culcat. Au vrut să te aştepte, dar... Dar ce-ai, maică? Te flutură gândurile... S-o-ntâmplat ceva?

Goanţă oftă. Apoi schiţă un zâmbet.

— Nimic, numai că-s tare obosit...

— Alergătură multă, ai, alergătură...

— Ai mâncat ceva?

— Am... Vezi că ai şi tu... acolo... în şopron, A făcut a mare nişte ouă...

— Ouă? Bine, am să mănânc... Mă duc... Mata cum îţi mai e?

— Cum să-mi fie? Nici mai bine, nici mai rău. Doar fierbinţeala asta... Nu mă lasă deloc. Aoleu, maică, mai udă cârpa asta. Ştiu că eşti obosit... Te rog...

Cu mişcări lente, infinit de lente, Goanţă luă cârpa şi o muie în ligheanul de alături de pat.

— S-a-ncălzit şi asta, constată.

— Abia a schimbat-o Lenuţa...

O umbră trecu peste obrazul smead al poliţaiului...

— Iar a fost pe-aici?

— Da! A fost... Ce m-aş face fără ea? Cum are o clipă liberă, cum dă fuga aici. E tare cumsecade fata asta, nu ştiu ce ai cu ea... A adus şi nişte mere vărătece la copii... Şi ce bucuroşi au fost... Ce ai cu ea?!

— Cu ea? Nimic! E un copil, ce să am cu ea?!

După ce stoarse cârpa, Goanţă o puse pe fruntea femeii şi ieşi. Străbătu curtea până la şopron, deschise şi căută pe o grindă lumânarea. O vârî într-o solniţă spartă şi o aprinse. Pe plită erau două blide acoperite. Le aşează pe masă şi începu să mănânce încet ouăle care se răciseră şi mămăligă. Se mişca greu şi de câteva ori tresări căci adormise cu mâncare-n gură. Nu avea putere nici să mai gândească la ceva, la orice. Hăpăi ultimii dumicaţi, stinse lumânarea, o puse pe grindă, ieşi şi închise şopronul. Cu ultimele forţe intră în casă.

— Ai mâncat?

— Da!

— A fost bună mâncarea, mamă?

— A fost.

— Zău, Mitică, ştiu că te chinui, dar stai şi tu de vorbă cu mine, că mâine-poimâine mă duc şi atunci o să-ţi pară rău...

— Of, doamne! Nu mă chinui, dar, zău, sunt mort de oboseală!

— Mereu eşti tu obosit pentru mine... Hai, şezi puţin.

Goanţă se aşează pe marginea patului, dar parcă nu era el. Parcă se aşezase altul, iar el se privea din afară.

— Spune! Te-au supărat ăi mici?

— Nu! Nu m-au supărat.

— Atunci?

— Nu ştiu. Zi şi tu ceva.

— Ce?

— Orice. Ce faci tu toată ziua... Numai să-mi vorbeşti... Atât! Sunt tare singură. Mai vine pe aici câte-o vecină, dar mai tot timpul sunt singură...

— Zău, mamă, nu te supăra, dar sunt mort de oboseală. Am alergat azi prin tot târgul şi nu mai pot.

Se scula cu greu. Picioarele abia îl mai ascultau.

— Mă duc să văd ce fac copiii.

Intră în odaia de alături cât putea el de uşor. Trei paturi puse unul lângă altul ocupau mai toată camera. Goanţă trecu pe la fiecare aranjând scoarţele peste trupuşoarele firave. „Doamne cât sunt de slăbuţi!”

gândi el şi vru să iasă, dar ăl mic îl simţi. Avea numai vreo nouă ani, dar părea de cinci.

— Ai venit, Mitică?

— Mai încet! Da, am venit.

— Îmi spui povestea?

— Acum dormi, mâine...

— Aşa zici mereu. Vreau acum...

— Multe vrei tu, dar şi eu vreau să dorm acum... Am spus mâine! Şi Goanţă ieşi repede.

— E treaz vreunul?

— Dinu! Vrea poveste. E cald azi. Mă duc pe prispă să dorm...

— Să nu-ţi fie frig.

— Nu, iau o cergă şi mă duc...

— Treaba ta! Stinge şi lampa.

Goanţă îşi împacheta aşternutul, stinse lumina şi ieşi pe prispa din faţa casei. Era acolo un pat de scânduri. Pe întuneric întinse ţolurile[86] pe pat şi îşi scoase cişmele. Se vârî aşa, îmbrăcat. În pat era însă cineva. Dinu sărise pe geam şi când el îşi trăgea cişmele se vârâse acolo.

— Ce cauţi aici, mă? Nu ţi-am spus că-ţi spun mâine povestea?!

— Mă culc cu tine, Mitică, atât, mă culc cu tine...

---

[86] Ţesătură groasă de lână, de cânepă sau de bumbac, folosită la ţară ca pătură, ca velinţă sau pentru aşternut pe jos.

— Să nu-ţi fie frig! mai îngăimă Goanţă şi se întoarse cu faţa la el. Copilul se încovrigă cu spatele la el. Poliţaiul îl luă în braţe şi se făcu scut în spatele lui.

— Mă Dinule, mă! şi strânse cu duioşie la piept trupuşorul firav pe sub ţol.

Dar somnul sărise. Şi totuşi se simţea parcă mai bine. Un vânticel răcoros îi scălda faţa şi-i răvăşea părut, sub pled era cald, iar copilul din braţele lui iradia căldură. Şi deodată Goanţă se trezi că se gândeşte la femeia aceea... Se gândeşte şi îi face plăcere. Încercă să o alunge, dar Maria se reîntorcea cu insistenţă.

— La naiba, mormăi Goanţă, la naiba! Şi adormi. Se visă, curios, într-un fel de caleaşcă ce zbura pe câmpuri imense verzi, o caleaşcă cu doi cai negri şi focoşi ce mâncau pământul, iar Maria Porcăria, cu părul despletit în vânt, ţinea frâiele, ocăra caii şi râdea, râdea infinit.

Leoarcă nu scăpase de toată anchetuirea asta. Când Goanţă sosise cu muierea aia, Nicolaide îl trimisese pe el să ia la întrebări vecinii. El nu văzu nimic rău în asta. Avea o vorbă a lui pe care o azvârlea tuturor ori de câte ori voiau să-l asculte: „Dom'le, dacă simbria curge, că o fac pe una sau pe alta, pentru mine e egal!" Aşa că dacă

fugea după cine ştie ce găinar ce a furgăsit[87] o varză, o pungă cu parale sau ouăle de sub cloşcă, sau se ducea să ia la întrebări nişte mahalagii privind pe coana Veta aia... lui îi era egal. Mânca o pâine şi-i ajungea. Nu-şi temea decât pâinea! Atât! O pleaşcă de bogăţie ştia că n-o să-i cadă niciodată pe cap, de înaintat n-o să prea înainteze. Îşi cam cunoştea măsura – nu era nici frumos ca Goanţă sau „ăl mare", nici năbădăios ca adormitul de Corcovăţ, nici gură mare şi cu sare ca Păuliş... Nu, nu, îşi ştia măsura şi era mulţumit. Poate c-o să se însoare şi el, o mai sări câteva scări poliţieneşti ca să ia nişte sfanţi în plus, şi ce-o să fie o mai vedea. Orfan de la molima cea mare, trăise prea mulţi ani pe apucate. Că-l ştiuseră mahalagiii de om cinstit şi săritor pe răposatul tat-său, nu-l lăsaseră să moară de foame şi-l mai ajutaseră, dar din pomana oamenilor nu zaiafeşte[88] nimeni şi Leoarcă ştia asta atât de bine că nu dădea el din mână o slujba care oricum nu te lăsa să mori de foame... Aşa că plecă şi acum în Bălăreşti cu ale sale „de nu vă va fi cu supărare, dar poruncile..."

Se opri la casele lui conu' Grigore Lumănăraru şi ciocăni tare în poartă. Doi dulăi flocoşi[89] îşi arătară dinţii ascuţiţi şi cerurile gurii negre, lângă poartă, apoi,

---

[87] A şterpeli.

[88] Chef mare (cu lăutari); ospăţ, chiolhan.

[89] Cu păr des, lung şi moale, cu smocuri de păr dese şi moi; miţos.

după un timp o bărbătie cu târlici de lână şi broboadă deschise poarta.

— Caţi pe cineva, maică? Marş, fugi de-aici, Cuţu, hai fugi de-aici!

— Apoi, dacă n-o fi cu supărare, pe doamna lui conu Grigore...

— Eu îs! Hai fă-te încoa'! Nu-ţi fie cu teamă, numai gura e dă ei. Mâncă mămăliga dă pomană şi-s graşi ca porcii, dar dă muşcat n-au muşcat pă nimenea... Câini dă oraş, de...

Cu teamă, Leoarcă se strecură printre stâlpul porţii şi femeie. Dulăii mârâiră înfundat, dar nu se mai dădură. Bărbătia îl conduse într-un fel de chioşc cu viţă, mobilat cu vreo două laviţe şi un fotel desperecheat. Toate acoperite cu scoarţe. Muierea se aşează în fotel, îl invită pe poliţai să ia loc pe una din laviţe şi îşi reluă împletitul pe care-l lăsase cu câteva clipe înainte.

— Ei, care-i baiul, cocoana aia răposată dă peste drum?

— Apoi, dacă nu vă e cu supărare, chiar aşa-i!

— Păi cum să-mi fie cu supărare, că de, aşa vă e treaba domniilor voastre şi pă mine nu are a mă supăra. Dacă oi şti vă voi a spune, dacă nu, nu!

— Am vrea să ştim ce ştiţi; fie-mi cu iertăciune, cocoană.

— Miţa, aşa mi se zice, Miţa. Şi zic că de-aia mi-a

lăsat domnu-dumnezeu, în marea lui milă, gură şi limbă şi ochi, să văd, şi să zic la cine trebuie ce trebuie... Dar numai să-mi zici ce trebuie şi interesuieşte să zic...

— Toate câte le ştiţi, cu iertăciune vă rog.

— Apoi atunci să zic. Nu ştie bărbatu' ce ştie satu' iar vecinii ştiu şi câte ouă-s sub cloşcă, mai ales aici, la noi, în mahala. Apoi, vezi mata, io sunt muiere şi şed acasă. Am şi o slugă, n-aş mai avea-o, că e leneşă şi trebe s-o tot biciui cu vorba ca să facă... Şi face, aşa face... Ei, noi dăm gata cu treaba repide şi io mă aşez aici sau la poartă şi mă uit, că mâinile lucrează singure... împletesc, şi împletesc bine şi repede. Ce să faci, iacă omul ăsta al meu stă mai tot timpu' la lumânărie şi acolo e frig, mai ales iarna, aşa că tot fac la ciorapi groşi şi la flanele. Nu ştiu, parcă are scaie pe dânsu', că aşa le rupe de repede. E şi mare şi greoi şi le rupe de te miri când şi cum. Şi cum ziceam, eu stau şi împletesc după ce am deretecat şi am pus mâncarea la rece în pivniţă. Şi pă urmă şed. Mai vine câte o vecină, mai trăncănim şi noi ca să curgă ziua şi atunci mai afli ce n-ai aflat, mai vezi câte ceva... Lumea, apoi, domnu', lumea e rea, mai zice multe şi nevrute. Io nu zic că e întocma', dar mata eşti om cu cap şi învăţătură şi oi şti ce e bine şi ce e rău.

Şi cum zic, o cunosc pă răposata de când 6 venit aici la noi în mahala. Parcă a fost ieri... O venit cu caleaşcă şi cu un domn bătrâior, dar măreţ. O caleaşcă de-aia tare

frumoasă cu bumbi şi ieşituri aurite. Asta a fost ceva în viaţa noastră şi a ieşit toată mahalaua să să uite la caleaşcă şi la cucoană. Şi ce cai avea caleaşca, dar şi ce muiere!... Io am văzut-o de la capăt că eram cu Leanca lui Tiţă Smintitu la poartă. Tocma' îmi zicea că iar a băut-o Smintitu, că era beat şi i s-a năzărit a fi mâncarea prea fierbinte. Năzăreli de om diliu[90], ce să-i faci, că de aia i se şi zice „smintitu". Şi cum zic, şedeam şi o căinam că ea fată bună şi muncitoare – e drept că şi cu limbă ascuţită ca nimeni alta, dar ce om e numai dă bun, domnu' poliţai, poţi să-mi zici mata?! şi a dat dă neisprăvitu' ăla care o bălăcăreşte[91] şi o chinuie de vai de ea, zic, vedem noi praf şi pe urmă caleaşca – era prin primăvară, acu vreo trei anişori, în preajmă de paşti, şi dacă-ţi aminteşti mata, n-a prea fost ploaie în primăvara aia, aşa că şi colbul era aşa, de două deşte, nu alta... Zice ea, Leanca lui Tiţă: „Ia te uită, fa, ce caleaşcă, să rătăci p'ân mahala pe la noi!" „Ei, zic eu, să mai întâmplă, fa, să mai întâmplă să se şi rătăcească omul, că Bucureştii este mare şi ştie, crezi tu, oricine toate uliţele?! Şi numa' că se opreşte domnul, şi coboară un ficior îngalonat[92] şi îmbutonat că-ţi venea să crezi că

---

[90] Aiurit, nebun.

[91] A (se) certa, a (se) batjocori, spunând (sau spunându-şi) cuvinte injurioase.

[92] Care poartă multe galoane, şiret, panglică ori bandă de metal prinsă pe epoleţii sau pe mânecile unei uniforme pentru a indica gradul persoanei care o poartă.

e un gheneral ori alte-alea. Să coboară ficiorul şi numai că-l vedem că face ce face şi să lasă o scară, dăschide uşa caretei şi să coboară dumneaei... Şi era frumoasă, domnu', era frumoasă. Numai să-ţi spun cum era înţolită şi să te minunezi, nu alta. Avea...

— Asta nu interesează, cocoană, fie-ţi cu iertăciune, dar poruncile sună clar...

— Adică cum nu interesează, cum nu interesează?

— Dacă nu este cu supărare, coană Miţo, noi am vrea a şti cam ce făcea, cam cu cine se întâlnea, de câte ori se întâlnea...

— Apoi, domnu', de un'să ştiu eu una ca asta. Că de venit, veneau oameni mulţi la dumneaei, da' nu veneau să se înfăţişeze la mine să-mi zică: „Io-s ăsta şi mă dric peste drum la vecina mata!" Nu, asta nu făcea niciunul, zău aşa...

— Aşa, aşa-i, dragă cocoană, dar vezi... Bine, bine, umil mă rog de iertăciune că v-am întreruptără... Dar ziceţi înainte, că eu vă ascult...

— Eu zic, dacă nu mă întrerupeţi, domnu', zic... Dar poate că va fi fiind cald, aşa că scoateţi-vă mundiru' şi eu până atunci chem fata cu nişte şerbeturi să ne mai îndulcim gurile şi răcori pântecele.

— Vă foarte mulţămesc, coană Miţo, dar nu cred a fire cazul... Eu mă cam grăbesc oleacă...

— Păi, domnu', nu mă apuc acum a le face, fii fără

teamă. Îs făcute! Şi coana Miţa râse uşurel ca un nechezat de mânz şi se strecură neştiută afară din chioşc.

Leoarcă îşi desfăcu mundirul la gât, se şterse cu palma de după gât şi se gândi că de trei-patru zile e numai arşiţă şi nu-i a bună cu o asemenea vreme. Dacă acum e aşa, apoi cum o să mai fie în luna lui cuptor?!

— Acuşi vine fata, acuşi vine, numai să scoată nişte apă din fund de la puţ, să fie proaspătă şi rece de să aburească paharele. Numai o clipă. Cald, nu?

— Cald, cald...

— În primăvara asta nici n-a prea plouat.

— Nu, n-a plouat...

— Şi de, dacă ploaă-n mai, ai mălai... aşa zice o voarbă de-a noastră...

— Aşa-i, aşa zice...

— Da, aşa zice!

Le fură aduse şerbeturile şi apa şi Leoarcă parcă se mai învioră căci şerbetul era dulce, bine legat şi parfumat, că era de trandafiri, apa rece ca de la gheaţă...

— Tare bun, coană Miţo, tare bun... Dar, dacă nu vă este cu supărare, aş mai voi un pahar de apă...

— Vai de mine, se poa'! Fiţo, ia mai toarnă la domnu'! Aşa-i că-i rece de ţi se sterpezesc[93] dinţii? Păi

---

[93] Strepezesc, a avea o senzaţie neplăcută (de astringenţă), de obicei din cauza consumului de fructe acre sau necoapte.

puţul nostru are cin'şpe stânjeni în adânc, cin'şpe! apoi bărbată-meu, Grigore, când face ceva, nu se joacă... nu se joacă! Are dumnealui o vorbă – o vorbă cu cap – că aşa e dumnealui, cu cap, nu glumă! zice: „Mai bine să dau dă două ori, dar să fie ăl mai bun, că ce e pe sponci, pe sponci ţine!" Şi ce dreptate are, dumnealui!

— Şi cum ziceaţi că era îmbrăcată cocoana?

— Ai? Care cocoană?

— Apoi cea de peste drum...

— Aaa! cocoana mea... Ca un vis, domnu', ca un vis. Numai în atlazuri din cele fine şi horbote subţiri, subţiri, de parcă le făcuse un painjen... Şi era frumoasă... Sărăcuţa, aşa de frumoasă era... Şi trebuie să mă credeţi pă mine, că şi eu am fost frumoasă în tinereţile mele... Altfel mă lua conul Grigore? Să poate? Era ca ruptă de la icoană, nu alta! Zău aşa... O tot încânta un domn, unul măsliniu şi cu mustaţă făloasă. Nu era urât, şi aligant, mamă doamne, dar era cam bătrâior, săracu', cam bătrâior bine... Şi-şi tot aducea amicii aici. Să făcea, mai ales vinerea, coadă dă trăsure, că făcea dumneaei zaiafet boieresc. Nu tu ţipete, nu tu bătăi, nu tu lălăituri... De, ca la boieri... Veneau oamenii şi plecau pe picioarele lor până la caleaşcă. Nici pă părintele Sfetea nu-l chema la dumneaei la petreceri. Nuu... A-ncercat 'mnealui odată să să ducă în vizitearieală, dar nu i-a prea mers. Povestea

dumnealui, bărbată-meu, conul Grigore, că i-ar fi zis popa odată la un pahar de vorbă că l-a primit, l-a omenit, dar n-a scos o vorbuliţă şi se uita la el ca la o firfirică atunci când aştepţi francul... S-a uitat aşa, prin el, şi nimic mai mult. Se plângea popa că nu a scos o vorbuliţă şi dumnealui tot îi zicea. Dădea numai din cap şi atâta tot! La plecare, l-a condus, dar nici mâna nu i-a pupat-o! auzi mata, nici mâna nu i-a pupat-o...

— Păi aşa o fi în lumea mare...

— Aşa o fi, dacă zici matale, aşa o fi... Eu ce să zic, că sunt femeie proastă... Dar dă ochii ăia care nu spun nimic vorbea şi sluga mea, ai cunoscut-o, Fiţa... Zicea ea că odată, pă seară – era vară – a ieşit încolo, spre Broşteni... O fi fost cu treabă... nu mai ţin minte... mă rog dumitale de iertare, dar nu mai ţin minte... Şi zice Fiţa c-o vede pe dumneaei mergând pe jos, prin colb şi cu umbrela de soare deschisă, iar îndărătul ei, la vreo trei-patru paşi, caleaşca goală, la pas. Şi mergea aşa printre toţi care se nemereau pe uliţă atunci... Numai că se loveşte de un oarecare şi-i scapă umbreluţa... Fiţa, care era în spate, se apleacă, o ridică şi i-o dă. Ei bine, dumneaei n-a zis nimic, n-a zâmbit barem. A luat-o, a strâns-o, şi-a agăţat-o de braţetă[94], apoi s-a căutat în punguţă şi a scos o monedă de argint şi i-a întins-o. Fiţa

[94] A merge cu cineva (sau a lua pe cineva) de braţ.

a zis „săru'mâna" şi n-a vrut să primească gologanii. Cocoana a privit-o, aşa cum zicea şi părintele Sfetea, n-a zis nimic, s-a-ntors şi şi-a băgat banu' în pungă. Apoi a luat-o din loc mai departe, târând bunătate de rochie cu poalele prin colb. „Îmi venea să plâng, coniţă, când vedeam bunătate de poale cusute cu fir târâte pe jos", povestea Fiţa mea. Dă, aşa era femeia aia, cam lunatecă [95] şi puţin sucită. Cel puţin, sucită rău, domnu', sucită rău! Nu vorbea cu nimeni, dacă să întâlnea din întâmplare, ieşea rar şi în târg – ştii domnia-ta cum îi la mahala, să ştie tot, şi ce mâncare a făcut a lu' cutărică, şi de câte ori a bătut-o săptămâna astă bărbatu' pe nu ştiu care, sau de câte ori s-a dus aia sau ailalta la spovidanie, mă rog dumneavoastră, tot... Ei bine, maică, despre cocoana asta greu să zică careva ceva. Şedea cât era ziulica de lungă în ograda dumneaei cu pisicile. Avea, domnu' poliţaiu, nişte pisici, naiba ştie – doamne iartă-mă — de unde le avea, mari şi grase şi pufoase... o mândrie, ce mai. De pisici. Să zice prin mahala că din pricina lor ar fi şi murit. Dumnezeu s-o ierte şi fie-i ţărâna uşoară, dar de sucită era sucită... Zicea Veta lui Caraulea, a de-i zid în zid vecină la miazănoapte cu dumneaei, că i s-au dus băieţii la furat de mere – are acolo în fund o grădină de

[95] Cu idei ciudate; cu manifestări bizare.

meri şi zăbzăucii au sărit zaplazul[96] şi s-au dusără la furat de mere... Ei bine, când clempăneau ei mai cu foc din merele de furat, sus pe o creangă, numai că apare cocoana sub pom. Băieţilor le-a stat în gât îmbucătura. Dumneaei s-a oprit şi s-a uitat în sus. N-a zis nimic, ci numai s-a uitat la ei. S-a oprit şi s-a uitat la ei, iar ei au simţit că îngheaţă. Era în zori şi nu să aşteptau la una ca asta. Dar muierea asta n-a început nici să-i ia la rost, nici să-i alunge, nimic. A stat, s-a uitat la ei şi atât. I-a luat la ochi aşa cam cât ai număra la o sută. Băieţii s-au lăsat a aluneca pe crengi şi pe aici ţi-i calea. Ea, nimic... Se uita la pom. Ziceau pe urmă zănatecii că li se făcuse frică de uitătura ei. Şi n-a mai dat niciunul pe acolo... S-auzi şi să nu crezi, nu?! Dar să vezi mata ce zicea Maria lui Găleată, o alta de pe aci, mai sus de besearecă are o casă şi o grădină. Creşte flori şi le târguie la piaţă. Îmi spunea tot Veta, că ele sunt prietene nevoie mare. Şi zic, îmi spunea Veta una, dar mie nu-mi vine a crede. O fi omul bogat, dar nici nu cred că e vreunul care să arunce galbenul în noroi. Zicea că i-a zis Maria cum că era în piaţă, la Ront. Se opreşte o caretă, din ea să dă jos dumneaei răposata. Se uită la flori. Alege un maldăr de trandafiri şi scoate un galben să plătească. Maria, care în viaţa ei nu văzuse un galben împărătesc, se pierde cu

[96] Gard (de scânduri, de ulucă); ulucă.

firea, nu ştie ce să facă cu legătura de trandafiri pe care i-o întindea, dă, să ia galbenul, dă să dea legătura, se iscă o mică încurcătură din care galbenul cade jos şi trandafirii la fel. Între cele două era coşul Mariei. Maria se dă să se aplece, dar o pironeşte privirea dumneaei. Apoi cucoana se întoarce şi urcă iar în caleaşcă. Maria strânge de pe jos trandafirii şi galbenul şi să le ducă la caleaşcă, dar vizitiul dăduse deja bice cailor şi mai, mai s-o lovească şi pă femeie. Atât a mai văzut ea, Maria, nişte ochi verzi ca de pisică ce-o priveau trecând prin ea. După două zile a căzut florăreasa bolnavă dă dăochi de uitătură... I-a descântat Veta, că ştie de la o mătuşe bătrână, şi aşa a scăpat sărmana femeie... Povestea asta a făcut ocol mahalalei, de se feresc de atunci oamenii din calea ei pentru că deoache!

Dar să-ţi mai zic dumitale, domnu', una şi mai şi a făcut ocolu' mahalalei, nu alta, ocolul mahalalei... Să auzi şi să nu crezi. De nu mi-ar fi zis-o Veta lu' Caraulea, care e cum îi, dar nu spune de-alde alea aiurea, n-aş fi crezut, pe sfânta precistă... Zice ea» şi eu o cred, că nu băsnuieşte[97], cum nu băsnuieşte nici Mitru Zdrenchea, crâşmarul, că în faţă la el, la prăvălie, s-a întâmplat. Şi zicea Veta că i-a spus-o. Mitru când se duse odată după nişte sare să ieie de la el... Ştii mata,

[97] A presupune; a presimţi; a întrevedea o anumită situaţie, o anumită soluţie etc.

Zdrenchea ăsta ţine şi altele, nu numai băutură – om cu cap, de... Şi zice Veta că a zis Mitru Zdrenchea cum că odată, la o plimbăreală din astea a procopsitei, dă să se uite după ea. Nu avea muşterii, şi şade pe un scaun în faţa prăvăliei când nu are muşterii. Şi zice Zdrenchea că numai că vede pe unu' oarecare, sărăntoc, cum să loveşte de cocoană, aşa, dintr-odată, cum se plimbarisea dumneaei, şi-i smulge cercelul dintr-o ureche. I-l smulge cu carne: cu tot şi fuge. Muierea aia nu zice nici pâs. Se opreşte, îşi duce mâna la urechea sfâşiară. Nu dă nici să alerge după insul ăla, nici nu leşină ca oricare alta că, de, doare să-ţi rupă cineva carnea de vie. Nu să opreşte. Îşi duce mâna la ureche şi şi-o apasă cu degetele. Se. Întoarce, intră la crâşmă la Zdrenchea care sărise. În picioare s-o sprijine. Îi dă vânt acestuia şi intră. Ia de pe tişghea o sticlă cu ţuică, îşi toarnă în palmă îşi apleacă capul şi-şi toarnă pe rană. Nu zice nimic, nu se vaită, doar se strâmbă cumva. Îmbibă pe urmă o batistuţă şi şi-o pune la ureche. Scoate o monedă şi o azvârle pe tişghea, apoi iese. Se urcă în caleaşcă ce o urma ca totdeauna şi pleacă... Cred că. La vreun doftor a plecat că s-a întors cam la un ceas după aia. Mahalaua aflase şi a pândit-o s-o vază, dar caleaşca a intrat repede în curte şi au rămas toţi mofluzi. Poţi a o întreba şi pe Veta, ea ştie mai multe, sau pă Mitru, că doar el a văzut-o!

„Să fii un amărât de comisar de vopsea, dar să te cheme ministrul direct prin comisionar, peste capul agiei[98], e ori cu belea, ori cu vreo nouă sminteală!” gândi Nicolaide trebăluind năucit prin comisariatul pus cu susul în jos de zidari, zugravi şi dulgheri.

La numai cinci zile de la numirea-i ca şef, Postelniceanu reuşise să răstoarne lumea eu susu-n jos: văruise toate odăile cancelariei, se dăduseră la rindea toate mesele; înlocuise olanele sparte ca să nu mai plouă în încăperi. Într-o noapte, pusese pe toţi tâlharii şi beţivii aflaţi la beci, în prizon, să sape toată ograda comisariatului, iar pe un florar ce-l prinsese cu ocaua mică vânzând flori fără coadă ascunse în pământufuri de iarbă, îl trimisese acasă cu gardianul să aducă răsaduri, şi le plantase straturi în curte, că nu mai recunoscuseră, a doua zi, când veniseră, unde se află şi se minunaseră. Pe urmă, pusese pe două ţâţe să lipească bine grajdul cu pământ şi schimbase toate belciugele de legat caii. Mă rog, se făcuse lună peste tot şi băieţii se scuturau bine de tot de colb, fără să le zică cineva ceva, numai aşa, pentru că le era milă să intre colbăiţi[99] pe

---

[98] Organ administrativ din sec. XVIII-XIX în Ţara Românească şi în Moldova, însărcinat cu menţinerea ordinii publice în capitală; totalitatea funcţionarilor din această instituţie.

[99] Prăfuiţi.

scândurile încăperilor spălate în fiecare noapte cu apă şi săpun de careva din cei ce ajungeau să-şi doarmă nopţile pe la vopseaua de galben.

În aste cinci zile, îi frecase domnul comisar pe gardieni de le ieşise sufletul, dar niciunul nu crâcnea şi asta îl mira cel mai mult pe Nicolaide. Numai Ionescu mârâia pe înfundate pe motiv că-l pusese şefu' să copie din catastihuri pe nişte cartoane numele înrăiţilor şi să le pună în ordine după furtişaguri, tâlhării cu şi fără omor, zurbagii, înşelăciuni... Mă rog, toată liota de păcate omeneşti. Şi totul scris caligrafic, frumos şi aranjat.

Şi asta îl scosese din pepeni pe Ionescu şi tot venea să-l întrebe mereu pe nicolaide pentru ce a fost năpăstuit cu făcutul hârţologiei aistea, iar el, Nicolaide, habar nu avea şi zicea să-l întrebe pe comisar. Dav nu-l prea prindea deloc, că toată ziua era pe drumuri. Povestea eu Suzana Avelştoc devenise o adevărată încercare a orgoliului pentru domnul comisar Postelniceanu – gândea Nicolaide – şi cum e cu ambiţ mare, nu se va lăsa până nu va deznoda toate încâlcelile afacerii, numai că îi cam lua pe oameni de la alte treburi şi asta nu era bine...

Acum, de exemplu, îl luase pe unul din băieţii mai dezgheţaţi, pe unul Cristache Delureanu, şi mi-l pusese să facă măsurători la nas, la gură, la înălţime, mijloc,

lungimea degetelor tuturor arestuiţilor mai des obişnuiţi ai prizonului şi toate să le treacă pe cartoanele scrise deja de Ionescu, sub datele furtişagurilor, sau dumnezeu ştie ce mai făcuseră.

Ilarie Bădea, un amic al lui de la Prefectură, îi spusese că fusese haz mare în cancelarie acolo când Postelniceanu se dusese să ceară a-i fi permis să lefuiască unul din aceia ce ştiu să facă un desemn.

„Ce vrei, dom'le, să faci cu el?" se zice că întrebase prefectul.

„Să-l pun să-mi zugrăvească vinovaţii ca să le ştiu uitătura şi să-i recunosc la nevoie, domnule prefect!"

„Aidade, domnule, ce-ţi veni şi matale, că-mi spusese domnul ministru că eşti om cu carte şi nu un aiurit!"

„Domnule prefect, răspunsese Postelniceanu, nu e vorbă de şagă, aşa se procedează în criminalistica modernă..."

„În ce, domnule Postelniceanu?!"

Şi iacă aşa ajunse să-i iasă numele de „Criminalistu" şi se făcea un haz nebun pe seama lui.

Lui Nicolaide îi părea rău că nu-l sfătuise s-o ia mai încet cu înnoirile că altfel o să-l ia lumea de nebun, dar şi el prea le voia să le facă repede pe toate... Că nu-i dădea lumea încă în cap, era pentru că toţi îl ştiau omul Kogălniceanului, altfel...

Şi cu toate astea nu se lăsase, venise cu o zi mai

înainte, pe la prânz, când erau ca toţi la Cancelarie. Era însoţit de un domn frumos şi cu o barbă neagră, splendidă. «Băieţi, le zisese, dumnealui este domnul Theodor Aman, pictor şi directorul şcolii de belle arte din Bucureşti. Are să vă roage pe toţi să luaţi câte o foaie de hârtie şi o să vă dea câte un cărbune. Aici este o cană şi un pahar – şi puse pe masă o cană şi un pahar – şi vă rog să încercaţi să-l desemnaţi cu cărbunele pe hârtie! Cel care va reuşi cel mai bine, graţie bunăvoinţii amicului meu, domnul Theodor Aman, va merge să se instruiască în ale desemnului... Aici, noi vom avea nevoie de cineva care să ştie a desemna. Am să vă explic de ce. Aveţi multă cunoştinţă de faptul că unii dintre „amicii" noştri fac mereu aceleaşi prostii, cam în acelaşi fel. Şi pentru a nu fi recunoscuţi îşi lasă barbă sau mustăţi, şi le rad dacă au... Pe unii din ei nu-i mai ţinem însă minte... le aflăm numele, dar nu-i mai ştim, aşa că dacă am avea un desemn cu figura lor, i-am găsi mai iute. Nu-i aşa? Ei bine, unul dintre voi va trebui să înveţe să facă asemenea desemnuri... Care dintre voi, se va vedea!

Şi beleaua de a merge să şcolească la domnul Aman căzuse pe cine nici cu gândul nu gândeai, pe adormitul Corcovăţ. Făcuse al naibii o cană şi un pahar, de te minunai, nu alta!

Şi el, Nicolaide, mai rămase fără un om! Cât de

simpatic îi era, subcomisarului îi venea să-l... mănânce nu alta! Oricât de adormit era Corcovăţ, era însă un agent bun şi de încredere... dacă nu-l puneai să stea pe loc.

Dar cum reclamagiii nu se făcuseră mai puţini, cum şeful, „criminalistu'", era mai mult plecat ba la Agie, ba la Primărie, ba după nu ştiu care amestecat în treaba cu moarta aia, toate se spărgeau în capul lui. Păuliş dus, Goanţă dus, Corcovăţ la şcolăreală, Ionescu la scriitură, un gardian în ospital la Colţea, altul într-o treabă de caraulă[100], Leoarcă, doar, când nu-i trimis şi el după ştiu eu ce luat la întrebări pentru aceeaşi poveste... şi peste toate, toată tura-vura asta cu văruitul, zidăritul şi celelalte... Şi să nu cazi seara ca o piatră în pat, ca pietroiul?

Sarandi, care făcea câte odată şi pe secretarul Kogălniceanului la Minister, era în ziua aceea înnebunit: o groază de oameni cereau să fie primiţi de domnul ministru, iară unul, care intrase de o groază de timp, nu mai se învoia să iasă odată, iar cei ce aşteptau începuseră a se vârzoli de nerăbdare.

Când îl văzu pe Postelniceanu, îşi scăpără ochii şi-i ieşi înainte.

---

[100] Om care face de pază; santinelă.

— Ce-i, frate Postelnicene, iar te cheamă conul Mihalache?

— Îhî! Dar ce-i cu atâta lume azi?

— Nu ştiu, dar domnul ministru îi ţine, frate, o groază de vreme. Îi lasă pe fiecare să spună toate câte în cer şi pe pământ, ce-i fac purceii, sau găinile... Are o răbdare de fier, zău! Uite, e unul înăuntru, unu' Popovici, de la Moldova e de fel, şi mi-l ţine, tată-meu, de mai bine de un sfert de ceas. Nu mai spun când are ţărani de-al dumnealui, apoi pe ăia îi descântă, îi giugiuleşte, naiba ştie ce le face, ba, uneori, mai scoate şi de la pungă câte ceva pentru ei... Talpa ţării, zice, talpa ţării fie, dar dumnealui e dincolo de uşă, iar eu mă războiesc cu cei ce-aşteaptă. Vrei să intri?

— Păi de ce naiba am venit?

— Aşa-i, de ce naiba ai venit?

— M-a chemat şi am poruncă să intru orice ar fi...

— Stai, nu-mi intra pe-aicea, că-mi sictireşti toată gloata reclamagiilor.

— Te bag prin spate. Hai cu mine...

Postelniceanu îl urmă pe Sarandi prin câteva odăi laterale. Când se deschise uşa biroului, acesta îl văzu pe ministru aplecat peste o hârtie scriind ceva de zor. Conul Mihalache îşi aruncă privirea peste ochelari:

— A, comisare, ai venit? Ia loc, să termin cu dumnealui şi sunt al matale... Sarandi, e multă lume?

— Multă, domnule ministru.

— Bine, stai şi mata ca să-l conduci pe dânsul...

Postelniceanu se aşează pe un scaun, Sarandi rămase în picioare lângă uşă. Urmăreau amândoi scena: un bărbat slab, cu barbişon şi încărunţit, îmbrăcat în negru şi cam jerpelit, frământa o pălărie mare în mâinile nervoase.

Kogălniceanu termină ce avea de scris şi înalţă capul. Se răsturnă în jilţ cu hârtia în mână:

— Domnule Popovici, s-a făcut! Nu e chiar cum spui dumneata, oamenii aceia aveau licenţiune de vânzare în Ardeal, dar, oricum, am să încerc să fac ceva pentru dumneata. Uite, am cerut lui Miler să te aibă în vedere la prima ocaziune de vacanţă spre a te recomanda ministerului într-una din funcţiile în care te va socoti capabil. Mulţumit?

— Da, domnule ministru, dar v-aş mai ruga, ţinând seama de amabilitatea care v-a dus vestea, dacă se poate, să se comunice ofiţialmente rezoluţiunea domniei voastre domnului prefect.

— N-am nimic împotrivă, domnule Popovici. Sarandi, îl conduci pe domnul şi duci asta la registraţiune să se expedieze la Bacău lui Miler!

Şi conul Mihalache se desprinse greoi din jilţ, cu toată mătăhălenia sa. Popovici ocoli biroul şi se repezi să sărute mâna ministrului, dar acesta şi-o retrase repede.

— Lasă, frate, prostiile că nu-s nici Vodă, nici popă. Sunt numai ministru într-un stat civilizat.

— Eu tot vă zic sărut mâna, cucoane Kogălniceanu, că domnia voastră sunteţi binefăcătorul meu şi al familiei mele, să vă deie domnul Dumnezeu sănătate şi toate câte le doriţi! Să trăiţi mulţi ani spre fericirea poporului! Sărut dreapta...

Şi bodogănind mulţumiri şi urări, Popovici o luă de-a-ndoaselea spre uşă. Ieşi numai în temenele adânci, urmat de Sarandi care zâmbea distrat.

Kogălniceanu se aşează şi-i făcu semn şi comisarului să ia loc pe un scaun din faţa mesei lui de lucru.

— Of, doamne! făcu ministrul. Guta asta mă omoară, nu alta... Aproape nu dorm noaptea de dureri şi înţepeneli. Azi-noapte mă gândeam la tine, băiete! Tu nu o să faci mulţi purici, cum se zice, în administraţiune. Eşti prea grăbit, frate, prea grăbit. De abia ai o săptămână de când eşti comisar la galben şi te-ai apucat să faci cam multe schimbări. Hehei, amice, oamenilor le e frică de schimbări, nu ştiai asta? Ai ajuns şi-n gura lui Vodă cu desenatorul tău. I-a zis prefectul. Tu nu vezi, oamenii se schimbă greu... Uite-l pe amărâtul ăsta. Ştii cine e? Al pe care l-a schimbat amicul tău, Ilicioaie, la Târgul de Ocnă. Îşi ridicase în cap tot târgul... Un neisprăvit... M-a căutat şi pe acasă, cică să-mi vorbească între patru ochi... Cred că şi cu

vreo pungă, amărâtul, ca pe vremea fanarioţilor. Slujba şi punga, punga şi slujba! Ha! Ale naibii picioare, ce mai mă înjunghie... O să plouă, sigur o să plouă... Ei, cum mai stai cu anchetuirea?

— Destul de rău, domnule ministru!

— Cum aşa?!

— Asta e! Le-am intrat în ochi celorlalţi. Mi-au codlărit camera de la han, m-au codlărit pe mine, după ce m-au pocnit în cap, am un gardian la Colţea înjunghiat, dar cred că scapă totuşi. E orânduit la doctor Davila. Goanţă al meu a mâncat şi el o bătaie bună de tot. Şi eu n-am prea aflat multe...

— Ei, se cam înăspreşte lupta. Nu se joacă fraţii! Uite pentru ce te-am chemat! Îţi ziceam că n-am prea dormit în ultimele nopţi, aşa că am descifrat carneţelul cu scoarţe aurii. Ştii ce conţine? Un plan de luptă, un adevărat plan de luptă. E o bogăţie pentru mine şi pentru ţară carneţelul ăla al tău... E o chestie prea importantă ca s-o dau din mână, pe cuvânt, prea importantă. Fii atent, cred că-ţi va folosi în toată povestea. Am să încerc să fiu metodic. Totul se referă la politica noastră de stat. Ştii că majoritatea populaţiei din Ardeal a românească, da? şi că în patruzeci şi opt, în timpul revoluţiei toţi românii din Transilvania au cerut la Blaj unirea celor trei principate româneşti. Da? Pe de altă parte, Poarta e din ce în ce mai slabă şi dacă

se mai menţine printre marile puteri europene aceasta se datorează intereselor celorlalte mari puteri: Anglia, Franţa, Piemontul şi Prusia fac din înalta Poartă o frână în calea panslavismului ţarist pe de o parte, pe de alta în faţa intenţiilor habsburgice de a încorpora în marele său mozaic de popoare şi Balcanii. Şi în ’57, la Congresul de la Paris, nouă, românilor, ni s-au acceptat doleanţele de a ne uni nu din marea mărinimie şi dragoste de dreptate a marilor puteri, nu, ci pentru a fi un tampon între Rusia şi Turcia, între Imperiul cezaro-crăiesc şi Turcia, un tampon al tampoanelor, pricepi?! Ei bine, frate, dar existenţa statului naţional românesc este deja un pericol acum şi pentru cezaro-crăime. Nu numai că se opune avansului său în Balcani, dar a devenit şi un pai în ochii împăratului de la Viena, fiindcă atrage privirile fraţilor transilvăneni. Şi atunci ce le trece prin cap? Un principe austriac pe tronul României ar fi o combinaţiune politică reuşită. Ar ţine dumnealui bine dârlogii şi carul statului românesc ar merge cum le-ar fi doleanţele. Eventual ar putea şi muri cu un testament scris şi conceput la Viena... prin care lasă moştenire familiei noul domeniu... Pricepi?

Dar un consul nu se poate ocupa de aşa ceva, nu, ar fi prea bătător la ochi! Şi este trimisă această doamnă Suzana Avelştoc, femeie frumoasă foc, cu bani

nenumăraţi. Ştii când vine în România?

— Da, am văzut de la Agie. La 19 octombrie 1864.

— Exact! Femeie inteligentă, reţine repede că românii duc lipsă de cărţi şi numai în 1865 cheltuie 7000 de galbeni austrieci pentru a cumpăra diverse volume, anul următor 14. 000 de galbeni. Transporturi de-a dreptul masive trec pe la Braşov venind de la Viena, Budapesta sau Paris. Toate spre casa Suzanei. Cu aceste cărţi – stă mai întâi cu chirie într-o casă de pe Uliţa spre Maria, la Podul Mogoşoaiei – dumneaei atrage intelectualitatea românească. Şi profită. Profită de nemulţumirea preoţimii de după secularizare, de nemulţumirea veliţilor pentru reforma agrară, de diverşii foşti unionişti pentru camarila lui Cuza, etc. Prin frumuseţe, prin bani – dă şi împrumuturi cu dobândă mai mult simbolică de unu la sută! — prin cărţile ei, atrage o mulţime de inşi din cercurile înalte şi din intelectualitate. Sunt cei ce formează, cum zicea prietenul dumitale, Bolliacu, monstruoasa coaliţie. Îşi găseşte şi câţiva admiratori constanţi, cum era Mavrodi, şi prin ei tratează cu ceilalţi pentru a nu bate la ochi... în ianuarie 1866 dă greş însă. „Liberalii” noştri nu se îndreaptă către Viena, ci către Olanda şi apoi Prusia. Suzana Avelştoc îşi dă seama că trebuie că ia totul de la început. Îşi cumpără acum o casă – cea din Bălădreşti, pe care o ştii şi tu – prin interpuşi ca

Mavrodi, Isidor şi ceilalţi. Motivaţiile grupurilor s-au schimbat, dar acţiunea rămâne aceeaşi, grupurile aceleaşi... Cam asta am găsit eu în carneţelul cu scoarţe aurii, sau mai bine zis am dedus. De fapt, o cam bănuiam de mult, dar parcă acum se apropie de a fi o certitudine. De aceea te-am chemat. Sper să te ajut în anchetuirea dumitale, comisare.

— Mai mult decât m-a ajutat. Mi-a oferit mobilul. Vă mulţumesc, domnule ministru! Se pare că afacerea devine mai complexă decât o bănuiam.

— Se pare... Şi mai e ceva, frate Postelnicene, care vreau să-ţi între bine în cap... Nu prea ai dreptul să dai greş în toată povestea asta. Nu, nu ai dreptul, pricepi?! Potlogării şi potlogari au fost, sunt şi vor fi. Lasă-i acum până termini cu toată chestia asta mult prea importantă pentru pământul ăsta prea râvnit de mulţi... Şi mai vreau să ştii ceva, amice, dacă-ţi las ţie anchetuirea – pe undeva îţi depăşeşte atribuţiunile – este pentru că te cred mai mult în stare decât frumoşii şi propteliţii de la prefectura poliţiei Bucureştilor. Sunt prea spilcuiţi ăia şi prea de neam ca să-şi mai pună capul la muncă şi să mai înghită scatoalce ca tine fără să murmure... Şi spre a evita viitoarele necazuri ivite din depăşirea atribuţiunilor, treci pe la secretariat, căci am dat o deciziune ministerială expresă pentru a te ocupa de acest caz. Ce zici, frate Postelnicene, e bine?

— Domnule ministru, ştiu şi eu ce să zic?... Zic numai că am să fac tot ce-mi va sta în putere pentru a vă justifica încrederea pe care aţi pus-o pentru mine.

— Bine, bine, nu vreau vorbe mari! Treci pe la secretariat, comisare, şi ia hârtia... Pe baza ei ţi se vor pune la dispoziţiune forţe şi mijloace... Şi noroc!

— Să trăiţi, domnule ministru!

— Să trăim, frate Postelnicene, dar fără durerile astea de gută!

Cu greu, conul Mihalache se scula din jilţul dumisale şi dădu mâna cu comisarul vopselei de galben.

— Să trăim, să trăim... Dar fi atent, îi prefer pe alţii pe năsălie[101], nu pe tine! Noroc! Spune-i la Sarandi să-mi introducă pe altcineva!

— Am înţeles!

Şi Postelniceanu ieşi pe unde venise, în vreme ce ministrul Kogălniceanu se prăvăli din nou în jilţ oftând de durerile din picioarele umflate.

XVIII

Nicolae A. Popovici intră în Pasaj învârtind cu atenţie bastonul de bambus cu măciulie de bronz argintat. Şi-l cumpărase cu o zi înainte. Era la modă şi nu putuse

[101] Suport de lemn (ca o targă) pe care se aşază coşciugul cu mortul pentru a fi transportat (la biserică sau la cimitir).

rezista tentaţiei, deşi nu prea mai avea bani în pungă. Ei, dar fiecare om îşi poate şi trebuie să-şi mai îngăduie din când în când câte o trăsnaie. Acum se simţea bine dispus şi-i plăcea să-l învârtă, deşi se temea, afurisit de mult se temea să nu-i scape şi să se vadă că nu prea ştie să-l mânuie.

Oricum, făcea impresiune şi nimeni nu avea de unde să ştie că era numai argintat şi nu de argint. Chiar şi Avraam, hangiul, i-l admirase şi uitase să-i ceară să plătească camera. Şi avea aproape două săptămâni de când şedea la han.

Intră la „Hornul", o cafenea, se aşează la una din mesele de afară, din Pasaj, şi ceru nişte dulceţi. Aşteptând să fie servit, urmărea vânzoleala oamenilor. Admiră femeile ce arboraseră deja moda pariziană a turniurilor, invidie nonşalanţa tinerilor domni care spuneau glume fermecătoare ce smulgeau cascade de râs frumoaselor bucureştene şi simţea cât de mărunt şi insipid e el, provincialul aici... I se aduse dulceaţa – două linguriţe de „medium" – specialitate à la „Hornul"

— Un amestec din dulceaţă de trandafiri şi de smeură proaspătă. Gustă – nu era rea, dar nici cine ştie ce.

— Şi plăti piperat rău pentru buzunarul său. Paharul de apă rece îi reaminti de seara precedentă când fusese

la părintele Musceleanu.

— Doamne iartă-mă! zisese părintele, crezi că ai făcut mare brânză?

— Apoi, domnu' părinte, a semnat chiar domnul ministru Kogălniceanu pe rezoluţiune şi s-a trimis ofiţial!

— Ei, taică, naiv mai eşti mata... Câte rezoluţiuni nu pune pe jalbe un ministru! Dacă toate s-ar lua în serios, prefecţii n-ar face altceva decât să se ocupe de îndeplinirea lor... O scrisoare, o scrisorică separată, asta ar fi avut o cât de câtă valoare. Amice, eşti un naiv, taică, asta eşti. Auzi la el, doamne iartă-mă, „a semnat chiar domnul ministru"... Păi el trebuia să scrie acolo ceva. Să se vadă că a trecut şi pe la domnia-sa. Apoi nu-l prea cunoşti pe banditul de Kogălniceanu, nu-l cunoşti... Face pe democratul, pe apărătorul sfintei proprietăţi! S-au făcut dumnealui „fabricant", cum zice franţuzul, vânzându-şi nişte moşii şi pe urmă s-a apucat să facă reformaţiune agrară. Ehe, ce hoţ, dom'le Popovici, ce hoţ! Nu-l cunoşti... Şi de besearecă s-a luat! Ne-a stricat înţelegerea creştinească cu sfinţii de la Sfântul Munte. Auzi, s-a apucat dumnealui să secularizeze averile mănăstireşti... Auzi?! Şi pentru cine? Pentru mujicii ăia de putori ţărăneşti... Păi ăsta e omul în care să ai încredere? În stricătorul ăsta de obiceiuri şi credinţe? În blestematul ăsta care nu are

nimic sfânt? Şi după el se iau toţi! Aia e, se iau toţi! Aşa merg lucrurile cu guvernul de astăzi... Se iau toţi după banditul ăsta şi nu mai trăieşte rumânul ca rumânul în credinţă şi supunere. Da, da, rumânul de astăzi nu mai ştie nimic şi nu are nici curaj, nu, nu are nici curaj...

— Curaj, părinte? Curaj au, dar n-au mijloace!

— Mijloace s-or mai găsi ele... Eei, taică, cine ştie, cine ştie?!

Dar privirea fostului poliţai de Târgu Ocna îi fu atrasă de o frumoasă doamnă ce ieşea de la redacţia gazetei *Românul.* Era trecută de prima tinereţe, iar în părul ei negru, ce forma un coc splendid, îi apăruseră fire albe, dar tot frumoasă era.

— Uite-o pe Marie Rosetti!

— Unde?

— Colo, a ieşit de la *Românul!*

— Aa, da?! Prezintă-mă şi pe mine...

— Cu plăcere!

Şi Popovici văzu pe cei doi tineri care şezuseră la o masă alăturată sculându-se şi ieşindu-i în întâmpinare. O auzi pe doamnă râzând, pe tineri glumind şi, se simţi şi mai singur în vălmăşagul bucureştean. Bău din paharul cu apă şi i se păru sălcie.

Ce o fi căutând el aici? Singur, necunoscut şi neştiind pe nimeni. Doamne, de ce nu pleacă acasă, să lase totul baltă şi să plece acasă... îl aşteptau nevasta şi copiii,

frate-său Andreescu, prietenii, vecinii... Dar cum s-a mai lăsat păcălit de Kogălniceanu! Cât e el de ministru... Şi-a bătut joc de el... pentru că e un oarecare, un nimenea, un mărunt acolo. Şi dintr-odată s-a dezgustat de sine până la mânie. Între timp, cei doi se despărţiseră de femeie şi se reîntorseseră la masă. Popovici, fără să vrea, ascultă discuţia lor. Vorbeau tare, fără nicio fereală.

— Tot frumoasă a rămas!

— Da, parcă a trecut prin viaţă aşa, fără griji şi suferinţe...

— Fără griji şi suferinţe? Aidade! L-a urmat pe bărbată-său, după revoluţie, de-a lungul Dunării, că era luat de turci pe geamie. Pe urmă a făcut toată pribegia. Ehe!

— Am zis, parcă...

— Da, ai dreptate!

— Dar tot frumoasă e...

— Păi Rosenthal avea ochi de pictor, dom'le! De ce crezi că *a* pictat-o atât?! Tocmai pentru că era frumoasă. Brunetă, cu şarm, ce vrei?

Şi cei doi tăcură.

Popovici se sculă să plece. Îşi luă bastonul, dar parcă acum nu-i mai făcea nici măcar o plăcere. El era un oarecare în mulţime. Dar, oricum, va avea ce să povestească acasă, când va ajunge: o văzuse pe Maria

Rosetti, pe Kogălniceanu, fusese în Pasaj ca boierii şi mâncase dulceţi, se plimbase pe Podul Mogoşoaiei.

Tocmai îşi pusese pălăria când îl zări pe Musceleanu. Îi ieşi repede în întâmpinare, înainte de a se pierde printre trecători.

— Sărut mnâa, părinte!

— A, tu eşti, fiule?! Ce-i cu mata pe aici?

— Iacă aşa şi eu, ca omul. Vin a mă uita. Să văd şi eu lumea...

— Aşa-i, aşa-i! Eu fusei la *Românul,* c-aici îmi primesc, prin osârdia[102] şi bunătatea domnului Rosetti, corespondenţa... la gazetă...

— Aaa!

Dar lângă ei apăru unul din tinerii de la masa alăturată, din cafenea.

— Bonjour, mon père!

— A, Smădeanu! Ştii că te-am căutat?

— Da, mon père, mi-a spus nevastă-mea! De aceea am şi venit căci ştiam că te voi găsi aici... Am avut onoarea s-o cunosc personal şi pe doamna Rosetti.

— Zău, fiule? Văd că nu-ţi pierzi timpul de pomană. Dumnealui e domnul Popovici. Ştii, am vorbit noi... Vorba ceea, nu aduce anul cât aduce ceasul... Voiam să-ţi fac cunoştinţă cu dânsul, mai ales că eu trebuie să

---

[102] Străduinţă deosebită; râvnă; zel.

plec la moşie câteva zile.

— Ei, dram bun „mon père, drum bun! Smădeanu, Matei Smădeanu mă cheamă. Acum sunt fotograf. O chestie... de-aia franţuzească...

— Nicolae Popovici! Îmi pare bine de cunoştinţă...

— Domnul Popovici, eu plec acum. Dumnealui o să-ţi procure toate ce vei avea de trebuinţă. Te las pe mâini bune!

— Sărut mâna dreaptă, părinte, şi mulţumesc pentru toate!

— Dumnezeu să vă binecuvânteze, fiilor!

Şi popa se desprinse de lângă ei. Se pierdu repede în mulţime.

— Auzi, domnul Popovici?

— Ai?!

— Mai încet! îi şopti celălalt. Aici nu se ştie niciodată! Ştii unde-i grădina Cişmigiului?

— Da!

— Mai încet, am spus! Bine, Ne întâlnim lângă chioşcul fanfarei, acolo, peste o jumătate de ceas... E bine?!

— Bine!

— Ei, la revedere, domnule Popovici! Mi-a făcut mare plăcere că v-am cunoscut! zise acum tare, îngrozitor de tare, Matei Smădeanu, zâmbind plin de voie bună. La revedere. Poate o să ne mai vedem

curând!

Dădu mâna cu fostul poliţai şi reintră în cafenea, aşezându-se la masa amicului său.

— Cine-i popa?

— Un aiurit căruia nu-i mai ajunge cădelniţatul[103] bisericesc. Scoate o foaie, *Biserica...* O aiurea1ă în care se dă la mai marii Mitropoliei...

— Da' de unde-l cunoşti?

— Am fost colegi de birou la Instrucţiune... un timp... pe vremea lui Cuza... Pe el l-a dat afară prin şaizeci şi patru, pe mine mai târziu... Aiurea1ă... Am rămas un fel de amici, c-are o vie şi face un vin... de-ţi ia piuitul, nu alta... E băiat bun în felul lui, dar cam potlogar. Şi am o datorie la el. Cam de mult... Dar cum nu prea câştig eu mult cu fotografiatul... îţi dai seama... Fă-te frate cu dracul până treci lacul. Dă-i cu prietenia ca să uite datoria... Ei, dar teamă mi-e că trebuie cam să plec.

— Dar ălălaltul?

— Celălalt? Unu'. N-aş putea să-ţi spun. Un zănog. Dumnezeu ştie. Ştiu cum îl cheamă, dar am şi uitat... Da' de ce? Îl cunoşti?

— Îâî! Dar era tare fudul cu beţigaşul lui şi era nou. Se vedea de la o poştă!

---

[103] A mişca (într-o parte şi într-alta) cădelniţa, afumând cu tămâie; a tămâia.) şi acum e mare clănţău (Om rău de gură, care vorbeşte mult (de obicei pe un ton agresiv).

— Ia, provincialii ăştia! Ei, dar eu trebuie să plec! Pa! La revedere, amice! mai ne vedem noi... Mai trec eu pe la tine, mai treci tu...

Smădeanu îşi puse pălăria, îşi luă bastonul şi, fluierând, părăsi Pasajul. La ieşire, se ciocni cu un ins solid ce tocmai cumpărase o floare de la o ţigancă, o floare mare şi roşie ca focul, şi şi-o punea în butonieră.

— Scuze, coane! făcu ăla:

— Pe mine să mă scuzaţi, şi trecu mai departe. Ţopârlanul[104], floare roşie la haină galbenă... Ptiu... O luă în sus pe Podul Mogoşoaiei, apoi prin uliţa din spatele Teatrului cel Mare. Ocoli şi se îndreptă spre Cişmigiu. Fir-ar să fie, de n-ar întârzia...

— Te cam grăbeşti, iubitule! făcu jupânul Caledonie potrivindu-şi floarea la butonieră din mers. Ai stat o groază de timp în cafinea şi acu îţi scuturi duhoarea statului alergându-mă prin gloată. Opa! Şefu' se uită îndărăt... Să fi mirosit că-l ochesc? Aşi! A luat-o mai agale. Uf, asta-i bine! După două dulceţi şi o cafea e cam greu să-mi port burdihanul. Grijania ei de meserie... Să alergi după filfizonii ăştia subţirei pe o vreme ca asta... Ei, dar dumnealui intră la răcoare! Aşa, puiule, mai merge! Pe căldura asta, grădina-i lucrul cel mai bun... La răcoare, la răcoare, unde nu e pic de

---

104 Persoană cu apucături grosolane; om mojic, bădăran, grosolan, ţoapă.

soare... Dar ce ai, tată? Ce dumnezeu te mână din spate până şi atunci când orice om îşi domoleşte pasul?... Of, ăsta mi-a scos sufletul... Te pomeneşti că dumnealui are vreo întâlnire amoroasă! Îl las în plata domnului atunci... Uff... Căldură mare, dom'le, căldură mare... Haa! Ia te uită ce amoroasă întâlnire! Conul Popovici! Măi, să fie al dracului!

Cei doi începură să se plimbe răsucindu-şi bastonaşele, în timp ce conul Caledonie înjura în gând de mama focului neştiind cum să facă să se apropie de ei, să vadă ce pun la cale. Şi aşa îl purtară dumnealor prin toată grădina Cişmigiului ea pe un căţel.

— Mama lor de ticăloşi! Tot vă găseşte Caledonie o boroboaţă!

Poliţaiul de la vopseaua de albastru îşi scoase gazeta, veşnica lui gazetă. O desfăşură şi, făcându-se a citi, se apropie de cei doi.

— Nimic nu mai ne miră astăzi, domnul meu, nimic nu ne mai miră în Ţara Românească azi! Iar la Kogălniceanu şi mai puţin! Vrea puterea, asta vrea! Să pretindea dumnealui democrat şi s-a înjurat cu Dumitrache Ghica ca dracii înainte, iar acum se pupă în bot! Dar ce vrei, ăştia-s oamenii, ăsta e Kogălniceanu! De ce crezi că Alecu Cuza l-a zvârlit de la sine?! Fiindcă l-a simţit... Şi el? El a făcut pe amicul atât cât a fost mare Cuza, pe urmă i-a dat cu piciorul. Asta e omul în care te

încrezi matale, domnule Popovici?! Ascultă-mă pe mine, i-ar trebui sfărâmat capul, sfărâmat ca şarpelui când iese la drum. Dar eu nu, pot! Sunt prea cunoscut! Asta e, sunt prea cunoscut în urbea asta!

— Pentru asta ar trebui o armă, nu crezi?

— Armă?! Simplu! Îţi fac eu rost de una, dacă crezi că eşti în stare matale la aşa ceva!

— Ştiu şi eu... Ce să zic? Să mă mai gândesc...

— Numai că stai cam departe. Taman la Mitropolie... Cam departe. Ar trebui să te muţi şi mata... Uite, pe Podul Mogoşoaiei un han, îi zice a lui Miculcea...

Dar cei doi se opriră dintr-odată şi Caledonie le văzu prin gaura din gazetă mişcarea, dar dădu peste ei:

— Scuze, Scuze, amice!

Smădeanu tresări. Era omul cu floarea roşie. Să-l fi urmărit? Sau e numai lumea atât de mică?

— Fii mai atent, domnule! strigă după el Matei. Ce oameni, dom'le, ce oameni! Citesc gazelurile din mers! Ce oameni!

— O fi fost ceva enteresant la jurnal şi de-aia... zise şi Popovici.

— O fi fost, o fi fost, dar cu ăsta m-am mai întâlnit şi în Pasaj.

— Să ne fi luat la ochi? se sperie fostul poliţai.

— Aşi, încercă să-l liniştească Smădeanu, când urmăreşti un om nu dai peste el de două ori, ca

ţopârlanul. Ce zici, că doar ai fost în breaslă?!

— De, cam aşa-i, dar...

— Oricum, e mai bine să ne despărţim... Mută-te la Miculcea... O să te caut eu. Bine?

Se întoarse brusc şi porni învârtindu-şi bastonul între degete, fluierând alene. Irisul cu gazeta tocmai se întorcea citind de zor. Îl feri instinctiv şi, când ajunse în capul aleii, întoarse capul. Acela se aşezase pe o bancă şi-şi vedea de jurnal.

— Ptiu! făcu Smădeanu, m-am speriat de pomană... Asta e, m-am speriat de pomană... Şi plecă totuşi frământat.

— Hm! îşi zise şi Caledonie! Se-ngroaşă gluma!

Fandositul de după birou îşi curăţa unghiile cu cou' papier-ul[105]. Îşi înălţă numai privirea o clipă şi-i făcu din cap comisarului culorii de galben să se aşeze pe scaunul din faţa lui.

— Domnul comisare, ce doleanţie avere de la nuoi?

— Vin de la domnul ministru.

— Avem cunoştinţiune de evinimenţie, întrerupse fandositul. Dar cum tiempul nuostru este innumerat, rogaciunea nuoasta este de a fire scurtisimus.

Terminând, insul îşi privi în zare mâna, şi-o admiră o

[105] Instrument de tăiat, format dintr-o lamă metalică şi dintr-un mâner, având numeroase şi variate întrebuinţări în gospodărie, în atelier etc.

clipă şi trecu la cealaltă.

— Mama lui de latinizant, gândi Postelniceanu, cu ăsta mă înţeleg ca naiba cu tămâia...

Apoi tare:

— Domnule, aş vrea să văd delele mişcărilor consulilor străini.

— Este imposibile, domnule comisare, este imposibile. Sunt dosiere secreţiune de status. Informaţiuni este posibile dare de la nuoi?

„Doamne, ce păsărească! gândi comisarul vopselei de galben, amestec de italienism à la Eliade cu latinism à la Massim!”.

— Credeam că aprobarea domnului ministru ar fi de ajuns...

— Credere vuoi, nu nuoi. Importaţinea questor dosiere e formidabile. Rogăm de iertaţiune. Ce doleanţie de informaţiuni aveţi?

— Am vrea să avem datele referitoare la mişcările consulilor cezaro-crăiesc, inglez şi rus în ultimii doi ani.

— Domnul comisare, aveţi puţină paţienţie! Duomnia vuoastră vine la nuoi cu querere de maximă importanţiune, dare que posibilitaţiuni avere nuoi, cuonoste? Nuoi suntem una secţiunea de la Prefectura poliţiunii de la Capitale.

— Vorbiţi limba franceză, domnule comisar?

— Oui, monsieur!

— Alors, parlez-moi en français.

— De ce? continuă fandositul în franceză.

— Mi-este imposibil să vă urmăresc în românească aia pe care o vorbiţi...

— Vai, domnule, dar mă insultaţi... Dacă eu, proaspăt licenţiat al Universităţii române, nu ştiu să vorbesc limba română... Maestrul Massim, profesorul nostru, mă dădea totdeauna exemplu de ce limbă pură românească vorbesc.

— Depăşim cadrul discuţiei noastre, şi vă rog să mă scuzaţi pentru intervenţia mea cam brutală.

— Vă iertăm, vă iertăm ignoranţa. Vă lipsesc studiile...

Postelniceanu mustăci.

— Domnule comisar, vă pot aduce la cunoştinţă că sunt licenţiat al universităţii pariziene. Dar să încheiem discuţia asta... E inutilă... Oricum, eu vă sunt profund îndatorat că aţi acceptat să vorbim în limba franceză.

— Mda! şi fandositul îşi privi opera: mâna dreaptă se putea odihni şi ea lângă cealaltă, cu unghiile curăţate. Îşi înălţă capul şi abia acum Postelniceanu îşi dădu seama cât de tânăr era.

— Mda! Vă ascult, domnule...

— V-am rugat să-mi spuneţi ce aprobări mai trebuie să am pentru a studia dosarele mişcării consulilor.

— A mea, domnule, dar din interese superioare, eu

nu o dau, domnule licenţiat al universităţii din Paris...

— Dar am aprobarea domnului ministru...

— Puteţi s-o aveţi. Nu am însă încredere în dumneavoastră...

— Hâm! Vă luaţi o răspundere cam mare, domnule...

— Nu credeţi că vă amestecaţi în nişte probleme care depăşesc nivelul vopselei de galben?! Nu credeţi că vă amestecaţi în nişte treburi care privesc numai Prefectura Poliţiei Capitalei, secţiunea specială? Duceţi-vă, domnule, să vă faceţi rost de pictori... Curând poate ne veţi invita la vernisajul unui salon oficial al vopselei de galben. Găsiţi-vă zugravi, grădinari. Ce căutaţi dumneavoastră în poliţie, domnule Postelniceanu? Nu-i loc aici de licenţiaţi parizieni! Aici sunt. Treburi murdare, nu pentru dumneavoastră... Curăţăm grajdurile lui...

— O clipă, să nu vă murdăriţi unghiile... Pe urmă staţi două ceasuri să vi le curăţaţi! Salutare!

Şi Postelniceanu ieşi.

— Pruncul! Hâm! Trebuie să mă duc la subprefect, sau poate chiar la prefect... Pân' la Dumnezeu, te omoară sfinţii!

Subprefectul fu amabil, mai mult decât amabil. Îl chemă pe fandosit şi-i porunci să-i pună la dispoziţie lui Postelniceanu dosarele cerute. (De, e bine să te pui cu protejatul unui ministru, toată lumea ştia asta şi

subprefectul era şi el om!)

— Luaţi loc, dom' Postelniceanu, eu şi aşa trebuie să plec. Luaţi loc aici la masa mea, o să vă aducă băiatul tot! Iar dumneata, fii atent!

— Cu tuoată consideraţiunea nuoastră, duomnu'... Amu înţelesu!

Şi cără fandositul două etaje maldăre de dosare. Le trântea pe masa Postelniceanului şi ieşea. Când termină, se instală într-un jilţ şi începu să-şi cureţe pentru a doua oară unghiile.

Până noaptea târziu îl ţinu Postelniceanu, de-şi blestema ăla ziua când intrase în poliţie! În tot cazul însă îi străluceau unghiile ca diamantele de cât le frecase şi curăţase...

Păuliş era obosit ca nimeni altul. Şedea în prispă, rezemat de pălimar[106], şi-şi mormăia un cântec, când auzi dulăii dându-se la poartă.

— Tuşe Smarandăă! Tuşe Smarandăă!

— Eiei! Acuu! chiui din bucătărie Smaranda lui Dinu.

— Tuşe Smarandăă! opreşte câinii! strigă glasul de copil din poartă.

— Acuu! Viin!

Smaranda ieşi în uşă.

---

[106] Stâlp de pridvor sau de prispă, care susţine streaşina acoperişului.

— Care eşti, măă?

— Euu!

— Care, mă?

— Ducu. Ducu lu' Mitică Bălţatuu!

— De ce nu te mişti, omule? strigă copilul ăla şi tu...? Du-te tu, că mi se arde ciulamaua.

— Nu mai pot! Zău, nu mai pot să mă mişc.

— Uff, doamne! Ai dat de două ori cu sapa şi eşti un prăpădit! Hai, du-te!

— Bine! şi Păuliş se ridică greu, parcă adunându-şi bucăţile de trup, porni agale spre poartă.

— Marş, marş Gavrilă! N-auzi, mă? Marş, am spus! Ce-i, mă flăcăule?

— Tuşa Smaranda nu e acasă?

— Ba da, da' i se arde ciulamaua... Ce vrei?

— Aaa... Şade aici un nenea... ăăă... Păuliş... Păuliş de-i poliţaiu la...

— Eu îs ăla. Ce-ai cu mine?

— Mata?! Da' n-ai mundir! făcu piciul şi-l privi cu îndoială.

— Am, dar nu-i pe mine. Nu-l port şi acasă.

Puştiul închise un ochi, apoi pe celălalt şi-l măsură pe Păuliş gânditor.

— Ei, ce vrei, hai...

— Apăi dacă eşti dumneata ăla, na asta!

Puştiul îi aruncă o hârtie şi o zbughi. Strigă din fugă:

— Mi-a dat-o un nenea să ţi-o dau!

Păuliş luă hârtia şi o desfăcu. Înăuntru era o a doua care-i căzu. Cu greu, se aplecă şi o luă. Toţi muşchii îl dureau. Se ridică cu un icnet de durere. O desfăcu şi citi:

„Amice, ai nasul cam lung. Ţi-l vâri şi unde nu trebuie. Să ştii că ne cam place să-l scurtăm de tot dacă au te astâmperi. Iar dacă mai ţii cumva şi la Smărăndiţa lui Dinu, ai grijă că unii vizitii trec pe juliţi cam neatenţi... şi, de... Sper c-ai priceput, nu?”.

— Ei, drace! A început să pută bine afacerea...

O porni înapoi spre casă. Gavrilă se gudura pe lângă picioarele lui. Absent, Tudorică Păuliş se lăsă pe vine şi începu să mângâie câinele. Dar deodată sări în picioare şi fugi spre casă, uitând de toate durerile şi de oboseală.

— Smarandoo! Ei, Smărăndiţoo!

— Ce-i, omule, sări femeia, ce-i, ce te-a apucat? Parcă arde...

— Arde al naibii, de-a binelea... Al cui era flăcăul ăla?

— Ce-ţi veni? Al unui vecin de pe aici, a lui Bălţatu... Dar ce te-a apucat?

— Unde şade?

— Peste drum... Dar ce ţi-a făcut, omule, stai oleacă...

— Nu pot acum... Trage de-o parte cratiţa şi hai cu mine!

— Nu se poate, că se face numai cocoloaşe...

— N-are importanţie, hai!

Între timp, Păuliş intrase în odaie şi începu repede să-şi tragă cismele şi să-şi pună mundirul.

— Un' te-mbraci, că e gata ciulamaua. Stai, zi-mi şi mie!

— Ce să-ţi zic, na, citeşte!

— Ce să citesc, doamne iartă-mă, nu ştii că nu ştiu a citi?

— Aşa-i... Am uitat... Hai, hai la Bălţatu...

— Nu pot. Ţi-am spus. Aoleu, ciulamaua!

Şi fugi. Tudorică intră după ea, îi luă de pe plită crăticioara şi o puse alături.

— Femeie, nu-nţelegi că nu-i de joacă, hai odată!

— Măi omule...

— Nimic! Hai, când îţi spun, hai la Bălţatu ăla al tău.

— Uf, doamne, că nu-mi era bine singură! Bărbat îmi trebuia, na, că-l am acum! Să mi se ducă toată liniştea...

— Lasă, că ne certăm pe urmă!

Păuliş o luă aproape pe sus şi o trase spre uşă.

— Stai naiba să-mi scot cel puţin şorţul ăsta şi să-mi pun o basma în cap, vrei să zică lumea că m-am ţicnit?

— Hai odată, femeie! (Păuliş juca pe loc ca un armăsar pur sânge în aşteptarea cursei.).

— Dar potoleşte-te, rumâne, că nu dau turcii, iar Bălţatu nu-şi mută casa acum!

În fine, Smărăndiţa se crezu destul de aranjată pentru

a se mişca din casă.

Păuliş o luă de braţ şi aproape o duse în fugă până la casa Bălţatului. Acesta, când îl văzu pe poliţai, o cam băgase pe mânecă. Nu învârtea el nimic care să-i aducă în casă gardienii publici – era om liniştit, dogar de meseria lui, cu prăvălie la stradă, dar, oricum nu-ţi vine peste tine poliţia pentru a te firitisi[107]. Aşa că îl privi pe omul Smărăndiţei cu ochii cât cepele şi cu inima cât purecele.

— Cu ce-am greşit, domnul poliţai, de mi te făcuşi oaspete? Încercă să zâmbească uşor Bălţatu.

— Cu nimic, jupâne, cu nimic! Băiatul matale e aici?

— Băiatul meu? Aoleu, o fi făcui ceva?! Dar nu e băiat rău, zău, nu e băiat rău, cam zvăpăiat el, dar nu e băiat rău...

— Nici n-am zis altfel, că de, numai nebunii vor babă frumoasă şi copil cuminte, vecine!

— Şi eu zic la fel, domnu' poliţaiu, şi eu zic la fel. Dar şedeţi, şi mata vecină, de ce staţi în picioare? Vine omul şi pleacă, dar nu face rău să mai şi şează o clipă... Onoreşte casa, dacă şade! Dar nu mi-aţi spus ce aveţi cu noi.

— Aş vrea să vorbesc ceva cu băiatul dumneavoastră.

---

[107] A felicita.

— Care, că am şase, dacă nu vă e cu supărare, care din ei...?

— Ducu, nene Mitică, interveni Smărăndiţa lui Dinu.

— Iliee! Bă Ilie, bă! Unde naiba eşti? strigă Mitică Bălţatu din uşa din fundul prăvăliei. E ăl mare, mă ajută la croitul doagelor. Băiat bun, ca zahărul, nu alta, băiat bun... Ilie, bă Ilie!

— Eii! se auzi de dincolo de uşă.

— Caută-l, bă, pe Ducu, şi adă-l încoa'! Da' repejor, că nu-i vreme de tânjeală, bă!

Se întoarse în prăvălie şi se aşează pe un butoi.

— M-a ajutat domnul dumnezeu şi mi-a dat băieţi huni! Mă ajută toţi în casă, numai Ducu, că e mic, mai bate uliţele, dar se dă el pe brazdă cu timpul... Ăilalţi... fac meşteri din ei. Ilie deja, deşi n-are mai mult ca cinşpe ani, nu se dă îndărăt de la nimic... E ăl mai bun! Poa' de-acum să facă un butoi singur, pă cuvântu' meu, domnu'! Dar ia zi, te luaşi cu Smărăndiţa, ai? Bună fată şi cuminte şi gospodină... Doamne-doamne, femeie nu glumă! (Smărăndiţa se făcu roşie ca focul. Păuliş chicoti în sinea lui.)

— Apoi aşa zic şi eu, jupâne, e o fată nu glumă! De-aia şi vreau s-o duc la tata popa.

— S-o duci, s-o duci, domnu'. Că e păcat să trăiască o femeie ca ea în păcat...! A, dar iată că-mi veni şi bămbălăul meu! Unde umblaşi, bă, unde umblaşi?

Doamne, doamne, dacă te vede maică-ta, nu te pupă, ascultă-mă pe mine, nu te pupă, fii fără grijă! Te făcu dimineaţă ca pe-un beizade şi acum?! Acum, doamne, doamne, parcă... Dar unde-ai fost?

— La baltă, tăticule. Ia uite ce plătici prinsei pe baltă, ia uite! şi Ducu îşi vârî mâna sub cămaşă şi Scoase câţiva peştişori, dintre care unul se mai zbătea încă. Îi puse pe fundul unui butoi şi-şi privi tatăl cu mândrie. Ei, ce zici, nu-s grozavi, tăticule?!

Jupânul Mitică se încruntă de formă şi zise aspru:

— Vezi ce vrea domnul poliţai cu tine! Ne cântărim noi pe urmă, lasă, ne cântărim noi pe urmă! Acum să vedem noi ce-ai făcut! Mi-e şi groază şi ruşine cu tine! Mă ştie lumea de om cinstit şi tu...

— Dar n-a făcut nimic, băiatul, jupâne, zău n-a făcut nimic... Am venit numai să-l întreb ceva, nu-ţi fie cu supărare! interveni Păuliş. Ia spune, flăcăule, cin' ţi-a dat scrisorica aia pentru mine?

— Care?

— Cum, care? A de mi-o aduseşi mai devreme!

— Aaa, aia? Hârtia aia?... Un nene! A venit la mine şi mi-a zis că dacă ţi-o aduc îmi dă doi sfanţi! Uite-i. (Ducu scoase din sân monedele de aramă.) Na! Eu... (Puştiul era cu bâzul în nas.)

— Bine, ţine-i, n-am nevoie... Zi-i cum a fost?

— Păi cum să fie? Eu eram pe baltă şi m-am pomenit

cu un nenea în spatele meu. A zis: „Vrei, bă, doi sfanţi?”. „Cum să nu!” zic eu. „Atunci ştii unde stă Smărăndiţa lui Dinu?” zice el. „Da!” zic eu. „Bine, a zis el. Uite aici un şfanţ şi du scrisoarea asta!”. „Bine, zic eu, dar a fost vorba de doi.” „Da, zice el, dar unul ţi-l dau după ce-l duci!” „Bine, zic eu, dă-o încoa’!” „Na! zice. Îl cauţi pe un nenea Păuliş... E poliţaiu şi şade la Smărăndiţa lui Dinu!” Asta e! Am dus scrisoarea şi m-am întors repede, să nu plece cu sfanţul meu. Dar el era acolo. Mi-a dat şi al doilea sfanţ şi asta e tot!

— Cum arăta?

— Cine?

— Ala! Cine altul?!

— Un nene!

— Cum era îmbrăcat, ce boi avea?

— Apoi cum să fie? Ca tot omul... Cam sfrijit dumnealui şi cu un anteriu jegos... Altceva n-am prea văzut că avea o barbă... o barbă din aia mare, cât o zi de post ţigănesc... Şi o claie de păr prin care mai anevoie trece şi grebla lui’ taica’mare, că are una de fier de-aia, ăhăhă, cum n-ai văzut mata, nene, una ca asta...

— Dar nasul, gura?

— Păii... Nene, eu nu ştiu nimic, n-am făcut nimic, zău că n-am făcut nimic...

— Ei, gata, gata, nu-mi boci acum! Stai binişor, că nu-ţi fac nimic!

— Dar nu bocesc deloc, că eu mi-s bărbat...

— Aşa, bravo, eşti bărbat... eşti bărbat... Ştii ce? hai cu mine până la Canţelerie, că am un nenea acolo care le brodeşte, doamne-doamne, cu făcutul feţelor de oameni. Vrei să vezi? Poate o şti el să te facă să-l mai vezi o dată. Ei, ce zici, îţi dau un sfanţ şi eu...

— Doi şi merg, doi...

— Ei, doi...

— Altfel nu merg, nu-i aşa, tătuţule?

— Ăsta-i plin de negustorie. Cu cine-oi fi semănând!? rânji satisfăcut Bălţatu. Dă-i, domne, doi... Că altfel nu-l scoţi din ale lui... Dacă-i vorbeşti de bani, ţi-ai făcut drumul cu el...

— Gata, s-a făcut, dau doi şi mergi.

— Merg!

Şi Corcovăţ se pomeni adus pe sus la Canţelarie, deşi era la şcoală şi meşterul Aman se chinuia să-i explice cum se împarte o faţă omenească în trei părţi egale pentru frunte, nas şi subnas, cum totul se vâră într-un pătrat... şi alte asemenea „lecţiuni de desemn ce ar face şi pe un prunc să nemerească un chip de muiere sau de om mai dihai ca del Sarto” – „ăsta e un mare pictore italianu”!” ţinea să precizeze savant acum adormitul Corcovăţ.

— Dar cu muierile alea goale cum e, Corcovăţ frate? se interesa Ionescu mai cu seamă, dintre catastihele ce

le psalmodia de dimineaţă până seara.

— Păi, cum să fie? Vin, se despoaie ca nişte neruşinate şi se urcă pe câte o ladă şi noi le zugrăvim...

— Adică, cum, vă uitaţi aşa la ele goale şi pă dă pomană?

— Şi ce-ai vrea să facem?

— Şi ele stau?

— Păi de ce să nu stea?

— Cum de ce să stea, doamne iartă-mă, să vă zgâiţi voi la ele, la ţâţe, la fund şi la alte alea?!

— Îs plătite pentru asta doar... îşi iau banii, se-mbracă şi se duc în treaba lor. Ce?! Ţie-ţi cam flutură, Ionescule, gânduri durlii! Fii atent, frate-meu... Ce crezi?

— S-a stricat lumea, asta e... Să facă nevastă-mea astă, sau fie-mea, aş simţi că mor de ruşine, nu alta...

— Lăsaţi, mă, chestiile astea că e şi copilul ăsta aici! interveni Păuliş. Mai bine, ia să te vedem, tăticule, ce ai făcut pe acolo, prin şcolile cele de zugrăveală, adormilă... Uite...

Şi Păuliş îi explică de ce l-a adus. Corcovăţ scoase din buzunare o bucăţică de cărbune, luă nişte hârtie şi asistat de şeful de masă, dumnealui Toader Păuliş, şi de flăcău începu să-şi dovedească meşteşugul.

— Aşa, mă?

— Nu, mai mare şi mai răsfirată!

— Aşa?

— Îhî! Hă, asta-i barbă...

— Da' părul?

— Mai mult şi mai nespălat aici ea...

— Mă, al dracu'...

— Şi colea, niţel!

— Aici?

— Îhî!

Şi toată liota gardienilor începu să se strângă în jur. Corcovăţ, cu măreţie, desena. Puştiul chicotea de plăcere şi interes. Păuliş se minuna ce meşteşug fălos mai prinde Corcovăţ. Ăilalţi se uitau curioşi. Veni şi conu Nicolaide. I se făcu loc respectuos. Începu şi el să prindă acum sensul gândurilor lui Postelniceanu şi se bucura că face acea descoperire. Se sumeţi pentru asta, dar uită tot văzând cum de sub mâna încă prea strânsă pe cărbune a lui Adormitu' ies aşa minunăţii. Dar deodată izbucni:

— Asta-i parcă cuviosul Chiţicuş!

Toate capetele se răsuciră spre el.

— Da, da, ce vă uitaţi aşa?! Unul de-l deteră afară din mănăstire pentru apucături rele... îl ştiu că se ţine de coţcării cu leacuri... Chiţicuş îi... Dar ce aveţi cu el?

— A adus asta pentru mine, şefu'! şi Păuliş îi întinse înscrisul.

— Hâm! Mda! S-au cam speriat dumnealor şi acum

au început să dea năvală ca să-i sperie pe alţii... Ilie! chemă el unul din gardieni, ia pe careva cu tine şi adă-l încoace pe cuvios. Vedeţi că-şi cam face veacul pe la „Salcia Pletoasă”... Ştiţi care-i crâşma... A de pe uliţa Flămânda. Dacă nu-i acolo, neapărat e pe la Lucas sau la Ianoş în Cişmigiu. Umflaţi-l şi mi-l aduceţi aici. Ei, dacă îmi umblă cu de astea, îl topesc eu ca pe lumânarea calpă[108]. Ionescule...

— Poruncă!

— Ionescule, ia cată-l la catastifele tale pe smucitul ăsta... Cu muierea aia de pe uliţa Caliţei, de făcu un copil cu coadă după ce-a doftoricit-o el împotriva durerilor de fătătură.

La Bossel, în după amiaza aceea de mai era vad mare. Bere blondă, bere neagră, vinarţuri de toate felurile şi de toate culorile încercau să spulbere valul de căldură înăbuşitoare ce se năpustise asupra Capitalei.

De vis-à-vis, de la Otteteleşanu venea un svon de lăutari şi parfum de fripturi. Lui Postelniceanu asta îi făcu o foame cumplită, dar se gândi că nu face să-şi întâmpine colegii de breaslă, domnul Voiculescu de la Albastru şi agentul Caledonie, duhnind a mâncare sau mestecând de zor.

---

[108] Fals, falsificat, rău, fără valoare.

Redeschise gazeta amicului Bolliac, dar o închise repede căci nu avea chef de a o citi. Îl procupa un gând: de ce îi ceruse Voiculescu acea întâlnire atât de grăbită? Era la Han, la odaie, şi tocmai făcea o baie. Voia să meargă în seara aceea la Teatrul cel Mare. Promisese cuiva drag acest hatâr de atâta timp...

— Domnul Postelniceanu?

Comisarul vopselei de galben ridică ochii. În faţa lui şedea un ins înalt, foarte înalt şi slab, îmbrăcat cu o redingotă impecabilă şi un pantalon verzui. Purta o barbă scurtă, bine tunsă, şi pieptănată. Avea doi ochi strălucitori şi negri ca tăciunele.

— Domnul? şi Postelniceanu se ridică în picioare.

— Voiculescu, de la albastru...

— Ooo! Încântat de cunoştinţă! Luaţi loc! Băiete... Ce aţi dori să serviţi?

— O bere! Pe căldura asta... O bere neagră...

— Băiete, două negre şi cu guler...

Trei... Adă trei! se auzi din spate un gâlgâit şi pe unul din scaunele libere se trânti, scârţâindu-l, jupânul Caledonie. Trei călugări guleraţi, băiete! Mă iertaţi, domnule comisar, eu îs Caledonie, Vasile Caledonie, supus poruncilor domnului comisar Voiculescu, cu permisiunea dumneavoastră... Pff, ce vreme, dar o să plouă, sigur c-o să plouă în noaptea asta... Mă înjunghie piciorul stâng la genunchi şi nu se poate să nu plouă.

S-o mai răcori naibii, că simt a mă sufoca, nu alta... Şi nici n-a venit vara încă bine...

— Să lăsăm asta, Vasilică. Domnule Postelniceanu, ne-aţi cerut prin Păuliş să vă comunicăm tot ce ştim şi aflăm despre părintele Musceleanu şi amicii săi politici. După cum ştiţi, v-am trimis totdeauna câte o copie a rapoartelor băieţilor mei. Dar iată că a intervenit ceva grav şi de aceea v-am solicitat această întâlnire...

— Vin halbele, domnule comisar, anunţă Caledonie peste masă.

— Desigur, Lică de la *Proprietarul Român* avea dreptate când vorbea de o nouă epocă în progresul ţării prin întărirea proprietăţii şi dreptului civil... Cum voiam să vă arăt, domnule...

— Mă scuzaţi, vă rog, interveni Postelniceanu, le treci în contul meu, te rog! Sper că nu vă supără dacă vă invit la friptură...

— Nu prea e ora, abia m-am sculat de la masă...

— Vă rog, tata avea o vorbă, două bătăi strică, dar două mese, ba! Trei fripturi, băiete...

— Am înţeles, să trăiţi...

— Şi, reîncepu Voiculescu urmărindu-l cu ochii pe băiatul de prăvălie de la Bossel cum se îndepărtează, şi să revenim la oile noastre. Domnule Postelniceanu, în cursul unei obişnuite urmăriri am aflat ceva grav. Se pune la cale un atentat împotriva domnului ministru

Kogălniceanu, nici mai mult, nici mai puţin, împotriva domnului ministru Kogălniceanu... Şi cum domnul ministru are casa în vopseaua dumneavoastră, vă revine îndatorirea să-i asiguraţi locuinţa...

— O clipă, vă rog, cine pune la cale această faptă?

— Precis n-aş putea să vă spun aceasta încă, însă amestecat este şi popa de la Radu Vodă, un domn Smădeanu şi un fost poliţaiu din Târgul Ocnei... Cred că-i vom arestui.

— Staţi, staţi, staţi, niţeluş... De ce-i arestuiţi?

— Din... motivaţiuni de siguranţie...

— Ştiu eu?! Domnule Voiculescu, mă gândesc să nu ne grăbim. Nu vreau să vă dau sfaturi, dar când se pun la cale asemenea fapte de o gravitate deosebită, vă închipuiţi că rădăcinile sunt foarte adânci... Asta e numai o mlădiţa a acestei rădăcini, tăind-o pe cea cunoscută, – va creşte alta necunoscută. Mai bine am vedea până unde duce. Întâmplarea face – şi de aceea v-am solicitat sprijinul – să anchetuiesc o crimă cu multe ramificaţiuni. Unele duc spre Musceleanu. Cine este, în fond acest părinte Musceleanu?

— Greu de spus, domnule comisar, greu de spus... La revoluţiune a participat, apoi a fost unionist convins, chiar unul dintre conducătorii mahalagiilor ce-au năvălit în adunare pentru a-l alege pe Cuza... Până la secularizare a fost un cuzist get-beget. Pe urmă, din

şaizeci şi patru, un duşman get-beget al lui Cuza... A fost, pe urmă, susţinător al domnului străin. În ultimul timp, e mare republican. Dar nu prea e sigur. Face mare tapaj, cum zice franţuzul, cu amiciţia lui C.A. Rosetti şi Brătienilor, dar şi a marii boierimi princiare, Cantacuzinii, Sturzeştii... Politiceşte, cam asta e... Religios, o scaldă şi mai şi... Are amici în jurul scaunului mitropolitului, ba chiar şi pe la cel patriarhal al Constantinopolului. În acelaşi timp, se zburleşte rău în foaia aia a lui împotriva mărimilor bisericeşti. Supără pe toată lumea şi linge pe toată lumea... De deştept, îi deştept... şi se fofilează ca nimeni altul. Vorbeşte frumos – predicile lui sunt vestite în târg – scrie bine şi cu cap. Are chiar o faimă de sfinţenie, nu ştiu cum căpătată, dar o are! E un ins bine chivernisit şi la cap, şi la pungă. Îi plac însă afacerile murdare şi secretoase. Poate ştii cu adunările alea din şcoala bisericii...

— Aşa şi aşa...

— Ei bine, domnule comisar, dumnealui organizează nişte adunări ale popilor. Nimeni nu prea ştie ce se întâmplă acolo. Un agent de-al nostru a reuşit să pătrundă, dar curios, sau nu, întâmplare, sau mai puţin întâmplare, n-a ajuns să dea raportul c-a fost zdrelit de o caleaşcă chiar în faţa casei lui. Zdrelit, dar ştiţi ce-i aia zdrelit? Măcinat... Au trecut cu careta de trei ori peste

el. Aceeaşi, sau altele, nu ştim... Totul s-a întâmplat noaptea.

— Mă iertaţi, domnule comisar, că intervin, se vârî în vorbă şi Caledonie, apucase să-i zică lui Sufleţel, gardianul din piaţa Mitropoliei cu care se întâlnise în drum spre casă: „Bă, e halima mare cu popa ăla al nostru, halima cu ţeremonial", atât...

— Da, da, uitasem, reîncepu Voiculescu, aşa e... Anchetuirea n-a mers nicăieri.

— Când s-a-ntâmplat asta? întrebă Postelniceanu.

— Prin şaizeci şi cinci. A fost o întreagă turavură cu porunci şi paraporunci care se băteau cap în cap... scrisorele de ameninţare... S-au vârât în poveste şi înalte feţe bisericeşti şi obraze boiereşti. Până şi consulii s-au vârât în chestia asta, aşa că, până la urmă, am lăsat-o baltă, ce era să fac? E drept că părinţelul a lăsat-o mai moale cu adunările până prin ianuarie anul ăsta... Acu' iar a-nceput... D-aia vreau să-i arestuiesc...

— Rămân la părerea mea domnule comisar, să nu vă grăbiţi...

— Îţi iei dumneata răspunderea?

— În ce-l priveşte pe domnul ministru, da!

— Treaba dumitale, domnule Postelniceanu...

— Domnule Voiculescu, vreau să mă înţelegi cumva. Ce ai suportat dumneata în şaizeci şi cinci, cam suport eu acum. Numai că eu am mână liberă de la ministrul

Kogălniceanu... Şi firul meu este acest Musceleanu, înţelegi, e singurul meu fir... Dacă-l tai, rămân în vânt...

Un moment se lăsă liniştea. Sorbiră din bere, dar se încălzise.

— Bine, domnule comisar, interveni iar Voiculescu, ţi-l las, că poate oi avea noroc mai mult. Numai să nu te încovoaie spatele de mărimile pe care le are...

— Vezi, domnule Voiculescu, noi facem o treabă murdară, o treabă de tăvăleală. Atunci ce pretenţiune mai putem avea? Să-ţi zic sincer, nu-s nici eu de poliţie şi nici poliţia de mine. Năpăstuiesc prea mulţi oameni năpăstuiţi şi mi-e cam scârbă de treaba asta... Dar acum, aici, în anchetuirea asta, e ceva... mă rog, ceva care nu mă poate lăsa să şez liniştit. S-ar năpăstui o ţară...

— Aoleu?! Aşa de scârboasă treabă-i?

— Cam aşa ceva... De aia te rog, ţine-i sub urmărire înainte...

— S-a făcut, domnule Postelniceanu, s-a făcut. Dar ştii ce mă încurcă pe mine?

— Îm?

— Smădeanu şi Popovici...

— Despre Smădeanu am mai auzit. E şi el vârât?

— Da. Aproape îl cunosc. A fost funcţionar pe la Culte. E cuzist şi băiat deştept, dar nu pricep ce naiba caută în chestia asta... într-adevăr, a fost coleg de

minister cu Musceleanu, dar... Nu pricep. Iar individul ăsta, Popovici... cine naiba este?!... se-ntâlneşte cu popa... face vizite la Kogălniceanu acasă, cunoaşte deputaţi, cere audienţe la ministerul din'năuntru... se sfătuieşte cu Smădeanu pentru atentat...

— Stai, stai... Am luat-o în altă parte. Domnule Voiculescu, de fapt cine-i amestecat în povestea asta cu atentatul... şi cum aţi ajuns la treaba asta?!

— Ai dreptate, ne-am luat cu vorba... Noi îl urmărim pe Musceleanu. De la povestea pe care o ştii. Am făcut-o pe propria-mi piele... Mai ales după ce am aflat că au reînceput adunările... Aşa că am ajuns la acest Popovici, un individ de vreo patruzeci de ani, care a tras la Avraam, unde ai şi mata odaie. Ei bine, am aflat că a fost poliţai la Târgu Ocna şi a fost dat afară din foncţie. A venit cu jalba-n proţap la minister. Insul e puţin nebun, am impresiunea... ei, dar asta e alta... Ieri, urmărindu-l, s-a întâlnit cu popa şi cu Smădeanu. Pe popă l-a luat în primire altcineva – s-a dus acasă – iar pe Smădeanu, Caledonie! Ajungând în dreptul lor – s-au întâlnit în Cişmigiu – a auzit o discuţie despre un atentat împotriva lui Kogălniceanu. Smădeanu promitea că-i va face rost de o armă, iar Popovici că o va folosi împotriva ministrului... Asta e tot, ori cum mata ai în vopsea casele Kogălniceanului, te-am invitat să ne vedem şi să hotărâm cum om face...

— Cam până unde au purces dumnealor? Au căzut la învoială şi pentru zi?

— Ei şi mata, coane Postelnicene, interveni Caledonie, a fost aşa, ca o fluturare de vorbe ce am prins în trecere pe lângă ei... Un noroc...

— Mda, ai dreptate... Doamne, şi eu?! Am să încep prin a-l pune în gardă pe Sarandi şi voi întări caraulele poliţieneşti în jurul caselor, până una-alta... Sper, domnule comisar Voiculescu, că veţi continua a mă înştiinţa de toate cele pe care le mai aflaţi. Se pare că ce aţi aflat domniile voastre se cam leagă de anchetuirea ce o am în lucrare acum. Sper să lucrăm tot atât de bine şi pe mai departe...

— O, desigur, desigur, domnule comisare Postelniceanu, răspunse şeful poliţienesc de vopseaua de albastru trăgându-şi jiletca cu o mişcare de îndreptare a staturii înalte ce se cocârjase peste masă. Fiţi fără griji, fiţi fără griji! Este în interesul nostru, al amândurora...

Dar domnul Voiculescu nu apucă să-şi spună toate câte le avea de spus, căci Caledonie se smulse de pe scaun uimitor de repede şi precipitat pentru trupuşenia sa şi se azvârli asupra unui individ de la masa alăturată pe care Postelniceanu şi Voiculescu abia atunci îl remarcară.

— Părinţele... Ce tragi cu urechea, părinţele, aici? De

când sfinţia ta baţi crâşmele pe la Bossel, părinţele?...

Şi mi-l luă pe cuvios pe sus, de abia mai atingea cuviosul cu vârful ghetelor răpciugoase podelele lustruite, şi mi-l azvârli în stradă. Cei doi comisari se luară după el, uitând de fripturile delicioase, de vinul rece şi căldura acelui mai.

Caledonie chiui într-un al său fel şi dinspre Teatrul cel Mare răsări o birjă, îl aruncă pe ins pe pernele din spate, se urcă şi el urmat de cei doi comisari şi începu a-l bălăcări.

— La comisariatul de galben, muscale[109], că-i mai aproape! porunci Postelniceanu, privindu-l întrebător şi pe Voiculescu. Acesta dădu din cap a aprobare. La vopseaua de galben şi repejor!

La Canţelarie nu era decât Nicolaide care făcu ochii cât cepele când îl zări pe cuviosul Chiţicuş.

— O să-mi umble flăcăii până or scoate limba ca ogarii! se zbârli el cu năduf. Ia te uită ce pasăre rară...

— Îl căutaţi?!

— Da... începuşi a avere bani, preasfinte, ai?

— Domnul dă, domnul ia, fiule!

— Aiurea, cuvioase! Dar tot domnul zice să nu ucizi!

— Aşa zice la decalog, fiule, aşa zice...

— Dar să ameninţi, ce spune?

---

[109] Birjar (de origine rusă).

— Fie numele domnului binecuvântat! Amin!

— Ce-i, Nicolaide? întrebă Postelniceanu.

— Ce să fie, domnule comisar, iacă părinţelul s-a lăsat de doftoreală şi s-a apucat de ameninţarea poliţailor măriei sale domnul. Nu-i aşa, cuvioase părinte?

— Eu, taică, ferească sfântul! Eu?! Vai de zilele mele de netrebnic în această vale a plângerii... Taică, toţi greşim şi domnul nostru Isus Hristos, în neţărmurita-i milă, ne iartă nouă greşelile noastre, dar până la ameninţările poliţiei nu am ajuns cu greşeala... Până la judecata de apoi dăm socoteală judecatei pământului şi eu nu vreau să calc sfintele dreptăţi cereşti, darmite pomeneşti... Nu spurc cu nelegiuirea păcatelor ţărâna în care îmi voi aduna oasele, taică!

— Lasă psalmodierile aici, cuvioase...

— Dar nu psalmodiez, fiule, nu psalmodiez, zic şi eu ca să să ştie că a arunca cu noroi în omul nevinovat e mare şi greu păcat...

— Bine, bine, numai că am un copil aici care, cu sufletul lui nevinovat, poate să-ţi spună cât de grea şi mare este minciuna. Stai numai oleacă să-l chem...

— În copii a ajuns poliţia măriei sale Domnul să se încreadă mai mult decât în cel care şi-a jurat viaţa lui Isus Hristos, taică?

— Nu huli, cuvioase, luând numele domnului pentru

a acoperi minciuna ta, părinte Chiţicuş! se vârî în vorbă şi Caledonie.

— Eu hulesc? Doamne, iartă-le lor greşelile cum le iert eu! Hula, taică, e păcat greu şi cu canon mare...

— Lasă canoanele, taică, nu de alta, dar de canoane nerespectate ai fost cuvioşia ta aruncat din monastire, ce crezi că nu ştim cum a fi? Bine, dar cu urechea de ce trăgeai, părinte, la domniile lor?

— Eu?! Bătu-m-ar păcatele mele cele multe ca stelele cerului şi nesipul Arabiei... Eu?!

— Mata, mata, cuvioase... Şi pentru că ai scurtă ţinere de minte, le mai treceai şi pe catastih.

— Aa, nu taică. Luam scrise pentru o predică...

— O predică?! Aidade! Crezi că nu ştim că nu slujeşti la nicio besearecă?

— Vai mie, aşa este, dar ce să fac, de, sunt sărac... Scriu predicile însă pentru doi arginţi pe lună părintelui Cristea de la Tăbăcari. Uite!

Şi popa îşi vârî mâna în buzunarul anteriului, aplecându-se mult, şi scoase nişte foi de hârtie mărunte şi gălbejite, scrise cu un condei de plumb. Le întinse, tresărind parcă de fericire...

— Lasă astea! Ia scoate tot ce ai în buzunarele alea lungi ale matale, ca de popă! râse Caledonie.

— Da' de ce să scot? Am scos ce vă trebe, am scos...

— Hai, hai, părinţele, să nu le deznodăm noi...

Şi părintele Chiţicuş începu să deşire un buzunar nesfârşit. O pungă cu arginţi, un ceas cu capac, câteva fărâme de condei, un şirag de mătănii, câteva alte file, un măr, vreo zece prune, o bucată de pâine cam uscată, un cuţitaş cu prăsele de os, două cepe, o bucată de brânză învelită într-un jurnal, trei căţei de usturoi. Asta era tot.

— Şi celălalt acum, părinţele...

— Da' nu mai am, taică...

— Hai, hai, să nu ne faci să te scotocim noi... Scoate tot... Că tot o să te căutăm şi noi...

Cuviosul Chiţicuş se înălbi de-a binelea. Se aşează pe scaunul cel mai apropiat şi începu ba să-şi frece mâinile, ba să bată cruci.

— Doamne, doamne! Iartă-le, doamne, marea lor neruşinare faţă de slujitorul tău cel mai din urmă şi mai ticălos, doamne!

Şi părinţelul se lăsă să alunece în genunchi pe podea, turuind o nesfârşită rugăciune pentru iertarea păcatelor „musiilor" poliţai ce hulesc un slujitor al domnului voind a-l despuia în „văzul mulţimii celei prihănite în pohtele trupului".

Dar n-apucă să-şi sfârşească jelania şi închinăciunea, căci Postelniceanu se aruncă asupra-i, zărind nişte mici foiţe de hârtie pe care prea cucernicul le scosese din mânecă şi încerca să şi le vâre în gură printre zecile de

cruci pe care le făcea cu amândouă mâinile.

— Stai aşa, amice! strigă comisarul de galben năpădindu-l. Îi prinse mâna şi i-o deschise cu forţa, smulgându-i foile de hârtie. Voiai să le înghiţi, ai?!

— Ce?! Taică, nici a mă ruga nu mă lăsaţi, fie-vă ruşine, că de ocară mai sânterăţi voi!

— Lasă, lasă, termină cu prostiile! De ce voiai să înghiţi foiţele astea, ai?

— Care foiţe, taică?!

— Cum care?! Astea, părinţele, astea pe care le duceai la gură sfinţia ta, nu altele!

— Taică, asta e mare neruşinare, zău aşa, fie numele domnului veşnic lăudat! E mare neruşinare, mare... Pocăieşte-te, fiule, pocăieşte-te! Vrei să încerci sufletul nostru, musiu poliţai?! Vrei să încerci sufletul nostru cu minciuni fără sfruntare, taică? Nu uita că judecata de apoi, unde tot credinciosul şi necredinciosul...

— Hai, lasă, lasă predicuţa, părinte! interveni şi Caledonie. Gata, mai închide guriţa că mi-ai făcut capul călindar, nu alta!

— Nu păcătui, fiule, nu păcătui cu hulirea celor sfinte!

— N-auzi?! Gata! Altfel, cuvioase, ţi-o închid eu! mai bine ai deşărta aci pe masă şi celălalt buzunar şi ai gândi ce o să mai îndrugi încolo, că te aşteaptă o mănăstire cu călugări pocăiţi nevoie-mare... Văcăreştii

te aşteaptă, cuvioase... Aud de acum deschizându-se cu scârţâit de zaiafet mare porţile cele de fier. Ha! O să ai timp de rugăciuni, părinte, o să ai timp de rugăciuni...

— Lasă-l, interveni Postelniceanu, care citise foile împreună cu Voiculescu, lasă-l acum! Cuvioase, zi-i tot ce ştii, că e mai bine...

— Ce să zic, musiu, ce să zic, vai de bătrâneţile mele, ce să zic...?

— Hai, lasă prostiile şi nu mai face pe sărmanul neştiutor! De când tragi cu urechea la ce face poliţia, cuvioase?

— Eu, doamne iartă-mă, eu? Vai de păcatele bătrâneţii mele, nu trag eu urechea la făcătoarele poliţiei...

— Dar astea ce-s?

— Apoi ce să fie? Eu îs sărac, musiu poliţaiu, eu îs sărac... Şi a venit un venerabil părinte la mine, mi-a dat punga aia – ochii lui se îndreptară cu jind spre ea – şi a zis să vă urmăresc, de unde era să ştiu eu că dumneavoastră sântereţi poliţaiu, de unde să ştiu? şi pă urmă să ascult ce ziceţi şi să-i trimit cele toate câte le-oi auzi... Asta e tot...

— Şi cine e, părinţele, „venerabilul părinte”? Nu are nume?

— Apoi, musiu, vezi mata... Oi fi eu un nevrednic aruncat din mănăstire pentru păcatele mele, dar am

jurat pă sfânta cruce că nu am a zice numele dumnealui la nimeni pentru nimic în lume... Aşa că nu mă face a fi şi strâmb-jurător pe sfânta cruce...

— Cuvioase Chiţicuş, mă faci să-ţi aduc aminte că eşti vârât într-o delă[110] cam mocirloasă ce pute urât, urât de tot, a trădare de ţară... Iar Văcăreştiul nu mai e mănăstire ca toate mănăstirile...

— Înţelege, musiu, că nu pot, sunt legat prin jurătură, prin jurătură pe sfânta cruce!

— Chiţicuş! interveni şi Voiculescu înfigându-şi ochii în el. Chiţicuş! Eu nu prea mă port cu mănuşi şi „cuvioase, sfinte părinte"! Am acolo, ştii tu unde, o cămeruţă cu din cele ce fac pe unii să spună şi câţi dinţi găunoşi a avut mă-sa mare în gură... Mergem acolo?

Chiţicuş îi suportă privirea. Rânji.

— Musiu comisare. Martirii întru credinţă au suferit atât fără să-şi calce jurământul domnului...

— Dar mata îl calci, interveni iar Postelniceanu.

— Eu, doamne iartă-mă, eu?!

— Da! Acum trei ani erai încă în mănăstire, nu-i aşa?!

— Eram, păcatele mele cele multe şi cele grele...

— Şi ai jurat pe sfânta carte credinţă domnului şi ţării în faţa întregului sobor, în biserică, în faţa episcopului şi a lui dumnezeu? Nu-i aşa?!

---

[110] Afacere.

Un moment se lăsă linişte. O linişte în care zumzăitul unei muşte mari şi captive ce se zbătea în geam părea vuiet. Afară zdrăngăni o căruţă trecătoare prin glodul întărit de soare, iar la poartă tuşi gardianul de caraulă.

— Doamne, doamne! murmură Chiţicuş şi-şi înălţă chipul bărbos spre tavanul proaspăt văruit.

— Se va fi simţit el ca în vechea-i chilie? Doamne, doamne, ajută-mă pe mine, nechibzuitul, nestatornicul şi necredinciosul!

Şi iar linişte pogorî. Lui Postelniceanu i se păru că aude şi caii bocănind în grajdul comisariatului. Îi fu chiar o clipă milă de frământarea fostului călugăr.

— Părintele... Părintele Eliodor Vârcioveanu! murmură Chiţicuş. Părintele Eliodor Vârcioveanu! urlă şi se trânti la pământ într-o mătanie. Doamne, doamne, iartă-mă, doamne! Păcătosul, Dooaamne! şi hohoti îngheboşat pe duşumea.

— Nicolaide, cheamă un gardian şi să-l bage la beci! Hai sus, părinte, hai sus!

— Să-l cureţe de ce are prin buzunare! sări Caledonie. Dar ce să-l mai cureţe altul, lăsaţi pe mine!

Se apropie de Chiţicuş, dar acesta sări de la pământ şi se feri. Începu să strige:

— Nu, nu! Nu mă atinge, nu mă atinge!

— Stai cu tata binişor!

— Nu, nu mă atinge!

— Ce naiba ai acolo, de orăcăi aşa?

Nicolaide îl apucase pe Chiţicuş pe la spate. Caledonie îi blocă picioarele şi-şi vârî mâna în buzunarul apărat cu atâta îngrijire de cuvios. Şi începu să descarce pe masă un pământuf de busuioc, o cădelniţă de aramă, o mică biblie catolică de format mic, un crucifix, un pocal de alamă argintat cândva şi o mică răcliţă[111].

La fiecare mişcare Chiţicuş hăcuia de parcă ar fi fost sfâşiat încetul cu încetul. Când Caledonie scoase şi răcliţa, izbucni într-un vaiet imens, animalic:

— Blasfemie, blasfemie... Doamneeee!

Când îi dădură drumul se prăvăli peste acele obiecte de cult ca un nebun:

— Nu le atingeţi!

— Ce-ai fârtate[112], că nu-ţi făcui nimic?

— Nu le atingeţi!

— Chiţicuş!

— Lăsaţi-mă! Şi începu să plângă, să plângă la nesfârşit, obidit, dureros.

Cei patru poliţai se priviră o clipă unii pe alţii şi deteră din umeri. În cele din urmă, Postelniceanu se apropie de fostul călugăr ce se aruncase şi stătea peste

---

[111] Cutie sau vas (de lemn, cu capac) în care se păstrează brânza, untul etc.

[112] Prieten nedespărţit al cuiva, legat de el prin jurământ până la moarte; frate de cruce.

obiectele acelea de cult prăvălit.

— Ce-s cu astea, Chiţicuş cuvioase?!

— Doamne! murmură celălalt. Doamne!

— Ai dat iama prin vreo biserică, Chiţicuş?

— Doamne, doamne!

Îl lăsară un timp să se liniştească. Începu să vorbească singur, aşa deodată, fără ca nimeni să-i mai zică ceva:

— Nu, n-am furat, n-am furat! Am făcut multe păcate, dar asta n-am făcut-o! Am înjurat, am trădat, am păcătuit... poate am şi ucis, fără voinţa mea am ucis... Păcatele mele... Dar totul pentru un singur lucru, nu pentru dragostea de arginţi, nu... pentru biserică... Ce vă uitaţi aşa la mine? Ce vă uitaţi aşa... Sunt beţiv, sunt încercat de pohte trupeşti, dar sunt credincios... Sufletul meu e plin de lumină cerească şi învăţătură sfântă... Da, da! Nu credeţi, ştiu că nu credeţi... Un azvârlit din mănăstire nu poate fi decât un blesfămitor de cele sfinte, nu-i aşa? Da, nu-i aşa? Ei bine, nu-i aşa! Am cerşit, am răbdat, am adunat bani, bani păcătoşi pentru sfinte odoare. Sunt un păcătos neînfrânat şi trebuie să mă pocăiesc. Trebuie să mă pocăiesc, înţelegeţi?! Trebuie! Le-am adunat să fug de lume, să fug de ispită... Să fug, să mă pocăiesc, să mă rog... Ce vă uitaţi aşa la mine, asta e... Sus, în munţi, în pădure, ca sfântul Ieronim printre fiare... Da, trebuia... Răcliţa asta,

doamne, doamne, are moaşte, moaşte de sfânt... Sfântul Grigore din Naziamz[113]... Doamne, doamne... Şi biblia... aţi spurcat-o prin atingerea voastră păcătoasă...

— Biblia-i catolică şi tu eşti ortodox, Chiţicuş! remarcă uşor ironic Postelniceanu.

— Ce? Şi ce dacă? Tot nu ştiu a ceti. Tot nu ştiu a ceti...

— Bine, ia-ţi-le! Băgaţi-l la beci... Om vedea ce-o mai fi! Nicolaide, dă-l pe mâna unui gardian şi întoarce-te!

Chiţicuş îşi adună totul zănatec, ca un avar hulpav. Le îndesă în fundul buzunarelor cu grijă şi ieşi urmat de subcomisarul de galben. Ceilalţi rămaseră aşa, în tăcere. Caledonie umplu în cele din urmă golul.

— Mare ţi-i, doamne, grădina, mare ţi-i! auzi, să-şi poarte besereca în buzunar, cu el! Chiţicuş pustnicul, ha!

— Au existat totdeauna oameni bântuiţi, Caledonie. Şi vor mai exista!

— Ha, mi-aduc aminte, interveni şi Voiculescu, am prins şi trimis la ocnă odată un tâlhar de drumul mare. Omora şi jefuia oamenii, ştiţi pentru ce? Ca să facă pe boierul rătăcit prin crâşmele de mahala! Exact, să facă

---

[113] Sf. Grigore Teologul (Sf. Grigore din Nazianz) (în greacă Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός; n. 330, Nazianz, d. 25 ianuarie 389/390, Nazianz) a fost teolog grec, episcop, părinte al Bisericii, considerat sfânt de către Biserica Ortodoxă şi cea Catolică.

pe boierul... Arunca banii pe fereastră, cu adevărat îi arunca... Strângea lumea în jurul său şi arunca zece-cincisprezece galbeni pe fereastră... ţachi-ţachis, aşa!

— Ei, şi câţi şi câţi n-or fi ca ăştia?! Parcă Ghiţă Gulie sau Isidor, care mor de foame cu toţi ai lor, nu dorm pe laviţe acoperite cu zdrenţe şi le putrezeşte aurul în lăzi?!

Dar Nicolaide se întoarse. Din uşă începu:

— Şefule, tare mi-i teamă că ăsta-i un fandosit... Am pus un gardian chiar la uşa lui.

— Bine, foarte bine... Ascultă, te duci acasă acum, îţi faci o legătură cu cele câte ai nevoie, treci pe la prefectură după bani şi iei poştalionul de Iaşi. Acolo, vezi cum faci, Nicolaide, şi-mi ajungi la Târgu Ocna... Te duci la amicul meu, Ilicioiu îl cheamă, ţii minte? e poliţai de Târgu Ocna... Lasă, mai bine îţi dau eu o scrisorică pentru el. Treci pe aici s-o iei, înainte de plecare.

— Tocmai la Târgu Ocna, domnule comisar?!

— Tocmai... Mă interesează Popovici ăla... Adică nu ştii tu. În fine, tocmai!

— N-ar fi mai bine, şefule, să iau un cal de aici?

Aş mai tăia drumul.

— Uiţi că nu mai eşti tânăr, Nicolaide?

— Mă descurc eu, domnule comisar. Cu poştalionul

fac o săptămână numai până la Iaşi... Şi mai şi zdruncină de-ţi mută toate mădularele...

— Cum crezi!

Dacă ceva o supăra pe coniţa preoteasă acum, era aceea că plecau cam devreme la moşie în acel an din Capitalie. Şi în plus, la conac nu aveai ce să faci, pur şi simplu. Dumnealui se vâra cu nasul în cărţi. Şedea în pridvor şi citea cât ţi-i ziulica de lungă. Seara se vâra într-una din încăperi şi scria. Doar când mai venea câte un vecin, mai stătea şi ea la taclale cu cocoanele şi coconiţele de câte se petrec în lumea cea mare. E drept că atunci se simţea şi ea importantă că le putea spune câte o fostără în iarna trecută în cetatea lui Vodă şi cocoanele şi coconiţele o ascultau cu gura căscată şi se minunau care mai de care de câte aflau.

Şi coniţa Musceleanca oftă. Se dădu jos din caretă şi se uită către casele parohiale de la Radu Vodă supărată nevoie mare. Caii erau înhămaţi, vizitiul pe capră, câte cele necesare la moşie pentru şederea de peste vară strânse la cufere, şi acestea urcate şi legate la locurile lor, până şi părintele urcase, dar îşi găsise taman atunci să vină călare şi cu grabă mare dumnealui Eliodor Vârcioveanu. I-a spus ceva despre un cuvios călugăr, iar bărbatul dumisale s-a scoborât fuga şi a intrat la odăi cu Vârcioveanul.

Acum dumneaei şade ca proasta-n ploaie şi aşteaptă. Nu, asta nu se cuvine. E şi puţin fruasată căci nu i s-a adresat decât un zburător „Sărut mânuşiţele!”.

Se dă jos din caretă şi porneşte către scară. Urcă, deschide uşa dinspre încăperi. Nu-i nimeni. Probabil au urcat dumnealor către odăile din spate. Îi găseşte în salon şezând amândoi cu capul în mâini. Părintele Vârcioveanu îi spune ceva în şoaptă peste masa din mijlocul încăperii. Când a intrat a tresărit şi s-a oprit. A schiţat un zâmbet palid. S-a sculat din jilţ:

— Sărut încă o dată mânuşiţele frumoasei preotese a amicului Musceleanu şi rog de iertăciune pentru că i-am răpit pentru câteva clipe iubitul soţior. Numai trebi arzătoare, scumpă madame, m-a făcut să greşesc în asemenea mod faţă de o încântătoare fiinţă ca domnia voastră, credeţi-mă!

„Miaună ca o pisică ce se aşteaptă a fi mângâiată, dar se ţine verde şi zdravăn moşneagul!” gândi coana preoteasă, apoi tare:

— Sunteţi, părinte Vârciovene, aşa de dulce la limbă încât e greu cuiva a fi supărat pe mata, zău aşa! Voiam numai să ştiu dacă mai şedeţi?

— Apoi...

— Eu zic, interveni Musceleanu, dragă nevastă, s-o iei mata înainte. Vin şi eu călare. Până la moşie te ajung eu... Căci mai am ceva de vorbit cu părintele... Nu te

superi, nu?!

— Vai, se poate, dragă bărbăţele, se poate?! Atunci eu plec. La revedere, domnule părinte!

— La revedere şi încă o dată mă rog de iertăciune pentru răpirea părintelui Musceleanu...

Şi Eliodor Vârcioveanul, bătrânul cotoi, sărută lung mâna preotesei, făcând-o a se înfiora. O conduse apoi el însuşi până la uşă. Cei doi tăcură îndelung după aceea până ce auziră pocnetele din bici şi zdrăngănitul roţilor caretei pe pietrele de râu cu care era pietruită curtea parohială.

— O fi auzit ceva, părinte?

— Nu, nu cred!

— Dacă vrem să izbutim ceva, trebuie să ne grăbim.

— Să ne grăbim? Da, dar cum?

— Ziceai de un anume poliţaiu...

— La naiba, doamne iartă-mă, e un ins nesigur. Puţin ţăcănit... Şi nu mi-i dator cu nimic...

— Să-l facem!

— Cum?

— Dumnezeu ştie! Dar trebuie!

— Uşor de zis, dar greu de făcut!

Un ciocănit în uşă îi făcu să tresară.

— Iar?! făcu Vârcioveanul.

— Da, intră!

Slujnica deschise uşa:

— Părinte, vă cată, ăla...

— Nu-s acasă... Dar care ăla?

— Ala de mai fu acu câteva zile pe aici, de-aţi zis sfinţia voastră să nu-l mai las a intra... Dar o ţine una şi bună că vrea a vă vedea cu o treabă... O ţine una şi bună... I-am zis că v-aţi duserăţi la moşie cu coniţa, dar nu vrea să plece. Zice că a văzut careta, dar sfinţia voastră nu era în caretă... Şi nu, şi nu că să-l primiţi... Ce-i zic?

— Cum îl cheamă, femeie, cum îl cheamă?

— Păi nu v-am zis? Popovici, Niculai Popovici! Aşa zise că-l cheamă. Niculai Popovici... îl bag?

— Adă-l încoa'!

Uşa se închise.

— Vorbeam de lup şi lupul la uşă... Hâm! C'est très bien. C'est très bien! murmură Vârcioveanul.

Uşa se deschise din nou. În prag apăru slujnica şi Popovici.

— Poftiţi, intraţi... Părintele vă aşteaptă...

Popovici rămase în uşă. Ochii îi scăpărau de tulburare. Părul rar era deranjat, iar el îşi bălăngănea mâinile. Voia parcă să articuleze ceva şi nu putea şi atunci dădea din mâini.

— Intră, dragul meu, intră, sări părintele Musceleanu, intră! De ce şezi aşa în uşă? Mulţumesc, femeie!

Îl introduse în încăpere, îl conduse până la un scaun, îi luă din mâini pălăria şi i-o puse pe un scaun. Apoi închise uşa.

— Ce-i cu mata, domnule Popovici, ce-i cu mata? Parcă eşti venit după ceea lume, nu alta! Vrei un pahar de vin? Uite, să ţi-l prezentarisesc pe dumnealui părintele Vârcioveanu, Eliodor Vârcioveanu, directore la Culte. Dumnealui este Nicolae Popovici, părinte, de care ţi-am vorbit deunăzi şi de necazul dumnealui. L-a zvârlit porcul ăl bătrân din slujbă după ani şi ani de muncă. A fi cinstit, în ziua de azi, în Principate, nu mai e de trai... Are copii, are nevastă şi acu-i fără foncţie...

— Am... am fost şi în armie... am... am... fost...

— Bea, bea... Să-ţi revii. Auzi, Vârciovene, auzi?! Pentru asta am luptat noi şi la Revoluţie şi la Unire?! Pentru asta?! Să ne joace porcul ăla de Kogălniceanu cum vrea el?! Omul lui Cuza, omul lui Carol... Cu toţi şi cu nimeni... Numai prostii a făcut nemernicul! Şi sfânta proprietate a ciuntit-o! Da, şi de ea s-a luat, nemernicul... A jecmănit sfânta biserică, a jecmănit pe oamenii vrednici de moşia strămoşească... Aaa... Uite şi pe omul ăsta, şi să nu te tulburi?! Om simplu, muncitor, poliţai bun... îl azvârle aşa ca pe o măsea găunoasă... Şi mai zice că vrea binele oamenilor simpli?! Doamne, doamne!... Uite la mine... Am fost mădular la Frăţie, am fost unul din autorii Unirii... Şi mie mi-a înjumătăţit

proprietatea. Mai rău ca fanarioţii, nu alta! Porcul... Abia suflă... S-a apucat de fabricat postav şi mă rog... Vezi dumneata... A vândut moşia şi şi-a făcut fabrică. Nu toată moşia, nu... Numai cât să nu i se ia la propria-i reformă... Doamne, doamne!

— Da, da... aşa... aşa... Copilaşii mei... (Popovici se bălăngănea din tot trupul şi murmura ca o litanie.) Dragii tatei copilaşi... Mâncaţi... Mâncaţi voi, tată, mâncaţi... Aşa... aşa... Ce nu face tata...

— Îl vezi?! Uite în ce stare a ajuns!

— E beat, tu nu-l vezi? Asta iar se îmbată şi când om avea nevoie de el... suflă peste masă enervat de-a binelea Vârcioveanul.

— Taci, şuieră Musceleanu, taci!

— Nuuu... Taci! Euuu nuu sunt beat! Am băut! Recunosc! Am băut... Da, da! Toţi banii! Pentru copilaşii mei... Ce nu fac eu pentru ei... Toţi banii! Da' beat nu-s... Am... cum zicea... domnul ăla... am...

— Care domn? sări Musceleanu.

— Cum care?! Domnul ăla... Simpatic om... Dulce om... Ce scumpete!... Am fost şi eu la Bossel... Pfu... Ce eleganţie... Ce eleganţie... Scump om... şi dulceee!

— Care domn?!

— Ei... Nu ştii mata... Păi cine mi l-a făcut conoscut? Hâc! Nu mata, sfinţia ta? Dulce... Dulce ca... mierea... Daţi-mi puşca... îl fac praf, praf îl fac pe porc... Praf...

Uite aşa... Pun puşca la ochi şi bum! S-a făcut praf... E bine? Adică cum? Eu să fac puşcărie... şi voi?! Nu. Nu vreau... Nu vreau!... Mie mi-a dat recomandaţiune domnul ministru şi-l bag... pă Milăr în aia... mă-sii. Copilaşii mei... Praf îl fac... „Ai fost tu, Popovici, la ministru?!" „Am fost! Na! Fă-mă poliţai, că iar mă duc! Şi te face praf domnul ministru!" „Bine, băiatule, bine! Cum zici tu! Numai nu te duce, nu te duce la domnul Kogălniceanu că mă nenoroceşti!" „Ba mă duc, mă duc... Mihalache, schimbă-l pe Milăr că e prostovan, schimbă-l!" Şi domnul ministru mă ascultă pă mine, că el ascultă pă oamenii sărmani... Haha, sunteţi grozavi mătăluţă... Eu să mă duc la puşcărie şi voi să trageţi sforile, ai?

Căzu cu capul pe masă şi adormi. Cei doi preoţi se priviră între ei.

— Asta ţi-i omul, Muscelene?

— E beat!

Eliodor Vârcioveanu se aşează. Începu să-şi mângâie barba şi îl privi lung pe celălalt.

— Am impresia, zise, că trebuie să găseşti pe altcineva. Altfel... Ştii că Patriarhia constantinopolitană...

— Ştiu, ştiu... Am să caut.

— Ar fi cazul să cauţi... Şi mai repejor... Zilele trecute... M-am întâlnit cu her Holţ... de la consulat...

ştii tu... Zicea că ai o datorie... Fii atent! Pasiunea ta jurnalistică te cam costă, am impresia. Asta ca să schimbăm vorba, aşa... Vezi că l-ai cam supărat şi pe Nifon...

— Praf îl fac... murmură prin somn Popovici, praf! Pun puşca... Praf!

— Hai să-l ducem de aici! zise Eliodor.

Îl ridicară, dar Popovici se trezi. Înălţă capul şi în momentul acela îi veni să verse. Deschiseră repede o fereastră şi-l aplecară în afară. Popovici vomită îndelung. În încăpere se risipi mirosul acru. Părintele Vârcioveanu se zbârli.

— Te las! Vezi ce faci... Iartă-mi ieşirea de adineauri... Mă înţelegi... Şi eu sunt presat ca şi tine... A dracului treabă! Iartă-mă, doamne!

Ieşi. Musceleanu privi lung spre uşa închisă. Se simţea, ca de atâtea ori în ultimul an, mărunt şi murdar. „Urâtă treabă, gândi el, urâtă şi primejdioasă". Şi se tot întreba cum se lăsase târât în ea... Şi de ce? Din ură, din spirit de contradicţie, de aventură... De ce? Pentru bani? E adevărat că fără banii aceia nu şi-ar fi putut tipări revista... Nu! Atunci? Împrejurările, da, împrejurările, vâltoarea îl ameţise şi numai ponoase trăsese... Şi povestea aceea cu gâscoşenia nevestei lui... Şi muierea aceea... Îl căutaseră şi-l găsiseră. Îl prinseseră la strâmtoare şi-l strângeau... Şi ce avea el cu

toată povestea asta?!

Îşi frecă ochii şi murmură:

— Doamne, doamne...

Îi promiseseră un minister al cultelor sub un prinţ austriac. Hâm! Şi-ar fi putut face reformele, toate cele care le gândea şi pentru care se războia. Independenţa materială a preoţimii, pentru a nu-şi mai mânji mâinile cu miluirile credincioşilor. Să fie judecător moral ca în vechime şi propovăduitor al luminii... Dar nu aşa! Nu aşa! Să îndemni un om la crimă! Nu aşa!

Hâm! Are vreo importanţă? Îl mânjiseră şi acum juca cum i se cânta. Doamne, doamne!

Îl luă pe Popovici de sub braţe:

— Hai, omule, să te culci! Hai, că te-ai îmbătat ca un porc...

— Eu, părinte?! Aşi! Sunt cât se poate de treaz...

— Eşti pe naiba, doamne iartă-mă! Eşti criţă! Hai să dormi puţin...

— De ce?

— Avem de vorbit!

— N-avem nimic de vorbit noi. Puşca şi-l fac praf... Haha, că deştepţi sunteţi, ai? Eu la sare, voi la masă, ai?!

— Bine, bine, vorbim după ce te-oi odihni oleacă... Hai, nu face năzbâtii! Eşti om serios, ce zici?... Mergem la culcare...

Îl trecu în camera alăturată şi-l trânti într-un pat. Popovici adormi imediat, cu gura deschisă, răsuflând greu. Popa îl mai privi o clipă şi ieşi. Chemă slujnica să facă curat după borâtura beţivului.

— De ce nu mi-ai. Spus, fato, că e beat?! Dar mai bine c-a venit aici... oricum e mai bine... Fă curat! Eu mă duc în bibliotecă. Fă o cafea mare şi amară, turcească, şi când s-o scula insul ăla, adu-l la mine!

Urcă în bibliotecă. Totul era acoperit deja cu pleduri pentru a nu se pune praful. Se aşează aşa. Întinse mâna şi luă scrierile lui Ion Scărariul şi încercă să citească. Era însă obosit şi nu putea urmări ideile arborescent exaltante ale acestuia.

Cartea îi alunecă din mâini şi se gândi la Vârcioveanu. Cât de categoric şi scârbos fusese în ameninţările lui!

Dar, obosit, adormi şi avu un coşmar netrebnic care-l chinui: se făcea că urcă în amvon şi o pâclă puturoasă pătrunde prin uşa sfintei biserici, şi ea se învârtoşeşte printre credincioşi. El striga degeaba: „Închideţi uşa, închideţi uşa şi-o ferecaţi!” căci nimeni nu-l asculta. Şi pâcla se răsucea, îi făcea pe oameni neoameni şi toţi acei neoameni aplaudau ca nebunii şi-l firitiseau cu „adevăr grăit-a sfinţia ta!” şi hohoteau. El voise atunci să se smulgă, dar parcă nu putuse să se mişte din loc, niciun degeţel nu putuse a mişcare şi putoarea îl

năpădea prin nări şi prin toată pielea. Neoamenii se învârteau în jurul lui, parcă dărâmaseră zidurile sfintei biserici şi amvonul rămăsese aşa în aer, iar ei jucau în juru-i un danţ năzdrăvănit şi spurcat. Încercase, acolo, în vârtejul acela, să se roage, dar buzele nu voiseră nici ele a se mişca... Se trezi năduşit tot şi mai obosit. Îl dureau toate mădularele ca de truda unei munci din cele tare grele.

Sluga era în faţa lui şi se uita cu ochii speriaţi la el: – Vă e rău, părinte? întrebă ea.

— Nu, nu, am aţipit, atât, am aţipit... Doar atât şi am visat urât...

— Oţi fi mâncat ceva şi nu v-o fi priit, părinte!

— Poate, poate... S-a sculat insul acela?

— S-a sculat, părinte, s-a sculat şi acum face temenele pe la toate icoanele din casă... îi... (şi făcu semn de nebun). Zău aşa, îi aşa... părinte. Se roagă pe nepusă masă...

— Bine, adă-l aici! Spune-i să lase mătăniile şi să vină aici... Pofteşte-l cu băgare de seamă... Aaa, să nu uit, după aia treci pe la grajd şi zi-i lui Sfanţă să-mi pregătească un cal dă călărie...

— Prea bine, părinte!

Femeia ieşi şi părintele începu a-şi netezi sutana ce i se mototolise. Îşi repieptănă părul şi-şi refăcu coada. (Preotul, zicea părintele Musceleanu, trebuie să fie o

pildă faţă de credincioşi, căci ei pildă şi întărire caută la el! şi de aceea, deşi pe acasă mai umbla aşa şi aşa, în faţa oaspeţilor şi închinătorilor întru domnul dumnealui se arăta mereu aranjat şi chiar „aligant”.)

În fine, Popovici îşi făcu intrarea bălăbănindu-se tot din picioare şi mâini. Lung, deşirat şi legat parcă din bucăţele, se strecură prin uşă timid, uşor năucit.

— Niculai, Niculai, îl luă din uşă părintele, Niculai, Niculai mă făcuşi de ocară şi ruşine... Să faci tu una ca asta tocmai faţă de sfinţia sa! Ştii cine era?

Tăcere. Popovici, în picioare, îşi aţintise privirea asupra unei icoane din cameră şi parcă nu vedea şi nu auzea nimic. Ochii îi scăpărau amarnic, plini parcă de o mânie nesfârşită. Musceleanu se încrâncenă o clipă a frică, dar se linişti singur, spunându-şi că nu are ce să se întâmple...

— Îţi place icoana aceea? întrebă, dar nu i se răspunse. E o icoană din şcoala cretană, să ştii... O Maică a domnului îndurerată... îndurerată, căci îşi ştie soarta ce-i este hărăzită pruncului ei... şi care mamă nu ar fi îndurerată dacă ar şti că fiul său va ispăşi păcatele lumii întregi, oricât de slăvită îi va fi soarta... Dar pruncul vezi cât de vesel e în ciuda seriozităţii lui... Are misia divină în ochi şi nu se teme. Orice om care are o asemenea misie nu trebuie să se teamă, nu, nu trebuie să se teamă de nimeni şi de nimic... Nici tu nu trebuie

să te temi...

— Să nu mă tem?! Ha! Dar eu îs Hrist, părinte?! Ha!

Şi privirea lui Popovici se întoarse de la icoană la preot, o privire intensă, o privire nebună. Carnea se încrâncenă iarăşi pe Musceleanu.

— Dacă nu poţi, nimeni nu te poate îndemna...! Ai, să fim serioşi, domnule Popovici, am impresiunea că domnia voastră credeţi că eu vă pot îndemna la a ucide... Vai, doamne, vai, doamne, ce sfântă neînţelegere! Decalogul spune clar, în sfintele porunci, să nu ucizi, să nu ucizi... Vai mie... Dar când cetatea e în vrajbă, Judita a găsit în ea forţa să treacă peste precepţiunile sfinte şi să smulgă capul lui Holofern, jertfindu-se pe sine!

Căci domnul, în neţărmurita-i milă, iartă supuşilor săi toate greşelile lor. Şi în balanţa sfântă, la ziua de apoi, sfintele munci se iartă şi se măsoară în bine... Dar sfintele munci, sfintele încercări sunt pentru mucenici şi nu pentru larve de om... păcătos... Eu atât am avut a spune!

Şi Musceleanu se întoarse, luă cartea şi se prefăcu a citi. Peste carte, privi nemişcarea insului. Ochii i se rostogoleau în cap, fruntea i se făcu strânsă între gânduri. Deschise gura de două ori până ce parcă îi reveni glasul.

— Adevăr grăit-a sfinţia voastră, dar nu

precepţiunile moraliceşti mă îndoiesc. Ştiu cât tâlhăreşte în ţara asta Kogălniceanu, ştiu! Şi tare l-aş mai dori în grija sfinţiilor voastre pe năsălie... Nu, părinte, nu! Durerea mea e că am copii şi nevastă... Cine va avea grijă de ei când eu voi tăia la sare, la ocnă? Frate-meu, Andreescu, e sărac, vai de capul lui! Abia îşi ţine zilele lui, darmite şi haita mea de guri nesătule... Din ce?! Din leafa aia nenorocită de profesore?

— O, domnule Popovici, coane Niculai, nu-i vorba de asta! Fii sigur că vom fi recunoscători, se poa'... Vei primi o mie de galbeni şi o moşie de câteva sute de hectare. Şi atunci nu vei mai avea nevoie nici de foncţie, fii sigur! Şi n-ai să putrezeşti mata la ocnă, mata, care vei fi scăpat neamul de oropseala[114] tiranilor. Om angaja advocaţi, ăi mai buni, de aci şi din străinătate şi te-om scoate... Ce nu fac advocaţii, ce nu fac...

— Apoi, atunci îi altă poveste...

— Numai să nu dai, greş...

— Niculai Popovici să dea greş la tragere cu puşcociul? Doamne iartă-mă, şi mata, sfinte părinte, dar spui ocări pe seama domniei mele... Păi şi la oaste, şi la poliţie am fost tot primul la tragere. Şi de-n picioare, şi de culcat, tot primul am fost... tot primul...

— Ce om de valoare au aruncat poliţia afară, ce om?!

---

[114] A asupri, a urgisi, a prigoni, a persecuta.

Of, doamne, cât de multe păcate mai sunt pe lumea asta!

Şi Musceleanu îl bătu pe umăr, gândindu-se la cât de fals e el însuşi, în vreme ce fostul poliţai se fudulea nevoie mare umflându-şi suptul piept şi înălţându-şi barbişonul de Napoleon al III-lea cât mai sus, ca o găină ce se adapă...

XIX

Şezând în marginea prispei, Goanţă nu dormea şi privea pe gânduri pătratul acela de cer ce se desfăcea printre acoperişuri şi unde toate stelele se îngrămădiseră să strălucească.

Trecuseră două săptămâni de când o cunoscuse pe acea Maria şi totul parcă se schimbase. Două săptămâni... Două săptămâni şi nu ştia cum şi ce să facă acum. O ştia vinovată şi nevinovată. Se ştia îndrăgostit până peste urechi, dar nu voia să-şi recunoască nici cât un fir de pai. Da, da, cum putuse femeia asta frumoasă să-şi năimească pe un gologan trupul şi sufletul?! Îi crăpa capul de ciudă şi obidă numai la gândul că zeci, sute de bărbaţi o atinseseră pe aceea pe care, cum zicea Păuliş, vorbăreţul lui prieten, nu merita s-o atingi nici cu o floare pentru a nu o întina.

Şi totuşi, totul era adevărat şi nu era! Se prinsese în

horă când comisarul Postelniceanu îi vorbise de acea nepotrivire dintre Maria Porcăria cea descrisă în de la agiei, Maria Porcăria cea descrisă de Madama de la „Beleţea publică", zănatică, zurbagie, bălţată la gură şi spurcată în apucături, şi Maria Porcăria cea liniştită, tăcută, ba chiar sfioasă de la stabilimentul „Visul".

Acum, când ştia sigur că sunt două fiinţe diferite, o „substituţiune de persoană" cum zice comisarul, nu-i mai venea la socoteală.

A alergat ca un nebun ca să scoată chestia asta la iveală, iar acum ar vrea să fi greşit toată povestea asta. Stă şi-şi mătură gândurile de zecile de intenţii care ar putea fi o ieşire. Vrea să fi greşit undeva în toată socoteala lui, şi totuşi nu a greşit.

De două ori a suportat putoarea deschiderii coşciugului Suzanei Avelştoc şi acum este sigur că Suzana trăieşte, iar cea moartă este Maria Porcăria...

Îi crapă capul, nu alta. Înalţă ochii spre pătratul de cer spuzit cu stele şi murmură: „Doamne, cu ce am greşit, de mă încerci atât?!" Nu, n-a greşit în judecata lui, dar nu ştie pe unde să iasă. Comisarul Postelniceanu nu iartă şi nici n-ar putea să ierte... Şi atunci ce să facă?! Să mintă, să nu spună adevărul găsit de el? Nu-l va da la iveală, tot ce va afla, mai devreme, sau mai târziu? Şi el ce va face? Ştie că odată încolţit un gând în capul şefului, acesta nu se va lăsa fără să-l

verifice el însuşi.

Ah, de-ar greşi undeva! Dar nu e posibil... A spus Lixandru o dată, când se dusese în vizita lui aproape zilnică: „Seamănă, domnu' poliţai, muierea asta cu stăpâna mea ca două picături de apă... Până şi tăietura de la ureche, acolo unde i s-a smuls acum vreo doi ani un cercel... că şi dânsa să preumbla pă jos ca muierile alea din urmă... Şi l-a ispitit pe unul un cercel cu breliante şi i l-a smuls, cu ureche cu tot. Ei bine, şi dumneaei are urechea ruptă..."

Şi el, încântat, prostul de el, a fugit la de la agiei. Era scris mare „Semne: N-are!" A luat câţiva din muşteriii „Beleţei", dintre cei ce trecuseră şi prin braţele Mariei Porcăria. Niciunul nu-şi amintea lobul sfâşiat al Mariei. Nici moarta nu avea lobul sfâşiat. Era fericit. Cea pe care el o iubea nu era muierea publică Maria Porcăria... Atunci cine era? Nu putea fi decât Suzana Avelştoc. Deci moarta nu era moartă...

Atunci s-a gândit pentru prima oară că nu era bine că Suzana trăia şi făcea pe Maria Porcăria. De ce! Şi-a omorât sora geamănă?! Dacă a omorât-o de ce a omorât-o?!

Începuse s-o descoasă, el îndrăgostitul, cu întrebări poliţieneşti nesfârşite şi repetate. Îi ducea flori, că de altceva mai de doamne-ajută nu era în stare, şi o întreba mereu acelaşi şi acelaşi lucru:

— Ce-ai făcut mata, doamnă Maria, în zilele de 15–20 mai?

Iar ea surâdea, stătea dreaptă, roşea uşor:

— Obişnuita-mi treabă, domnule poliţaiu... Pe cincisprezece m-am certat cu patroana din cauza unui hodorog bătrân... M-a dat afară şi am căutat alt stabiliment. Pe şaisprezece am găsit la „Visul”... Chiar din seara aia am avut muşterii...

— Între 17 mai şi 20 nu aţi ieşit deloc?

— Ba da, deşi ştiţi şi dumneavoastră opiniunea mahalagiilor... Pe 17 am ieşit în oraş şi m-am întâlnit cu sora mea, Suzana.

— Unde?

— La Bossel...

— La Bossel aţi putut intra?

— Desigur, Dacă ai bani, poţi intra oriunde... Iar Suzana era cunoscută ca o doamnă distinsă.

— De ce v-aţi întâlnit?

— A vrut ea... Voia să mă... să... să intru slujnică la ea... Mai bine decât... să intru slujnică la ea...

— Dar ce aveţi la ureche?!

Ea tresărise uşor, foarte uşor.

A, nimic... nimic...

— Totuşi...

— Ştiţi... în treaba aia... muşteriii sunt de tot felul...

— Adică?!...

— Vă rog...

— Adică?

Ea se înroşise toată, scăpase ochii alături, pe lângă el. Se îndreptase mai mult în scaun şi surâsese stânjenită:

— O muşcătură...

— Aha! făcuse el şi vrusese să pară mulţumit. Nu avusese curajul să-i spună că minte.

Şi poate că a făcut mai bine. Dintr-un punct de vedere... Acum îi pare rău că nu i-a spus pe şleau că minte. Şi-ar fi dat seama că ştie că ea nu e Maria Porcăria şi poate ar fi fugit. Aşa de simplu...

Dar în capul lui încolţise un gând. Din păcate, un gând bun. Luase iar strada Sfinţilor în răspăr şi se dusese la „Visul". Madama se înroşise toată. Începuse să-l ocărască, de astă dată, şi să ciocănească cu bastonul în podea, enervată. El îi ceruse să fie dus în camera Mariei. Avea acum altă chiriaşă, o fată cu părul ca spicul. Se îngălbenise văzându-l că intră. L-a crezut de muşteriu venit dis-de-dimineaţă. O dăduse jos din pat şi începuse să scormonească pe sub aşternuturi, pe sub pat, prin pernă... începuse să ciocănească pereţii. Blonda îl privea adormită de pe un scaun.

— No, da se cauţi mata, domnu'? întrebase ea. El se răsucise, se îndreptase:

— Ai găsit ceva pe aici, când te-ai mutat?

— Îhî! O fost nişte foi...

— Şi unde sunt?

— Dar de unde să mai ştiu io? No, dar pe undeva, pe aici... Dar acum mi-e somn... Mi-e un somn...

El se repezise la ea. O scuturase. O pălmuise şi pe urmă îi păruse rău. Ochii femeii îl priveau cu surpriză şi dojană.

— Iartă-mă, zisese, trezeşte-te puţin! Trebuie să-ţi aminteşti unde le-ai pus...

— No, domnu, pă undeva pe aici (mai picotise un pic, apoi cu greu deschisese ochii)... Vezi pă măsuţa aia... Pă după oglindă... Pă acolo trebuie să fie... Acolo bag toate, după oglindă, io... Da care-i baiul de fuji mata, domnu', aşa cu gura la suflet?

— Se întinsese leneş, în vreme ce Goanţă căuta printr-o mie şi una de boarfe, vârâte, acolo între perete şi oglindă. Dăduse peste condicuţă şi atât...

— N-ai mai găsit nimic altceva decât condicuţă?

— Ba! mai o fost şi neşte bani, da' mi-am făcut o cârpă cu ei... Uite-o, nu-i aşa că-i fainã, domnu'...?

— Este, este... Şi ce-ai mai găsit...?

— Apoi şi-o cheiţă în făina de orez pentru boiu...

— Unde-i...?

— Iacă, numai cât oţi clipi o dată şi v-o dau...

Femeia se ridicase alene şi, nesigur, se îndreptase spre aceeaşi oglindă. Desfăcuse sertarul măsuţei, îl răsturnase în pat, apoi începuse să împingă fundul de

lemn cu degetele. Acesta glisase, dând la iveală un spaţiu liber în care se odihneau câteva monede de argint, două inele de argint cu pietre semipreţioase. Zâmbise apoi spre Goanţă şi-i întinsese o cheiţă mică de argint.

— Asta... O fost în făina de ovăz... O am băgat-o aici la fereală, că era fainã...

— Şi n-ai mai găsit nimic altceva?

— Apoi vă dau cuvântul meu, domnu'... A, dar să nu mint... O fost şi nişte scrisorele, dar io cum nu ştiu a citi... le-am zvârlit... No, da-i baiul aşa mare...?

— Unde, dumnezeule, le-ai zvârlit?...

— No, asta să nu mă mai puneţi a şti, că e mult de atunci...

— Bine, bine, să mă ierţi că te-am trezit şi mai ales că te-am şi plesnit.

— A, nu face nimic „domnu'! Şi apoi nu vă faşeţi griji, dau eu dă scrisorele şelea... Mata le-aţi scris? Că fain le-aţi mai scris domnia voastră! Am plâns şi eu şi Marghioliţa când mi le-a cetit. Tulai, doamne, că mult o aţi mai iubit domnia voastră pe acea Suzana... Faine vorbe...

Şi el, Goanţă, ieşise eu un gust şi mai amar: femeile astea, care trăiau din dragoste, visau o adevărată dragoste. Un punct în plus câştigase, şi iar nu-i făcea plăcere că Maria nu era Maria, ci Suzana, căci care

femeie şi-ar fi împrumutat alteia scrisorelele ei de amor?!

Şi totuşi, gândise Goanţă, de ce le-ar fi lăsat acolo şi nu le-ar fi luat cu ea atunci când se mutase? Şi o altă întrebare: de unde era cheiţa şi cum de o uitase şi pe ea?!

Şi o nădejde vagă se redeschisese în sufletul poliţaiului de la vopseaua de galben în ciuda acelei urechi sfârtecate.

A doua zi, împreună cu un alt gardist, răsturnase cu susul în jos tot stabilimentul, spre groaza madamei şi fetelor. Ameninţase, înjurase, ciocănise pereţii, răsturnase saltele şi perini, cotlărise prin toate ungherele şi ascunzătoarele pensionarelor, buzunărise haine, luase de-a fir a păr toată rufăria, întorsese fotelurile, scaunele şi canapelele, dar nu mai găsise nimic. Înciudat, voia s-o şteargă, sigur de-o bumbăceală din partea şefului pentru hărmălaia, fără rezultat, făcută, când se apropiase de el muierea aceea blondă şi-i dăduse un pacheţel de scrisorele:

— No, asta cred a căta domnu'!

— Unde au fost, femeie?!

— La Marghioliţa, domnu'... Le ţinea în sân, să se fălească la fete...

— !?

— Da, cică cum le-ar fi primit ea...

Le smulsese aproape din mâini, încălecase şi plecase în huiduielile muieretului mahalalei... Dar nu avusese răbdare să ajungă la canţelarie, ci se vârâse într-o crâşmă, ceruse un sfert de vin şi se apucase a le citi. Şi nu erau decât scrisori de dragoste... simple scrisori de dragoste ale unui oarecare „C” către Suzana. Dar nu apucase a le citi pe toate, că se pomenise lovit de ceva tare greu, dar moale în ceafă, văzuse negru în faţa ochilor şi se trezise aşezat pe o masă, cu prişniţe de apă rece pe scăfârlie şi cu crâşmarul frecându-se pe lângă el. Mai acana, Postelniceanu şi Păuliş stăteau de vorbă la o masă...

— Ce avut-au cu matale, musiu poliţai, de te-au pocnit aşa pe nepusă masă?!

Capul îl durea îngrozitor. Se ridicase, dar totul se învârtea cu el. În răsucirea aceea a încăperii auzise glasul lui Păuliş:

— Şefu', s-a sculat gogoriţa asta de poliţaiu... Băi, Goanţă, bă, curând o să punem mână de la mână să-ţi luăm flori şi lumânări la năsălie... Bine, mă băiatule, vrei, naiba, să te plângem şi să te pupăm rece? Cum ai ajuns sub sacul de nisip de te risipişi pe podelele crâşmei? Noroc că nenea State te cunoştea şi te-a adunat de pe jos să-ţi pună prişniţe.

— Chiar aşa, musiu Păuliş, chiar aşa... Mă dusesem după nişte gheaţă în pivniţă – am acolo o gheţărie – şi

când vin, dau de dumnealui răscrăcit colea. Am rămas cu gura căscată, că nu avusesem niciun muşteriu...

— Scrisorile... scrisorile... bâiguise Goanţă.

— Ce scrisori, mă?!

— Scrisorile... Auăleu, mamă! Scrisorile Suzanei...

— Care, mă?

— Ale Suzanei... Dădusem de ele la „Visul”...

Le povestise totul printre gemete şi comisarele îl mai luase şi la rost că nu-i spusese nimic din tot ce ştia, că nu raportiruise chestia cu urechea, cu desfăcutul mormântului, cu scrisorelele şi cheiţa, că se oprise aici la o crâşmă cu docomentele în loc să le aducă la Canţelarie, că dăduse drumul gardianului celuilalt să plece...

— Bă, pricopsitule, sărise Păuliş, dacă ştiau ăi de te-au bumbăcit aşa bine, câte ştii tu şi porţi în tine, te pristăveau[115] mă, nu alta, te pristăveau cât ai clipi din ochii ăştia ai tăi bulbucaţi. Te zbâlţâiau ca pe o fasole coaptă dă sămânţă... Eu mai înţeleg că eşti scump la vorbă, dar nici să taci ea pustnicul în pustiu. Neguţătoria asta de murdării e mult prea afurisită ca să greşeşti atât de mult şi să nu te zgâlţâie la ţăcălie, iubiţelule... Na, acum, de unde-l găsim pă ăl de te zdruncină la scăfârlie să-i luăm scrisorelele?!

---

[115] A muri.

— Erau numai de dragoste...

— Bă, dulce ca giugiucul mai eşti, mă! Crezi că te pocnea ăla aşa, de fandoseală, pentru nişte cuvinţele de amor neroade, chiar dacă erau adresate unei moarte care nu e moartă, ci mai vie decât via care zace în lutul din care ne tragem?! Ori te-a pocnit ăla prea tare, ori te-a făcut mă-ta cu picioarele înainte şi cu zgarda de gât, de-ai rămas zevzec într-o parte! Cum de vii cu gogoriţe d-astea? Or fi fost ele scrisorele de amor la suprafaţă şi cine ştie ce belele la fund... Ehehe, pruncule, mânca-l-ar tăticul pe el de batâr!...

Postelniceanu nu scosese o vorbă. Îl lăsase pe Păuliş să-şi termine toată polologhia. Îşi muta privirea când la uşă, când la masa la care şezuse Goanţă. Terminase prin a scoate un carneţel şi a-şi face planul locului.

Apoi:

— Eşti gata, Păuliş?

— Gata, şefule!

— Arestuieşte-l pe cârciumar!

— Cum? Pe nea State?

— Da, Păuliş!

Se sculase el însuşi şi chemase pe unul din gardienii ce aşteptau afară. Cârciumarul protestase de pomană. Îl înhăţaseră şi-l luaseră la Comisariatul vopselei cât ai zice pâs.

— Ascultă, Păuliş „decât ai fi trăncănit atât şi ai fi

făcut gură, mai bine ai fi băgat de seamă că sacul cu nisip cu care a fost pocnit Goanţă e un săculeţ de făină, ori nen-tău State are şi băcănie... Ia te uită colo pe raft... Nu-s la fel? Uită-te şi la nisip... E din lada aia de lângă sobă... Ladă pentru aruncatul tutunului... Are tutun în ea... Şi în nisipul din săculeţul cu care a fost lovit Goanţă sunt urme de tutun. Ori cine ar fi venit din afară, ar fi luat săculeţul, l-ar fi umplut cu nisip de aici?! Îi trebuiau cel puţin 5–10 minute, nu? Unde-i gheaţa adusă din gheţărie? Lui Goanţă i-a pus apă din cofă, dacă ar fi avut gheaţă, i-ar fi pus-o, dar nu i-a pus-o, că nu avea... În plus de asta, nen-tău State poartă cisme pe al căror carâmb are o floare. Ei bine, atunci pe chei, când mă pocniră şi pe mine de m-au buzunărit, atât mi-amintesc, a ridicat piciorul şi avea o floare pe carâmb... Nu ştie prostul că atunci când te ocupi de aşa ceva trebuie să fii cel mai oarecare din toţi cei oarecare... Pe undeva, s-a speriat de norocul care a dat peste el când Goanţă s-a oprit exact la crâşma lui, căci altfel şi-ar fi aranjat mult mai bine treburile până la venirea noastră...

— Dar de ce ne-a mai anunţat?! Că doar el a făcut-o...

— Face parte din teatrul pe care ni l-a jucat La cine te-ai gândi ultimul că e vinovat? La cel care face jelbuirea... nu?! Dacă mai ai ceva, mă întrebi în altă zi, până una-alta, făceţi-mi pustiul de bine şi vă puneţi a

căuta peste tot scrisorelele, deşi nu cred că mai sunt aici... A avut destul timp să le alunge de la sine. Oricum, însă merită căutat... Eu plec să bat fierul cât e cald.

Şi plecase, lăsându-i pe Păuliş şi pe Goanţă să scotocească. Şi, pe toţi sfinţii din sobor, nicăieri nu e mai greu să căutăriseşti ca într-o băcănie... Sunt atâtea cotloane, lăzi, saci, sticle şi borcane, că lui Goanţă începuse să-i vâjâie capul mai rău la gândul scotocelii decât la lovitura din ceafă cu care-l miluise nea State.

— Cine _şi-ar fi închipuit – bolborosea Păuliş de unul singur – cine, sfinte, să se apuce State de asemenea năzdrăvănii. Nu, nu poate să fie el, nu, nu se poate... Om serios, cu prăvălie şi trei copii, cu acareturi frumoase de om gospodar... Să nu-ţi vină să crezi, nu alta...

Şi Păuliş îi turuia aşa înainte, vârând mâna, până dincolo de cot prin făină şi mălai, sau mulând sacii de aici colo, tulburând vinul în butoaiele din pivniţă, desfăcând zeci de cutii cu halva şi zaharicale... Şi cum aflase că-i fusese arestuit bărbatul, colac peste pupăză, mai venise şi cocoana lui nea State şi începuse să bocească. Copiii, după ea, începuseră să urle, se adunaseră şi vecinii, prinseseră să se dea şi câinii şi ieşise o halima de mai mare frumeseţea, cum numai în cetatea lui Vodă de pe malul Dâmboviţii se poate isca...

Unii ar fi vrut să dea busna peste ei să-i miluiască cu toate cele – şi poate ocările nu ar fi fost deajuns, pentru că el, State, va fi fost crâşmar şi băcan, dar era un onorabil, ba chiar om cumsecade că dădea şi pe credinţă când să isprăveau banii... De aci se iscase o altă vânzoleală – căci unii îşi mai amintiseră şi altele – şi numai aşa scăpaseră cei doi gardieni de la uşă fără teamă de sforţare.

Numai că pe Goanţă îl durea capul şi aşa, până ce Păuliş se îndurase de el şi îi dăduse drumul să plece să-şi pună cârpe ude la scăfârlie.

Dar din tot scotocitul nu ieşise până la urmă nimic. După cum avea să şi zică la anchetuire State cârciumarul, fuseseră arse scrisorelele... Intrase dumnealui în nişte pătimiri de datorii pentru nişte case ce le voia a le face în mahalaua Olarilor („că de, domnu' comisare, am două fete şi trebe să le fac zestre de doamne-ajută, că-s fete de negustor, nu oarecine"). Şi venise Ghideon Abramovici şi-i zisese:

— Bă State, degeaba porţi tu cap pe umeri... şi ce umeri poţi să ai, se mirase Ghideon. Tu ai la mine datorie. Eu îs om sărac şi vai de capul meu. Să vinzi aţică nu-i mare socoteală, bre! Şi eu am datorie la alţii. C-aşa suntem datori până la moarte. Dar eu la prieteni nu pot zice nu, doamne-fereşte, nu, nu pot zice nu...

Dar ce neguţătorie învârt eu... aţică şi ibrişin[116]... Şi cine cumpără acum ibrişin şi aţică, mă rog? Iacă colea un sărăntoc, ia colo un altul şi se duce dracului, doamne iartă-mă, toată neguţătoria... Ştiu că mâine e sorocul datoriei şi te rog să nu uiţi! Eu îs prieten cu tine, dar brânza-i pe bani... Şi eu vreau banii, că mă luă altul de datorie... Aşa că îi ai?

De avut îi avusese, dar de dat nu-i prea venise la socoteală, că mai avea de pus olanele la casele din Olari şi venea mâine-poimâine toamna... Aşa că încercase o cerere de păsuire.

Ghideon se scărpinase în barbă şi nu spusese nici da. Nici ba. Se scărpinase şi o luase din loc. A doua zi însă se înfăţişase iar în anteriul lui cel murdar şi cu caftan deasupra-i, deşi era cald şi sfârşit de mai. Se trântise pe un scaun în prăvălie şi, cum nu erau muşterii, îi făcuse un semn din cap lui State. Se ştersese cu poalele caftanului pe frunte şi-i zisese:

— Auzi mata?! Ghideon e prieten prietenilor lui!... Iacă veni la mine cineva... un popă răspopit... Ei ce?! Şi Hristos al vostru tot ovrei a fost, ce?, mare păcat să vorbească un popă cu un dreptcredincios a lui Iehova?! Nu! Fii cu pace... Şi ştii ce mi-a zis popa ăla? Că ar da ceva bani cuiva care i-ar face lui o treabă... Şi nu-s

---

[116] Fir de aţă albă sau colorată, răsucită, din bumbac sau din mătase, înfăşurat pe un sul subţire de carton şi întrebuinţat la cusut, la brodat ori la împletit.

puţini bani cei pe care i-ar da... Ei, ce zici? Şi tu ai nevoie de bani. Şi Ghideon şi-a zis, „iacă, bre, ce treabă deşteaptă mi s-a întâmplat... Tot avea State, prietenele meu, nevoie de bani. Face el treaba asta, ia banii, îmi dă datoria şi mi le plătesc şi eu pe ale mele... Şi iacă aşa îl servesc şi pe popă, şi pe State şi mă servesc şi pe mine”... Ei, ce zici, n-a gândit bine Ghideon?!

Şi când l-a întrebat cam care ar fi treaba aia, el a început să-i spună o poveste tărăgănată cum că popa ar avea o fată şi că un mocofan, un ăla, un pantalonar nu-i dă pace şi ar vrea să-i ardă câteva, dar cum el e un omuleţ puţintel la trup şi mocofanul l-ar aranja dacă s-ar lua deschis la scatoalce, s-a gândit că ar fi mai bine să dea nişte bani şi să-l sulugească altul pentru el.

State se gândise că şi el are două fete şi nu i-ar place să vină nişte oarecine şi să se vâre în ciorbă. Se mai gândise că tot nu-l dau arginţii afară din casă şi niciodată nu este rău să mai culegi câţiva de pe ici, de pe colo, mai ales când îţi cad aproape din senin. Şi cum Ghideon Abramovici îi mai dădu şi timp de gândire... se gândi ce se gândi şi căzură în cele din urmă la înţelegere. Primi banii, numără datoria şi tot îi mai rămăseseră şi lui. Apoi, într-o seară, se pomeni cu Ghideon că vine să-l încasese de cealălaltă datorie. Merseră pe Cheiul Dâmboviţei. Se aşezară pe aşteptatelea într-un loc de lângă hanul lui Avraam.

Ghideon, îşi amintea el, îşi tot trăgea nasul şi îl supăra amarnic. Îşi aducea aminte că-l întrebase de ce nu ia o doftorie ca să nu-i mai curgă nasul, dar neguţătorul de aţică oftase şi-i spusese că luase nenumărate, dar ce să te faci cu doftorii, că toţi sântără nişte şarlatani...

— Ascultă tu ce spune Ghideon, nu fac decât să-ţi ia sfanţii şi atât, zisese ovreiul şi continuase să-şi tragă nasul...

Dar cum se înnoptase, se traseră mai aproape de han unde erau două felinare de luminau ieşirea.

— Uite-l, zisese deodată Ghideon, ăsta e pantalonaru' pe care-l aşteptăm! Asta s-a legat de Săftica popii... Şi îi arătase un tinerel (era comisarul vopselei de galben, dar State nu avea de unde şti). Se luaseră după el, cu paşi tiptili, şi când le fusese mai la îndemână îl bulucise la scăfârlie cu un săculeţ de nisip pe care-l adusese cu el Ghideon.

Şi se despărţiseră care la casa lui.

Dar nu se scurseseră nici două zile că venise iar Ghideon, care începuse tare a-l mai iubi.

— Ascultă, jupâne State, grăise el, ştii în ce ne vârârăm amândoi?! Nici că ai habar, nu-i aşa? Ascultă mata la Ghideon, care o fi el un amărât de neguţător de aţică, dar are ceva în capul aista... Ştii mata pe cine bulucirăm noi, fir-ar ea de treabă să fie!, ei bine, pe comisarul culorii de galben! Intrarăm la grea belelea,

frate-meu... Al naibii popă! Ca să vezi în ce ne vârî...! Fir-ar ea de treabă! Şi acum dumnealui mai vrea ceva. Zice că ne dă bani... Bani mulţi, s-o facem şi pe asta... Zice că ne lasă pe urmă în pace, dar s-o facem şi pe asta... Aşa zice... Dar să nu cumva să nu o facem, că ne pârăşte la stăpânire... Ne pârăşte că am lovit pă omul poliţiei şi ne sfârşim zilele la ocnă...

Şi uite aşa fusese pus State, care avea prăvălia în capul uliţei Sfinţilor, să vadă mereu de câte ori vine vreun poliţaiu la Stabilimentul „Visul”. Ba i se mai şi plătise pentru toţi cei ce luau pe datorie şi rău-platnici, în condiţiunea că-i va aţâţa pe mahalagii împotriva muierilor alea desfrânate... Şi el o făcuse... Apoi i se plătise şi mai bine ca să îmbete pe toţi poliţaii care or nemeri prin locanda lui şi să-i codlărească, iar de va găsi asupra lor nişte scrisorele de amor de la unul „C” să le ardă degrabă.

Ei bine, când a adus vinul cel fiert cu mac pe care-l pregătise pentru ocaziune lui Goanţă şi a văzut peste umăr acel înamorat „C”, a simţit că nu mai are putere să aştepte ca poliţaiul să se îmbete sau să adoarmă şi l-a pălit cu un săculeţ făcut în grabă cu nisip din lada pentru stins ciubucele de foi... A luat hârtiile şi a fugit în pivniţă unde le-a ars şi a împrăştiat scrumul.

După aceea a început a plânge că are copii şi nevastă şi o să i se ducă prăvălia de râpă. Dar n-a scăpat de

zdup...

După asta, comisarul l-a trimis pe Leoarcă să-l caute pe Ghideon, dar a venit fără niciun Ghideon... îi spusese băiatul de prăvălie că de trei zile nu mai dăduse pe acasă şi nu ştia unde este. Comisarul îl chemase pe Corcovăţ de la Şcoala domnului Aman şi-l pusese să facă boiul jupânului Ghideon că de, îl ştia atât de bine, şi trimisese gardienii să-l caute prin târg, iar desenele lui Corcovăţ ajunseră la toate vopselele, cu rugămintea de a fi căutat dumnealui care pe unde s-o putea...

Şi alte boluri ale neguţătorului de aţică zburară spre barierele Bucureştilor şi spre vămi, spre alte târguri din ţară şi alte locuri pe unde nici cu gândul nu gândeşti...

Dar degeaba, Ghideon era în prăvălia lui! Spânzurat şi învelit într-un covor de-al lui de Smirna... Se împuţise şi puţenia făcuse să se bage de seamă. Când intrase băiatul să ia din magazie nişte bumbi pentru prăvălie îl bufnise în nas putoarea şi vrând să ştie ce naiba e, dăduse de el. Doftorul Cruţescu spusese că e mort de cam o săptămână.

În vremea asta însă comisarele îl luase pe el, Goanţă, cu scrisorelele... Nu uitase de ele. Îi cerea să-şi amintească ce scria. Dar el abia de le citise oleacă. Ce să-şi amintească?!

Dar îi dădu dumnezeu mintea românului cea din

urmă. Îşi aduse aminte de muierea aia, Marghioliţa, ce se fudulea cu ele şi le citise la toate alea de la stabiliment... Şi, spre groaza neguţătoarei de amor, Marghioliţa fu ridicată de poliţia de galben şi dusă la Canţelarie. Fata era îngrozită tare şi nu zise nici pâs tot drumul. O aburcară apoi într-o odaie la catul de sus şi n-o băgară la temniţă.

Se smiorcăia aproape neştiut şi rostogolea ochii în sus şi în jos. Era tare speriată, dar şi plină de curiozitate.

Însuşi comisarul Postelniceanu veni şi-i spuse că o arestuia până îşi amintea ce scria în cele scrisorele.

— Numai? întrebase fata şi râsese... Şi toţi văzură cât era de tânără... Să tot fi avut vreo şaişpe ani.

— Numai! răspunsese comisarele.

Şi fata începu să le turuie, că le ştia pe dinafară.

— Ho, ho! Stai să le scriu...

— Sunt trei numai...

— Bine, bine... Zi-le...

Acum Goanţă le ştia şi el pe dinafară. El, Postelniceanu şi Păuliş le citiseră şi le răscitiseră de atâtea ori, încât îi intraseră în minte.

Sunau: „Bucureşci 1865, nov. 25. Amorul meu! E cazul să-ţi glăsuie sufletul meu, înrobit de amor şi pătimire. Dorinţa mea cea mare e să te văd din nou. Trebuie! Adună-ţi toate visele pentru a le prefigura împreună... Împotrivitorii dragostei noastre nu au

decât să se scuture de supărare. Prinţesă a inimii mele, aşteaptă-mă! Cu zarul sau fără zar se trece Rubiconul amorului nostru, Suzană! Al tău C".

A doua: „Sighii 7 oct. '68. Orice, înainte de toate, amorul meu! Scăpaţi de oboseala drumurilor, am ajuns la Sighii. De Kogălniceanu, Bolliac, Bolintineanu şi ceilalţi mădulari ai Unirii, care au pribegit prin aceste locuri, ne amintesc străzile înguste şi pietruite ale târgului acesta transilvan, dar inima mea suferă căci nu eşti lângă noi. Greşelile tale, greşelile mele, le-am uitat. Le-am uitat şi nu voiescu a mi le mai aminti... Trebuie atrase speranţele pentru a nu pribegi şi ele pe străzile nefericirii.

Besearecа noastră îmi stă aci în faţă. Veliţii, cândva, pribegiţi de la Valahia, au măsurat-o cu gândul. Toţi nemulţumiţii caută speranţa... Promite şi tu speranţă pentru sufletul meu încărcat de amor. Orice! Oricând! Numai să câştigăm. Pentru noi speranţa e doftoria cea dulce care însănătoşeşte trupul cuprins de fierbinţeală! Tronul Principatelor să mi-l dea cineva, sau al unui imperiu, eu nu l-aş da pentru o clipă de amor cu tine, sufletul meu! E mai important să am sufletul liniştit decât toată bogăţia lumii! Acum îţi sărut fiecare deget, şi ochişorii! Al tău *C".*

A treia: „Viena, aprilie 2, 1869. Iubito, ai greşit o dată, dar eu ştiu că femeile frumoase stârnesc în jurul lor o

patimă neînfrântă. A doua oară însă... prea mult mă pui la încercare şi încep să iert atât de greu... Nu se mai poate ierta, te rog a mă crede, amorul meu! Dixit, amore! Dar nu uita, căci prin a uita pui sufletul la încercare. Prusacul are o vorbă: Nu renunţa la ce ai pentru ce ţi se va da! Termină odată, iubito, cu plângerea lipsei mele. Cu Kogălniceanul am vorbit şi mi-a promis revenirea curând lângă inima ta! E tare când vorbeşte de Ţară. Şi ştie cât amor poartă inima mea. Prea multe nu-ţi mai scriu, curând voi veni lângă tine. C".

Şi Doamne, câte dureri de cap le-a dat toată povestea!

— Cine naiba-i, şefule, „C"-îul ăsta că mi-a tărbăcit[117] mintea cu amorul lui?! izbucni Păuliş. Şi ce naiba aleargă ăştia toţi pentru vorbele astea scrântite de amor de preste munţi? Zău, şefule, parcă ne-a luat cineva minţile şi ne scărpinăm în ticvă[118] de uscăciune mare... Trei oameni serioşi stăm şi rătăcim prin vorbe de clacă...

— Lasă naibii vorbăria, Păuliş, n-au cheltuit unii atâta bănet şi nu au alergat după ele, dacă nu aveau ceva la mijloc... Undeva trebuie să fie o cheie.

— Unde? Sfinte Sisoe... Dom'le comisar, dar dacă insului nu i-a fost la inimă să se ştie că amorul lui e la

---

[117] Zăpăcit.

[118] Craniu, ţeastă.

un stabiliment de muieri publice?

— Ee!...

— Zic şi eu...

— N-are sens... Ascultă, Păuliş! Hai, cu banii... mă rog... Dar să pocneşti doi poliţai pentru ele...

— Domnule Postelniceanu...

— Ce-i, Goanţă?

— Dar dacă felul de a scrie pe rânduri era cheia?

— Adică cum, mă Goanţă? sări Păuliş. Nu eşti tu prost deloc... Cum să aşază aşa pe foaia de hârtie, rândul unu, rândul doi? Mă, în tine zace un poliţaiu la două răsuflături! Şefu', insul ăsta nu moare în patul lui, cum află ăi mari, cum îl toacă, îl fac zeamă şi-i sorb gulia ca pe doftorie de deşteptăciune... Zău aşa! la cheamă fetica aia la nenea... Dacă şi-a amintit ea toate zdrenţăria asta de amor, nu se poate să nu ştie şi asta...

Şi de aici le-a venit capul pe umeri... Mai bine zis de la acel „Cu zarul..."

Păuliş dădu din el. Tăcăluia înainte câte toate despre amor şi prostia omenească, despre muiere pe care nu cu prea multe vorbe meşteşugite o încânţi, ci punând bine mâna pe ea... În fine, nedumerit, îl luă pe comisar la întrebări ce-i cu Rubiconul, ce-i aia, că el nu a auzit şi nu vrea să moară fără să ştie o asemenea vorbă. Postelniceanu râsese şi-i explicase despre Cezar şi ale sale „Alea iacta est". Dar nu termină.

— Fiţi atenţi! Aici! Prinţ... continuă cu esă în rândul celălalt care se sfârşeşte cu „Cu za” şi cel de al treilea rând de care vorbim are rul. Din ce an e ăsta? Şaizeci şi cinci.

— Hopa, şefu’! Primele cuvinte... Asta e, primele cuvinte din... (Păuliş era ca un rac şi înfierbântat dintr-odată!). Primele cuvinte...

— Da, da! Ai dreptate, Păuliş... Amorul meu... cazul... Dorinţa mea... trebuie... adunaţi împotrivitorii prinţ Cuza. În 25 novembre 1865! Asta este! Primele cuvinte...

— A doua, şefu: „Orice, scăpaţi de Kogălniceanu... Nu merge... Ba da! Primele cuvinte... Orice, înainte de toate, scăpaţi de Kogălniceanu, Bolliac. Greşelile tale le-am uitat... Trebuie atrase biseareca noastră... Veliţii. Toţi nemulţumiţii... Promite şi tu orice, oricând, numai să câştigăm pentru noi tronul Principatelor... Acum îţi sărut, al tău... Nu, astea nu mai au rost. Grozav, şefu’, grozav... A treia: Iubito, ai greşit o dată. A doua oară... nu se poate... nu se poate ierta... Dixit – ce-i aia „dixit”, şefu’?

— Am spus, în latină.

— Aha! Am spus, dar nu uita... Prusacul are... nu renunţă... Nu merge...

— Lasă-l pe „are” afară.

— Prusacul nu renunţă... Care prusac?

— Vodă nu-i din Prusia?

— Aha! Deci Prusacul nu renunţă... Termină odată cu Kogălniceanu... E tare şi ştie prea multe... „C”. Hopa! Or fi fost ei ’oţi, şefu’, dar nici noi nu suntem de dus pe albia prostiei... înotăm, înotăm, dar tot dăm de capăt şi ieşim la mal mai frumoşi şi măi curaţi decât am fost vreodată. Ia te uită ce cacialmale ne pretinde Suzana aia Avelştoc! Şi dacă trăscăul ăsta de Goanţă nu s-o fi ameţit de tot şi halimaua lui îi iese întreagă şi fără prişniţe, poţi să mă potcoveşti, şefule, dacă nu cască gura conu Mihalache şi deschide punga Ministeriului pentru preaisteţii poliţai de la gălbenuş... Numai că trebuie să punem grabnic mâna pe domniţa aia până nu aburcă în vreun rădvan[119]. De doamne-ajută şi ne lasă cu gura arsă de sărutul Iudei...

Asta l-a scos din pepeni pe Goanţă. Auzi insul, s-o arestuiască pe Suzana-Maria?! Vedea roşu înainte şi s-ar fi aruncat ca berbecul la zid, dar îşi aminti că nu are fălnicia lui Păuliş şi că ar trebui să-şi sumeţească gândul pentru a amâna cel puţin arestuirea, căci încă nu ştia cum o face mai pe urmă. Trebuia să gândească întâi. Aşa că zise la nemereală, numai să zică ceva:

— Păuliş, tu numai te cam pripeşti, în ultima vreme. Uiţi că de nu-i asta, vine alta. Pe asta o cunoşti barem...

---

[119] Trăsură de lux închisă, montată pe arcuri şi trasă de mai mulţi cai.

— Are dreptate Goanţă, interveni Postelniceanu, pe asta o cunoaştem, dar pe ceilalţi? Şi în plus de asta, du-te mata, Păuliş, la Instrucţie cu o asemenea poveste... Ce mărturii ai?! Aproape nimic... Scrisorile arse... Listele furate... Ce documente ai să dai dovada vinovăţiei dumneaei?!

— Urechea...

— Aidade! Goanţă a făcut o gogomănie cât el de mare. A deschis un mormânt de două ori. Vei mai găsi oare pe moartă în groapă?! Du-te şi vezi? Aşa, ca o plimbare...

— Grozavă plimbare, şefu', la dezgropat mortăciuni... Pfu! Chiar e poruncă?

— Nu, nu mai e nevoie! A fost Leoarcă. L-am trimis eu, după povestea lui Goanţă de la nen'tu State. Pietroaie, frate, pietroaie de râu! Asta a găsit! Când poliţaiul Goanţă a fost de două ori, putea veni şi un al doilea din partea-i şi când s-a dus al treilea a găsit pietroaie. Părintelui Carlo de la Cioplea, auzind de Goanţă, nu i-a mai venit în cap să mai ceară documentul de rânduială.

— Dobitocul! bumbăci în dinţi Păuliş.

— Nu-i nici măcar dobitoc! E om, Păuliş, e om! Porunca sună clar că gardianul de la poarta Canţelariei Poliţieneşti să ceară tuturor celor care intră ţidula de liberă intrare... Câţi din cei de zi cu zi ţi-au cerut-o,

Păuliş?!

— Păi, şefu', pe mine mă cunosc...

— Şi pe Goanţă îl ştia. Şi dacă s-a pomenit un nume cunoscut... a fost de ajuns. Părintele Carlo nu avea nici-o poruncă... doar...

Şi aşa scăpase Suzana nearestuită. Dar, iacă, trecuseră câteva zile şi lui Goanţă tot nu-i venise în minte cum o ar putea scăpa. Nu, nu-i venise în minte...

Se sculă în picioare şi privi spre peticul de cer liber. Îi venea să înnebunească nu alta, căci în zadar îşi chinuia mintea să fie împăcat cu el însuşi, dar nu ştia încă ce să facă: Să-i spună Suzanei-Maria să fugă, să scape, dar nu era asta o mârşăvie faţă de comisar, de Păuliş, de Nicolaide... şi de el însuşi? Dar arestuită, ea, şi la ocnă, ea?! Nu, doamne, căile tale încurcate sunt pentru robul tău Goanţă!

XX

Poliţia de Târgul Ocna era chircită între două acareturi boiereşti pe uliţa Bărdacei. Doi tei înfloriţi atunci îşi lăsau mireasma drept în uşa deschisă vraişte. Nicolaide urcă cele câteva trepte alergând crăcănat după atâta călărit din zori şi până în noapte. Gândea că Postelniceanu avusese dreptate când îi spusese că nu mai e tânăr, dar el se încăpăţânase şi acum îl dureau

toate mădularele, de parcă l-ar fi luat cineva la ciomăgeală.

Din uşă nu văzu nimic. În odaia din faţă nu era parcă nimeni şi era umbră bine. Când pătrunse înăuntru şi ochii începură să i se obişnuiască cu întunericul zări un ins trântit într-un jilţ de lemn cu nădragii suflecaţi peste nişte picioare păroase, scufundate într-un hârdău[120] cu apă. În faţa-i, pe o masă de lemn cioplită din bardă, şedea un ulcior şi o cană.

— Bună ziua! zise Nicolaide.

— Bună să-ţi hie inima, conaşuli! Cari-i trebşoara matali?

— Îl caut pe domnul poliţai Ilicioiu...

— Pe conaşu'?

Şi insul se răsturnă mai bine. Întinse alene o labă tot atât de păroasă spre cană, sorbi şi apoi se răsuci aşa într-o doară şi strigă cât îl ţinură bojocii:

— Cocoaneee! Cocoaneee! Te cată şineva pi matali! Vini acuşica, şezi matali colia şi ia o bărdacă de hin, că oi fi ostinit de drum... Scoate şi jiletcă, că-i colbăită rău. O chiem io pi fie-mia şi i-o dau s-o curiţi oleacă... Ilincăă! urlă iar, fa Ilincăă! (un „Aăău!" se auzi de alături) Ia fă-te, fa, încoaşe!

Uşa se zgâlţâi şi mugi a scârţâială la cheutoare şi o

---

[120] Vas făcut din doage de lemn, dintre care două pot fi mai lungi şi găurite, servind ca toarte, folosit la păstrarea sau la transportarea lichidelor; ciubăr.

zvăpăiată de fetică îşi scoase nasul.

— Hău! Se striji aşa, taică, că nu-s fudulă la urechi? Şe-i?

— Iacă, apucă şi matali ca o muiere di soi şi eşti jiletca 'mnealui şi scutur-o bini de colbăiala drumului... Conaşul pă undi-i că-l cată... Dă matali şi o fuguliţă şi vezi pi undi-i.

— Da' şi-i aşa graba aista că doar n-or da tatarii... Mai bini ai omini şi matali omul cu o balercuţă de hin reşe cum îi al nostru... Iacă mă duc...

Când mai mult cu japca îi luase haina lui Nicolaide, în încăpere intră un tânăr îmbrăcat evropeneşte, subţiratec să-l fluiere vântul nu alta. O bărbuţă tunsă scurt îi accentua figura ascetică.

— Iacă-l şi pi domnul Ilicioiu... Pi cari-l catai matali. Io o să vă las oleacă ca să cat şeva să ne-ndulcim sufleţelele...

Insul se ridică, îşi scutură picioarele prin aer să se usuce şi apoi o luă de-a dreptul pe lutul cu care era pământuită podeaua încăperii. În vremea asta Nicolaide şi Ilicioiu se priviră.

— Luaţi loc, domnul meu! şi Ilicioiu trase un scaun lângă masă. În vreme ce insul luase în braţe hârdăul cu apă, iar fata haina, el ocoli masa şi se aşează în locul uriaşului ce plecase, dar se pierdu în jilţ.

— Vă ascult!

— Domnule Ilicioiu, vin cu o scrisoare de la domnul comisar Postelniceanu...

— Aa! O plăcere, în cazul acesta... Dar văd că a şi ajuns comisar. Ce-nseamnă, dom'le, capitalia, ce-nseamnă... Dar eu, în puchiosul ăsta de târg... mă culc odată cu găinile, mă scol odată cu cocoşii, mai vine nu ştiu care muiere de pe aici că i s-au furat ouăle de sub nu ştiu ce cloşcă năzdrăvană care nu se ouă şi ea ca toate găinile respectabile la cuibarul aranjat cu grijă şi obidă de dumneaei gospodina, ci în nu ştiu care bozii... în rest, mai mă iau după nu ştiu care ocnaş nărăvit căruia i s-a iscat c-a stat destul la pripoană, după opiniunea dumnealui, şi vrea să mai dea o ţâră şi pe acasă să vadă dacă nevastă-sa îi tot eu dascălul de la biserica din deal... Şi iar în rest, domnule...

— Nicolaide...

— Domnule Nicolaide, şed colo pe prispă vara, sau pe prichiciul cuptoriului şi-m-i prăjesc când o parte când cealălaltă... Viaţă, nu?! De asta a trebuit să mă duc până la Paris, să învăţ de la franţuji cum se fac copii pe cuptoriu. În fine... Frate-meu, Postelniceanu, să vedem ce scrie... că doar n-oi fi bătut matale atâta groază de drum ca să-ţi torn eu care câte mă dor...

Se aplecă peste hârtia dată de Nicolaide şi începu a citi, când uşa se deschise şi fetica cea cu ochii vii lăpăi repede cu picioarele goale pe lutul odăii. Aşează repede,

cu mişcări cunoscute, un ştergar pe masă, câteva străchini, un ulcior nou de vin, câteva căni de lut. Şi iar lipăi afară, apoi înăuntru aducând o pâine mare, de casă, fierbinte, o strachină de brânză şi o alta în care se lăfăia un cocoş mare perpelit în unt pe o parte şi pe alta...

— Domnule subcomisar, zise Ilicioiu ridicând ochii, ia şi mănâncă... La Moldova obiceiul omenitului îi mai des decât dusul la biserecă! Omeneşte-te fără grijă!

Termină scrisoarea. O împături şi o vârî în buzunare. Rupse pâinea, îi întinse o bucată şi lui Nicolaide. Apoi frânse cocoşul în bucăţi mari. Turnă vin în căni.

— Noroc!

— Noroc să dea Domnul! răspunse subcomisarul vopselei de galben al urbei Bucureştiului.

O clipă mestecară în tăcere. Apoi Ilicioiu îşi deşiră parcă gâtul din cămaşă şi haină, înălţând capul, şi strigă:

— Ilincăă!

Îndată, uşa se deschise şi fătuca îşi vârî năsucul în vânt prin uşă.

— Ăău??

— Unde-i ta'c-tu? Să vină şi 'mnealui aici!

— Acuşica! Îi la porşi, dă lăturili!

— Da' mata nu vii să iei o bucăţică cu noi?

— Nuu! făcu fătica din cap şi închise uşa.

— Aşa-i naiba pe aici, domnule Nicolaide... Muierea nu mănâncă cu bărbaţii când au oaspeţi... De, câte bordeie-s atâtea şi obiceie...

— Măi, să fie...

— De... Asta e, n-o să schimbăm noi lumea. Dar ia zi, ce-a făcut Popovici ăla de ai bătut mata atâta cale până aici?

— Ee! şi subcomisarul dădu din mână a lehamite. S-a vârât într-o chestie urâtă şi afurisită. Se pare că vrea să omoare pe domnul ministru Kogălniceanu...

— Cum!?

— Aşa cum aţi auzit, domnule Ilicioiu. O chestie foarte încurcată... Prea bine nu o cunosc nici eu, anchetuirea o face domnul Postelniceanu.

— Apoi nu trebuie să mă prea mir... Călca în strâchini de când era pe aici. Tot felul de strâchini şi de-a celor mari şi de-a celor mici... Un neisprăvit... îşi ridicase tot târgul în cale-i şi nici măcar pentru o cauză oarecare, ci aşa, din sminteală... îţi dai şi matale seama, dacă s-a pus tot târgul pe jelanie la Prefectură...

Dar uşa se deschise cu acelaşi scârţâit prelung al cheutoarelor. Insul cu spălatul pe picioare intră păşind apăsat, în cisme acum şi cu cămaşă înflorată.

— De Popovişi voroviţi 'mneavoastră?

— Da, tată socrule, ia loc şi matale! Iacă, dumnealui îi de la capitalie, de la Postelniceanu, cel de care ţi-am

vorbit eu... îi comisar acu şi anchetuieşte o tărăşenie în care se vârî şi fostul dumneavoastră amic.

— Amişi-l-ar ăl di sus, di chilipirjiu!

— Dar ce naiba făcea?

— Se făşea?! Doamne. Iartă-mă! Era uşchit rău, domnu', uşchit rău! Ei, da' noroc, să-mi umezesc şi eu oleacă gâtlejul şi vă zic, vă zic tot se ştiu şi ştiu eu mulţi că l-am avut la odăi la mini...

Răsturnă în gâtlej o cană de vin, îşi şterse barba şi mustăţile cu palma, apoi rupse o bucată de pâine şi un copan din cocoş, muşcă şi începu să vorbească cu gura plină:

— Uşchit, dom'le, uşchit, dacă nu chiar năbun de-a binilea... Cât era ziulica de-a lungă şădea lunjit la umbră.

Şi numa' că-l vediai aşa deodată că se scormonea sub chipiu, săria în pişere şi o lua la dial au la valie, cum i să năzărea, şi se duşea pe unde îl mâna ţăcăneala 'mnealui. Intra peste oamini în casî, începea a-i ocărî după cum i se făşea dumnealui... Pe unii îi mai şi plesnea. Mă rog dumnivoastră, întreg nu era aişi, la dovliac. Nici nu vorovia ca oamenii când îl apuca, bolborosea, făşea spumă la gură, să-ntunieca la privirie şi-i sticlea ochii ca la mâţe noaptia... Dacă mai lua şi vrio stacană de hin, apoi nu mai era de-nţeles cu 'mnealui... Până o făcut-o di boacnă rău di tot... Iacă,

nişte neguţători să'ceau cu nişti vitie la Ardeal şi 'mnialui era în strechie... S-a luat după oamini şi nu, şi nu, că şică nu ar fi avut dumnealor ţidulă în regulă de treşire la Ardeal. Îi baţi pi oamini, li ia hitile, îi vâră la poprialî... Să faşe jalbă la stăpânire, hine prifectul, subprifectul, mă rog dumneavoastră toată liota ălora mari de la judeţ, dar ţi-ai găsit cu şine să stai de voroavă?! Şi atunşi ies toate câţi şele le-a făcut dumnialui p-işi: că lua bani di la tâlhari ca să nu-i prinză, că-i dijmuia pi oamini ca pi dracu', că umbla după muieri ca apucatu', că nu plătia la cârşiumari diloc zâcând că 'mnealui ari casî grea şi ei parali mulţi... Ce să zic, că şi la mini se scofâlşia tot până scotia banii di odaie. Numa zic şi-am văzut cu ochii mei cum l-a bătut pi unu aşa di pomană, şică îl dieranja când 'mnealui voia a şi odihni... E, şi câţi, şi câţi...

Socrul poliţaiului de Târgu Ocnii turnă alt rând de căni cu vin dulceag, ronţăi cu sârg şi mişcări iuţi şi grăbite de şoarece, o pipotă şi două aripi. Se şterse lung şi apăsat cu dosul palmei la gură.

— Apoi, domnu', mari-i ograda domnului şi încă unu mână, nu scoboară hrânşionu' din şer doară pentru atâta! Dumnezeu ştie se patimă avia dumnealui di se frământa aşe. M-am dus odată, că m-au chemat dumnealui să-i duc niscai apă din şea fierbinţi, cu rugăciunie, ca să şi speli pe pişere că era ostenit, şi se

crezi matali că făşea dumnealui acolo în odaie? Să plimba la dial şi la vali ca apucatu' şi-şi frământa bărbia...

— Nevastă n-avea?

— Ba cum să nu, şi copii avea, vezi matali, da' şedeau dumnealor la Bacău, iar dumnialui îi sticleau ochii după fetili noastrie. Dar, ia spunie, pentru asta te ostenişi matali să vii până la noi? Te pomineşti că o ajuns jalba noastră tocma' la Vodă, la Bucureşci...

— Ei, iacă până acolo o fi ajuns, dar nu pentru asta am venit eu... În fine, dacă nu e cu supărare, nene, cu cine stătea el şi bea mai cu deosebire?

— Aaa! Era sgârcă rău... Bea numai atunşi când era cu pohtire, sau de samsarlâc[121] pe la crâşmari. În orişe caz, în însoţire era mai mult cu Lae a lui Guţă Prichişi, dascălul de la besearecă, şi cu Biţă Ciorbagiul. Dar mai mult îi firtisea dumnealui că aveau amândoi muieri nurlii şi vin dulşe de Cotnari la boloboc[122]... Şi bătea, mamă doamne, şi la nuri şi la boloboace nişte clopote de se auzea şi la Ardeal zbăngăiala lor...

Insul începuse să bată câmpii şi pentru Nicolaide nu mai era interesant, dar din politeţe îl lăsă să meliţe înainte. Simţi că pentru acest socru al poliţaiului de Târgu Ocna a povesti la o cană de vin era o plăcere... îl

---

[121] Persoană care intermediază afaceri de vânzare-cumpărare; misit.

[122] Butoi.

privi pe Ilicioiu. Era pierdut în jilţul acela, absent, moale şi indiferent.

Dascălul Guţă Prichici se nimeri a fi un om liniştit, morocănos şi gură strânsă. Ochii îi sclipiră un pic atunci când auzi ce voia Nicolaide, dar dădu din umeri şi-şi adânci şi mai mult mâinile în mânecile anteriului jegos, mare şi larg în care înota. Nu era vorbăreţ, ba chiar mofluz, dar avea o voce de aur şi ţinea mai mult el slujba la biserică, îi sporovăi în ureche socrul lui Ilicioiu, vorbăreţul, care se oferise a-l însoţi. În cele din urmă, la insistenţa subcomisarului, bălăbănise între dinţi ceva din care trebuise a înţelege cum că fostul poliţai Popovici fusese un chinuit, un nemulţumit de el şi de lume. Şi îi trimise repede a vorbi cu cucoana dumnealui, Caliope. Se strecură apoi prin uşă din odaie, murmurând, ceva cum că omul nu e lăsat niciodată în pace. Nicolaide nu avea să afle niciodată dacă cel nelăsat în pace era el sau Popovici, dar nu avu vreme de gândire că în încăpere şi intră coana Caliope, cu douăzeci de ani mai tânără decât mofluzul. Şi începu să tăclăluiască toate câte cele: că nu i-a ştiut a fi veniţi, că nu e pregătită, că să i se ierte boiul cam mototolit, dar abia de s-a sculat din pat şi dezordinea din casă... Se interesă de au fost omeniţi şi se repezi a scoate dulceţi şi apă rece pentru domnii ce vin prima

oară la dumneaei în casă şi se cuvine a fi tratarisiţi, aceasta fiind legea omenească şi strămoşească. În fine, după ce răscoli, preocupată nevoie mare, toată casa şi răsăriră pe masă nişte dulceţi de cireşe amare şi apă rece, se aşează pe un scaun oftând din rărunchi şi întrebă cam care ar fi ocaziunea.

Trăncăni multe vrute şi nevrute, consideraţiuni şi amintiri despre dumnealui Popovici, din care Nicolaide a trebuit să înţeleagă cum că poliţaiul fusese un om ţăcănit care-i făcuse niţică curte dumneaei, dar se oprise cam la asta, că sărea de la una la alta şi când ţi-era lumea mai dragă se oţăra nevoie mare şi, dacă mai şi bea, făcea urât, dar altfel nu era om rău... Era fricos şi supărat că nu i se recunoscuseră toate câte le făcuse pentru ţară şi orânduire. Numai că dacă altcineva ar fi zis cumva altminterea şi el se întorcea aşişderea... Numai când îl ajungea strechea devenea neom şi urla cât îl ţinea gura. Atunci toţi se fereau de el, că se zvonise în târg că, pe vremuri, când era în armie, la o băutură ucisese un om, din prostie, din nebunie, nimeni nu are habar, dar aşa se vorbea... în orice caz, se pare că pentru asta fusese dat afară de la armie. Oricum, ceva era adevărat odată ce chiar subprefectul venit în anchetuire o zisese aşa şi pe dincolo, nu pe şleau, dar oricum lăsase a se înţelege...

După „săru' mânuşiţele" de rigoare, poposiră la Biţă

Ciorbagiu, un ins. Uriaş, burtos şi satisfăcut de sine şi de lume. Cum ajunseseră pe la ora prânzului, îi năpădi cu câte toate bunătăţile pământului, la o masă aşternută frumos în livadă.

Lui Biţă îi plăcea să vorbească de sine şi de negustoria sa cu cherestea şi sare. Vorbea măsurat şi sfătos. Ţinu să atragă atenţia că toate autorităţile trăgeau la el, iar el îi primea cu bună-voie şi chiar „comitenţă[123]", întrucât el avea cele mai bune vinuri, şi cea mai bună păstramă din ţinutul Ocnei. Le vorbi, nu glumă, în câte feluri se poate face o păstramă bună de capră şi de oaie, că nu ţine să ţii oi şi mai bine să cumperi de la mocani păstrama, lâna şi brânza, că te scoate mai ieftin şi el ştie asta, şi e mai bine să-l asculte pe dumnealui...

În fine, despre dumnealui Popovici ştie puţin, că l-a omenit, şi l-a omenit bine, ca să nu-i şadă în calea neguţătoriei. Îi făcea ochi dulci şi nevestei, ştia el, dar s-a făcut că nu vede, pentru că e bine să te ai bine cu autorităţile, chiar dacă sunt nişte târâie brâu cum a fost poliţaiul de Târgul Ocnii...

De dat în stambă se dăduse şi în faţa lui, urlase şi orăcăise de nerecunoştinţa autorităţilor faţă de el, care-şi dăduse sufletul pentru ocârmuire. „Dar

---

[123] Persoană care încredinţează cuiva un mandat prin care îl împuterniceşte să săvârşească anumite acte sub controlul său şi după directivele sale.

dumnealui Biţă intervenise şi-l pusese la punct arătându-i cu câtă grijă orânduirea păzeşte pacea şi propăşirea naţiei, sfânta avere a cetăţeanului drept şi muncitor.

Conul Popovici îi dăduse până la urmă dreptate şi chiar îl iubise şi mai mult pentru adevărurile grăite. Ba începuse a-l vizitarisi mai des şi a-l asculta de toate câte le spunea dumnealui. Nu se ţinea ţanţoş – va fi desigur scuzat de socrul domnului Ilicioiu – cu nasu' în buchii şi de fusta muierii, ca noul poliţaiu. Mă rog, avea el, Popovici, o betegeală a sufletului şi un of împotriva ălora mari, dar dacă ştiai a-l lua pe departe, toate erau uitate şi devenea un om cumsecade şi de înţeles...

Se zvonise în târg că era cam zapciu cu averile oamenilor, dar, mă rog, care ins foncţionar nu făcea aşa, că de, leafa-i mică, nevoile mari şi trebuie omul să strângă parale albe pentru vremi negre, dar el îl înţelegea. Trimitea mai tot ce câştiga acasă, că avea familie grea, bine sorocită de dumnezeu cu trei copii şi o soacră, başca nevasta... De, dacă nu s-ar fi încăpăţat şi el şi Corcoreală – care Corcoreală, ăl cu vitele de trecut peste munţi, în Ardeal – poate că ar mai fi fost acolo tot în foncţie...

A doua zi, dis-de-dimineaţă, Nicolaide porni spre Bucureşti fără a fi ştiut mai bine cine era Popovici...

Lorenz, arendaşul de la moşia Tâlpanu ştiuse pe cine alesese a recomanda cocoanei Mavrodi. Ghiţă Cristea devenise de neînlocuit pentru toţi ai casei. Era săritor nevoie-mare, voinicos aşişderea, inimos de mamă-mamă. Şi cum mai era şi destul de bine făcut la boiu, se găsiseră destule a suferi în taină de inimă arsă.

Oricum, Ghiţă se făcea a nu şti nimic şi-şi vedea de treaba lui, care, la drept-vorbind, nu era prea bine hotărâtă. Şi cum omul se cam plictisea de-a binelea, încerca să se facă a avea treabă, şi asta era cel mai greu. De obicei, o însoţea pe coniţa pe unde umbla dumneaei – şi umbla cucoana, nu se jucă – ba la Teatrul cel Mare, ba la cocoane în vizitearisească, ba pe la conace să-şi mântuie plictiseala prin crânguri de flori... Dar nu reuşea de loc să se apropie de biblioteca răposatului boier Mavrodi. Încercase de câteva ori, dar o ţâfnoagă de fetică, ce-i surâdea mereu la întâlnire, se reprezise să-l ia în primire cu amor şi Ghiţă, de teamă să nu se dea în stambă, trebuise a se scurge pe lângă uşă.

Dar sorocul dat de Postelniceanu se apropia şi el nu ştia cum să-i facă vânt duduiei care parcă nu avea ce face decât să umble după el. Îl bătu gândul la un moment dat cum că o fi pusă de cineva să-i facă zile fripte, dar parcă tot nu-i venea a crede, că prea era tânără fetica – să tot fi avut vreo cinşpe ani – ca să se vâre în ceva aşa necurat.

În disperare de cauză, Ghiţă Cristea îşi făcu păcatul cu ea primind-o în camera lui de slugă boierească, dându-i să bea vin cu mac până o linişti bine de tot. Apoi o închise în încăpere şi pe aici ţi-i drumul, neamule!

Era noapte, o noapte întunecoasă, şi se porniseră ploile de vară. Streşinile buluceau apele de pe acoperişuri, iar Ghiţă tresărea la fiecare scârţâit al duşumelelor. Afară bubuia şi fulgera de mamă-doamne, iar el căta pe apucate drumul în târlici. (Să fi ştiut maică-sa la ce avea să-i folosească!)

Ajunse în dreptul uşii, îşi scoase cheia pe care i-o făcuse comisarul după un tipar tras de el după cheia cea adevărată, o vârî în broască şi o răsuci. Deschise uşa şi aceasta scârţâi îngrozitor, de i se încrâncenă pielea. În fine, Ghiţă intră şi o trase după el. În bibliotecă mirosea a aer stătut şi a bucoavne prăfuite. Închise uşa la loc cu cheia.

Un moment, stătu în cumpănă: să aprindă acum lumânarea cu care venise – dar dacă se va vedea de afară că umblă careva prin încăpere? — sau să tragă perdelele mari de postav? — dar dacă se împiedică de ceva şi răstoarnă acel ceva de trezeşte toată casa?

Până la urmă, se hotărî în a aştepta fulgerele şi la lumina lor să înainteze până la ferestre ca să le acopere bine.

În fine, îşi aprinse lumânarea şi se apropie de rafturile pline de bucoavne. Se îngrozi când văzu câte sunt şi când ştia el cât timp împuţinat avea... Se apucă cu cele de sus. Lua bucoavna, o răsturna cu foile în jos şi o scutura bine, se uita la coperţi dacă nu aveau care cumva vreo ascunzătoare, o punea la loc. Lua alta... Uite aşa, îi trecură prin mâini cam vreo cincizeci de bucăţi, când simţi parcă în spate o răsuflare. Se înfioră de-a binelea. El nu credea în poveşti cu morţi şi stafii, dar acum răsuflarea aceea era rece şi îl trecură toţi fiorii. Se scutură de sila temei lui. Îşi ţinu răsuflarea şi-şi aţinti urechile la a auzi orice zgomot. Nu, nu se înşelase, cineva respira în odaie alături de el, şi încă foarte aproape, căci se auzeau fâşâiturile hanţelor pe piept. Îşi dădu seama, aşa, în câteva clipe, care lui i se părură nesfârşit de lungi, că celălalt este în spatele lui, poate aplecat ca şi el. Se răsuci fulgerător şi bucoavna pe care o avea în mână lovi ceva. În momentul acela se stinse şi lumânarea, iar Ghiţă se pomeni a se lupta cu cineva pe întuneric.

Primi şi el câteva lovituri în stomac de-i veni să urle, dar parcă se lumină în cap că trebuie să-şi ţină gura şi să pocnească până-l va lăsa pe celălalt lat, înainte de a da el şi înainte de a trânti ceva care să trezească toată casa. Îşi strânse pumnul cât putu de bine şi se repezi spre acel cineva cu toată forţa lui, dar pe întuneric

nimeri în gol şi se trezi cu mâna prinsă de încheietură şi răsucită atât de tare încât nu putu să nu icnească.

— Taci, mă! se auzi apostrofat, în vreme ce o mână i se puse la gură, încleştându-i fălcile. Reuşi să le. Deschidă cât de cât şi muşcă. Mâna cedă şi se auzi un slab aolit, urmat de o vorbă care-l făcu să tresară:

— Dobitocul ăsta mai şi muşcă, şefule! Ar trebui să-i pilim dinţii, că-i turbat rău! Potoleşte-te, Ghiţă, că-ţi dau o scatoalcă de toată frumuseţea şi te pupă mă-ta rece!

În capul lui Ghiţă se făcu lumină. Glăsui era al lui Păuliş.

— Dă-mi drumul la mână!

— Bine, dar potoleşte-te că-s eu, Păuliş, şi cu şefu'!

Se făcu lumină. Postelniceanu îl ţinea de încheietura mâinii şi zâmbea.

— Eşti al naibii, Ghiţă, ştii să primeşti pumnii fără să crâcneşti...

Ghiţă începu să-şi frece încheietura şi se uita mofluz...

— Hai, hai, pruncule, zise Păuliş, am venitără să te ajutăm, nu să ne batem! Dacă am văzut că nu avem veşti de la tine, am crezut că nu eşti în stare să intri aici, aşa că am picat şi noi, s-o facem şi pe asta!

— N-am putut... Se ţine una de mine ca scaiul... Am îmbătat-o sus...

— Spre adânca ei părere de rău, ai? Cu amor, pruncule, cu amor...

— Mai termină... Cu vin şi mac...

— Te-ai dat naibii, n-am ce zice, nu calci cele zece porunci şi nu-ţi doreşti femeia altuia... Sau eşti bleg, sau e ea chioambă, sau vrei să mergi la monastire. Vine muierea cu un gând şi tu-i dai altele decât cele dorite de ea...

— Gata, Păuliş, gata, avem treabă... Ţi-am mai spus eu ţie, îţi merge gura ca moara neferecată a Frusinicii din bariera Vergului...

— Da' eu n-o iertam, jupâne, chiar de-ar fi făcut-o mă'sa scoabă, fără un picior şi chioară pe cealălaltă parte...

— Bine, bine, ştim noi câtă bărbăţie stă ascunsă în tine şi zace acolo...

— S-a împuţit, şefule, s-a împuţit de câtă e şi nefolosită...

Păuliş avea chef de vorbă şi nu aveai ce face. Că-şi şoptea toate, nu-l prea deranja, dar o ţinea una şi bună, în vreme ce mâinile-i scuturau cărţuliile şi bucoavniţele.

Postelniceanu, în vremea aceasta, ridica, răsucea şi pipăia mobilele, scoarţele şi pereţii. Lui Ghiţă îi părea că ceva îl nemulţumeşte pe comisar, căci toată vremea pufnea şi icnea.

— Am tot timpul impresiunea, zise el în cele din urmă, că mereu ne ia cineva înaintea noastră, că noi venim mereu pe un loc curăţat şi oferit tocmai pentru că e gol.

— Ce-ţi veni, şefule?

— Iacă aşa... Căutăm mereu şi mereu ne scapă ceva printre degete... Din câte spunea Leoarcă, răposatul Mavrodi i-ar fi dat o avere pentru a putea intra aici, iar noi sigilăm, când intrăm, nu găsim nimic, sigiliul e intact, dar o fereastră e întredeschisă. Nimerim tustrei odată în încăpere aşa, din întâmplare, deşi – întâmplarea asta pare a fi cam aranjată...

— Ce vrei, şefule, să spui că noi ne-am întâlnit aici trimeşi de cineva?

— Da! Un ins oarecare l-a oprit pe Ionescu pe uliţă şi i-a spus să-mi spună mie că Ghiţă e-n mare primejdie. Şi nătărăul nici nu l-a întrebat cum îl cheamă, nici nu l-a luat la ochi, nimic, a zis mulţumesc şi gata... Băieţi, eu zic să ieşim, că tot nu vom găsi nimic. Tocmai în seara asta şi fătuca aceea acceptă să vină la Ghiţă în cameră şi, nu-i aşa, Cristea, are chiar chef de băutură...

— Adevărat, domnule comisar. Când am văzut că se ţine belea după mine, am tot încercat ba să-i închid uşa, ba s-o trimită cucoana undeva, dar mereu îmi scăpa printre degete. Astă seară nu ştiu ce avu că o apucă drăgăleala şi zise că vine, cum se întunecă, la mine în

odaie, dar că ei îi place şi să fac rost de ceva băutură pentru a petrece de pomină. Aşa că...

În momentul acela, Postelniceanu sări asupra celor doi şi-i prăvăli în lături... Biblioteca începuse a se zgudui şi un imens vas de bronz aşezat deasupra se prăvăli vărsându-şi lichidul arzând chiar pe locul unde se aflaseră cei ce răsfoiseră bucoavnele.

— Stingeţi focul, băieţi! urlă de astă dată comisarul culorii de galben şi ţâşni afară, smulgând din ţâţâni aproape uşa încuiată. Ghiţă şi Păuliş se priveau uluiţi în lumina flăcărilor ce începuseră să cuprindă covorul şi o măsuţă făcută zob, căci se afla chiar în apropierea bibliotecii.

— Ei, 'tui mama mă-sii, bine aranjatarisită poveste... Mai scăpărăm o dată cu viaţă, Ghiţă!...

Apucă un pled şi începu să acopere focul, în speranţa înăbuşirii flăcării. Dar pledul se aprinse şi el.

— E păcură! Apă! Adu apă, Ghiţă, adu apă... că se-ntinde... Mama ei de treabă, se întinde şi se stinge greu.

Urletul lui Postelniceanu, apoi zgomotul celor doi ce încercau a stinge focul trezi toată casa. Slugile se bulucirăă în uşă, cineva vroi să deschidă un geam... Afară ploua de mama focului... Doamna Mavrodi coborî şi ea maiestuoasă într-o rochie de noapte din tiul. Păuliş urla acolo încercând să domine năvala.

— Închide geamul, băi ăla, închide geamul! Faci curent şi aţâţi focul... care dumnezeul mă-tii eşti... Aduceţi apă... Sau pământ...

Se repezi spre o imensă floare ornamentală aflată în cameră. Luă hârdăul, dar mâna albă a doamnei Mavrodi îl apucă de braţ. Se smulse.

— E o plantă rară, domnule...

— Să fie, cucoană, dar ia foc şandramaua...

Răsturnă pământul peste flăcările ce începură imediat a se înnăbuşi. Între timp, se aduseseră şi nişte hârdaie cu apă şi focul fu stins de-a binelea.

— Ce dumnezeu a fost asta, domnule poliţai? întrebă doamna Mavrodi trântită într-un fotel şi ţinând în mâini flaconaşul de săruri pe care o slujnică grijulie îl adusese.

— Ce să fie, cocoană, iacă, cineva a vrut a arde casele dumneavoastre şi de nu eram noi aici, nu prea văd cine şi cum s-ar fi opus...

— Tot nu pricep...

— Da' matale crezi că eu pricep mai mult? O fi ştiind domnul comisar mai multe şi vă va spune, se spălă pe mâini Păuliş întocmai ca Pilat. Dar iată-l că vine...

Postelniceanu apăru ţinând de hanţe o flecuşteancă de fetică. Ghiţă făcu ochii mari pentru că el o ştia pe aceea închisă în cameră la el beată şi adormită cu mac. Se dădu la fund, în gloată, pentru că acum îi venea să

boleasc㠠de ciud㠠. Fetica îl dusese de minune ş i el prinsese momeala ca un nătărău.

— Hoolala! o auzi pe cucoan㠠exclamând încântat㠠Monsieur le comissaire! Quel événement, monsieur, me donne la possibilité, cette possibilité de vous voir? Alors?

— Bonjour, ou bonsoir... madame...

— Cest la même chose, mon cher... Dar ce s-a-ntâmplat pe aici, drag㠠domnule comisar? continu㠠doamna Mavrodi în limba franceză.

— Un denunţ, minţi pe jumătate Postelniceanu la iuţeală, un denunţ că se va încerca să se dea foc casei dumneavoastră şi, după cum se vede, întemeiat. Ne-am gândit imediat că primul loc pe care anumite persoane l-ar dori a-l vedea arzând ar fi biblioteca...

— De ce biblioteca?

— Se pare că ea ar ascunde ceva deosebit, căutat şi dorit spre a fi distrus încă de pe vremea când răposatul dumneavoastră soţ mai trăia.

— Acel ceva pe care voiaţi şi dumneavoastră... şi ceilalţi să-l găsiţi, nu-i aşa?

— Exact, stimată doamnă!

— O fi, dar eu nu pricep... Cheia era la mine, dumneavoastră aţi pus sigiliul pe uşă, cum ar fi putut cineva să intre?! Şi totuşi s-a intrat şi s-a dat foc.

— Pentru că nici dumneavoastră şi nici noi nu am

cunoscut până acum că în această cameră se putea intra printr-o uşă secretă, ascunsă în bibliotecă de raftul cu cărţi, iar în salonul galben – îi zic eu aşa pentru că are tapiseria galbenă – salonul de lângă dormitorul soţului dumneavoastră prin tapiseria aceea franceză...

— A, Dafnae...

— Exact, doamnă, transformarea lui Dafnae în dafin, după tabloul lui Poussin[124]...

— Sunt de-a dreptul încântată, domnule comisar, văd că vă pricepeţi şi la arte frumoase...

Vă înşelaţi, doamnă, dar orice străin, la Paris, trece şi pe la Louvru. E o vizită de rigoare şi întâmplarea face să fi remarcat acel tablou.

— Oricum, o notă bună în plus pentru dumneavoastră... Dar fetiţa asta ce făcu?

— O simplă bagatelă, doamnă Mavrodi, o simplă bagatelă criminală. Pe raftul cu bucoavne vechi exista un vas de bronz, poate vă amintiţi, un vas de bronz în care, pentru orice eventualitate cineva – poate chiar răposatul dumneavoastră soţ – îl umpluse cu păcură... Ea trebuia să-i dea foc şi numai să împingă puţin biblioteca dezechilibrându-l şi făcându-l să se prăbuşească. În încăpere. O măsură de siguranţă, dacă

---

[124] Nicolas Poussin (n. Iunie 1594, Les Andelys, Haute-Normandie, Franţa – d. 19 noiembrie 1665, Roma, Statele Papale) a fost un pictor francez din perioada clasicismului baroc.

vreţi, simplă şi eficace. Din păcate pentru ei şi din noroc pentru noi şi dumneavoastră, am fost aici şi am putut stinge focul înainte de a arde totul... Ptiu, asta este! Păuliş, sări deodată Postelniceanu, unde eşti Păuliş?

— Aici, şefu'!

— Păuliş, asta este! Sub covor... Vasul trebuia să cadă exact pe ascunzătoare...

Se repeziră amândoi, uitând de tot spectacolul pe care îl dădeau în faţa slujitorimii. Începură, cu mâini fremătânde, să dea de o parte pământul umed ce se formase peste păcura scursă, pe covor, apoi ridicară ce mai rămăsese din el şi, în momentul acela, flăcările răbufniră prin podea. Cineva le împinse o căldare de apă şi ei o turnară stingând în parte pârjolul. În podea era un chepeng. Îl deschiseră şi fu nevoie de altă căldare pentru a stinge păcura strânsă înăuntru şi care mai mocnea încă. O groază de hârtii arseseră. Cu mâinile pline de pământ, zgură şi păcură Păuliş adună de pe fundul ascunzătoarei nişte rămăşiţe carbonizate în mare parte şi murdare în totalitate.

— Voiră să se uite la ele, dar nu avură parte căci fătuca, profitând de clipa de neatenţie, se răsuci zvârlugă şi vru să se fofileze printre oamenii câştigaţi întru atenţia ascunzătoarei şi să fugă. Se vârzoliră toţi, ceea ce făcu ca nebunia să crească, şi dacă cineva nu s-ar fi aruncat şi ar fi prins picioarele fetei, trântind-o la

pământ, mai mult ca sigur că ea ar fi reuşit să iasă în ploaie. Acel cineva era Ghiţă Cristea, cel trimis de la moşia Tâlpanu de Lorentz, arendaşul, ca slugă merituoasă.

În noaptea aceea nimeni nu avu parte de somn şi odihnă la Canţelaria poliţiei vopselii de galben a comunei Bucureşcilor. Comisarului Postelniceanu i se năzări să-i adune pe toţi amploiaţii mai cu osebire din poliţie şi să le ţină o omilie poliţienească de mai mare frumuseţea, ţintuindu-i în scaune şi pe bănci, de începuse să-i cam mănânce fundul de nemişcare. Dar nu-i mai mira nimic acum, căci se obişnuiseră cu năzdrăvăniile dumnealui care duseseră buhul poliţiei vopselii de galben în tot târgul de capitalie al Principatelor, iar prefectura se uita câş de mult timp la năzdrăvănii.

Începu dumnealui comisarul Postelniceanu prin a le arăta amploaiaţilor că tărăşenia cu moarta Suzana Avelştoc este mai deosebită de alte câte au mai avutără dumnealor de rezolvarisit prin implicaţiunile sale politiceşti. Aceasta făcea ca tâlharii pe care îi aveau în opoziţiune să fie mai deosebiţi de potlogarii obişnuiţi pe care-i urmăriseră până atunci. În afacerile politiceşte undte greşeala costă prea mult pentru a fi trecută eu privirea – ţinu să sublinieze dumnealui – duşmanul

poliţiei este deosebit de hain, mintos, îşi şterge urmele cu mare băgare de seamă şi pentru a prinde ceva din firul intenţiunii lui trebuie ca poliţaiul să gândească bine şi să-şi frece mintea. Pentru, ei, cei de la culoarea de galben, faptul că anchetuirea le fusese lăsată era o dovadă de încredere din partea, domnului ministru Kogălniceanu care intervenise personal pe lângă prefectură pentru aceasta.

Au făcut multe lucruri bune, dar şi foarte multe greşeli, greşeli mai ales, în faptul că le-au scăpat o seamă de dovezi pentru vinovăţia tâlharilor.

Situaţiunea la momentul când i-a adunat pe toţi, din cele puţine pe care le cunosc ei, este că se pregătesc o seamă de atentate la viaţa unor oameni politici, ziarişti şi chiar a lui Vodă, pentru a provoca dezordinea orânduirii, aducerea unui prinţ austriac pe scaunul Principatelor, prinţ care ar urma să cedeze casei de Habsburg ţările române, adică, ceea ce Austria nu a putut prin forţa armelor, să poată obţine printr-o simplă lovitură criminală. Scopul politicesc este ca toţi românii să fie sub sceptrul austriac, aşa că. Românii ardeleni să nu mai aibă a lupta pentru unire şi formarea statului unit românesc.

Subliniind implicaţiunile întregii poveşti, el, Postelniceanu, nu a vrut decât a arăta lor, amploiaţilor Poliţiei vopselei de galben, cât de importantă este misia

lor de a încurca afacerile duşmanilor ţării pentru binele naţiei române şi pentru a le atrage atenţiunea asupra băgării de seamă cu care trebuie ei să lucreze întru câştigarea acestei lupte.

Nu se permite într-o asemenea luptă înfrângerea, pentru că înfrângerea ar atrage după sine distrugerea românilor ca naţie şi popor. Ştiu cu toţii, a continuat comisarul, că în Ardeal românilor le este acum interzisă până şi folosirea limbii lor şi că ocârmuirea face tot felul de presiuni pentru ca ei să nu mai fie români, ci orişice altceva, unguri sau nemţi, n-are importanţă, numai români să nu mai fie...

În aceste condiţiuni, moartea Suzanei Avelştoc, sau nemoartea ei – Goanţă se pare a avea altă idee – a avut meritul de a-i pune pe cărarea care a dus la aflarea acestei afaceri politiceşti. Suzana Avelştoc a fost şi – poate – este o trimisă a Austriei care trebuia să adune şi să înteţească nemulţumirile existente în ţară. Ea era ajutată de boier Mavrodi. În ce măsură au lucrat amândoi, nu pot şti încă, întrucât au reuşit amândoi să-şi şteargă urmele, ultimul chiar după moarte, prin mijlocirea unei aşa-zise fiice adoptive pe care o ţinea ca pe un fel de slugă, Ioana, căci aşa se numeşte, a mărturisit tot: cu doi ani în urmă, ea a fost adusă de la o moşie a boierului. Acesta a chemat-o la ea, într-o zi, şi i-a spus că ea este o fiică a sa nelegitimă şi de acum vrea

să aibă grijă de ea. Dar ea trebuie să ştie că nu poate recunoaşte acest lucru în acel moment pentru a nu afla soţia sa, doamna Mavrodi, căci el depinde prin avere de dumneaei. Dar dacă ea îl va asculta, va avea numai de câştigat... De fapt, el i-a şi pus o zestre frumuşică la un prieten al său, Marmoroş, care are prăvălie cu băcănie în Lipscani. A dăruit-o apoi cu diverse rochiţe, flecuşteţe. Într-o altă zi, la cam două luni după prima lor întâlnire, a chemat-o din nou, în bibliotecă de astă dată, şi i-a arătat un vas de bronz. I-a spus că acolo este un lichid care arde, şi ea nu trebuie decât să-i dea foc şi să mişte biblioteca pentru ca acesta să se prăbuşească peste o ascunzătoare pe care o avea în podea... Dacă lui i se întâmpla ceva, ea avea misiunea de a incendia ascunzătoarea, căci altfel s-ar fi putut descoperi din actele pe care le avea acolo că este fiica lui şi Doamna Mavrodi, cu siguranţă, ar fi pus poprealã pe toţi banii, iar el, mort fiind, n-ar, mai fi putut face nimic pentru înzestrarea ei. Aproape că şi uitase de toată povestea, dacă n-ar fi văzut pe Ghiţă dând târcoale bibliotecii. Ea îl iubea şi credea că el are o altă întâlnire. Aşa că îl urmărea mereu. Când a văzut că iubitul ei tot se învârte pe lângă uşa încăperii, i-a venit în cap că este pus de cocoană să umble acolo şi să dea de actele acelea. I s-a părut curios că Ghiţă o invită la el în cameră aseară şi s-a ferit a bea, mai ales când a simţit că miroase într-alt

fel. S-a prefăcut a dormi... Când vajnicul nostru poliţai a ieşit şi a răsucit cheile în uşă, ea a înţeles situaţiunea şi, în ciuda ploii şi tunetelor, a deschis fereastra. Între fereastra odăii lui Ghiţă – ultima pe un coridor, unde sunt la rând odăile celorlalte slugi, pe o parte şi pe cealălaltă, ceea ce ar fi făcut întunecos coridorul dacă nu s-ar fi croit în capăt o ferestruică – ei bine, între fereastra odăii lui Ghiţă şi acea ferestruică, pe dinafară e un brâu de zidărie. Cuprinsă de supărare şi spaima că Ghiţă a vrut să scape de ea pentru a se duce la o altă slujnică care-i făcea ochi dulci lui, a ieşit din cameră şi pe ploaia aceea a străbătut cei vreo cinci stânjeni şi mai bine şi a intrat pe ferestruică. Primul lucru la care s-a uitat, pentru că acolo îl zărise de mai multe ori, *a* fost spre bibliotecă. A văzut lumină pe sub uşă. Apoi aceea s-a stins şi s-au auzit zgomotele luptei. Şi-a închipuit multe. Atunci şi-a amintit că boier Mavrodi îi arătase uşa secretă, mai bine zis ferestruica secretă pentru că n-are mai mult de un cot pe alt cot mărime. A dat la o parte goblenul, a deschis ferestruica şi ne-a văzut pe noi căutând ceva. Şi-a amintit de zisele „tatălui" său în legătură cu înzestrarea ei. A fugit repede până la bucătărie unde a aprins o lumânare şi s-a întors. A urcat pe ferestruică, a luat şomoiogul pregătit de mult acolo, l-a aprins şi l-a aruncat în vasul de bronz. A coborât şi a început să zguduie biblioteca. Poate că ar fi

avut vreme să şi fugă dacă, speriată de bufnitura vasului şi de flăcări, nu s-ar fi încurcat în goblen, şi atunci el, Postelniceanu, a reuşit s-o prindă plângând înspăimântată şi încurcată, încercând să scape de greul covor.

Dar ceea ce au reuşit ei să salveze din ascunzătoarea de sub covorul din bibliotecă sunt numai nişte note ale boierului Mavrodi privind nişte sume de bani primite sau date unora sau altora. Nu este clar dacă au o legătură care cumva cu anchetuirea pe care o fac. Va cere ajutor celorlalte poliţii de vopsele pentru urmărirea acelora totuşi, comisarul vopselei de galben a vorbit apoi despre cele aflate de la dumnealui comisarul Voiculescu de la Albastru şi i-a dat poruncă lui Ionescu. Să steie, de acum până la rezolvarea cazului, pe lângă casele domnului ministru Kogălniceanu. Se va muta la hanul lui Zamfir Birtaşu de la cel de al treilea rond al şoselei. Va face pe neguţătorul ipohondru care umblă noaptea. În ipohondria lui, va umbla prin preajma caselor ministrului şi va urmări pe oricine va veni dinspre hanul lui Zamfir... La nevoie, va putea să ceară ajutorul celor doi gardieni ce vor fi trimişi la Cantonul barierei.

Lui Goanţă îi dădu poruncă să continue anchetuirea asupra Mariei Porcăria – sau Suzanei Avelştoc – cum zicea el...

Păuliş se va face şi el boier venit la capitalie cu oarecare treburi, dar care îi place mai ales a bea mult. Se va aranja cu odaie la Miculcea şi va încerca să fie în mare amiciţie, dacă se poate, cu un ins pe numele lui Nicolae A. Popovici, mutat de curând la acel han, după cum; a fost anunţat în dimineaţa aceea de poliţaiul Caledonie. La nevoie va putea şi el cere ajutorul gardienilor de la Canton.

Leoarcă va pleca cu o scrisoare a dumnealui, comisarului, la domnul gazetar Bolliacu, de a cărei viaţă va răspunde cu orice preţ. Va afla şi raportarisi, cu ajutorul celui pe care-l va apăra, unde se află cei de pe lista asta. Şi-i înmână numele Vârcioveanului, Musceleanului şi ale celorlalţi... Porunca suna ca îndată ce va afla ceva despre ei să anunţe printr-un om de la tipografie pe Nicolaide sau pe el însuşi.

Corcovăţ primi poruncă să mai lase desemnurile şi să se mute prin preajma Bolintineanului.

Şi iacă aşa, trimiţând în dreapta şi în stânga gardienii, abia de mai rămaseră câţiva să se ocupe şi de celelalte câte s-or mai ivi. Dar asta nu păru a-l îngândura prea mult pe domnul comisar al vopselei de galben.

Spiridon îl privea pe jupânul cu oleacă de teamă cum se duce în sus şi în jos prin prăvălie, cu mâinile la spate şi umerii căzuţi. Nu-l prea ştia aşa încârtoşit şi nu-şi

mai aminti a-l fi văzut. Jupânul Răducanu era un om altfel, aprig el la mânie, dar şi trecându-i repede. De vreo două zile însă parcă dăduse strechea în el. Cu nimic nu-l mai mulţumeai. Iacă, în ziua aceea, el, Spiridon, măturase de două ori prăvălia şi locul de la stradă, îl udase bine şi îl măturase, şi dumnealui se uita tot chiorâş la el. Chestia cu măturatul era cea mai bună cale de a descreţi fruntea, jupânului, căci acesta era un om tare ordonarisit şi-i plăcea ca toate să lucească, de la talgerele şi ocalele balanţei până la ciubotele lui, ale lui Spiridon-sluga. Să mai spunem că o dată pe săptămână îl punea să-şi taie unghiile de la mâini şi că îl înnebunea cu spălatul pe mâini şi pe faţă şi pe gât în fiecare zi?! zicea dumnealui că nu e plăcut pentru muşteriu să te vadă cum bagi mâna în făina ce-o cumpără, sau în zahăr, îngălată şi cu copite negre. Aiurea, dar ce era să facă?! Îşi storci pe ascuns un coş de pe faţă şi-şi şterse mâinile pe fundul nădragilor.

Nu, nu era a bună cu jupânul! Măsurase. Încăperea de sute de ori şi părea a nu avea de gând să se potolească.

Noroc că zdrăngăni clopoţelul de la intrare. Era musiul Ilarie, cârnăţarul, şi mai mult ca sigur că venise după miroase...

Aşa şi era, jupânul ceru o oca de miroase şi-i făcu cu capul dinspre partea băcanului care se tot mişca în sus

şi în jos tot cu mâinile la spate, de parcă nici n-ar fi văzut muşteriul:

— Ce-are musiu Răducanu? Pare că i s-au înecat toate corăbiile...

Spiridon dădu din umeri.

— Aşa-i de azi de dimineaţă... Şi ieri, şi alaltăieri fu la fel...

— Ce-ai, jupâne, ce ţi s-a întâmplat? se întoarse musiu Ilarie către Răducanu.

— Supărări, nene, supărări...

— Nu merge deverul, ai?

— Nu, nu prea merge... Dar asta ca asta, altu-i baiul. E, fiecare cu ale lui...

— Ai nevoie de bani?

— Am, cum să n-am... Ai văzut mata om care n-are nevoie de aşa ceva? Şi încă de mulţi, asta e, de mulţi, de mulţi prea mulţi... Ei, dar lasă... Om trăi şi om vedea... Mata cum îţi mai merge?

— Prost, musiule, prost... Parcă nimeni nu ar mai mânca în mahalaua asta, parcă nimeni, musiu Răducanu! Ce-o fi cu oamenii ăştia, zău că nu-mi vine a înţelege?! zicea Sandu Măcelaru' că nici el nu are vânzare cine ştie ce... S-or ţine, musiule, numai cu ierburi, ca vacile?! Mama ei de treabă! Ştii cât vândui ieri, musiu, ştii cât? De cinci parale, auzi? de cinci parale... Dacă o ţin aşa o săptămână, mă duc dracului

cu totul, musiu, mă duc... Am două sute de cârnaţi făcuţi şi nu-i ia nimeni... Mă costă mai mult gheaţa ca să-i ţin pe vremea asta...

— Ei, toţi o ducem prost, jupâne, nu numai dumneata... încercă să termine pălăvrăgeala Răducanu.

— Ei, prost toţi! Safta brutăreasa a adus ieri două căruţe pline vârf cu făină. Asta-nseamnă că nu-i merge deloc rău, deloc rău... Şi... matale vorbeşti că toţi... Nu. Nu! Uite, chiar mata... ai luat de la mine zece părăluţe acum, nu? Ei vezi... de două ori cât am luat eu ieri...

Răducanu nu-i răspunse. Se opri din mers şi se aşează pe un sac de mălai. Îl privi lung pe musiu Ilarie şi miji a râde. Apoi dădu din mână, ca şi când ar fi alungat o muscă inexistentă:

— La naiba, nene, dar mata ştii cu cât iau eu ocaua de miroase? Habar nu ai. Aşa că ce să mai vorbim...

— Cum ce să mai vorbim, cum ce să mai vorbim, musiu? Pă mine crezi că mă costă puţin?! Vai dă capul copilaşilor mei! Mata ţi-ai trimis băiatul la Viena, la austrieci, la învăţătură, iar eu îi pun cât e ziulica de lungă să dea la maşina dă tocat. Păi, treabă-i asta?...

— Mai bine făceam şi eu aşa. Acum, după cum o duc, cred că o să se întoarcă să-ţi vândă dumitale ocalele de miroase... Da!

În momentul acela, clopoţelul sună şi toţi întoarseră capul spre uşă.

— Aaa, musiu Smădeanu... Ce onoare! Ce mai faci şi mata, coane Matei? Nu te-am mai văzut de un car de ani, zău aşa, unde ai dispărut?

— N-am dispărut nicăieri, jupâne, dar n-ai avut mata ochi pentru a mă vedea, atâta tot...

— Să poa', să poa'... Sunt atât de înghesuit de nevoi, musiu, că ce să mai zic. Iacă, ieri nu am vândut decât de cinci parale, înţelegi matale, de cinci parale, nici mai mult, nici mai puţin, de cinci parale... Am o groază de cârnaţi la gheaţă. Şi numai gheaţa mă costă zilnic cinşpe parale. Ei, ce zici? Şi eu vând de cinci parale... Ieri de cinci parale am vândut...

— Ei, lasă, coane Ilarie, că n-oi vinde în fiecare zi numai de cinci parale, c-ai fi închis de mult prăvălia, nu-mi spune mie. Alaltăieri, de exemplu, cât vânduşi?

— Ei, alaltăieri mai merse, ce să zic... De vreo doi galbeni, ce să zic... Alaltăieri, însă ca alaltăieri, dar ieri numai de cinci parale, pricepi mata?

— Ei, vezi... Mai sunt şi zile proaste. Se mai întâmplă, de, că aşa e negustoria. Dar de aci până la închisul mustăriei e atâta cale că nu face să te sinchiseşti, zău aşa... Ei, dar pe mine te rog să mă ierţi, am ceva de vorbă cu jupânul. Orvoar, musiule!

— Orevoar, coane, şi să ştii că atunci când oi avea nevoie să-mi fac boiul pe hârtie n-o să te ocolesc...

— Să nici cumva să mă ocoleşti... Mai ales că am

acum nişte maşinării franţuzeşti de ieşi ca la oglindă, nu alta! Şi apoi eu nu-s pictor domnesc ofiţial ca alde Szathmary ca să cer nişte preţuri de boierie... Zic să nu pierzi ocaziunea, jupâne. Ei, dar cer iertăciune şi ţi-l răpesc pe musiu Răducanu, că am o vorbă cu dumnealui...

Se îndreptă către odaia din fund, urmat de Răducanu, mai pleoştit decât înainta Ochii îi scăpărau de nelinişte:

— Spiridoane, ai grijă de prăvălie, să nu te-nşele careva!

Intră în urma Smădeanului cu capul înainte, cu umerii prăvăliţi parcă şi mai. Mult.

Şi cum nu se făcea pentru un negustor cu stare să stea de vorbă cu o slugă, musiu Ilarie îşi puse pălăria pe cap, îşi luă punga cu miroase şi ieşi.

Atâta aştepta şi Spiridon. Se lăsă pe vine, se băgă cu capul sub teşghea şi scoase de acolo un ciob de oglindă. Îl şterse de fundul nădragilor, îl propti apoi pe un raft lângă borcanele de zaharicale şi începu să-şi stoarcă coşurile de pe faţă. Făcea asta cu o plăcere vizir bilă, deşi câteodată se schimonosea „căci câte unul fie că nu era îndeajuns de copt, fie că era prost aşezat, rezista la apăsarea degetelor lui Spiridon, şi se încăpăţâna să nu-şi arunce în afară murdăria, ceea ce-l făcea pe flăcău să fie şi mai dur şi să tresară de durere. Tocmai se

învrednicea cu unul mai plin decât toţi la un loc încât plesni aruncând puroiul şi sângele pe borcanele de dulciuri, când uşa odăii din fund se deschise şi, în fugă, aproape, ieşi jupânul. Văzu, se strâmbă, aruncă un „Iar?!", trecu val-vârtej pe lângă el, urcă pe scăriţă până la raftul de sus, dădu de o parte nişte alde alea şi scoase puşca dumnealui şi nişte cartuşe. Coborî, mârâi „Şterge acolo, că te aiuresc eu pe urmă!" şi intră în odaie.

Spiridon simţi că-i cam îngheaţă sângele în vine. Jupânul nu-l ierta când îl prindea curăţindu-şi faţa începu prin a ascunde ciobul de oglindă. Apoi şterse cu palma dârele şi le frecă apoi de dosul nădragilor cu înzecită treabă.

În fine, uşa odăiţii se deschise, apăru întâi un pachet, apoi Smădeanu care ţinea pachetul. Spiridon bănui că acolo trebuie să fie puşca. Apoi jupânul, care se înseninase. Când îl văzu pe Spiridon se înăspri la privire. Îi făcu din mână semn că „ţi-arăt eu ţie!" şi-l conduse pe Smădeanu plin de plecăciune până la uşă. Din nou sună clopoţelul şi jupânul deşi în prag cu vizitatorul. Îi făcu semn din uşă după ce acesta se depărtase. Apoi intră, închise uşa îşi frecă mâinile cu satisfacţiune.

— Ai noroc, zise, că azi sunt vesel... Am vândut puşca pe bani buni şi jidovul ăla de Isidor n-o să mă mai poată alunga de aici! Mama lui de tâlhar!

Intră în odaia din spate, îşi luă pălăria şi haina şi ieşi.

— Vezi, Spiridoane, lasă naibii buboaiele alea în pace! Ai grijă de prăvălie. Eu mă duc să dau o datorie şi mă întorc. Mai aşază sacii ăia şi postavul, că stau tare urât şi îngrămădiţi...

Ieşi însoţit de clinchetul clopoţelului de la uşă. Spiridon se lăsă iar în genunchi sub tejghea şi-şi scoase ciobul de oglindă. Avea ceva vreme să-şi termine curăţirea...

XXI

Duminică 1 iuniu 1869, dintr-o trăsură de piaţă, descinse la scara hanului lui Miculcea boier Chezarie Nica. Anunţat dinainte, jupânul îi primi cu temenele până la pământ, ca pe vremea fanarioţilor, eu urări de bun venit şi şedere frumoasă în cetatea lui Vodă.

Din căruţă se trase jos cu greutate o gogeamitea[125] lada pe care doi flăcăi din prăvălia jupânului abia o cărară spre cameră, sus, sub privirile atente ale boierului.

— Permiteţi, mărite, zise hangiul, să vă ofer o bardacă[126] de vin din cinstea casei?

---

[125] Foarte mare.

[126] Cană mică de pământ, cu toartă, de obicei mai strâmtă la gură şi smălţuită, din care se bea de obicei apă, lapte etc.

Boier Chezarie se sumeţi[127], îşi mângâie mustaţa făloasă şi hohoti:

— Apoi cum, zise el cu voce groasă şi tare ca să se audă de toţi gură-cască din jur, apoi cum, după toată zdruncinătura şi hârtoapele drumului, o bărdacă ar spăla poate gâtlejul prăfuit... Sigur jupâne, sigur numa' ca până om termina-o pui una la rece şi din parte-mi!

Fudulindu-se tot, boier Chezarie se aşează la o masă în faţa hanului, sub un umbrar de pomi. Fuga-fuguliţa se schimbă ştergarul, se şterse masa şi o bărdacă bună fu adusă. Boierul şi jupânul se aşezară ca prieteni de o viaţă, aproape îmbrăţişaţi. Boierul, cel puţin, părea şi un picuţ afumat. Din când în când, îl pupa cu zgomot mare pe hangiu, iar acesta nu mai putea de bucurie şi se gudura nevoie-mare.

— Greu să te mai recunoască cineva sub giubeaua[128] asta şi în caftan, coane Păuliş, murmură Miculcea printre hohote de râs. Să fiu al lui Nichipercea, de unde ai făcut rost de imineii[129] şi brâul ăsta?

— De la teatru, taică, doar îl cunosc pe directorele teatrului... Cu el am fost de le-am ales... Naiba, în târgul

---

[127] Mândru, falnic, măreţ; trufaş, sfidător, obraznic.

[128] Haină lungă şi largă din postav (fin), adesea căptuşită cu blană, purtată, în trecut, de boieri.

[129] Pantofi cu vârful ascuţit, purtaţi în trecut de ţărani; pantofi de modă turcească, cu căputa înconjurând călcâiul, făcuţi din marochin şi purtaţi în trecut de boieri.

ăst' sunt cunoscut ca o gloabă de sacagiu! Lustruit, puteam să fiu cunoscut, dar cu fustangiul ăsta de anteriu... crapă ochii insului uitându-să la el şi zice: „Iată, mă, un naftalangiu[130], ce-o fi căutând la Capitalie? Din ce fund de ţară o fi apărut cu marafeturile astea de pe vremuri?!" Şi tot punându-şi întrebări, uită să se mai uite şi la boiul meu...

— Las' că eşti şi roş în obraz, jupâne, de te crede careva ofticos sau tare sănătos...

— Tot de la teatru o am. Boia de obraz calitatea întâia, nu alta... Da' să-l vezi pe Ionescu făcând pe slujnicarul peste drum, la Birtaşu'. E de pomină, nu alta... Cum era el de fraged, acu-i la haină neagră şi la pantalon vărgat şi strâns pă picior, de zici c-o să-l fluiere vântul... Ei, dar să lăsăm astea. Zi-i, ce-i cu nefrefelnicul[131] ăla pentru care te bântui cu prejmuirea mea?

— Cine, Popovici? E destul de liniştit. L-a vizitarisit de vreo două ori un ins, a ieşit şi cu el ieri. La una din vizite, insul a venit cu un pacheţel. Prea multe nu pot să-ţi zic pentru a nu părea prea curios...

— Cine-i insul ăla, îl cunoşti?...

— Cum să nu? Unu, Matei Smădeanu, îl ştiu c-a mai venit pe aici. Îi place sub umbrar... Bea câte o bere şi o

---

130 Învechit, trecut.

131 Nevrednic.

ia din loc. Chiar l-am întrebat pe domnu' Popovici dacă-l cunoaşte şi de unde-l cunoaşte... A îngăimat ceva şi a întins-o.

— Bine, bine, nu e prea grozav, dar mă rog... în pachet ştii cumva ce avea?

— Nici aici nu prea am ce a-ţi zice, dar părea a fi o puşcă căci era mai lată la un cap pachetul şi subţire la celălalt... Şi era cam greu pachetul... De aceea cred că era o puşcă. O mai ţinea şi ca pe o puşcă, în palmă, în cumpănă, la mijloc, cam în dreptul apărătoarei trăgaciului...

— Asta-i bună... Bună... Bună...

— Da. Şi în ziua când a adus pachetul, Smădeanu a venit de două ori. O dată a şi urcat în cameră cu domnul Popovici... Ce-or fi. Făcut înăuntru nu ştiu, dar a doua zi Ana, fata care face curăţenie prin camere, a găsit uşa închisă şi cheia luată. De atunci mereu ia cu dumnealui cheia de la odaie. O dată i-am zis să nu se ferească de hoţi, că avem noi grijă de asta, dar dumnealui a dat din umeri, s-a urcat sus, apoi a scoborât şi a lăsat cheia. Am trimis-o pe Ana să facă curăţenie şi când a venit a început să se plângă că-i scândura plină de fire mici de fier, mici, mici ca praful... Probabil că a ascuţit ceva insul cu o pilă. În fine, cam asta e. Tot ce. Ştiu... Dacă-mi mai amintesc ceva, îţi mai zic eu. Numai să-mi mai amintesc.

— Bine, jupâne, bine... Şefu' să ştii că-ţi este recunoscător. Aşa mi-a zis a-ţi spune. Ei, dar cred că e vremea a mă duce sus...

— Te cam grăbeşti, dom' poliţai...

— Sst! Ai uitat că sunt boier Chezarie? Nu, lăsă că ştiu eu...

O nouă pereche de pupături, zgomotoase... îmbrăţişări tot atât de împleticite... Boier. Chezarie se sprijini din plin pe umerii hangiului şi începu a urca greu scările. Începu chiar a lălăi ceva ce trebuie să se fi chemat cântec în capul lui de beţiv. Lumea ar fi frumoasă, spunea chipul lui, dacă nu s-ar bălăngăni atât de mult încât pasul pe scară să fie căutat îndelung şi mereu greşit.

Miculcea chemă două slugi să-l ducă pe dumnealui sus în camera ce i se oprise. Dând însă atenţie deosebită oaspetelui, strigă în urma slugilor:

— Atenţie, flăcăi, că dumnealui e firav de felul lui! şi dădu în a lehamite din mână. Zise apoi iar tare să-l audă toţi gură-cască:

— C mi-i, doamne, doamne, şi cu boierii ăştia de spiţă veche... Li s-a subţiat de tot sângele în vine... După o balercă[132], gata, la pământ!

— Era gata afumat, jupâne, era afumat bine, ascultă

[132] Butoi de dimensiuni medii în care se păstrează diferite băuturi.

la mine...

— Ei, aşi... Nu părea...

— Ba era, interveni un altul... Dar cine este, nene, nu mă lăsa să mor prost, pe dumnezeu, cine este insul?

— Cum, nu ştii?! Vai, păcatele mele, nu ştii cine e insul?! Boier Chezarie Nica. Însuşi boier Chezarie Nica.

— Hăhă, se rânji unul din gură-cască, câţi boieri nu-s în ţara aista... şi toţi mari şi fuduli, dar ăsta... parcă-i de la teatru'...

— Ţi-ai găsit, sări jupânul hangiu ca ars, nu alta. Să nu te mai aud a zice una ca asta despre dumnealui, să nu te mai prind pe aici, auzi?!, să nu te mai prind pe aici... Auzi, boier Nica e ca la teatru! Bă neisprăvitule, ştii tu cine e boierul, ai?! E os domnesc, os domnesc... şi nu de pământean de-al nostru pricăjit, ci de la Istambul... urmaş al ultimului împărat de la Bizanţ, bă nătărăilor, dacă oţi fi auzit voi de acea împărăţie...

— Auzit, auzit, cum să nu, sări cel care fusese amenințat cu neprinsul pe la crâşma de sub umbrarul şoselei lui Kiseleff, auzit... Dar ce-ai mata de te stropşişi aşa, că doar nu i-am dat cu nimic în cap?! Ţi-o fi rudă, ai?

— Aş vrea eu, dar nu mi-i, asta e, din păcate, dar mi-e prieten şi eu nu vreau să vorbiţi voi de el aşa, pricepi?

Şi-apoi, ce te pricepi tu la dever[133]?!, ce te pricepi?! Acum pot să dau înscris la gazete că hanul meu a fost vizitarisit de ultimul urmaş al împăratului de la Bizanţ şi să vezi cum vin toţi mofluzii noştri să miroasă aer împărătese... Hehe, ce ştiţi voi?

Şi mulţumit de sine şi de perspectivele hanului său, Miculcea urcă plin de el scările ce ducea înăuntru.

— Al naibii pezevenghi, a nemerit zaharisitul ăla pe aici, şi să vezi că de mâine scumpeşte ocaua de vin, mama lui de pezevenghi, cică din nu ştiu ce vii împărăteşti vizantine ar fi adus...

— Ee, dacă vinul o fi bun... Dai un ban şi stai în faţă, nu?!

În vremea aceasta, Păuliş îşi blestema gândul prost de a face pe beatul. Cât fuseseră în ochii jupânului, slugile-l duseseră cuviincios, dar îndată după aceea, îl apucară ca pe un sac, îl târâră pe scări în sus, apoi îl trântiră lângă uşă, deschiseră şi luându-l care de unde se putea îl azvârliră în pat. Ieşiră şi închiseră uşa. Abia acum poliţaiul se sculă, se aşeză pe marginea patului şi începu să-şi frece noada care-i luase în răspăr toate scările până la odăile de sus unde fusese găzduit. Înjură, se scula obidit şi, încurcându-se în fustele anteriului şi în vârfurile răsucite ale imineilor, ajunse

---

[133] Volumul vânzărilor de mărfuri pe o perioadă dată (exprimat în bani).

până la uşa Care-l despărţea de odaia lui Popovici. De alături nu se auzea niciun zgomot. Îşi suflecă atunci poalele şi desprinse de lângă picior un simplu cuţit.

Se duse la uşă. O deschise cu băgare de seamă, trase cheia din broască, închise iar uşa şi răsuci cheia pe dinăuntru.

După aceea începu cu paşi mari să numere distanţa dintre pat şi uşă. Făcu acelaşi lucru pe peretele din faţă. Când ajunse cam acolo unde trebuia să fie şi patul din odaia alăturată; făcu un semn cu unghia pe zid. Luă apoi cuţitul care avea un vârf lung şi ascuţit şi începu să scobească peretele. Învârtind lama începu să se facă o adâncitură, apoi o gaură.

— Haha, făcu pentru sine Păuliş, zidul ăsta e din lemn! De minune!

În mai puţin de o jumătate de ceas, reuşise să străpungă peretele despărţitor, atât însă încât să nu fie mai mare de un vârf de cuţit, dincolo.

Se uită apoi împrejur şi ochii i se opriră asupra cufărului. Îl trase icnind până în dreptul găurii, îl răsturnă pe partea care era mai îngustă. Se dete îndărăt şi privi admirativ. Fluieră satisfăcut. Nu se vedea nimic. Se trânti apoi în pat şi începu să aştepte.

— A fi comisar la Bucureşci, în poliţie, e ori foarte greu, ori foarte uşor! exclamă Postelniceanu în faţa lui

Nicolaide, la câteva zile după reîntoarcerea lui de la Târgul de Ocna. Dacă şedeam lesne ca Păsăritu' şi îmi înfundam turul pantalonilor în scaun şi capul pe spetează, iar voi alergaţi după hoţii de cireşe sau scroafe cu şi fără purcei, era bine, dar dacă dai din tine, te preumbli pe toate căile târgului, îţi frământi mintea şi vrei a face o treabă ca lumea, atunci sar fuguliţa o seamă de inşi plini de glavă şi le pârâie pe la încheieturi şi te zbicesc din toate părţile: ba că n-ai făcut bine aşa, ba că n-ai făcut cutare, ba că dumnezeu ştie ce treabă e amânată... Ei bine, am început deja a mă gândi la demisiune. Nu mai pot să înghit la nesfârşit hârbuirea lor de griji pentru mine.

— Dar ce s-a-ntâmplat, domnule comisar?

— Ce să se întâmple? Vin de la Prefectură. M-a chemat domnul subcomisar să-mi spună că s-a plictisit de anchetuirea asta care ţine de mai bine de două săptămâni, că am lăsat alte anchetuiri pe mâna agenţilor – şi ce pildă crezi a-mi da?! un pricăjit de furt de zarzavaturi la grădinile Ghiculeştilor... Ia spune, mata ştii de povestea asta ceva?

— Ştiu, că am avut şi reclamaţiune. I l-am dat lui Stamatache să-l urmărească. Mi-a şi raportarisit: nişte ţigani au sărit împrejmuirea şi au furatără nişte porumbi şi nişte carton. Sunt deja la poprealâ. Trebe numai trimişi în judecată.

— Dar cu odoarele de la biserica Manea Brutaru?

— Anchetuirea a făcut-o Leoarcă. Aveţi de la pe masa dumneavoastră. N-a ieşit de aici nimic deosebit. Un ins s-a lăsat închis în besearecă, unde era şi o moartă. A umblat toată noaptea, spre groaza mahalagiilor care au văzut o lumină plimbându-se pe dinăuntru. A forţat un dulăpior în care popii îşi ţineau odoarele şi a furat nişte potire – din care trei erau de argint aurit – un crucifix, câteva sfeşnice. Pe urmă a spart un geam de la besearecă şi a aruncat toate pe geam afară unde-l aşteptau complicii. Dimineaţă, când au venit rudele moartei la priveghi, dascălul a deschis beseareca. El s-a amestecat printre rudele răposatei şi pe urmă a ieşit. Pe aci ţi-i drumul... Asta e. Când la slujbă popa Gregorie a văzut că nu-i cădelniţa, că o furară, am uitat a vă zice că s-a furat şi cădelniţa... Atunci ne-a chemat... Asta e. De unde să scoatem hoţii?

— Dar văd că aţi aflat multe. Cum?

— Simplu, dom' comisar, de la geam. E un gemuleţ mic încât nu poate trece decât un copil, ori un copil nu o să stea noaptea într-o besearecă cu un mort... apoi lumina aia care s-a tot plimbat prin înăuntru, în sfârşit, dacă hoţul ar fi intrat pe gemuleţ, nu se poate să nu fi lăsat ceva scame din haine în marginile de sticlă.

— Dar de ce să se lase închis în biserică când era vânzoleala la moartă?

— N-aţi prea fost la priveghiuri, domnule comisar, zău, n-aţi prea fost! Oamenii sunt plictisiţi. Unii şed de vorbă, dar mai toţi se uită plini de curiozitate să vadă cine a mai venit, dacă o plânge pe răposata şi aşa mai departe... De obicei, se cam cunosc între ei dar niciun străin n-ar fi fost repede observat...

— După cum văd eu, Nicolaide, voi credeţi că trebuia să fie neapărat un străin. Nu m-ai prea făcut a te crede. Ascultă, trimite pe careva să vadă cine a fost şi seara şi de dimineaţă la priveghi... Un străin ar fi fost primul care ar fi sărit în ochii celor plictisiţi, cum zici mata... Lumina de noapte din biserică mă face şi pe mine a crede că s-a lăsat închis noaptea înăuntru. A spart geamul pentru a fi cu mâinile goale dimineaţa. Urme în jurul geamului aţi găsit?

— Plouase spre dimineaţă...

— Bine, trimite cum ţi-am spus pe careva şi să vină cu lista la mine. Să afle cam tot despre cei care apar în listă şi seara şi de dimineaţă, nu uita!

Intră apoi în odaia lui şi se aşează să citească raporturile agenţilor. Tresări când văzu scrisul lui Caledonie.

„Cinstitului comisar al vopselei de galben. Cu onoare vă pot raportarisi că numitul Popovici şi numitul Smădeanu s-au întâlnit la rond ieri zece zile a corentei luni şi au mers în pădurea Băneasa unde au încercatără

o puşcă trăgând la ţintă într-un copac. Apoi mulţămiţi, s-au cinstit cu dulceţi la o cafinea de la şosea. Au venit apoi la han la Miculcea. Aici s-au despărţitără, dându-şi mâna. Popovici au urcat sus la dumnealui cu puşca. Eu l-am luat la ochi apoi pă Smădeanu care s-a dus la dumnealui la prăvălie. Aci s-a întâlnit cu un grecotei, Movidarachis. Apoi a ieşit grecu şi a ieşit şi Smădeanu. S-au despărţitără, iar Smădeanu a mers în strada Reteveiului, la unu Răducanu, ce ţine o prăvălie cu băcănie, şi a ieşit ţinând. O pungă în care să vedea ceva gras, căci să mâzgălise cu grăsime hârtia. S-a dus acasă şi spre seară a ieşit din nou, când s-a dus în Pasaj, unde a stat la palavre cu un ins şi cu un altul. Au băut şnaps şi au pălăvrăgit câte în soare şi pă pământ... Pe la unş'pe ceasuri din noapte s-a dus iar acasă. Al dumneavoastră, cu supuşenie Caledonie, cap de masă la poliţia vopselei de albastru".

— Nicolaide! strigă comisarul.

Uşa se deschise şi subcomisarul şi intră. Parcă ar fi aşteptat dincolo de prag.

— Tocmai veneam la dumneavoastră. Un ins bălţat rău ţine să vorbească cu dumneavoastră, numai şi numai cu dumneavoastră...

— Cine e?

— Nu ştiu... A, ba da, a zis că-l cheamă Nica... Chezarie Nica...

— Bine, bine... Să intre... Dar stai, ai pe cineva pe aici?

— Am, pe Corcoduş. Voiam a-l trimite cum aţi poruncit dumneavoastră.

— Lasă, acum! Trimite-l să-mi afle tot ce poate afla despre unul Răducanu din strada Reteveiului.

— E în culoarea de negru asta, domnule comisar...

— Ştiu, dar n-are importanţiune! Neofiţial să-mi afle. Treaba lui cum, dar să nu-mi vină cu mâna goală. Şi acum adă-l pe Nica! zise Postelniceanu.

Neînţelegând zâmbetul comisarului, Nicolaide îl conduse pe ins în odaia şefului: „Doamne, doamne, gândi el, ce-o fi cu velitul ăsta de umblă ca la bal masché?!"

— Aferim, meştere, şezi! hohoti comisarul de cum îl văzu.

Boier Nica îşi dădu jos calpacul şi-l aşează pe podea. Abia acum Nicolaide îşi dădu seama de ce râdea comisarul.

— Şefu', se auzi glasul Păulişului din anteriu şi caftan, şefu', greu mai îi să faci pe biv velitul... Transpir al naibii cu înhăimureala asta...

— Păi cin' naiba te-a pus, doar nu eu, să te împodobeşti aşa, ca un curcan în călduri? Zi-i, ce te făcu să vii aşa repede pe la noi?

— Şefu', se îngroaşe gluma... Ăla a făcut rost de o puşcă... A venit aseară – am văzut că mi-am făcut o

gaură-n perete – când a venit. Şi-a scos drăcia din dulap şi a început s-o şteargă şi s-o mângâie. Zicea Miculcea că i-a adus-o unu Smădeanu...

— Ştiam!

— Cum?! Şi eu care dădeam de ceasul morţii cum să vă aduc vestea! Ptiu! degeaba port, şefu', hăimuria asta, că n-am aflat şi eu ceva mai de doamne-ajută... Credeam că vă las cu gura căscată şi tocmai mă gândeam cum să fac să alung muştele. Ptiu... Ştiaţi că are puşcă... Păi de ce nu-l arestuiţi?!

— De ce?

— Cum de ce?! Vrea să-l împuşte pe dom' ministru Kogălniceanu, nu ne-a spus comisarul Voiculescu?

— Ascultă, Păuliş, nu face mai pe prostul decât eşti! Ce am la mână că vrea aşa ceva? A tras, l-a împuşcat? Nu! Atunci, de ce? Că are puşcă? Am aici de la lui de la Prefectura de Bacău. Are ţidula de purtare a armei. Nu am de ce să-l arestuiesc, nu am nicio motivaţiune...

— Atunci să-l lăsăm să-l împuşte, nu? Ca să aveţi motivaţiune!

— Dar tu ce păzeşti acolo, velitule?! De ce crezi că te-am trimis acolo şi cheltui banii prefecturii ţinându-te la han pe masă, băutură şi odihnit? Ai? Pentru ochii tăi frumoşi, ai? Nu, Păuliş, ci pentru a interveni la timp. În plus, ţi-am mai zis... Dacă nu e neisprăvitul ăsta pe care-l cunoaştem, pot pune pe altul şi atunci ce mai

facem?! Ai?

— Bine, şefu', am priceput! Îşi luă calpacul şi şi-l puse iar în cap. N-o să-mi scape din ochi, mânca-l-ar tata, nici de-ar face pe naiba în patru!

— Şi ascultă, Păuliş, nu mai veni aici! Te pot lua la ochi. Eşti şi aşa destul de bălţat îmbrăcat... Lasă-ţi rapoartele la Canton. Sunt oamenii noştri acolo. Te plimbi aşa şi tu, şi dacă vezi că nu e nimeni prin preajmă, laşi să-ţi cadă hârtiile. Bine?

— Asta-nseamnă să mai şi scriu, şefu', şi eu cu scrisul... nu prea avem casă bună. Parcă mi se strâmbă mâna, nu alta... Şi când te gândeşti câţi bani strică tata pe mine la şcoala de la Sfântul Gheorghe Nou... Şi nu ştiu decât chirilicească...

— Bine, bine, aşa să le scrii, cu chirilicească... Acum fugi la locul tău şi să nu te mai prind pe aici că te mângâi cu bâta, auzi? Aoleu, vezi nu uita, Nicolaide, de uliţa Reteveiului...

Când cei doi plecară, Nicolaide distrându-se de făţuirea[134] prietenului său, celălalt înciudat de multe câte i le zisese comisarul, dar şi de anteriul care-l împiedica afurisit de mult la mers, Postelniceanu se lăsă pe spate în jilţ şi se întrebă dacă nu greşea lăsându-i în libertate pe toţi aceşti Popovici, Smădeanu,

---

[134] Netezire, lustruire, geluire.

Suzana Avelştoc, Musceleanu şi ceilalţi... Oare ce-ar fi făcut maestrul Corbeaux într-o asemenea situaţiune?!

Goanţă făcu atunci prostia lui cea mare. Se duse la Maria Porcăria. O găsi în grădină, îmbrăcată toată în alb, şezând pe o bancă, lângă o tufă mare de trandafiri roşii ca sângele. Era tare gânditoare şi dusă parcă pe ceea lume. Tresări când el îi puse mâna pe umăr.

— Suzana! şopti el.

— Vă înşelaţi, domnule, mă cheamă Maria.

— Nu mă înşel, doamnă, nu, nu mă înşel! Dar asta e altă poveste... Aş vrea să vă vorbesc...

Maria tresări din nou:

— Să-mi vorbiţi! Ce să-mi vorbiţi? Vă ascult...

Goanţă se lăsa când pe un picior, când pe altul. Nu ştia cum să înceapă. Şi când se gândea ce simplu fusese totul în mintea lui, cum adunase toate vorbele pentru această întâlnire. În timp adunase vorbele, dar acum parcă îi luase dumnezeu mintea şi-şi auzi glasul, ca de undeva, din afară...

— Doamnă... Inima-i bătea nebuneşte. Simţi nevoia să se aşeze şi el pe bancă. Îmi dăţi voie, zise şi se aşează, îmi daţi voie să mă aşez şi eu?

— Cum să nu! Vă rog chiar...

— Doamnă...

— Da!

— Doamnă...

— Ei?

— Nu ştiu cum să încep... şi-şi trecu mâna pe frunte.

Deşi nu era prea cald – noaptea plouase – el simţi broboanele de sudoare adunându-i-se pe frunte.

— Vă ascult, domnule Goanţă!

— Doamnă, Suzana...

— V-am spus, mă. Numesc Maria...

— Bine, doamnă, dacă dumneavoastră vreţi, aşa am să vă spun...

— Dar nu pentru că vreau eu, ci pentru că aşa mă cheamă.

— Prea bine! Voiam... Înainte de toate... voiam... Doamne! Ei bine, voiam.

— Goanţă respiră adânc – să vă spun că vă iubesc!

— Pe mine, domnule?!

— Da, doamnă... Şi acum că v-am spus, vă mai zic: fugiţi Luaţi-vă ce credeţi şi fugiţi! Din Principate să fugiţi!

— Să fug, de ce să fug?

— O, doamne, cât aş fi vrut să nu fiu eu cel ce anchetuieşte acum şi aici... Doamnă, vă rog să mă înţelegeţi, nu cred că faceţi bine jucând aici ca la teatru. Ştiu tot... şi din păcate ştie ceva şi comisarul Postelniceanu. E o trădare: din partea mea, dar ce să fac?! Vă... iubesc... Fugiţi, fugiţi cât mai e timp!

Goanţă înălţă capul. Privirea femeii nu spunea nimic. Era goală, nicio sclipire, nicio expresie. Goală. Privea parcă undeva, dar parcă fără să vadă. Goanţă îi prinse mâna. O mână rece, moartă. Nu se retrase, nu acţionă în niciun fel.

— Doamnă Suzana, v-am spus, fugiţi! mai e timp, fugiţi! Mă auziţi? Doamne, doamne, ce aveţi? Răspundeţi ceva... Otice... Ştiu, sunteţi Suzana Avelştoc, supusă austriacă, agentă a poliţiei vieneze de siguranţă... Ştiu asta şi totuşi vă iubesc... Fugiţi, am spus... Mă auziţi?

— Vă înşelaţi, domnule, sunt Maria, zisă şi Porcăria, femeie publică până mai ieri...

— Nu mă înşel, doamnă, din păcate pentru mine nu mă înşel. Nu vă spune nimic un oarecare „C” care vă dădea dispoziţiuni din Ardeal prin scrisorele de dragoste în care vă cerea să scăpaţi Principatele de domnul Unirii?! Ca apoi să puneţi la cale o seamă de atentaturi împotriva unor autorităţi româneşti şi să pregătiţi venirea pe tron a unui principe austriac?!

— Unde? auzi Goanţă un murmur înăbuşit.

— Cum?

— Unde, unde aş putea să fug, omule?

— Oriunde... înapoi în Austria, în Rusia, în Imperiul Otoman...

Se lăsă linişte. O linişte aşa de adâncă încât se auzeau

scârţâiturile cumpenii unei fântâni şi piuitul păsărilor. O suferinţă nesfârşită începu să se aştearnă pe chipul femeii. Rămăsese dreaptă, nemişcată. Nu-şi retrăsese mâna din mâna lui Goanţă, dar o lăsase moale, în poală. Închise un moment ochii, şi, fără să mişte parcă buzele, îşi începu destăinuirea.

— În breasla asta, domnule poliţai, nu există întoarcere şi nici fugă. Moartea e singura scăpare, mai ales dacă ai dat greş... Şi eu am greşit... Ştiu de acum prea mult pentru a nu înspăimânta prea multe fiinţe suspuse şi chiar puterea unui imperiu. Da, ai dreptate, sunt Suzana Avelştoc... supusă austriacă, dar nu sunt austriacă, ci italiancă. M-am născut într-un sătuc de lângă Parma, Suzana Bertolli mă numeam. Sora mea geamănă se numea Ana Maria Bertolli. Povestea noastră e cât se poate de simplă... Sărace şi frumoase, muritoare de foame şi dorite... Ce puteau face nişte fete, printre altele şi orfane? Am ajuns în case publice. Sora mea era cam certăreaţă şi aşa am schimbat mereu oraşul şi casa până am ajuns în capitala imperiului chezaro-crăiesc. Aici eu m-am îmbolnăvit şi un bătrân libidinos, muşteriu de al meu, m-a luat în casa lui... mai mult ca să nu se mai mişte până la casa publică şi în plus pentru că era mai ieftin şi era mulţumit de mine... De unde să ştiu eu că Johann Avelştoc era mai-marele agenţilor poliţiei cezaro-crăieşti? Oricum, el a început

să-mi dea misii oarecare: duceam scrisori, dar curios, atunci, toţi cărora le duceam acele scrisori se omorau, după primirea lor... într-o zi însă a venit un amploiat de la poliţie şi i-a înmânat şi lui Johann o scrisorică. El m-a chemat, ne-am urcat într-o trăsură şi am mers la Primărie şi apoi la biserică şi ne-am căsătorit. După aceea, el s-a dus în camera lui şi s-a împuşcat. Aşa am devenit Suzana Avelştoc, cu o casă la Viena, ceva bani şi datorii mai multe decât făceau toate celelalte... Dar într-o zi am fost chemată la poliţie. Un ins foarte curtenitor mi-a zis că ştie cât de greu o duce văduva fostului său şef şi că s-a gândit că ar putea să mă ajute. Urma să facă în aşa fel încât eu să cunosc un oarecare general bătrân şi nu prea, care deja îşi dorise a mă cunoaşte. Sarcina mea era numai să aduc la cunoştinţa înaltei poliţii ce şi cu cine vorbea generalul. Pentru asta urma să primesc o sumă destul de mare pentru a-mi plăti datoriile lăsate de Johann. Puteam oare a face altfel?! Doamne, doamne... prin câte am trecut... Bătrânul general era un om bun, cinstit în felul lui, sau cel puţin faţă de mine. Mă iubea... Dar a fost arestat la un moment dat, şi eu am fost trimisă aici...

— De ce?

— De ce?! Ai spus tu însuţi. De la proclamarea dualismului austro-ungar, Transilvania a trecut la Ungaria. Relativa autonomie a românilor s-a dus de-a

dura, iar ungurii sunt călare pe ei să fie cetăţeni loiali. Dar de la unirea celor două principate româneşti, ei cată încoa', şi asta supără orânduirea maghiară, şi dacă îi supără pe ei, îi supără şi pe austrieci... Ei bine, când generalul Klapka a mai încheiat, în numele revoluţionarilor unguri, tratatul acela cu domnul vostru prin care se recunoştea – se pare – autonomia naţională a românilor din Ardeal, mergând până la unirea cu Principatele, în schimbul ajutorului dat cauzei revoluţionare, ministrul împărătesc s-a speriat de-a binelea. O părelnică unitate între români şi unguri într-o revoluţiune ar fi fost prea de tot... Şi dacă ministerul s-a pus pe gânduri, a şi născocit ceva. Domnul vostru, Cuza, a făcut şi o gafă, a zis în public că dacă românii, nu-l mai vor, el nu va face opoziţiune... Ei, de aci le-a venit gândul lor cel bun... Am fost trimisă să-l ajut pe boier Mavrodi, vechiul agent al Austriei în capitala Principatelor, pentru a strânge pe toţi cei care erau nemulţumiţi de Cuza. Lucrul a fost uşor, că şi Alexandru Ioan se înconjurase de o groază de parveniţi şi preferaţi, care mai de care mai deochiaţi... Pe de altă parte, nemulţumise pe mulţi cu reformele lui şi mai ales pe foştii lui tovarăşi liberali, imitându-l pe Napoleon a-l III-lea.

Ne-a fost uşor să-i adunăm, să-i garnisim cu bani şi câte şi mai câte... Sub motiv că, le punem la

dispoziţiune o bibliotecă deosebită, se puteau aduna la mine şi vorbi în lege.

Dar am dat greş până la urmă. Bătrânul vulpoi, Ion Ghica, cel ce face politică în multe capitale şi ştie destul de multe, când Mavrodi a adus vorba de un principe austriac, a sărit ca apucat de diavol: „Ascultă, Mavrodi, ori ne crezi proşti, ori tu prea isteţ, de vii cu o aşa propunere?! De ce nu unul rus, sau unul turc? Ai?!" „Stai, a zis şi Mavrodi, am avea aici, lângă noi un sprijin sigur şi de nădejde..." „De nădejde zici, am impresia că nu eşti nici isteţ, nici nu ne crezi proşti, ci că eşti tu un mare gogoman, asta e! Atât de nădejde ne-ar fi că ne-ar înghiţi care mai de care mai repede – din sprijin, nu de alta, din sprijin – şi n-ar putea nimeni nici a face o protestaţiune, că de, e o afacere de familie, de familie dinastică... Şi ce. Importanţă ar avea că Ţarul, sau Împăratul de la Viena, sau Sultanul ar domni de la Petersburg, Viena sau Stambul asupra Principatelor Unite?! Nu, fraţilor, dacă vrem domn străin ca să nu se mai bată familiile noastre cele cu prea mult os domnesc şi de aceea schiloade, apoi să fie cât de mai departe, că vorba românului, ce e mai răruţ, e mai drăguţ!" Aşa s-a ajuns la Carol de Prusia, deşi el era cam la a treia mină... Mavrodi nu a insistat decât după primele refuzuri. În cele din urmă, am luat-o de la capăt. Iar la strânsul nemulţumirilor, iar la a arunca bani şi

promisiuni în stânga şi în dreapta... Nu, voi românii sunteţi prea loviţi de soartă în a fi aşezaţi, aici în câmpul de bătaie al intereselor marilor puteri şi aţi învăţat să vă fofilaţi printre lovituri. Nu le opriţi, ci le lăsaţi să curgă pe lângă voi şi să se îndrepte către cei de alături care tocmai vă pregăteau şi ei o lovitură... E un fel de joc al săriturii peste loviturile soartei... Şi poate că numai de aceea mai existaţi... Am înţeles asta, am înţeles că nu puteţi fi înfrânţi... Am priceput lecţia, am început să vă iubesc şi-am căutat să fug.

Oamenii voştri politici se ceartă şi se muşcă precum dulăii, dar numai până nu apare lupul – aveţi o veche pildă istorică în acest sens – mi-a povestit-o unul din istoricii voştri.

L-aţi adus pe Carol ca domn al Principatelor pentru că e prusac, ori Prusia vrea unirea Germaniei sub sceptrul său. În atare condiţiuni, aţi gândit voi, întrucât unirea românilor ar fi de o parte o întâie înfăptuire de exemplu în Europa pe care unirea germanilor l-ar putea urma. Apoi, pentru asta, Prusia se ciocneşte de imperiul cezaro-crăiesc, ori pentru unirea Ardealului cu Principatele voi vă ciocniţi tot de imperiul cezaro-crăiesc... Undeva, gândurile voastre au fost bune, dar nu a ieşit gândul vostru. Cumva aţi simţit tentaţiunea unei germanofilii politice între Prusia şi Imperiu. O parte din oamenii voştri politici cred că

prinţul Carol nu mai poate avea vreo misie în slujba naţională, el nu mai poate servi interesele naţiei voastre căci o Prusie prietenă cu Imperiul nu va mai sluji unirea ardelenilor cu Principatele... Acea parte a devenit acum republicană, mai ales că acest Carol jenează prin hrăpăreaţa lui poftă de avere şi alte aşişderea dorinţe... Alţii sunt nemulţumiţi că prusacul – moşierii loviţi de reforma agrară a lui Cuza şi biserica ce n-a uitat secularizarea, mai ales biserica Constantinopolitană – nu a şters din legile ţării cele două acte ale lui Cuza. În fine, al treilea grup, foştii cuzişti, ar voi readucerea, chiar peste voinţa lui, a fostului domn al Unirii, care avea cel puţin meritul de a fi român şi erou naţional. Ei, motivaţiunile unora sau altora sunt tare diferite şi multe...

În orice caz, domnule Goanţă, noi am încercat, adică eu şi Mavrodi am încercat să adunăm iar la un loc toate nemulţumirile, dar atragerea de atenţiune a lui Ioanache Ghica n-a mai fost uitată. Venirea lui Kogălniceanu la putere, căci, chiar dacă nu e primul-ministru, el domină guvernul actual, mi-a reamintit povestea aceea cu dulăii şi lupul... Am înţeles că lupta noastră nu are sorţi de reuşită, căci voi, românii, puteţi să fiţi păcăliţi numai atât cât vreţi voi să vă lăsaţi a fi păcăliţi. Se aruncaseră însă prea mulţi bani, milioane, domnule poliţaiu, milioane de dinari, şi

poliţia imperiului nu m-ar fi putut ierta pentru risipă. Şi am încercat să-l fac pe Mavrodi să înţeleagă, dar el nu şi nu... Că se poate aranja a se scăpa de Kogălniceanu. Că promiţând şi plătind în stânga şi-n dreapta, se va găsi coada de topor...

Atunci, profitând că sora mea se afla în Bucureşci, că nimeni nu prea ştia de existenţiunea ei, că ea nu ştia ce era „norocul" meu, m-am dus la ea şi i-am zis că aş avea chef a face câteva săptămâni vechea meserie. Ea a început a hohoti a râs, cum că a fi „doamnă" înseamnă a posti şi multe altele, căci sora mea era mult veche în bresla aceea... A fost în cele din urmă gata să fie ea Suzana şi eu Maria... Lipsind şi slugile, ea a putut intra în noul rol. Eu voiam ca după câteva zile să fac iar gură mare, aşa cum era în obiceiul Mariei, să mă bat cu „fetele" pentru a fi până la urmă azvârlită. Nemaiavând unde mă duce, aş fi plecat oriunde în lume ca Maria Porcăria, muiere publică din Bucureşci... Sora mea ar fi căzut repede în a recunoaşte că ea nu e ea, dar cine ar fi avut îndrăzneală a spune ceva din adevăr?! Poate ar fi rămas, poate ar fi plecat, dar eu aş fi fost departe şi cine ar mai fi luat la ochi o femeie publică?!

Dar am greşit iar... Am uitat să-i vorbesc de pisicile mele. Şi când mi-aţi spus că ea e moartă şi sfâşiată, am înţeles... Uitasem să-i vorbesc de pisicile mele... Erau ca

sălbaticele... Le iubeam şi mă iubeau... Dar trebuia să le închid când veneau la mine oameni străini. Nu puteau a suferi ca cineva să se apropie de mine. Se zburleau toate şi se repezeau la acela... Când plecam, eu le închideam în dormitor. Şi am uitat, domnule poliţaiu, jur că am uitat... Şi ele au simţit că ea nu sunt eu... Poate s-au îndoit o clipă, dar apoi s-au aruncat asupra ei... Sau poate nu au simţit, dar ea nu le-a mângâiat cum făceam eu, sau ştiu şi eu ce s-o fi întâmplat? Jur însă că numai am uitat... jur... Crede-mă, nu am voit ca sora mea să moară, ci numai să-mi facă un timp de a mă pierde!

Oricum, acum nu mai are importanţie... Dar moartea ei îmi era propice. Oriunde aş fi fost căutată, numai în pielea ei nu. Zăpăcită de faptele acestea, am uitat scrisorile... Le păstrasem pentru că mă gândeam a-mi folosi cine ştie unde, dar le-am uitat la stabilimentul acela... Întrebările domniei tale, domnule poliţaiu, în legătură cu urechea mea, dezgroparea surorii mele şi toate celelalte au atras nu numai dumitale atenţia ci şi lor... Ai înţeles nu numai dumneata ti şi ei... Eu însămi nu mai puteam să şterg nişte urme decât prin ei. Şi totul a fost luat de la capăt. Crâşmarul acela a fost plătit să distrugă scrisorile... şi dumneata le-ai dăruit din neştiinţă şi întâmplare. Le căutase el mergând mereu la „Visul”, dar nu le găsise... Apoi, eu sunt femeie, sunt şi

bolnavă, n-aş fi putut să fac a dispare hoitul surorii mele. Era proba dumitale că eu sunt eu şi nu ea... Şi atunci a trebuit să cer ajutorul lor.

— Cine sunt „ei" ăştia de care tot pomeneşti?

— Mă vei crede oare?! Nu ştiu... Numai legătura mea o cunosc. Un ins... oarecare... Ghideon... Să nu-l mai căutaţi... L-am omorât... (Îşi cuprinse faţa în mâini îndoindu-se peste genunchi.) A fost primul om pe care l-am omorât eu. Eu, înţelegi? L-am lovit în cap cu un săculeţ cu nisip şi apoi l-am spânzurat... L-am tras de picioare, înţelegi, şi, deşi leşinat, se zvârcolea, înţelegi?! Se zbuciuma tare „deşi era amărât, bolnav şi bătrân... Doamne, doamne! Ave Maria gratia plaena benedictum... (Se ruga înainte mormăindu-şi rugăciunea, aşa adunată peste genunchi, cu capul în palme. Printre degete i se prelinse o lacrimă mare a durerii de groază din lacrimile multe adunate în căuşul palmei. Goanţă, deşi golit parcă de toate şi îngrozit, o privea nemaiştiind ce a zice. Mâna aceea care fusese pe mâna ei aşezată îi atârna acum aiurea, în gol, fără niciun dumnezeu. Şi-o trase încet şi parcă nici n-ar fi vrut să respire.)

— Fugi! se auzi, de parcă n-ar fi avut alt cuvânt pe limbă. Fugi!

— Unde? murmură femeia.

Se lăsă linişte apoi. O linişte bălăbănită în

descumpănire. Apoi:

— Fugi! Oriunde şi oricum...

— De ce? De ce să mai fug?

— Aşa, de tine şi de lume...

Ea nu răspunse, ci îşi înălţă chipul mascat de durere. Îl privi şi repetă:

— De ce şi unde?!

Pornită nu ştie cum din el, vorba îl potopi:

— Merg şi eu cu tine; să fugim, departe de aici; oriunde, să fugim amândoi... Hai, trebuie să fugim... Ai nevoie de mine...

Şi cuprins de nebunie, bărbatul se uită pe sine. Simţi că acum ar putea născoci năuca lui clipă de uitare de sine. Acolo, în genunchi, ţinându-i mâinile într-ale lui, şoptindu-i cele adunate în vreme de două săptămâni şi făurite în nopţile de neodihnă. Crezu atunci în acea nebunie şi se păru a câştiga... O mână a ei se desprinse încet şi tandru şi prefiră părul des şi negru al poliţaiului Goanţă.

Lui Ionescu, Lae Ionesco, misia aceea îi convenea cel mai bine. Era pentru întâia oară în viaţa lui de slujbaş amărât, cu cinci sfanţi pe lună, când putea a bea cât îl ducea burta, a mânca aşişderea şi a lenevi în pat la amiezi. Era ceva necunoscut şi i se părea a fi desprins din Halima, dar după două, trei zile începu a se plictisi

amarnic şi începu a gândi cu jind la zilele şi nopţile când se freca printre oameni de toate felurile. Tovarăşii lui de la Canţelarie nu-l prea iubeau, ştia asta, gândi el trântit în patul hanului lui Birtaşu ziua în amiaza mare, pentru că era prea plecat la poruncile celor mai mari lui, dar pe el nu-l interesau astea, cu numai un sfanţ în plus pe lună şi era ceva, câteva parale şi era ceva... Cu ăi mari nu trebuie să te pui în beţe, îi spuse cândva taică-său, vechi slujbaş al ocârmuirii, că ei ţin pâinea şi cuţitul şi nu le place să fie alţii mai cu glavă decât ei şi aşa şi făcuse... Şi se şi înţelesese cu toţi cei mai mari ai lui, chiar şi cu Păsăritu, pe care-l ştiau toţi că-i ciripesc aiurea gândurile, dar el era prea mărunt să i le gonească.

Îi părea rău că nu-l iubeau, că nu-l înţelegeau, dar ce să-i facă, asta era treaba... Nu avea nici alte speranţe, nici alte gânduri. Pentru el, slujba asta era destul de bună şi oricum n-ar fi găsit alta mai de soi. Chiar dacă nu curgea, mai pica pe ici, pe colo, câte o răţuşcă, câte un pui, mai câteva ocale de fasole, ba cartofi de la câte un negustor sau alt mahalagiu care avea ceva pricopseli. De aranjat cu poliţia. Şi mai închidea şi el ochii, mai deschideau şi ei punga şi se aranjau lucrurile că de, oameni erau şi oamenii se înţeleg pe oameni... Ăi mari se făceau, sau nu, a nu pricepe că, de, Ionescu era cel care se ducea pentru ei şi până în pânzele albe – şi ei

ştiau asta. Uite, aşa îşi ducea el viaţa lui de mărunt slujbaş al poliţiei şi ocârmuirii. De la vopseaua de galben veneau şi plecau comisarii, dar el, Ionescu, era de mult de prin cinzeci, şi rămânea acolo. Îl ştiau toţi prăvăliaşii, toţi geambaşii, toţi precupeţii. Îl ştiau de om de treabă cu care se pot înţelege, cu care se poate cădea la o învoială şi îl căutau toţi. Măriri nu aştepta el, decât prin cine ştie ce minune, prin cine ştie ce răsucire a firii. Lingea şi peria nu pentru măriri, ci pentru pâinea, sfânta pâine cea de toată ziua... Fusese omul Manului, Clinceanului, al Păsăritului. Va fi şi al Postelniceanului şi al oricăruia va veni după el... Avea nevastă şi doi copii, o casă într-o rână – chiar se gândea că o să trebuie să bage mâna în buzunare până la fund şi să scoată tot ce are ca să nu se pomenească cu acoperişul peste ei, aşa cum zicea, avea doi copii şi o nevastă şi ei cereau mâncare şi hăimureală. Ce ar fi putut face?! Oare n-ar fi băut şi el ceva, n-ar fi umblat şi el cu ceilalţi prin crâşme? Dar putea? Casa îi era într-o rână, nevasta aştepta cu burta la gură al treilea... Că doar Dumnezeu ştie cum se face că omul cu cât e mai sărac. Cu atât îl bântuie sfântul cu mai multe odrasle... Ei, aşa să fie, oricum acum îi era bine. Ba mai pusese şi ceva de o parte, nu mare lucru, nişte de-ale gurii, să le ducă acasă după ce o scăpa din misie. Ba îşi mai aranjase şi o pricopseală de treabă eu Birtaşu şi, dacă

treaba va merge, îşi putea chema ţiganii din Cărămidarii de sus la făcut cărămizi.

Se răsuci pe o parte. Nu putea deloc să doarmă ziua. Ministrul venea mereu pe la zece-unş'pe ceasuri, iar el se plimba toată seara prin preajma porţilor de la casele Kogălniceanului privind în stânga şi în dreapta. În afară de o noapte, când doi inşi trecuseră prin faţa porţilor, nu văzuse nimic deosebit. Erau doi inşi, unul cam aşa la vreo patruzeci de ani, iar altul la mai puţin de treizeci de ani... Duhneau a băutură de la zece coţi şi se hlizeau şi se îmbrăţişau de mai mare dragul. În faţă la Miculcea s-au pupat, s-au îmbrăţişat, şi-au strâns mâinile cu duioşie, mă rog toată cacealmaua de amor a beţivanilor. Apoi ăl mai în vârstă a intrat în han, iar ăl tânăr a luat-o spre oraş bălăbănindu-se şi iscând toţi câinii gospodarilor de prin împrejurimi. Dar hărmălaia s-a depărtat încet-încet, iar de la Miculcea a ieşit un alt ins, a intrat la Canton. Aici s-a aprins lumina. Apropiindu-se, Ionesco, a recunoscut înăuntru trupuşenia lui Caledonie de la Albastru. În spate, tolăniţi pe o laviţă, Gâlmă şi Baroasă răsuceau câte un tutun... („Hehe, gândise Ionescu, de când cu Postelniceanu, care cum îi trăsneşte face. Să fi mirosit vreunul a ţigară pe vremea Păsăritului! Pufăitorii umblau pe atunci într-un buzunar cu tutunul şi în altul cu mărarul. Pufăiau o răsucită, mestecau o gură de

mărar!”).

Se sculă. Era amiază şi trebuia a se face că pleacă, de ochii lumii, către treburile pentru care venise la Capitalie musiul Ostropel Bănică, adică el, foncţionar la primăria din târgul Giurgiului. Se dete jos din pat şi începu a se îmbrăca, trăgând pe el hăimureala aia din vremea revoluţiunii de care făcuse rost Păuliş plin de mărinimie. Îşi trase nădragii strâmţi, strâmţi care îi făceau picioarele şi mai fuse, apoi cămaşa cu lavalieră, redingota lungă până deasupra genunchilor, strânsă pe trup în partea de sus, largă în partea de jos. Se privi în oglinda agăţată pe perete. Arăta mai slăbuţ decât fusese vreodată, dar dacă ăsta era jocul, el trebuia să-l joace oricum.

Plecă spre Bossel, unde trebuia să lase raportul său, sub şervetul mesei, după ce-şi va bea paharul de vin zilnic. Un alt poliţai se aşeza apoi la masa lui şi îl lua. Ăsta era jocul şi el trebuia să-l joace oricum pentru cei cinci sfanţi pe lună...

Ca în zilele acelea, nu fusese niciodată atâta zarvă la Canţelaria poliţiei de galben. Veneau şi plecau oamenii stăpânirii când în sus şi când în jos. Nicolaide nu mai dormise ca lumea de vreo două zile tot anchetuindu-i pe cei câţiva arestuiţi, State, Isidor, băiatul de prăvălie

al lui Ghideon, răspopitul[135] Chiţicuş.

Dar toţi parcă habar nu aveau de nimic. Repetau tot şi acelaşi lucru. Numai Isidor făcea gură mare, protestuia cât e ziua de lungă, o ţinea una şi bună că el e negustor cinstit, îl blestema pe Ghideon că l-a vârât în toată treaba asta pe de pomană.

Comisarul Postelniceanu aproape că nu mai părăsea cantţelaria. La el veneau acum rapoarte peste rapoarte că-şi risipise oamenii prin toate colţurile.

Ceva îi spunea lui că ziua se apropie, că prea cei mari se risipiseră ca potârnichile: Musceleanu era la moşie, părintele Eliodor Vârcioveanu plecase din Bucureşci într-o vizită la nişte prieteni din Urlaţi, vicarul Nifon. Se retrăsese pentru „rugăciune" la Mănăstirea Snagovului, Agamemnon Kruzakis părăsise ţara spre Constantinopol, Pentacopolis era la Brăila, cu comerţul lui... Numai plebea rămăsese, Popovici, Smădeanu, acel Răducanu...

Pusese a-i urmări peste tot. Dar numai diavolul acela de Smădeanu se mişca mereu. Începuse de un timp a se vizitarisi cu mărimile politicii. În ultimele două zile, spre exemplificaţiune, vizitarisise pe C.A. Rosetti la redacţiunea *Românului,* pe Brătianu acasă, pe Ioanache Ghica tot acasă, se întâlnise în pasaj cu Vasile

---

[135] Scos din preoţime.

Creţulescu şi cu Gheorghe Cantacuzino, la Bossel cu Dumitrache Ghica-Broscoiul şi poetul Bolintineanu. Ba făcuse şi o „lălăială” pe la Bătrânul Diavol. Postelniceanu se dusese el însuşi să afle ce voise. Bolliacu strâmbase din nas şi-şi schimonosise faţa într-un râs:

— N-avu parte a-mi spune, se hlizi Bătrânul Diavol, că-l luai cu bastonul. Auzi, măgarul, să mă ia pe mine cu cognomenul[136]... Păi asta o mai înghit eu la prieteni, nu la orice firţingău zăvozit...

Da, se apropia ziua, aşa că dublă gvardiile, luase legătură din nou cu Sarandi şi se sfătuise cu el pentru a fi cât se poate de atent şi ceru ajutor de la prefectură în caz de nevoie... Pătrunse, după lungi peripeţii, până la şeful casei militare şi de pază a lui Vodă, rugând a se lua măsurile de cuviinţă în situaţiunea dată. Şeful casei domneşti, un colonel muiat în fireturi aurite, îl primise amabil la început, apoi se zburlise tot spunând că-şi ştie misia mai bine decât el, poliţai de vopsea. Postelniceanu înghiţise în sec şi se retrăsese spunând că el şi-a făcut datoria a-l pune în gvardie, salutase şi plecase.

La Canţelarie îl aştepta altă pleaşcă: consulii Franţei şi ai imperiului chezaro-crăiesc veniseră ei înşişi să

[136] Al treilea nume al unei persoane, care arată familia, potrivit vechiului drept roman.

protesteze şi să intervină pentru punerea în libertaţiune a supusului lor Isidor Crossenbaum. El, comisarul Postelniceanu, îi primi cu amabilitate, vorbind o franţuzească ce-l încântase pe consulul francez care-i aprecie accentul parizienesc. Le explică pe cât putu a fi el de clar că interese superioare şi raţiuni de stat duseseră la arestuirea dumnealui neguţătorului Isidor. Ori, dacă anchetuirea va scoate la iveală nevinovăţia dumnealui, el însuşi va cere scuzele pentru greşeala făptuită, iar domnul Crossenbaum va fi pus în libertaţiune.

Consulul frâncesc păru a fi mulţumit de explicaţiune, dar cel chezaro-crăiesc se crezu dator în a atrage atenţiunea domnului comisar al vopselei de galben că va fi obligat să prezinte protestul său mai sus şi să anunţe şi pe ministrul austriac de pe lângă înalta Poartă în legătură cu arestuirea supusului Isidor. Considera domnia sa a fi această arestuire o atingere a drepturilor supuşilor înalt-prea măriei sale împăratul, mai ales că nu se ţine seama deloc de intervenţiunea sa personală pentru liberarea deplină şi neîntârziată a acestui distins membru al coloniei chezaro-crăieşti din Bucureşci.

Postelniceanu, care ştia el ce ştia, era cât pe aci să izbucnească faţă de aroganţa insului, dar se abţinu şi zâmbi verde:

— Domnule consul, iau act. De protestaţiunea

dumneavoastră, dar în Principate, la mine acasă, primesc ordine numai de la mai marii mei, chiar dacă aceasta vă nemulţumeşte atât de mult. Ţin să vă asigur însă, domnule consul, că dreptul domnului Isidor. Crossenbaum nu va fi încălcat...

— Aş putea să ştiu ce învinuire i se aduce, comisare? aproape strigase enervat consulul cezaro-crăiesc.

— Pentru aceasta vă rog să vă adresaţi autorităţilor superioare mie care vă vor da, sau nu, după cum vor considera a fi necesar, răspunsul cerut prin întrebarea dumneavoastră. Cât despre mine, vă rog să mă credeţi sunt în imposibilitatea de a vă da un răspuns pe măsura dorinţei formulate de dumneavoastră, domnule consul. Vă rog să mă credeţi, eu sunt atât de mic, în scara orânduirii româneşti, încât nu am măsura de a vă spune mai nimic!

Franţuzul rânjise mai tot timpul la această dispută şi din când în când îi făcea semne amicale cum că l-ar fi făcut praf pe celălalt. „Nu-l prea înghite pe austriac!" gândi Postelniceanu şi-i conduse, plin de reverenţiozitate, până la ieşire.

Îi aşteptase să plece, apoi încălecase de grabă şi fugise la minister la conul Mihalache. Dar acesta era la Vodă şi trebui să-şi piardă ceva timp până la reîntoarcerea ministrului. Îi spuse toate câte erau pe inimă, dar conul Mihalache Kogălniceanu îi luă piatra

de pe inimă:

— Lasă-i, frate, să protesteze cât i-o ţine gura... Şi la Papa de la Roma, dacă le-o fi cu osebire... Nu pune la inimă, s-au cam obişnuit dumnealor să fie stăpâni în ţară românească ca lupul la stâna fără câini. Bine le-ai zis şi vezi-ţi de treabă!

Şi cum tocmai se anunţaseră dumnealor consulii la protestuire, îl lasă liber pe comisar. Acesta ieşi prin spate, încălecă şi reveni la Canţelarie.

În ziua aceea de 5 iuniu a anului 1869 se pare că trebuia să audă însă numai din cele neplăcute.

Apăruse Goanţă. El şi Nicolaide şedeau în odaia comisarului dărâmaţi amândoi. Subcomisarul sări în picioare la intrarea Postelniceanului.

— Hai dincolo, puţin! zise şi aproape îl împinse pe uşă.

— Ce-i? Ce naiba s-a mai întâmplat...

— Ai răbdare, dom'le, am să-ţi spun imediat ce e. Treci întâi dincolo!

Postelniceanu ieşi, urmat de Nicolaide. Acesta din urmă îi făcu semn să se aşeze. Se aşează şi el.

— Ascultă, zise, te rog să fii înţelept şi înţelegător! Să nu te zburleşti!...

— Ştii ce?! Lasă toate bazaconiile astea şi spune ce naiba s-a mai petrecut?!

— Suzana Avelştoc a murit... s-a sinucis...!

— Iar?! Dar Goanţă unde-a fost?!

— Lasă-l... Povestea e mai încurcată decât am fi crezut... Băiatul ăsta s-a îndrăgostit de aia...

— Ce?! şi lui Postelniceanu nu-i venea să-şi creadă urechilor.

— Cum ai auzit... S-a îndrăgostit de Suzana Avelştoc...

O clipă se lăsă linişte. Postelniceanu începu să dea din cap în stânga şi în dreapta.

— Mamă-doamne, mamă-doamne! Asta nu mai e poliţie, ci strânsura înamoraţilor Bucureşcilor. Mai acum o săptămână Păuliş, mai acum două unu îmi doarme în caraulă[137], căci noaptea fusese nu ştiu pe sub ce uluci... Acum al treilea se-îndrăgosteşte de-o muiere publica, pe deasupra şi făcătoare de matrapazlâcuri deochiate şi puturoase de la o poştă... Ia zi, Nicolaide, nu ai gând şi tu să-ţi laşi nevasta şi copiii şi să fugi cu vreo precupeaţă? Ai?, că prea le ţii parte... Ionescu mai e la Zamfir Birtaşul? E singur? Dar Păuliş nu şi-a dus-o şi pe Smărăndiţa lui Dinu la Miculcea? Hai, răspunde, subcomisare!

Niciodată nu vorbise atâta Postelniceanu şi Nicolaide înţelese că e albastru de mânie. Îl lăsă de aceea să-şi toarne toate cele câte le avea pe suflet şi nu îndrăzni

---

137 Pază, gardă, strajă.

nici să-i zică s-o ia cu binişorul, că tuna şi fulgera de se dusese buhul prin toată clădirea Canţelariei.

Luă un pahar, îl umplu cu apă şi-l puse înaintea comisarului. Acesta tăcu deîndată. Privi paharul, îl privi pe Nicolaide. Apoi bău şi-şi lăsă capul pe mâini. Tăcerea se bălăngăni între ei.

— Iartă-mă, frate Nicolaide, se auzi într-un târziu. Iartă-mă, dar. Parcă prea din toate părţile se dă în mine... Zi-i! Ce-a mai făcut nenorocitul ăla de Goanţă.

Subcomisarul culorii de galben începu măsurat. Îi spuse toate câte le mărturisise Suzana Avelştoc lui Goanţă, cum acesta din urmă, la un moment anume, crezuse că ea va fugi cu el în lume, cum alergase ca un nebun după o birjă şi cum în birjă se gândise cu amar la maică-sa şi la frăţiorii lui şi de aceea întorsese birja şi-l căutase pe Păuliş acasă să-i spună unde erau banii pe care cu trudă şi de mulţi ani îi pusese de o parte, dar cum n-o găsise decât pe Smărăndiţa lui Dinu, îi lăsase acesteia o scrisoare. Acolo îşi cerea el iertăciune pentru trădare şi de la domnia sa comisarul de galben, dar până să se întoarcă la Suzana trecuse de amiezi. Cu sufletul la gură se repezise pe scări în sus şi aci o găsi moartă. La început crezuse că doarme, dar la urmă îşi dădu seama că ea era moartă căci luase otravă. Plânsese acolo ore întregi ca un copil. Apoi o chemase pe fata din casă şi-i zisese să o spele pe moartă creştineşte, s-o

îmbrace şi s-o ierte dumnezeu. Nu avusese curajul să vină chiar în acea zi la Canţelarie şi nici a doua zi. Umblase năuc, nici el nu ştie pe unde... Apoi se dusese şi se îmbătase ca un porc şi dormise ore în şir într-o groapă de la marginea drumului... Când îşi revenise, îl durea într-un asemenea hal capul încât nu mai ştia ce să facă. Aşa că se dusese acasă şi zăcuse ca un nătâng pe prispă. Maică-sa, neputincioasă în pat, neştiind ce se întâmplă cu el începuse a-l blestema pentru că huzureşte şi-şi neglijează foncţia bună şi mănoasă pe care Dumnezeu s-a îndurat la rugăminţile ei să i-o dea, în vreme ce ei mor de foame şi lipsuri.

De groaza gurii maică-sii se hotărâre a veni la Canţelarie în acea zi, gândind că tot îl vor înţelege străinii mai mult decât cei ai casei.

— Înţelegeai de ce ani ţinut a vorbi cu dumneavoastră, domnule comisar, înainte de a vă povesti el toate cele câte?!...

Postelniceanu se văzu cu mâinile goale, după ce făcuse atâta zarvă cu noutăţile lui poliţieneşti în prima lui anchetuire mai de doamne-ajută, dar, hăituit cum era el, înţelesese hăituiala celuilalt şi dădu din cap...

Numai că vezi, grăi mai apoi, mira zburat şi ultima pasăre cântătoare", cum obişnuia să zică maestrul Corbeaux... Ferească sfântul sfinţilor să mai îmi facă vreunul o boacănă şi nenorocitul ăla de Popovici să-şi

mai. Pună şi planul în aplicare şi numai să tragă în domnul ministru, că pot să-mi pun singur lanţul de gât!

Boier Chezarie Nica scobora pufăind şi înjurând în sine. Era un adevărat chin în a se descurca prin fustele anteriului, tot timpul fiindu-i teamă să nu calce care cumva pe poale şi să se ducă de-a berbeleacul cât mi-ţi era de lung, spre hazul neamului din jur şi obida dumnealui.

Făcu ochii cerc prin cârciumă, îşi scoase calpacul, şi-l puse sub braţ; se scărpină în scăfârlie, apoi şi-l puse la loc. Crâşma era aproape goală, numai în colţul dinspre curte şedeau doi inşi şi vorbeau aplecaţi peste masă, Boier Chezarie ştia cine-s şi tocmai la masa lor ar fi vrut a se aşeza. Dar aşa, hodoronc-tronc, nu se putea. Începu a se bălăbăni pe picioare şi a vorbi cu el însuşi mormăind verzi şi uscate.

Se aşează la masa cea mare a hanului, în mijlocul crâşmii, şi strigă cât îl ţinu gura:

— Ei, băiete, cocorachi mu, ia fă-te încoa', bătuci-te-ar tatarii! Ei, mi-i sete, psihi mu! Să moară creştinul de sete în afurisita aiasta de crâşmă?! Băiete, blagoslovenia lui tac'tu mare, unde eşti, băiete?

În vremea asta îşi bălăngănea trupul pe banca de lemn, se scărpina pe burtă de zor, fără pic de frică. Îşi scoase calpacul, privi înăuntru, apoi îşi vârî mâna şi

scoase o gazetă, îşi puse din nou burduful acela pe cap, desfăcu gazeta, se apropie şi se depărtă de foile scrise de parcă nu ar fi. Văzut bine ce scrie. O azvârli cât colo şi mai trase un strigăt cât îl ţinu gura după necredinciosul ăla care îşi bătea joc de călători. Se întoarse apoi spre cei doi inşi care se opriseră din vorbă şi îl priveau hlizindu-se olecuţă de beţiv.

— Nu-i aşa, domniile Voastre, li se adresă boierul, nu-i aşa? Ca la Ţara Românească la nimenea, la nimenea...

Se Sculă împleticindu-se şi se duse la masa lor fără vreo invitaţiune.

— Nu-i aşa, domniile voastre?! Băietee...

În fine, băiatul de prăvălie intră în fugă pentru poruncă. Veni la masa dumnealor.

— Uite şi domniile voastre cum îşi scutură putoarea... a de a strâns-o sub nădragi de atâta şezut... Vin... vin la toată lumea... dar vin boieresc, cocorachi mu, nu pişoarca voastră... că boier Chezarie nu bea orice şi nu îngăduieşte, lua-te-ar benga între corniţe! Îşi mângâie mustaţa cu o mişcare lungă şi fudulă. Apoi:

— Da' eu pă domniile voastre... nu vă cunosc... De ce să beau cu voi? A... da, da, da... Eu îs Chezarie Nica, biv vel spătar... după tata, că el a fost vel spătar su' Ipsilanti. Acu eu nu-s decât clucer prin mila măriei sale Ghica Vodă. S-au dusără vremile alea bune... S-au

dusără... (Boier Chezarie oftă din rărunchi.) S-au dus...

— Vremea-i făcută să treacă, boierule! zise ăl mai tânăr dintre ei.

— Bine grăişi mata! Băietee! urlă iar Chezarie Nica, ce faci, mă, că doar nu oi pritoci, vinu' acu?! Mama lui dă bambuliu!

— Ai şi matali niţicuţă răbdare! zise şi celălalt.

— Răbdare?! Mama ei de treabă, de când boier Chezarie, urmaş de împăraţi de la Bizanţ, trebe să aibă răbdare?! Nu să mai ţine seama nici de cinuri. Auoleu... Dar domniile voastre cine sunteţi şi ce căutaţi la masa mea? Ai?!

Ăl mai tânăr râse:

— Domnia ta eşti la masa noastră.

— Io?! S-avem cu pardon... Io-s Chezarie Nica şi unu-i Chezarie Nica! Ştii tu bre, pantalonarule, ce-i aia Nica în limbă strămoşilor mei? Nu, nu-i aşa? Prâcopsiţilor, chivernisiţilor, fonfăiţilor! Ce ştiţi voi, mă?!

Boier Nica îşi scoase iar calpacul, se scărpină. În cap şi şi-l puse la loc. Între timp, băiatul adusese vinul şi turnă în căni, apoi se trase mai alături, să nu supere. Boier Nica îşi bău dintr-o răsuflare cana şi făcu semn a o umple din nou.

— Acum putem a zice şi noroc, că până acum mi să cam uscase beregata. Aşa că noroc, fonfăiţilor,

pantalonarilor...

— Trebuie să înţelegem, boier dumneavoastră, că e cinstea dumitale? întrebă cel mai bătrân din cei doi. (Celălalt îi făcu un semn discret pe care Chezarie îl observă, dar făcu pe prostul.)

— D-apoi cum? Ai auzit domnia ta ca boier Nica să bea vinul plătit de altul? Hâm! auzi întrebare?!

— Ei, să lăsăm asta, zise cel tânăr, ce te aduce prin Bucureşci, boier dumneavoastră?

— Ia, d-alde alea rele... Iacă o pricină cu nişte ţărănoi proşti şi răi. Pricină la tre... tre... cum naiba îi zice, că mi se-ncurcă limba în gură cu pantalonăriile voastre a ăstora tineri?!

— Tribunal.

— Aşa, aşa, trebonal... Mama ei de treabă... Iacă, li s-a iscat dumnealor cum că blestematul ăla de Cuza le-ar fi dat alt hotar şi eu cică l-aş fi călcat. Mama lor de porci... Ei, dar hai să mai bem o ulcică! Le arăt eu lor...

— Şi nu l-ai călcat, boier Chezarie?

— Ei, aşi! Şi ce dacă! Era moşia mea strămoşească... De la răposatul Şerban Cantacuzinul, fericit moş al meu. Şi să găsiră ăia, Cuza şi cu scârnăvia aia de Kogălniceanu, să-mi ia mie din moşie ca să le dea spurcaţilor ălora... Nu le-ar fi ţărâna uşoară când or da ortul popii... că schilozi or fi la suflet. Zi şi mata dacă nu e aşa?

— Ba aşa-i! Numai că sărmanul domn Cuza nu fu vinovat, ci numai a avut sfătuitori răi şi proşti...

Aşa o fi, că mata ştii mai multe că, după cum se vede, pari a fi de aici, de la târgul Bucureşcilor.

— Aşa-i, şi domnia ta ai minte luminată dacă ai observat asta.

— Păi, cum altfel?! Nu-ţi şi ziceam că mă trag de la împăraţii de Bizanţ, ori ăia au stăpânit o lume şi ca să stăpâneşti o lume, numai slab de minte nu puteai să fii?

— Drept zici, drept zici, domnia ta! Şi au fost mari pentru că au avut sfetnici mari. Pe când sărmanul Cuza, cum a intrat în cârcă cu Kogălniceanul, a făcut-o de oaie...

(„Ce naiba are ăsta cu Kogălniceanu de îi e atât de urât? În schimb îl adoră pe Cuza... Ia să-l pun puţin pe foc!” gândi Chezarie.)

— Ei, pe naiba, zise tare, pe naiba... Cum ţi-i turcul şi pistolul... Spune-mi cu cine te aduni ca să-ţi spun cine eşti...

— Ba nu-i adevărat! şi cel tânăr se înroşi la faţă de supărare, nu-i adevărat! Cuza a fost un domn drept şi bun cât nu l-a avut pe Kogălniceanu ca ministru. El, Kogălniceanu, l-a îndemnat la toate cele câte mârşăvii s-au făcut. Cuza era un om bun şi drept. Era bun ca pâinea caldă, dar cam aplecat la ce i se şoptea. Numai asta, şi şarpele ăla a ştiut să-i şoptească câte a voit el. De

aceea l-a şi îndepărtat de la sine până la urmă. Numai că a plătit el singur pentru tot, iar hapsânul şi autoritarul Kogălniceanu şi-a schimbat stăpânul şi o duce tot bine...

— După cum bag eu de seamă, domnul meu, dar nu mi-aţi zis cum vă e numele...

— Smădeanu, Matei Smădeanu.

— Ei bine, stimabile, după cum bag eu de seamă, aveţi domnia voastră un mare of la inimă împotriva acestui Kogălniceanu.

— Şi cum să nu am, dom'le, şi cum să nu am?! auzi la domnia sa, că am eu un of... Dar cine nu are, stimabile, cine nu are?! Dumneata nu ai? Nu ţi-a luat moşia şi a împărţit-o la mitocani, la sărăntoci?

— Ba, aşa-i... aşa-i...

— Păi vezi?! Vezi? Şi eu să nu am?! Eu de ce n-aş avea? Ai? Nu sunt şi eu om?!

— Ba cum să nu?! îi cântă în strună boierul.

— Vezi?

— Dar, pă şleau, ce ţi-a făcut matale, stimabile?

— Hehe! Multe, dom'le, multe, că doar am fost şi io în administraţiune... Mama lui de pezevenghi... E, stimabile, un pezevenghi... Dar acum cu iertăciune, mulţumim pentru cinste, dar mai am o vorbuliţă cu amicul meu Popovici, că nu-ţi făcui cunoştinţă, iacă, dumnealui îi Nicolae A. Popovici, căpitan de muzică.

— De muzică, căpitan? Adică cum?

— Adică d-ăl de conduce muzica la armie, nene... Dar ce, nu ai văzutără niciodată?! Merge înainte şi dă din băţ, un băţ mare cu măciulie, şi după el merge muzică şi cântă... Hehehe, chestie franceasc, stimabile, chestie franceasc... Ei, dar te las, nene, şi mi-a părut bine a vă cunoaşte, dar eu trebe să plec azi la provincie şi aş vrea să mai zic ceva cu amicul meu.

Se sculară amândoi, dădură mâna cu boierul şi o luară în sus spre camera cu nr. 14, unde-şi avea odaia dumnealui Popovici.

Boier Chezarie înjură în gând că dracii îl cam trăseseră pe sfoară grozav, bându-i banii şi neaflând nimic. De ochi străini, o luă şi el agaţe la deal, încurcându-se în poale, pe scară în sus, cam împleticit că, de, era sau nu afumat?!, şi intră în odaia dumnealui. Aci lăsă mahmureala de o parte, trase cufărul şi aţinti urechea la gaură.

Unul din cei doi se mişca prin cameră şi îi vorbea celuilalt. Cel ce vorbea era Smădeanu:

— Nu trebe să te temi, stimabile! Nu ai de ce, zău că nu ai de ce... Pezevenghiul trage din greu, că-i ministru de interne, locţiitor şi la Externe şi la Războel. Trage din greu, stimabile... Vine târziu totdeauna, pe la 10–11 ceasuri. Pricepi? Ţi-am arătat careta dumnealui ieri. Îi uşor de văzut de departe... după caii murgi şi vizitiul

ăla mare şi mustăcios, Stan Cobzarul, că îl cunosc de când hăul. L-a adus de la Moldova, scârnăvia... Apoi ţi-am zis, te vâri după tufişurile din faţa caselor Canitacuzinilor şi aştepţi. Atâta tot... Numai să stai pitit...

Când ajunge la rond, caleaşca va încetini... Mata iei la ochi şi tragi. Pă urmă arunci puşca şi cartuşele şi vii linişti la odaie. Te culci şi habar nu ai de nimic. Nu ştiu de ce ai avea a te teme. Din câte aflai, e chemat azi la Vodă... aşa că o să vie târziu. De vrei... mergem amândoi la preumblare; îţi arăt un' să te aşezi chiar. Ce zici?

— Şi banii?!

— Banii! Fii fără grijă... Mâine îi ai... O mie de galbeni. O mie, şi cu zimţii întregi, fii sigur... Mergi?

Boier Chezarie nu mai aşteptă. Ieşi ca o furtună, închise camera, se uită în stânga şi-n dreaptă. Nu, nu era nimeni. Coborî scara, ieşi din han şi o luă agale, de acum spre casele Cantacuzinilor. Bătu în poartă. Nişte zăvozi mari ca nişte viţei se iţiră de dincolo de zid.

— Care eşti, bă? auzi dincolo.

— Poliţia! Deschide repede!

— Puţintică răbdare, coane... Poliţia... Auzi... Să-i zic boierului numai!

— Las-o baltă, amice, deschide poarta şi-i zici p'ormă...

Poarta se deschise în cele din urmă scârţâind şi un zdrahon de slugă îşi vârî capul prin deschizătură.

— Ce vrei mata, boierule! ziceai că-i poliţia...

— Deschide amice, poarta şi lasă întrebările!

— Apoi cum să deschid poarta, dacă eşti mata olecuţă de hoţ şi tâlhar, ai?!

— Uite ţidula, frate-meu, dar deschide, odată...

— Poţi să dai matale câte ţidule vrei, că eu nu ştiu a ceti...

— Uf, doamne, doamne...

Cu coada ochiului, boier Chezarie îi văzu pe cei doi ieşind din han şi traversând şoseaua spre casele Cantacuzinilor. Se întoarse către portarul Cantacuzinilor şi şuieră:

— Să nu zici, fir-ai al naibii, nimic că te mănâncă ocna, mă!

Cu coada ochilor îi văzu apropiindu-se, ţinându-se braţ la braţ şi învârtindu-şi bastoanele de promenadă.

— Mda, grăi, îmi pare nespus de rău că dumnealui conul Miticuţă nu-i acasă! Oricum, (acum vorbea tare, să-l audă musiii) transmite-i mata, băiete, că văru-său Chezarie Nica ot Bârsăneşti îl salută şi o să-l vizitarisească decuseară... (apoi încet, şuierat:) Pleacă-te, mă, pleacă-te! Na două parale şi pleacă-te mult şi zi-i tare „sărut-mâna”, dar tare!

Se căută în pungă şi, cu un gest teatralicesc, boier

Chezarie întinse paralele promise. Sluga, mirată tare, se plecă, luă paralele şi trânti un „Sărut-mâna, cocoane!” de s-ar fi auzit şi în Giurgiu mai dihai decât câinii...

Încântat, boierul întinse şi mâna şi omul, de vrute şi nevrute, o sătură sgomotos cât pentru patru parale, dar baierele pungii celuilalt nu se mai deschiseră, ci se întoarse ţanţoş şi o luă la vale. Cei doi se opriseră tocmai în dreptul unor tufişuri.

— Ia te uită, dom’le, pe cine-mi văd ochii?! făcu boier Chezarie. Ziceai parcă, musiu Smădeanu, că eşti cu fuguliţa. Aţi ieşit domniile voastre la preumblare? Ca să vezi...

— Mata, boierule, tresări insul, ce caţi pe aici?!

— Iacă, ce să cat? Am fost la văru-meu Miticuţă Cantacuzino, dar, bătu-l-ar norocul, nu-i acasă... Umblă şi ăsta de cum se face ziuă, traista-n târg...

— Păi numai dimineaţă nu prea mai e...

— Cum asta, nu suntem nici la amiezi?!

— Păi...

— Păi ce, dom’le, boierul trebuie să fie boier... Numai sărăntocul se scoală cu cântatul cocoşilor...

— Ei, s-au mai schimbat vremurile şi obiceiele, stimabile! Boierii noştri sunt acum mai fuduli de băgătură în seamă, decât de măreţia cinului lor. Ei, dar îmi pare rău că trebuie să vă las şi să plec, dar călătorului îi şade bine cu drumul, aşa că la revedere şi

de toate câte cele, numai bune să fie!

— Mai merg şi eu cu tine, zise Popovici. O să ne ierte domnul... domnul...

— Nica...

— ...domnul Nica.

— ...ot Bârsăneşti...

— Ot Bârsăneşti...

— Aşa, bre, şi să ştii că eu nu sunt domn, ci boier. Boier sadea... Ba mai mult, şi o ţâră os împărătesc, aşa că nu mă domni mata pe mine!

— Ei, lasă, boierule, nu te supăra şi măria ta, interveni Smădeanu, aşa e vorba rumânului... Iacă, amicul meu Popovici nu a vrut cu nimic să te supere.

— Cum? N-a vrut să mă supere?! Atunci ce mă lasă aşa ca prostu-n ploaie?! Te pomeneşti că vreţi să scăpaţi de mine, ai?!

— Vai, să poate, boierule, să creadă domnia ta una ca asta?! Să poate?! Iacă, dacă nu ai nimic cu supărare şi treabă, ai cu noi să mai mergem oleacă...

„Să ţine scai, afurisitul de velit", gândi Smădeanu care avea atâtea de spus încă lui Popovici. Simţea el că acesta ar fi vrut a da îndărăt. Dar dacă ar fi cinstit cu el însuşi, atunci şi el s-ar tot duce... Nu e uşor numai să te gândeşti de a a ridica viaţa unui om, chiar dacă el se numeşte Kogălniceanu, dar care mai este şi ministru şi chip politicesc de prim rang. Abia aştepta să termine şi

să fugă, să fugă cât mai departe, iar dacă nu ar fi fost acest velit nenorocit care n-avea ce face şi bântuia uliţele Bucureşcilor, sigur că acum el ar fi fost departe.

Dar, doamne dumnezeule, cum să scape de căftănitul[138] ăsta de boier ce-şi azvârlea la fiecare pas picioarele pe sub sutana veşmântului ca un cal năbădăios?! Insul era atât de lipicios şi vorbăreţ – el boscorodea acum – că, cu greu, nu s-ar fi năclăit. Se lăsă păgubaş să-i mai spună ceva lui Popovici, deşi ar mai fi avut unele să le pună la cale. Opri o trăsură de piaţă, le strânse mâinile celor doi şi sări în ea. Seara voia să-l prindă departe de Capitalie...

„Cinstitului Domn comisar al Vopselei de Galben, dumnealui Postelniceanului. Întocmai şi potrivită poruncii pe care o am primit de la domnia voastră – suna raportarisirea lui Păuliş, scrisă cu dureri de cap şi picioare în apă şi adusă în fuga mare de la Canton de un gardian şi de la Canţelarie de însuşi domnul subcomisar Nicolaide la casele Suzanei Avelştoc, unde era comisarul pentru a patra oară în mai puţin de o lună – cu osebită onoare am a vă aduce la cunoştinţă cele ce se urmează a le spune: Şefule, inşii ăia, Smădeanu şi Popovici, pun la cale năzdrăvănia chiar în

[138] A numi pe cineva domn sau a-l aşeza într-un rang de boierie (ocazie cu care i se dăruia caftanul).

seara asta. Eu nu-l scap din ochi pe amărâtul ăla de Popovici. Smădeanu, nu-l căuta, că şi-a luat zborul, a plecat la provincie... Curge treaba, şefule! Fără grijă, nu face nicio boacănă dulceaţa de fost poliţaiu de Târgul Ocnii. Mata, şefule, mai strecoară câţiva boboci să măcăie pe aici şi pune-l în atenţie şi pe Ionescu, că se plimbă dumnealui ca la promenadă. Cu cinste şi onoare, al domniei voastre prea-supusă slugă, Păuliş – şef de masă".

— Poftim, zice Postelniceanu, care devenise frământat şi nervos de apropierea scadenţei, poftim a început a-mi da şi sfaturi dumnealui Păuliş! bufni comisarul, uitând parcă de Lixandru Cotigă pe care-l anchetuia din nou, către subcomisar. Ce zici de el? Citeşte şi mata, frate! A început a-mi da şi sfaturi!

— Am citit! De aceea v-am şi adus-o aşa repede...

— Bine ai făcut... Ei, acum şezi aici, să auzim ce mai zice flăcăul nostru. Deci, Lixandre, v-a chemat. Pe voi la dânsa...

— Da, dom' comisar. Ne-a chemat, pe mine şi pe fetica asta, şi ne-a zis: „Îmi pare rău că trebuie să ne despărţim şi vreau să vă mulţumesc pentru tot!". Chiar aşa a zis, „să vă mulţumesc pentru tot", poat' să vă zică şi fetica, dacă nu mă credeţi... Şi a mai zis: „Uite, pentru că aţi fost slugi credincioase – şi noi numai la moartea ei nu ne gândeam – pentru că aţi fost slugi

credincioase, aş vrea a vă dărui de amintire bună cu câte ceva". A scos din mâna ei, pă urmă, un ineluş şi l-a dat feticii, i l-a pus în mână şi a sărutat-o. Îmi venea să plâng, pe dumnezeii mei, cocoane, îmi venea să plâng... A scos şi o pungă şi i-a pus-o în mână. A zis: „Să îţi fie de zestre, zice, şi să nu mă uiţi, măcar tu să nu mă uiţi". După aia, se întoarce spre mine şi mă dăruie şi pe mine. „Uite, zice, Lixandre, chiar aşa mi-a zis, pe nume mi-a zis, uite, Lixandre, aici nişte bani să-ţi iei pământ şi să te faci gospodar la casa ta, ca să mu te mai slugăreşti pe la alţii... Şi mai ia şi ăştia, ca să mă înmormântezi şi pe mine creştineşte!" a zis, „Cum?, am zis şi eu, cum să vă înmormântez, că mai e până atunci? Doară sunteţi tânără... Cum să vă îngrop eu, doamne fereşte?" am zis. Dar dumneaei s-a făcut a râde, a râde rău. „Ei, a zis. Se întâmplă multe, Lixandre, se întâmplă multe în viaţa omului!" şi ne-a făcut semn a ieşi şi noi am ieşit. „Ce are, am zis eu feticăi, adică Saftei, ce are?!". „O fi vrut a pleca!" a zis ea. Nu-i aşa fa? — şi Lixandru se întoarse spre Safta ce bocea încetişor. Ce de boceşti acum, mai bine vorbeşte! (Fata făcu un „Da!" din cap.) Vedeţi? Aşa a zis... Pe urmă, ne-am dus fiecare la trebile noastre, că aveam destule... Pe la amiază a venit domnul poliţaiu. Goanţă. Dar acum îl cunoşteam, că venea destul de des un ultima vreme, destul de des venea. Era cu o trăsură. A zâmbit către mine şi a urcat

sus. Eu eram jos, în faţa caselor. Udam florile când l-am auzit urlând. Jur, dom' comisar urla, urla urât de tot... M-am făcut la început că nu aud. Dar pă urmă am urcat. Dumnealui era acolo, în cameră, Cocoana şedea în jilţ şi parcă dormea. Era numai cam palidă. Domnul poliţaiu şedea la picioarele ei, îi ţinea mâinile şi plângea... Plângea ca un copil năpăstuit... Zău că aşa era! Mi-a zis, când m-a văzut: „A murit, Lixandre, a murit!" şi pe urmă a mai bolborosit dumnealui ceva, dar n-am priceput, că se îneca în plâns...

— Bine, bine, evită Postelniceanu povestea aceea cu Goanţă care-l şi enerva, îl şi înduioşa, dar îi crea şi o oarecare jenă faţă de el şi de cei din jur, bine, dar după câte ştiu şi eu... la amiezi nu se prea udă florile mai ales pe un soare aşa de arzător...

Asta nu-l scoase din fire pe Lixandru prea mult. Zâmbi scurt şi într-o parte, a neplăcere.

— Apoi, domnu' domnia voastră nu cunoaşte prea bine viaţa de slugă, şi să deie domnul a nu o cunoaşte! Între curţi şi ogrăzi, sluga mahalageşte jupânul şi conaşul până la măduvă. E, poate, oleacă, o mică răzbunare a slugii. Nevinovată răzbunare... zău aşa, domnu'! Şi apoi, cum trăiam noi între aste ziduri... şi cum ne cerea cocoana să nu prea şedem a vorbi cu unul şi eu altul...

— Vrei să spui cum că pândeai cam ce se petrecea?

— Cam aşa ceva... Domnul poliţaiu venea mereu cu flori la coniţa cea nouă, ori un bărbat când aduce flori la o muiere înseamnă că-i cam bate clopotele, nu?! Ori eu şi Safta eram mereu, mai mereu, de faţă la venirile şi plecările dumnealui. Aşa că eram gata a face orice pentru a şti. Şi pentru a şti, trebuia să fiu de faţă. Ori cum aş fi putut fi de faţă la venirea şi plecarea dumnealui poliţaiului Goanţă decât având ceva treabă acolo, în faţa caselor?! mai era şi povestea aia cu despărţitul de noi şi muritul cocoanei... Măturasem eu şi iar măturasem, aşa că mă apucasem a uda florile, că altceva nu vedeam ce face pe acolo...

Lixandru avea chef de vorbă şi Postelniceanu, năduşit iar de căldură mare, începu a fi mânat din urmă de timp. Aşa că-l întrerupse:

— Gata, gata... Mulţumesc, zise, dar ia spune mata, flăcăule, dar a o înmormânta, cine v-a îngăduit?! Nu ştiaţi că trebuie anunţată poliţia pentru o chestie din astea?

— Ba cum să nu, dar nu fusese domnul poliţaiu Goanţă?! Domnia lui a zis: „Acum totul s-a sfârşit pentru ea... A fugit din lumea asta... Fie-i ţărâna uşoară! Nu mai e nimic de făcut, fie-i ţărâna uşoară! Îngropaţi-o creştineşte!” şi a plecat. Şi noi am îngropat-o după legea ei, la Cioplea. A zis şi popa ăla de acolo: „Iar, mă?!”. Să spună şi fetica Safta, că-i aici... N-a zis aşa, fa?

— Aşa o zis! scânci Safta, bocind încă în colţul basmalei.

Postelniceanu, dumnealui comisar al vopselei, se sculă în picioare, se întinse uşor.

— Bine, bine! Închideţi casa şi nu daţi voie la nimeni să mai între. Se va hotărî ce se va face cu ea. Hai Nicolaide, că avem treabă amândoi astă-seară!

Era 11 iunie 1869, spre orele opt, şi nu apucase a se însera de tot.

XXII

La aceleaşi ceasuri opt seara ale zilei de 11 iunie 1869, conul Mihalache Kogălniceanu se afla în clădirea Ministerului din Lăuntru, cum mai continua a se zice, deşi, oficial, denumirea se schimbase.

Se afla în biroul dumisale cu prinţul Mitică Ghica, primul ministru, care asigura ad-interimul şi la Lucrările Publice şi Justiţie.

Obosiseră amândoi tot certându-se în legătură cu articolele pe care conul Mihalache, Michel, cum îi spunea primul ministru, continua să le scrie şi să le publice în *Atârnarea Naţională,* „foaia ceea rău famată şi scârboasă”, cum o considera tot guvernul cu excepţia Kogălniceanului.

Veneau amândoi de la Vodă, unde şezuseră la masă,

la prânz. Şi acolo se certaseră în jurul politicii pro-austro-ungare pe care o dorea prinţul şi Mitică Ghica, şi chiar Boierescul...

Dar conul Mihalache, nu şi nu, că ştie dumnealui mai multe, că interesele naţiunii sunt tocmai în opoziţiune cu o asemenea politică. „Uitaţi pe fraţii noştri ardeleni?!" întrebase ei cu dojană în glas, iar ei, adică prinţul Carol şi Ghica, replicaseră că nu, tocmai că nu, dar numai o politică de înţelegere cu împăratul de la Viena ar. Putea îndulci situaţiunea lor, acolo în imperiu.

Ba Vodă se arătase a fi supărat de protestaţiunea consulului austriac în legătură cu acţiunile „comisarului ăla de la galben care-şi vâră nasul în o mie de poveşti şi nu rezolvă nici măcar una... A ajuns, domnii mei, să işte dumnealui şi supărări în afară, nu numai pe la Prefectură... Ce păzeşti, Michel, acolo la Interne? Zvârle-l naibii!"

Conul Mihalache replicase că îşi asumă toată răspunderea pentru acţiunile lui şi că ştie despre ce este vorba, iar în curând va prezenta Măriei Sale un raport cât se poate de larg despre o afacere ce priveşte chiar casa domnitoare.

„Aidade!" făcuse Prinţul cu, grosolănia lui cunoscută.

Kogălniceanu. Înghiţise în sec, căci nu prea era

obişnuit să nu fie luat în seamă când spunea o vorbă. Se blestemă în gând pentru momentul în care acceptase să-l slujească pe prusacul ăsta năbădăios şir arogant.

Acum şedea şi-şi rumega pe îndelete nemulţumirile, privindu-l pe Ghica frecându-şi mâinile ce-i, înţepeneau mereu dacă şedea prea mult în aceeaşi poziţie. De fapt, primul lucru pe care-l făcea când deschidea gura, era să se plângă că-i amorţesc degetele şi picioarele. Şi acum se scula din jilţ şi începu a se preumbla în sus şi în jos prin birou.

— Eu nu pot să te înţeleg, Michel, nu pot să te înţeleg, zise Beizade Mitică – numele sub care era cunoscut în acea vreme – ei bine, nu pot să te înţeleg, ce ai tu împotriva unei apropiaţiuni de chezaro-crăime? E dorinţa prinţului, principala piaţă a grâului nostru – ştii, şi eu am vândut anul trecut la Ungaria treizeci de mii de băniţi, Michel, chiar eu... Ei?! Spune de ce?!

— V-am mai zis, domnule prim-ministru, interesele noastre, interesele noastre naţionale sunt în totală opoziţiune cu cele ale împăratului de la Viena. Această opoziţiune, ştiţi dumneavoastră, şi Măria Sa, este acea majoritate covârşitoare românească din Ardeal... O apropiere de Chezaro-crăime ar fi văzută, de aceea, ca o trădare.

— Politiceşte poate ai tu dreptate, Michel, dar economiceşte... dar economiceşte... Piaţă bună,

aproape... Treci numai munţii şi gata! Michel, Michel, ne cunoaştem de atâta timp... Ce naiba?!

— Domnule prim-ministru...

— Ce naiba, dragă, de azi-dimineaţă m-ai turbat cu acest „domnule prim-ministru” în sus, „domnule prim-ministru” în jos... Ne cunoaştem de o viaţă, Michel, ne-am certat, ne-am înjurat, ne-am pupat... Zău... Spune şi tu dacă n-am dreptate cu chestia asta de amiciţie?! E un mare stat, Michel, un mare stat puternic şi aproape... pe care am putea conta la nevoie ca o contraponderaţiune la Înalta Poartă...

— Da, atât de mare şi de aproape, beizade Mitică...

— Ei, vezi?

— Ce?

— Ţi-au mai venit oile acasă...

— Crezi?!

— Da! Mi-ai zis beizade Mitică...

— Păi cum?

— Aşa!

— Te supără?!

— Între prieteni?!

— Nu te supără?

— Aşi, aşa crezi tu, Michel?! Dar parcă voiai a zice ceva...

— Ce?!

— Cum, ce?! Ceva cu chezaro-crăimea...

— Aa! Da! Atât de mare şi aproape, atât de puternică şi aproape... Numai să întindă o labă şi te înghite... Beizade Mitică, Poarta e prea slabă ca să mai zică ceva. Ţarul capătă şi el ceva la sud sau la răsărit ca să tacă. Prusia şi Franţa sunt prea ocupate una cu alta ca să le mai pese de provinciile dunărene ale Sultanului – că ei tot aşa ne văd... — iar Anglia, negustorească cum e, se va zbârli numai atât cât să capete nişte înlesniri economiceşti în provinciile împărăteşti...

— Italia? Dar Italia?

— Italia, cu unirea ei şi cu aliatul Napoleon al III-lea prins în vrajbă nemţească, va tace chitic să nu dea prilej împăratului de la Viena...

Hai şi tu, Michel, prea le vezi în negru...! Interese majore cer păstrarea acestui statu-quo de tampon al nostru. Mie mi-i teamă mai mult de panslavismul ţarului şi dorinţa lui de legătură cu slavii de sud.

— Aşa o fi, nu zic ba, beizade, dar ceea ce am eu la mână îi cu Chezaro-crăimea nu cu ţarul...

Şi Kogălniceanu se aplecă, oftând, scotoci într-un sertăraş al mesei lui de lucru şi scoase carneţelul Suzanei Avelştoc.

— Uită-te prin astă... Şi ai să vezi...

Beizade Mitică luă carneţelul, îl răsfoi, se minună, tuşi uşurel în pumn, apoi se trânti în fotelul din faţa lui Kogălniceanu. Îşi scoase un trabuc englezesc şi şi-l

aprinse. Tuşi, trase din nou, apoi mormăi aşa ca pentru sine:

— Nu vrei unul? şi-i întinse un trabuc...

— Nu, mulţumesc!

— Nu te supără?

— Nu, nu...

— Prinţul ştie?

— N-am apucat să i-l arăt.

— De unde-l ai?

Gânditor, Kogălniceanu tresări:

— Ce? Ce să am?

— Carneţelul.

— Care?!

— Cum care? Ăsta! (Beizade Mitică Ghica bătu cu el de marginea fotelului de câteva ori.)

— Aaa!... De la Postelniceanu, comisarul de galben...

— Aha! Acum înţeleg... Şi el?

— El? Anchetuirea aia...

— Aha! Acum pricep...

Primul ministru trase un fum lung şi privi risipirea rotocoalelor în văzduh.

— Acum pricep, repetă el, de aia i-ai dat mână liberă şi el a supărat pe toată lumea fără să se formăluiască. Bun, bun... Şi ce crezi că va zice Vodă?

— Va trânti un „Merde!" şi cam atât... Va zice că e un aranjament de-al meu ca să-l lămuresc a nu merge cu

Împăratul de la Viena. Nu-l ştii ce căpăţânos e catârul?!

— Sst! Michel, unii pereţi au urechi. Ce naiba, ştii doar...

— Puţin îmi pasă! Nu eu l-am chemat, ci el pe mine aici...

— Îţi pasă aşa puţin a fi ministru?

— Da şi nu... Da, căci, ţi-o spun pe şleau, beizade, am venit pe băncile ministeriale să fac opoziţiune la intenţiile voastre, ştii tu care, cele cu reforma agrară. M-ai boscorodit tu destul atunci...

— Hâm!

— Ce-i? Şi acum?

— Ai fost un tâlhar, dar zău, Michel, de ce vrei să işti iar supărarea de atunci?!

— Nu vreau, dar ai întrebat...

— Am întrebat?! Nu, nu te-am întrebat de asta...

— Dar eu ţi-am răspuns. Secundo: A vă opri de la boacănele în politica din afară... Ca acum... cu Chezaro-crăimea...

— Eşti chiar aşa de convins?

— Altfel cum?

— Ştiu eu...

— Nu-ţi ajunge?!

— Ba da, dar...

— Prinţul, ai?! Uiţi, domnule Ghica, uiţi că eşti prim-ministru al Principatelor române şi nu al lui

Vodă?

— Ba mai curând şi mai întâi al lui Vodă. El m-a chemat...

— Hâm!

— Ce ai? Nu-i aşa?!

— Nu, nu prea...

— Adică?!

— Adică... Prinţi şi voievozi au fost, sunt şi vor. Mai fi; De fiecare dată câte unul, dar neamul ăsta al nostru românesc e singur şi unul şi mereu acelaşi. Slujim ceea ce e mereu şi nu ceea ce e trecător...

— Vorbe...

— Vorbe?!

— Da, vorbe frumoase... Ştii, Michel, să işti vorbe frumoase.

— Da, ştiu. Ştiu că ştiu... Dar nu-s numai vorbe...

Se lăsă tăcere. Beizadea Mitică îşi fuma trabucul clipind din ochi des şi mărunt. Îi intra fum. Kogălniceanu îl privea cu ochi mijiţi.

— De ce fumezi? întrebă.

— Nu ştiu, aşa... de fandoseală. Să am a face ceva...

„Primul Ministru al românilor are nevoie de a avea a face ceva!" hohoti în gândul său, într-un râs nervos, Kogălniceanu.

La aceleaşi ceasuri opt seara, dumnealui Nicolae

Popovici privea pe geamul camerei dumisale de la hanul Miculcea. Abia venise din târg, unde se întâlnise cu smădeanu. Se dusese cam îndoit, că toată dimineaţa vorbise că vrea a pleca. E drept că fusese şi velitul cela şi nu mai scăpau de el. Dar Matei îl aşteptase în colţ, peste drum. Fuseseră în Pasaj, se plimbaseră şi băuseră ceva amândoi. Îl înnebunise el, Smădeanu, cu dumiririle din seara aceea. Se despărţiseră şi el se întorsese pe jos, prin ploaie. Acum era leoarcă. Hainele îi abureau în cameră pe spătarul unui scaun şi el privea pe geam. Fereastra odăii numărul 14 de la „Otel" Miculcea dădea în curte.

Norii erau joşi, negri, îmbibaţi de ploaie. Se duceau şi veneau alţii. Cum nu se întunecase bine, dumnealui Popovici privea coviltirile căruţelor din curtea hanului.

Începu a i se face frig, cum stătea aşa, în cămaşă şi izmene, şi alea jilave.

Se retrase de la geam, luă pledul de pe pat şi şi-l înfăşură în jurul trupului. Fiind slab, pledul era îndestulător.

Se ridică, aşa înfăşurat cum era, şi se duse la dulap, deschise cu cheia îşi scoase puşca şi cartuşele. Le dezveli şi le trânti pe pat. Rămase în picioare şi le privea năuc.

— Ce naiba fac, ce naiba fac?! se întrebă singur.

Se aşează şi el pe marginea patului. Luă puşca în mână

şi începu a se uita la ea. Era nouă-nouţă. Sistem Fouché. O groază de bani... Strălucea în umbră. Numai acolo unde el şi Matei piliseră numărul de fabricaţiune se întindea o pată urâtă. O desfăcu şi se uită în zarea geamului prin ţeavă. O închise, o duse la ochi şi luă drept ţintă coşul zidirii din faţă geamului. O cântări apoi de câteva ori în palmă şi-şi murmură:

— De ce? De ce?

Scoase apoi un cartuş „fulminant", cum ţinuse a spune Smădeanu când i le adusese, îl cântări în mână, desfăcu din nou puşca şi-l introduse pe ţeavă. Ochi din nou spre coşul din fereastră şi apăsă uşor cocoşul. (îndărătul găurii sale din perete, boierul Chezarie se trase uşor înapoi. Şi-şi puse mâinile la urechi în aşteptarea bubuiturii.)

Surâse. Se sculă şi puse arma într-un colţ al încăperii. Târând pledul după el, se duse la scaunul pe care şedeau hainele şi le încercă cu mâna. Erau jilave... încă jilave. Reveni spre pat şi se trânti cât era de lung. (Dindărătul găurii sale, velitul îl privi lung. Capul îi era drept în dreptul ochilor săi. Un om ridat, îmbătrânit, slab, cu porii plini de puncte negre şi rare şuviţe de păr asprit şi murdar. Boier Chezarie se retrase oleacă şi începu a-şi freca ochii cu amândouă mâinile. „Ptiu! îşi zise, grea misie să te proţăpeşti cu nasul în zid şi ochii la gaura cheii!")

Şi tot la ceasurile opt seara, Matei Smădeanu se afla pe drumul Târgoviştei. Nu prea ştia el bine unde are a se duce, dar voia a fi cât mai departe de Capitalie când nebunul acela de Nicolae Popovici va atenta la viaţa ministrului din Lăuntru al Principatelor, la ticălosul acela de Kogălniceanu care nu a mişcat o mână în ajutorarea domnului Cuza.

„Ticăloşii şi potlogarii se fandosesc la mărire şi se pierd mici şi neînsemnaţi la vreme de nevoie!” cugetă dumnealui înfofolit în pătura murdară a cupeului de piaţă angajat pentru a-l duce acolo, nici el nu ştia...

Se înfundă în perini şi privi spatele muscalului a cărui haină mare de postav aburea uşor în ploaie.

La ieşirea din Bucureşci, norii se mai răsfiraseră, dar acum părea a se face iar de plouat. Undeva, la orizont scăpărau fulgere albăstrui. Tunete prelungite de ecou...

— Ce nevoi, doamne iartă-mă, v-o fi potopit acum la drum, cocoane?! auzi Smădeanu.

— Multe, mari şi mărunte! se auzi vorbind şi răspunzând muscalului care-o mârâise acolo pe capră.

— Ar trebui să poprim pe undeva, că să sperie caii, jupâne...

— Dă-i înainte, că doar te plătesc! Te plătesc bine, doar...

Se lăsă linişte şi roţile trăsurii scrâşneau pe pietriş.

Apoi vizitiul se întoarse într-o parte.

— Nu zic că nu mă plătiţi, conaşule, dar ăştia-s cam sperioşi şi în curând drumul se strică dacă mai plouă mult... Şi-apoi oricât aţi plăti dumneavoastră, conaşule, io nu vreau să omor căii, nu-i aşa, băieţii tatii?! (Se lăsă în faţă şi-i bătu pe crupele lucioase.) Că doar atâta am... Nu zic a nu vă duce, dar îi noapte curând şi o să plouă tare, zic să ne oprim până-n zori pe undeva, printr-un sat careva, că este şi hanuri în unele...

— Bine, bine! grăi Smădeanul gândindu-se că n-are unde a se grăbi pentru că nu are unde a se duce. Plecase numai din Bucureşci, numai pentru a nu fi în târg la vremea când... nenorocitul acela...

Prin ploaia turbată, pe la acele opt ceasuri din seară, Stan Cobzarul, vizitiul Kogălniceanului mâna spre casă. Era obosit, şi de n-ar fi fost ploaia, i-ar fi lăsat pe cai la pas, căci ştiau ei drumul, iar el ar fi. Aţipit acolo pe capră.

Oricum, grea treabă a fi vizitiu al lui conu' Mihalache, care-i mereu când ici, când colea, ba se întâlneşte cu unul, ba cu altul. Se scoală dis-de-dimineaţă, se culcă hăt în noapte, de te întrebi când mai are vreme să se şi hodinească. Iacă, în acea zi de miercuri 11 iunie s-a sculat cu noaptea în cap, abia se luminase de ziuă, să fi fost vreo şase ceasuri, când l-a

trimis pe un fecior de curte cu vorba să înhame caii la caleaşcă ca pe la şapte să fie gata de drum. Şi chiar aşa, pe la şapte, s-a scoborât dumnealui şi au plecat la Cotroceni, la Vodă. Pe la opt, când au ajunsără, taman că venea şi beizade Mitică, primul ministru. Şi au intrat amândoi la Vodă. El s-a pus pe taclale cu Lae Prepeleacu, vizitiul caleştii lui Beizade. Dar a venit Sarandi, poliţaiul Kogălniceanului, cu poruncă să se ducă până la Minister după nişte hârţoage. S-a dus şi s-a întors. Apoi Sarandi a venit din nou şi l-a trimis acasă. S-a dus, ce era să facă... A buşumat[139] caii, i le-a dat ovăz, i-a băgat în grajd şi s-a aşezat şi el la masă. Voia să tragă, ca tot omul, un pui de somn, dar iar s-a pomenit cu Sarandi călare că să lase tot şi să se întoarcă la Cotroceni pentru că, cică, ar fi vrut domnul ministru să plece la minister...

Aşa că iar a înhămat şi iar s-a dus şi s-a pus pe aşteptat. Era singur, căci Lae plecase. Şi tare îi mai era urât. Să tot aştepte... Tare îi mai era urât... Să stai aşa, ca prostul, pe capră şi să aştepţi, până s-a învoit boierul să scoboare pentru a merge.

Acum sumanul îi era ud în spate şi îi era frig pe de o parte, pe de alta îi era cald. Era iunie de, dar în aceeaşi vreme şi ploua... Se pornise ploaia aşa, din senin, către

---

[139] A freca un cal cu un şomoiog de paie.

prânz, şi o ţinea când năvalnică, cu tunete şi fulgere, când mocăneşte rară dar neîntreruptă.

Îşi frământa mintea de va avea timp să mai şteargă caii, că prea erau uzi sărmanii. El i-ar băga în grajd şi i-ar schimba, dar tare îi mai plăceau murgii ăştia conaşului... Şi era mai mult ca sigur că într-un ceas numai şi o să vină careva să-l cheme din nou pentru a-l aduce acasă pe boier...

De cum intră pe poartă, îl şi zări pe Ioan grăjdarul că aştepta cu pledurile să le puie pe cai, şi ce bine mai făcuse, că fumuiau de ploaie şi zăduful alergăturii.

— Bă Toane, nu mai pot de şale, bă! zise Stan şi se întinse cât era el de mare şi voinic.

La orele opt ceasuri din seara zilei de miercuri 11 iunie, o birjă opri în faţa Canţelariei Poliţiei vopselei de galben şi din ea coborî chiar dumnealui domnul comisar de albastru Voiculescu, urmat de conul Caledonie, grăsanul Caledonie, şeful său de masă.

Postelniceanu, care tocmai venise şi el şi abia descălecase îi ieşi în cale şi îl pofti în încăperea lui din Canţelarie.

— Nu-i timp a şedea, se zăvozi Voiculescu, astă-seară se va petrece chestia pe care o ştim noi... Caledonie, aci de faţă, îţi poate spune că insul ăla Smădeanu şi cu Popovici s-au întâlnit iar în pasajul Român şi s-au sfătuit cum o au a face.

Postelniceanu surâse blând:

— Ştiam asta, dar oricum vă mulţumesc, domnule Voiculescu.

— Ştiaţi?

— Da! Am doi oameni postaţi acolo, unul la Miculcea şi altul la Zamfir Birtaşul, peste drum... De dimineaţă, cei doi au fost în recunoaştere, ştim unde se va aşeza şi Popovici pentru a trage. Are o puşcă sistem Fouché, cartuşe fulminante. Smădeanu, nu-i aşa, a şi plecat din oraş?

— Ai nevoie de întăriri?

— Pe nea Caledonie, dacă mi-l dai...

— Cu plăcere. Dar, ce naiba, nu faci nimic?

— Ce rost ar avea... Mai am timp...

— Cum mai ai timp?

— Simplu, am vorbit cu Sarandi, şeful pazei domnului ministru. Se pare că domnul Kogălniceanu mai. Întârzie la Minister. A trimis careta acasă. În plus, oamenii mei sunt deja la locurile lor. Nicolaide e şi el la Canton.

Parcă mai liniştit, comisarul Voiculescu se aşează jos, pe un scaun. Postelniceanu se aşează şi el, alături.

— Se pare, domnule Voiculescu, zise, că numai cu dumneata mă înţeleg din toată poliţia Bucureşciului...

— Pe naiba! Facem un drum împreună, dar cam atât... Nu-mi placi, domnule Postelniceanu, ţi-o spun

sincer, nu-mi placi!... Nu-mi placi că eşti grăbit şi leneş în acelaşi timp. Te joci cu jarul şi ai să te arzi... în fine, vrei să faci cam multe şi deodată. Nu-mi placi... într-un fel te admir... într-un fel... Eşti calm, mult prea calm, dar n-ai să faci mulţi purici aici. Ştii, poliţia se fereşte de cei cu prea multe idei. Te joci cu jarul şi o să te arzi... Aici suntem în Orient şi greşeala se plăteşte cu capul!

Se scula.

— Noroc, zise, noroc la vânătoare, dar fii atent să nu prinzi vânatul prea târziu... La revedere!

Ieşi. Pe geam îl văzu urcând în birjă. A plecat. Înainte pentru a se feri de ploaie. Din cupeu îi făcu un semn cu mâna Postelniceanului.

Comisarul vopselei de galben se răsuci pe călcâie şi se rezemă de zid. „Da, da, n-ar trebui să întind coarda prea lung pentru a avea dovezi!" gândi el în timp ce-l privea pe Caledonie trântit pe un scaun, cu burta uriaşă ieşindu-i printre nădragi şi jiletcă, cu cămaşa deschisă la bumbul de jos. Îşi trăsese pălăria peste ochi spre a se apăra de lumina opaiţului cu gaz ce atârna de tavan.

— Ţi-e somn, Caledonie? întrebă comisarul.

Celălalt dădu un bobârnac pălăriei, dar nu-şi schimbă poziţia. Doi ochi împăienjeniţi de somn se înălţară către Postelniceanu.

— Nu, aştept poruncă!

Şi-şi trase la loc pălăria.

— Poţi să fii atent, Caledonie?!

Alt bobârnac.

— Da! apoi iar îşi trase pălăria peste ochi.

— Atunci, fii!

Două bobârnace în bor şi pălăria prea mică pentru capul lui sbură pe spate. Caledonie se ridică, se-ntinse.

— Poruncă!

Spre ceasurile nouă, la „otel" Miculcea se stârnise o halima întreagă. Un ins beat turtă, ud leoarcă, cu o pălărie înfundată pe cap, în cămaşă, dar târând prin noroi poalele unei haine şi a unei jiletci, lălăind cât îl ţinea gura un cântec de inimă albastră, urca, împleticindu-se, scările spre odăile de sus. Hangiul şi vreo două slugi încercau în zadar să-l oprească, dar insul era puternic precum un bivol şi se împingea înainte, printre braţe şi sudalme[140]. Nu şi nu, că dumnealui a auzit, şi dacă a auzit aşa e, că nu iese fum fără a face foc, şi dacă a auzit şi e aşa, apoi nimeni cu nimic şi niciodată, da' niciodată, nu-l va opri pe dumnealui să-şi vadă pe bunul dumisale prieten şi proteguitor Chezarie Nica, iubi-l-ar tata, dar şi ce măgar sadea şi afurisit... Să vină el în târgul Bucureşcilor şi să nu dea la el, ci să-şi ia odaie la, han! „Unde e, unde e? să-l pocesc şi să-l iubesc!" urla cât îl

[140] Înjurătură, ocară.

ţinea gura.

Miculcea era îngrozit şi încerca să-l oprească pe nebun. Nu de alta, dar dacă ăsta-l căuta pe boier, înseamnă că exista şi atunci, beat cum era, ar fi putut să strige cât îl ţinea gura că Chezarie nu e Chezarie şi totul să se ducă de râpă...

Pe drum, beţivul dădu de Popovici care voia a se scoborî. Se smulse din braţele slugilor şi se avântă într-o îmbrăţişare zănatecă:

— Aaa, conul, hâc, Popovici, conul Popovici... Ce fericire... Hâc!

Popovici voi să se ferească, dar beţivul îl năpădi, se propti în el. Şi cum era mare şi greu, aproape că îndoi picioarele sfrijitului.

— Nu te cunosc! zise Popovici.

— Să poa', coane Popovici, să poa'?! prelungi cuvintele cu dojană celălalt. Să poa'... Dar lasă că mă cunoaşte do' Smădeanu... Mă cunoaşte dumnealui... că suntem amici vechi şi de demult... Să poa'?!

— Să mă lăsaţi în pace! sări fostul poliţai, să mă lăsaţi în pace şi tu şi Smădeanul tău! Să mă lăsaţi, auziţi, să mă lăsaţi!

Se prefiră printre braţele beţivului şi coborî în fugă ca un apucat. Urla în jos pe scări să fie lăsat în pace. Acum cel puţin să fie lăsat în pace.

Scena îl înnebuni şi mai tare pe hangiu. Dacă ăsta îl

cunoştea pe Popovici, pe Smădeanu şi pe Chezarie cel adevărat, era de groază... Aşa că-şi asmuţi slugile. Şi mai tare pe el.

Dar ţi-ai găsit, beţivul avea pumni grei şi-i învârtea cu rost de speriase slugărimea care, de teamă, se învârtea numai în jurul lui ca ogarii în jurul ursului.

Înspăimântat, Miculcea dădu fuga jos şi se întoarse cu un ciomag. Se pregătea să-l altoiască pe ins, dar rămase cu bâta în mână.

— Potoleşte-te, omule, se auzi chemat, în şoaptă, ăsta-i Caledonie, nu-l recunoşti, Caledonie de la Albastru?!

Era boier Chezarie care ieşise repede după clientul lui. Abia atunci îşi dădu seama Miculcea de unde-l cunoaşte pe beţiv. Dar boierul îl şi luase în braţe şi coborau amândoi pe scări. Caledonie era agăţat de-a binelea de Chezarie. (Adevărul e că şi băuse ceva, ca să duhnească, şi cum nu mâncase nimic în ziua aceea, băutura i se urcase un pic la cap şefului de masă de la Poliţia vopselei de albastru.)

Ajunşi jos în crâşmă se pupară şi se îmbrăţişară cu sârg, în văzul lumii. Dar de pomană, că Popovici dispăruse.

Chezarie Nica îşi aşează tovarăşul pe un scaun şi ieşi în fugă afară. Tot mai înjura caftanul şi anteriul că-l încurcau rău la mers. Afară ploaia turma şi mai vârtos.

Fugi împleticindu-se până la casele Cantacuzinilor şi se vârî sub streaşina porţii. Pe drum, nici ţipenie. „Unde naiba s-a vârât ăla?" se întreba boierul uitându-se în sus şi în jos pe şosea Dar nu termină gândul că-l văzu pe ins apărând de după curţile hanului. Era în pelerină şi probabil înarmat, căci pe sub poalele negre părea a ţine ceva greu în mână.

— Hâm, îşi zise velitul, înseamnă că mai e o uşă la han, şi jupânul nu mi-a zis nimic despre ea...

O oră a stat Popovici în ploaie până să treacă şi caleaşca Kogălniceanului spre oraş.

Spre orele zece din seară, veni un aprod de la Ministerul din Lăuntru cu poruncă de la domnul ministru ca Stan Cobzarul să pună caii la caleaşcă şi să vină la Minister.

— Iar? făcu Stan către Ioan. O să-mi nenorocească armăsarii cu plimbărisirile astea prin ploaie. Ioan, zi şi tu! Asta-i vreme de scos aşa cai?

— Ce să-i faci, dacă e poruncă, e poruncă...

— Poruncă, poruncă, dar nenoroceşte caii!

— Ce-s ai tăi. De eşti aşa cu grijă?

— Las' naibii prostiile din capul tău, ce. Ţie nu ţi-s dragi murgii ăştia?! şi Cobzarul le mângâie grumazul. Caii, cunoscându-l, nechezară uşor.

Să fi fost vreo zece, zece şi jumătate ceasurile când stan ieşi la galop cu murgii spre a merge la Minister.

Da. Da, văzuse un ins stând ca prostu-n ploaie şi chiar se mirase mult...

Caledonie poftise a mânca şi nu se încurca. Ceruse o droaie de bunătăţuri, şi se pusese pe treabă că era hămesit. Îl văzu pe Popovici intrând şi se scula împleticit, se repezi la el, să îl ia în braţe. Dar din nou se fofilă sfrijitul, dar destul de tare ca dumnealui Caledonie să-i zărească arma din mână prin fâlfâirea pelerinei.

— Coane Popovici, să poa', nu mă ţii mata minte pe mine, hâc, scuze... Să poa', doar îs amic cu conu Smădeanu, hâc, scuze...

— Lasă-mă, dom'le, în pace, nu te cunosc, nu cunosc niciun Smădeanu, nu cunosc pe nimeni! Lasă-mă!

Făcu ceva pe sub manta, scoase apoi mâna dreaptă şi-i dădu beţivului un brânci. Acesta se împletici şi în hazul celor din crâşmă, se uită cum slăbănogul o luă la fugă în sus, pe scări, spre odăi.

— Al dracului moftangiu! făcu Caledonie şi se adună după masa unor muşterii. Hâc! Scuze, stimabililor, scuze... Al dracului moftangiu! Scuze!

Se îndreptă spre masa lui sughiţând şi împleticindu-se, în vreme ce Miculcea se crucea cât de bine juca pe beatul jupânul poliţai.

Dar nu se aşezase bine şi abia de luase un dumicat, că

intră impozant înăuntru, în crâşmă, fudul nevoie mare şi destul de ud, velitul. Beţivul se înălţă din nou şi se repezi către boier, împleticit:

— Ce minunăţie, ce minunăţie! Pă cine văd eu?! Pă cine văd eu?! Chiar boier dumneavoastră, logofete Chezarie...

Velitul dădu din umeri amuzat. Primi îmbrăţişarea, apoi merse la masa hulpavului şi se aşează. Primi poftirea şi începură a mânca. Caledonie vorbea, dădea din mâini. Când interesul celor din jur mai scăzu, se aplecă peste masă, îl îmbrăţişă pe boier Nica şi-i şopti la ureche:

— Azi e bâlciul! M-a trimis Comisarul. Vezi că în spate mai e o uşă! Hai noroc! Hâc! Scuze, amice, dar eu am cam băut şi vine-napoi...

Îi aplică apoi nişte pupături răsunătoare pe obraz. Continuă în şoaptă printre sforăitoare fraze urlate:

— Fii atent, iau eu uşa din spate. Mă duc să mă... şşşt! Ne întâlnim la tufişuri... Acolo e aranjată tărăşenia. Scuze! Dom' Ghiţă! Dom' Ghiţă... tot ce bea el, plătesc eu... E amicul meu! Eu plătesc! E clar? Eu plătesc, dom' Ghiţă! Te... te... Mă duc... Mă duc... Ce mai...

Dădea din mână ca un apucat şi parcă tot călca în gropi. Se mai aplecă odată peste masă să-l pupe pe velit, înmuindu-şi haina în toate mâncărurile. Velitul se feri, beţivul se dezechilibră <şi se prăbuşi în blide. Se

adună încet, cu mii de scuze, şi începu a-şi scutură poalele şi piepţii hainei.

Boierul rânjea.

— O să mi-o plăteşti, amice! şuieră Caledonie, cu gândul la petele de pe haine.

Dar tocmai săriseră două slugi la semnul lui Ghiţă şi-l ajutară să stea drept şi să meargă la umblătoare.

Comisarul Postelniceanu se răsuci în jilţ. Chemă un gardian şi-l trimise să-i aducă o birjă. Rămase gânditor la cele ce voise a înţelege Voiculescu. Prea voia multe... Nu, nu avea nimic şi cum era să dorească multe?! Ce avea? Nimic! Exceptând carneţelul ce era la domnul ministru şi de declaraţiile popii Chiţicuş şi ale lui State, nu avea nimic. Un advocat bun putea să răstoarne totul. Chiţibuşurile legii erau îndeajuns de multe pentru a se prefira printre ele şi a le încurca după dorinţă. Vorba acea, legea-i o barieră în care se opresc boii şi peste care sar căţeii. Şi implicaţiunile politiceşti ale acestui caz?... Cine ştie ce şi cum se va face... pentru a nu se face nimic.

Nu era el cel ce scotea poate castanele din foc pentru altul? Pentru cine, habar nu avea... Dar prea i se puseseră beţe în roate. Prea nu mişcase nimeni. Doar Voiculescu... Dar şi el, mai mult dintr-o patimă a opririi cercetării Musceleanului, cu ani în urmă. Prefectura îi promisese oameni... şi uitase... Prin ordinul ministrului,

îl lăsaseră liber de alte afaceri poliţieneşti şi apoi i se trântise în cap că-şi uitase îndatoririle şi că-şi făceau de cap tâlharii în vopseaua lui.

— Birja, domnule comisar!

— Cum?! Aa, da! se dumiri el. Se sculă, îşi puse redingota. Ieşi. Afară ploua torenţial.

— Câte ceasuri or fi? se întoarse el.

— Să fie vreo zece, domnule comisar! Nu mai mult, să fie vreo zece ceasuri.

— Da, da! Nu pot rata, nu trebuie a rata, zise el gânditor.

— Aţi spus ceva? întrebă gardianul.

— Îmi? Nu, nu, nimic!

Se urcă în birjă.

— La Ministerul din Lăuntru, birjar! În galop, ai auzit? În galop!

Ploaia ciocănea în coviltirul birjii şi Postelniceanu gândi că nu-şi putea acum îngădui a pretinde Kogălniceanului să se joace cu viaţa lui! O întârziere cât de mică a lui Păuliş sau a lui Caledonie, şi ministrul ar putea fi rănit, sau, doamne fereşte, mort!

— Michel, pentru Dumnezeu, nu pricepi că asta e dorinţa prinţului şi noi nu putem lupta cu ea? În definitiv, dragă, de ce l-am ruga să nu-şi spargă capul?...

Prietenii tăi, liberalii...

— Prietenii mei? Aşi, beizade! Eu n-am prieteni, eu sunt „Calul de dialog” al lor... Nu, nu-s prietenii mei...

— Ei, vorba vine...

— Niciuna!...

— Mă rog, Michel, ziceam că liberalii abia aşteaptă să se poticnească prusacul. Acum vor republică... L-au adus pe ăsta şi acum îl vor jos.

— Cu părere de rău, domnule ministru, şi eu vreau o republică, dar acum, aşa ceva nu e posibil... Ar fi o gafă... o gafă pe care o aşteaptă de mult lupii din jurul nostru. Auzi, republică într-o Europă monarhică! Greşeală de calcul. I-am şi spus lui Rosetti şi lui Brătianu că asta ar fi sentinţa de moarte a statului românesc şi că momentul e cum se poate mai prost ales. Un conflict franco-german e gata să izbucnească şi libertatea de mişcare a imperiului de la Viena şi a Ţarului este deplină.

Va fi greu şi pentru Poartă să reziste neciopârţită şi zguduită.

Un ciocănit în uşă. Îi făcu pe cei doi să tresară. Un fecior intră timid:

— Domnule prim-ministru. Domnule ministru... Comisarul poliţiei culorii de galben. Postelniceanu, cere să fie primit de urgenţă.

— Să intre! răspunse conul Mihalache.

Dar nu se retrăsese bine feciorul, că Postelniceanu se şi strecurase printre acesta şi uşă.

— Să trăiţi, domnule prim-ministru, să trăiţi, domnule ministru! Cu îngăduinţa dumneavoastră...

— O ai întotdeauna, comisare, o ai întotdeauna! zâmbi conul Mihalache care, în ciuda trupuşeniei sale era un impetuos, ori comisarul îi era parcă frate, un frate mai mic. Mai tânăr şi... Mai frumos, da. Mai frumos...

Mitică Ghica, ce se plimba prin cameră tot frecându-şi ceafa şi mâinile ca să nu-i mai amorţească, se întoarse brusc. Voia să-l cunoască şi el pe acest Mihai Sabin Postelniceanu, de care auzise atâtea, şi rele şi bune, e drept mai mult rele pentru că ajunsese astfel în gura prinţului şi, cum el voia mereu să gândească în felul celor mari, mai mari ca el, pentru că era mai bine şi mai folositor. Odată ce vorba era zisă, o luă aşa cum este.

Întrucâtva fu dezamăgit: comisarul vopselei de galben nu era un năpâstroc[141] cu lapte la gură şi cu ifose.

— Domnule ministru, vă rog a-mi permite să vă raportarisesc că un individ are intenţiunea de a atenta la viaţa dumneavoastră. Pentru asigurarea vieţii

[141] Om prea scund, fără însemnătate.

voastre, vă rog a-mi permite să vă însoţesc şi a stabili eu drumul pe care-l veţi parcurge spre casă...

— Cum?! făcu beizade Mitică, nevenindu-i a crede. Se trânti într-un fotel şi se uita cu ochii bulbucaţi la comisar. Aida-de, dom'le!

Politicos, Postelniceanu se întoarse către primul ministru:

— Cu părere de rău, domnule prim-ministru, situaţiunea este reală şi întrucât avem impresiunea că este o conjuraţie, am cerut Prefecturii poliţiei Capitaliei să dubleze paza şi pentru celelalte excelenţe şi în primul rând a, dumneavoastră, domnule prim-ministru...

— Vai de mine, şi pe mine vor... Beizadea nu avu curajul să termine vorba.

— Nu avem cunoştinţă de asta, dar, oricum, noi am luat măsurile... Pentru domnia sa, domnul ministru Kogălniceanu, lucrurile sunt sigure, cunoaştem şi atentatorul. E un oarecare Popovici, Nicolae Andreescu Popovici. Îl cunoaşteţi şi dumneavoastră, domnule ministru, căci a fost cu jelbuire la domnia voastră.

— Aa! Vag... Da, da... Parcă mi-l amintesc... Dar ce are, frate Postelnicene, cu mine, că, dacă-mi amintesc eu bine, i-am şi soluţionat întâmpinarea...?

— Nimic deosebit, domnia voastră. E numai un om uşor influenţabil, puţin scrântit, iertaţi-mi expresiunea,

puţin scrântit, care a căzut în mâinile unui grup de indivizi de adunătură diversă, legaţi prin nici eu nu ştiu ce obligaţiuni de grupul Avelştoc-Mavrodi. Concluziunea noastră, a mea şi a amploiaţilor mei, este că dumneavoastră, domnule ministru, sunteţi acuzat de mână forte şi staţi în calea aducerii pe tronul ţărilor române a unui prinţ austriac...

— Auzi, beizade, auzi?! Ce părere mai ai? Apropiere de Chezaro-crăime, ai?!

Se lăsă linişte. Mitică Ghica încetă o clipă să-şi mai frece mădularele amorţite şi-şi bulbuca ochii de teamă, în ciuda demnităţii pe care o afirma.

— Bine, bine, comisare, mă dau pe mâna dumitale pentru a ajunge în noaptea asta acasă... Aşteaptă-mă, te rog, alături! mai am unele socoteli politiceşti de vorbit cu excelenţa sa, domnul prim-ministru!

Postelniceanu se retrase. Erau orele zece din seara zilei de 11 iunie 1869.

La aceleaşi ceasuri, în aceeaşi seară a aceluiaşi an, sfinţia sa părintele Musceleanu încerca să-şi găsească linişte în citirea Bibliei... episodul lui Holofern şi al Judithei. Se plimba prin încăpere şi încerca a citi. Dar cuvintele bolborosite cu sârg se spulberau fără sens. Lăsă cartea sfântă şi se tolăni cu mâinile sub cap şi gândurile neliniştitoare îl năpădiră. Din odăile alăturate se auzea zvon de glasuri. Invitase oaspeţi în

ziua aceea. Aşa voise, să aibă oaspeţi în acea zi sorocită.

Şi, fără să vrea, gândurile îi zburară la cel pe care-l pândea în acele clipe moartea. Şi nu trecuseră decât zece ani de când erau pe aceeaşi baricadă a unirii. Acel politician şi scriitor admirat... îşi aminti cu câtă emoţiune aşteptau să vină de la Iaşi cuvintele rostite de el în Adunările Ad-hoc, copiate şi aduse de un călăraş la Bucureşti, unde le umplea inima de o tresărire mândră tuturor acelor tineri din casa Ariceştilor... Sau cum se smulgea gazeta *Steaua Dunării* dintr-o mână în alta pentru a se vedea cu ochii cuvintele magnifice din articolele aceluia...

Şi acum?! Acum el e sluga prusacului... Oare? se îndoi o clipă Musceleanul, dar alungă de la sine, repede, ca ars, îndoiala.

Încercă să-şi amintească alte scene din viaţă, altele, care să-l liniştească, ziua când primise interdicţia şi ameninţarea cu caterisirea... Sau vorbele Brătianului: „Kogălniceanu se face frate chiar şi cu dracul ca să treacă lacul dorinţelor lui politice!”, sau ale lui Ghica: „Mihalache se teme atât de tare pentru el şi pentru opera-i politică, încât nu are nici măcar o fărâmă de mândrie!” „Sluga prusacului! bolborosi Musceleanul. Îl ţine şi pe ăsta în braţe, cum l-a ţinut şi pe Cuza, chiar şi când potlogărea cu camarila-i!” Parcă-l auzea cum îi spunea odată lui Rosetti: „Frate – drace-frate! completă

în gând popa – frate, din două râuri trebuie să-l luăm pe cel mai mic...!" „Auzi, la el, continuă să se învrăjbească singur, cu bună ştiinţă, părintele Grigore, românii nu trebuie să aibă mândrie, fofilatul să fie politica lor naţională, fofilatul printre marile puteri! Hâm!"

Se ridică pe marginea laviţei. Şi totuşi, dacă n-ar fi rămas atunci, în şaizeci şi doi, în sapă de lemn, n-ar fi ajuns acum unde e: să facă masă mare, cu oaspeţi mulţi, de – cum zice francezul – alibi... Nu, n-ar fi făcut-o! Dar atunci venise Vârcioveanu şi Kruzachis, comersantul de covoare, şi-i ziseseră: „Părinte Musceleanu, ştim că o duci greu, dar cum admirăm de mult toată lupta dumitale bisericească, uite, comunitatea grecească şi mai ales eu, subliniase Kruzachis, care-s urmaş de împărat, vrem a sluji cauza sfinţiei voastre. O să dăm noi banii să mergi înainte cu biserica dumitale..." Şi îi dăduseră bani, la început mai puţini, după aia din ce în ce mai mulţi... Apoi îl ajutaseră să ajungă şi foncţionar mare în Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii. Apoi fusese cea dintâi palmă: „Părinte, zisese Kruzachis, ştim că ţi-ai luat şi o moşioară din banii noştri, dar noi nu facem din asta o nemulţumire... Nu, noi vrem ca oamenii noştri să fie bine situaţi cu averea. Aşa se înmulţesc banii pentru cauzele cele bune! Fericitul patriarh al Constantinopolului, ai cărui bani sunt, este

chiar mulţumit de buna şi înţeleapta folosinţă a daniei lui. Crede însă. Acum, preafericitul, că ajutorul sfinţiei tale a ajuns la Soroc. Uite ce te roagă chiar el... (Şi se uita în ochii lui cu dojană!) Valahii ăştia sus-puşi au luat pilda necredinţei de la franţuzii ăia papistaşi şi vor a sărăci sfânta biserică de bunurile sale pe care sfinţii voievozi le-au dăruit spre creşterea şi fala bisericii domnului nostru Isus Hristos. De aceea, noi te-am ruga ca în foncţia cea mare pe care ţi-am adus-o, să faci pe cât posibil a te opune unei asemenea acţiuni tâlhăreşti... Iar de nu vei putea, să ne dai de ştire nouă care vor fi sfintele monastiri şi metoace ce vor fi călcate de slujbaşii stăpânirii... Ce zici?" Şi surâsese negustorul de covoare.

El răspunsese atunci mândru: „Domnule, eu sunt înainte de toate român şi după aceea preot!" Kruzachis surâsese: „Noi mai lăsăm timpul să curgă... Dar nu uita că la mirul hirotonisirii ai jurat credinţă Domnului. Şi apoi, dacă eşti român... poate-ţi vor da românii banii ce ni-i datoreşti sfinţia ta...!"

O clipă se gândise a se duce la domnul Cuza şi să-i mărturisească totul, dar îi fusese ruşine. Îi fusese ruşine şi când domnul Odobescu, ministru atunci, îl chemase şi-i zisese: „Părinte Muscelene, noi te cunoaştem a om drept şi înaintat... Se poate?! Matale iubitor de ţară şi frumos, să te opui a lua odoarele şi documentele atât de

necesare ţării acesteia? Să lăsăm poporul să moară de foame pentru ca patriarhul de la Constantinopole să-şi împodobească mitra cu nestemate?! Unde e spiritul de dreptate din luptătorul unirii?!" Se înroşise tot, fusese cât pe aci să mărturisească, dar în ultima clipă bâiguise ceva cu biserica universală a lui Hristos care e deasupra neamurilor şi popoarelor, de jurământul lui de a nu fi decât o slugă de credinţă a cuvântului Domnului...

Şi se plătise de trădare cu arginţii dăruind săraci, scoţându-şi foaia şi adunând odoare...

După căderea lui Cuza, crezuse a scăpa, şi nu fusese aşa. Dar patima arginţilor nu-l lăsa, mai ales când îi intrase în vine o altă patimă ce măcina arginţi: patima icoanelor. Le strângea care de unde putea şi cu cât putea. Veniseră Mavrodi, boier Mavrodi, şi Vârcioveanu din partea vicarului Nifon, amicul lui, cu o danie – zice-se spre ajutorarea bisericii. Dar el ştia că erau arginţii unei noi trădări. Nu, nu era o trădare, se minţi iar.

Se sculă. Nu voia să mai gândească. Se sculă şi ieşi în camera alăturată, la oaspeţi.

— Aaa, părintele nostru?! răsunară urletele de beţivi ale oaspeţilor. Unde ai fost, părinte, unde a fost gazda noastră?

— Să mă rog, taică, să mă rog! minţi şi-şi muşcă limba Musceleanu. Să mă rog pentru patimile şi

păcatele mele cele multe, cele grele...

Oaspeţii, boiernaşi de ţară, suriseră îngăduitori. „De, e popă, e sfânt!” Şi apoi îi beau vinul şi-i mâncau pâinea şi carnea...

La orele zece, excelenţa sa, domnul consilier imperial Rudolf Krantz, îl primi pe Herbert Kruzinski, meşter pantofar la Sibii Ardealului. Nimeni nu ştie care a fost prilejul unei asemenea onoare şi poate nici nu s-ar fi ştiut de una ca asta, dacă a doua zi meşterul pantofar nu ar fi fost găsit mort în propria-i cameră dintr-un hotel din Budapesta, iar un imprudent – căci altfel cum s-ar putea numi?! — ziarist nu s-ar fi apucat să facă investigaţii de capul său. Ziaristul a dispărut în aceeaşi zi, după ce apucase să dea numai o notiţă. Confraţii săi au făcut însă din asta un caz ce a ajuns până în parlamentul de la Buda... Un ordin de sus, tocmai de la curtea imperială, a potolit însă totul, dar onoarea consilierului imperial i-a cerut acestuia să urmeze pilda pantofarului.

La aceleaşi ore de taină, în stăreţia mănăstirii Snagovului, în odaia pe care sfântul vicar al mitropoliei Ungro-Vlahiei şi-o păstrase sieşi prin poruncă pentru loc de reculegere şi rugăciune, prea-sfinţia sa Nifon îl privea pe sfinţia sa Vârcioveanul, care se ghemuise

lângă foc. Era ud până la piele căci bătuse drumul Snagovului călare.

— Şi zici, sfinţia ta, că Musceleanul l-ar fi găsit?!

— Întocmai... Un nebun... Un nebun destul de mare ca să ridice mâna la mai marii săi! Fost poliţai, aşa că ştie a trage cu puşca bine. Nu poate a da greş...

— Mda! Mda!

— Şi apoi, prea-sfinţia voastră, dacă se duce Kogălniceanu, se duce tot guvernul... El e mâna tare... Şi cum prusacul nu e iubit...

— Mda! Mda!

— Vicarul îşi mângâie barba înspicată. Gânditor, zise în cele din urmă:

— Încep a mă teme totuşi, Vârciovene, încep a mă teme. Păcătos, păcătos, dar Kogălniceanu era un ins... Un ins cum nu mai avem aici şi acum!

— Prea târziu, prea-sfinte! Acum e prea târziu! Vârcioveanu îşi întoarse faţa de la foc şi rânji rău. E pe năsălie poate, e pe năsălie... Părinte Mitropolit...

Nifon nici nu zâmbi. Îşi mângâie barba cu mişcări lungi şi lente. Îl privi pe Vârcioveanu şi începu a-şi pişca marginea buzei cu degetele sale lungi, semn că ceva nu-i este la îndemână.

— Da, da! murmură de câteva ori. Da, da! Întortocheate sunt căile tale, doamne! Numai de n-am greşi, Vârciovene, numai de n-am greşi...

Se sculă, spre uimirea celuilalt de a nu-i vorbi de episcopatul promis, şi ieşi. Se duse în trapezărie[142], ceru o pană şi o foaie de hârtie. Scrise ceva, împrăştie cenuşă, împături hârtia, o sigilă cu propriu-i sigiliu şi-l chemă pe cuviosul Visarion, cunoscutul călăraş al Snagovului, cel ce era în stare să omoare şi cinci cai sub şa de năpraznică alergătură.

— Du asta la Prefectură şi spune-le să nu ceară mai mult, căci este sub taina spovedaniei!

Se reîntoarse în odaia de taină şi se destinse într-un jilţ, sub ochii întrebători ai Vârcioveanului.

— Da, da! făcu el şi începu să-şi mângâie din nou, lung şi leneş, barba. Da, da! Oricum, nu ai a te teme, sfinţia ta, la Râmnic o să-ţi fie bine, sau poate la Buzău... Unde îţi doreşte inima...

Ochii celuilalt străluciră, gândind la episcopiile acelea mănoase, dar un zâmbet nelalocul lui al vicarului îl făcu să tresară: greşelile mai marilor bisericii se ascundeau în monastiri...

La orele zece seara, Popovici coborî scările. O luă apoi prin pridvorul rândului de odăi de jos ale hanului. La uşa din dos. Culcat, beat mort, adormit cu tresăriri, rezemat chiar de uşă, şedea beţivul.

---

142 Sală de mâncare într-o mănăstire.

Popovici fu nevoit să-l târască mai încolo, ca să poată întredeschide uşa. Celălalt mormăi ceva de neînţeles şi se întoarse pe o parte. Dar după ce fostul poliţai ieşi, se scula. Aşteptă o clipă să se piardă în noapte zvonul de paşi. Îşi înălţă gulerul la haină şi ieşi şi el.

Afară ploua şi Caledonie, beţivul, se scutură. O să răcească de mamă-mamă pe o asemenea ploaie, dar nu avea ce face. Se scurse prin uşă, deşi era atât de corpolent.

În vremea aceasta, pe uşa cealaltă năvălea boier Chezarie. Trecea şoseaua şi se ascundea în tufişurile din faţa caselor Cantacuzinilor. Zărise el acolo un locşor.

Se vârâse şi se ascunsese bine, când îl văzu pe Popovici apărând de după colţul hanului. Îşi trăsese peste frunte pălăria şi era înfăşurat în pelerina neagră.

Spre Canton pâlpâia o lumină palidă. Alta mai mare, la Zamfir Birtaşul. Ştia că îndărătul fiecăreia este un poliţai.

Începu să aştepte. Ploua cu ghiotura. Fulgere se frângeau pe cerul negru şi jos. Casele Kogălniceanului, peste drum, erau întunecate. La fel şi cele ale Cantacuzinilor. „Oamenii sunt paşnici în Bucureşci!” gândi velitul. Dar parcă pentru a-l lua peste picior, vântul aduse o picătură de zvon dinspre crâşma Birtaşului. Acolo era petrecere în regulă cu lăutari şi

vin roşu. „Fă-mă, mamă, cu noroc şi aruncă-mă în foc!” gândi boierul la adresa lui Ionescu amploiatul, care şedea, probabil sub un boschet şi bea, netrebuind decât a sta cu ochii spre drum şi să iasă să pună mâna pe oţărâtul ăsta de Popovici, dacă ar lua-o într-acolo după ce va trage, în vreme ce el stă în ploaie şi aşteaptă să se arunce asupra lui, să-l îngenunche, să-l lovească, oricum, numai să nu ocheasc bine...

Ionescu era într-adevăr sub un boschet. Auzea muzica, dar nu bea. Avea o cană în faţă plină ochi, dar nu bea, că nu voia să se facă şi să nu fie sigur pe el când o fi nevoie. Ştia din proprie belea ce înseamnă să fii băut în misie. Tâmpla sa stângă purta şi acum urma. Îi era frig şi tremura. Umezeala de dincolo de boschetul acoperit al hanului venea în palele vântului.

La Canton, Goanţă şedea sub streaşină şi aştepta sosirea caleştii ministrului şi apoi împuşcătura. Ar fi vrut el să fie acela care să pună mâna pe insul acela. Poate-l va slobozi cu o împuşcătură.

Cineva îi puse mâna pe umăr. Era subcomisarul Nicolaide:

— Plouă, plouă afurisit de tare. Mai du-te, Goanţă, înăuntru şi te mai încălzeşte! Stau eu aici de caraulă...

— Nu, vă mulţămesc, domnule subcomisar, vă

mulţămesc... îmi face bine răcoarea asta. Înăuntru e prea cald. Zăpuşeală...

Nicolaide dădu din umeri şi reintră în Canton.

Corcovăţ, la Vistierie, ţinea un adevărat logos birjarului, celui mai bun birjar pe care-l găsise, Mitică Busuioc. Îl cunoştea de mult, că erau vecini, şi avea caii cei mai buni din mahalaua lui.

— I-o cinste pentru tine, bă Mitică, i-o cinste să duci chiar pe domnul ministru Kogălniceanu cu birja ta, bă, o cinste cum neam de neamul tău de birjari n-a pomenit, ascultă la mine... Ieşi om din asta, bă! Numai vezi cum faci, să fii ca vijelia, dar să ţii drumul...

— Apoi, lasă, coane Corcovăţ, poveştile astea. Ştiu eu să ţin hăţul în mână, că doar nu fac de azi de ieri treaba asta! L-am dus eu şi pă vlădica când au fost la noi la besearecă de hram. Numa' să vrei să întrebi... Şi cai ca ai mei nu mai pomeneşti mata în tot Bucureşciul, ce crezi?!

Şi Mitică Busuioc începu a-şi meşteri şi sumeţi mustaţa lui uriaşă şi a-şi umfla bojocii plin de îmbătoşare.

Leoarcă aranja străjile de gealaţi veniţi de la Prefectură. Erau nişte inşi uriaşi şi boccii – unii zic că ar fi fost chiar foşti ocnaşi – da' puternici nevoie mare. Pe

piepturile lor pocneau mundirele. Erau însă atât de căpătânoşi că Leoarcă-şi blestema zilele când îi dăduse în grijă comisarul. Parcă vorbea la pereţi, nu la oameni... Le tot zicea să stea acolo, în uşa hanului, şi să arestuiască pe un ins cu bărbuţă, slab, ogărât[143] şi înhămurit în negru.

— Priceput-aţi, mă? Ai?

Ei dădeau din cap şi se uitau la el, ca la calendar vita.

— Mă, e un ins care vrea – începu iar Leoarcă – să-l omoare pe domnul ministru Kogălniceanu, mă! Stă aici în hanul ăsta! E un ins, mă, slab, mă, ogărât, mă, cu bărbuţă ca la ţapi, mă, înhăimurit, mă, în haine negre ca un cioclu... Aţi priceputără, mă?

Şi ei se uitau la el cum dă din mâini şi încearcă să le vâre în cap cele câte. Leoarcă năduşise de-a binelea, iar ei zâmbeau a râde ca dobitoacele.

Şi Leoarcă o luă de la început:

— Mă, e un ins care vrea, mă...

În cele din urmă, unul din ei nu mai răbdă. Râse tare şi gros:

— Domnu' agent, apoi dumneavoastră mai ştiţi şi alt cuvânt decât mă? Am numărat, de vreo şapte-opt ori l-aţi repetatără!

Toţi gealaţii bufniră în râs, îl înconjurară pe Leoarcă

---

143 Slăbit şi lipsit de vlagă.

şi începură a-l bate peste spate uşor, amical. Leoarcă era aşa de fericit că-l pricepuseră că nici nu prinse că îşi bătuseră joc de el. Îi rândui pe fiecare la locul lui, după porunca comisarului.

— Nu uitaţi, le zise, arestuiţi pe oricare o veni la han după ce veţi fi auzit bubuitura puştii.

XXIII

La ceasurile zece jumătate continua să plouă. Subcomisarul Nicolaide ieşi din Canton după ce poruncise poliţaiului Nicolau, care era înăuntru, să stingă lampa. Ieşi şi se apropie de Goanţă care sta rezemat de perete şi-şi rumega gândurile şi amărăciunile.

— Urâtă vreme! zise. S-a pornit şi vântul!

Goanţă nu răspunse nimic. Privea înainte în întuneric şi tăcea. Nicolaide simţi că începe să se plictisească de aşteptarea aia lungă şi fără niciun rost. Era şi puţin înfrigurat. Mantaua îi era jilavă şi vântul îi şfichiuia cu fire de ploaie.

— Parcă n-ar fi vară! se auzi singur.

Un mormăit îl făcu să tresară. Era Nicolau, care ieşise şi el din Canton.

— Ştiţi, zise acesta, că dom' şef a avut dreptate cu hoţia aia de la biserică? Am găsit odoarele la unul

dintre rudele moartei aceleia!

— Da?! întrebă aşa, oarecum, Nicolaide.

— Da! răspunse Nicolau.

Şi iar tăcură. Subcomisarul privi înainte, în ploaie. Un fulger îi descoperi rondul al doilea de la Şosea: faţă în faţă – casele Cantacuzinilor şi hanul lui Miculcea; casele Kogălniceanului şi hanul lui Birtaşul. Le despărţeau drumul şi lungile grădini. La mijloc, rondul de flori. În faţa caselor Cantacuzinilor un pâlc de tufişuri. Pe marginea şoselei copacii, plantaţi de Mayer cu decenii în urmă, crescuseră acum destul de mari pentru a ascunde zeci de oameni.

— Grozav loc pentru tâlhari! gândi subcomisarul. Şi noapte, şi ploaie... Numai de nu l-ar scăpa Păuliş din ochi... Ar fi deajuns ea insul acela să sară un gard spre una din grădini şi greu să mai dat de el...

La zece ceasuri şi jumătate domnul ministru Mihalache Kogălniceanu ieşi din biroul său de la Minister. Îl însoţi pe primul-ministru Mitică Ghica până la peron, la caleaşca dumitale. Beizadea Mitică plecă însoţit de o gardă trimisă de prefect la cererea Postelniceanului.

Domnul ministru reintră în birou, după ce se interesă dacă Cobzaru a venit cu caleaşca lui. I se răspunse că da.

— Poate să plece, zise.

— Mă iertaţi, domnia voastră, interveni comisarul vopselei de galben, ar fi mai bine să plecăm cu ea.

— Păi, frate Postelniceanu, ziceai altfel, mai adineauri...

— Întocmai, domnule ministru, numai că e bine să plecaţi cu Stan până la Vistierie, unde ne aşteaptă o birjă de piaţă. Asta aşa, dacă e pus vreunul să vadă cum plecaţi...

— Aha! Pricep, pricep! Bine, frate, mă las pe mâna dumitale! Aşteaptă numai să-mi iau nişte hârţoage ce le am de aranjat acasă...

Greoi, Kogălniceanu urcă scările. Postelniceanu rămase, cuprins de emoţii.

— Acum i-acum! îşi zise. Începu a se preumbla prin faţa scării de onoare a ministerului în aşteptare.

Apăru în fine Kogălniceanu, înhărmurat nevoie mare. Era urmat de Sarandi, cu o teaşcă de piele umplută de hârţoage.

— Ce vrei, zise ministrul, zâmbind la privirea mirată a comisarului, bolile mele se supără al naibii la umezeală, flăcăule! Ei. Acum?

— Acum, răspunse Postelniceanu, acuma o să-l rog pe Sarandi să-mi dea mie teaşca. Să încalece şi să meargă până la Vistierie la cam treizeci de paşi în faţa caleştii, ca de obicei. Acolo, după ce vom urca noi în

birjă, adică domnia voastră, domnule ministru, şi cu mine, s-o ia într-o goană până la Canton şi să-l anunţe pe subcomisarul Nicolaide că vine caleaşca...

Cam pe la unsprezece ceasuri din noapte, Stana Cobzarul opri caii în faţa Vistieriei, potrivit poruncii. Ministrul şi comisarul coborâră şi se urcară într-o birjă. De sus, de pe capră, văzu cum birjarul vru să sărute mâna ministrului şi cum acesta se ferise.

— Stai, taică, eu nu-s vlădică! zisese Kogălniceanu şi urcase.

Postelniceanu aşezase el însuşi pătura peste picioarele ministrului, a cărei trupuşenie începuse deja să nu-i. Mai îngăduie a se apleca. Apoi venise la el.

— Nene Stane, zisese, mergi dumneata spre casă singur, dar la pas.

— Pă vremea asta?! întrebase vizitiul.

— Pe! Ce să-i faci... Asta e! Pe la Rondul al doilea, fă-te rogu-te, cât mai mic... mai ales de-oi vedea un ins că-ţi iese în cale, lasă-te jos de tot, să nu te nimerească din greşeală. Noroc!

Se întorsese şi urcase lângă ministru. Un poliţai, altul, care fusese acolo cu birja aceea, se urcase pe scara birjei, spre partea dinspre drum.

Cam la aceleaşi ceasuri, în boziile din faţa caselor Cantacuzinilor boier Chezarie auzi un tropot de cal.

Apoi dinspre Canton cântecul unui pitpalac. Începu a se dezbrăca de caftan. Îşi scoase de la cismă un jungher şi-şi tăie anteriul la umeri şi pe lături. Se îmbibase de ploaie şi devenise atât de greu! Pe dedesubt, mundirul îi era uscat şi se felicita singur la gândul că dacă nu s-ar fi înhăimurit atât, ar fi înţepenit de-a binelea şezând atâtea ceasuri pe vine, în ploaie. Dădu hanţele alea deoparte şi se pregăti pentru a sări asupra insului aflat la numai doi metri în faţa lui, ascuns şi el în tufişuri.

Nu tot atât de fericit şi uscat era şi Caledonie, aflat şi el numai la vreo douăzeci de paşi mai departe, după un copac, aşteptând ca acela să ducă puşca la ochi pentru a se avânta şi el. Înjura în gând de toţi sfinţii, mai ales că iubea şi mahoarca de tutun şi nu putea de loc să aprindă o răsucită.

Venirea lui Sarandi îi scoase pe cei de la canton din amorţeală.

— Ei, cum îi? întrebă acesta.

— Ce să fie?

— Insul e acolo? Aşteaptă?

— Da!

— Caleaşca trebuie să vină...

— Ştiu! Nicolau, dă-i drumul!

Şi în noapte se auzi cântecul de pitpalac. Apoi toţi trei

începură să-şi mângâie pistoalele încărcate din buzunare.

Auzind calul lui Sarandi, Popovici îşi mângâie puşca pe sub manta. „Trebuie să fie însoţitorul!" gândi. „Acum trebuie să apară şi careta!" îşi vârî puşca sub braţ şi-şi frecă mâinile să şi le încălzească. Apoi se ridică uşor deasupra tufişurilor şi aţinti drumul. Nu se auzea decât ploaia, vuietul vântului şi tunete îndepărtate. Ieşi dintre tufişuri. (în spate, Păuliş avansă repede pentru a fi la distanţa unui salt.)

În fine, clipele lungi părură a se frânge. Pe caldarâm se auziră tropot de cai şi zdrăngănit de roate. „Caretă fulgeră în capul lui Popovici. Şi dintr-odată, teama începu să urce în el zvâcnind prin vine. Se răsuci cu totul în jurul lui pentru a privi încă o dată dacă nu e nimeni. Un fulger apropiat îl orbi. Văzu careta venind. „Şi diavolul e cu mine!" gândi el. „Lumină de fulger pentru a vedea bine şi ochi bine!" Tunetul îl zdruncină însă. „Să ucizi? De ce?" „Pentru banii... pentru arginţii trădării?", îşi răspunse întrebându-se. Tot trupul începu a-i tremura. „Iar mă apucă, iar mă apucă!" gândi cu teamă. „Dar de ce merg caii la pas? Prin ploaie? Ca să-l ochesc mai bine? Totul parcă e un făcut!"

Scoase puşca de sub pelerină. Prin ploaie se auzi

ţăcănitul încărcătorului. (Păuliş se încordă pe vârful picioarelor.) O duse la ochi şi ţinti caleaşca ce venea zguduindu-se pe pietrele caldarâmului. Aştepta un fulger să-i lumineze. Un fulger... Şi nu mai venea... Doar teama îi bubuia la tâmple. „Trebuie să mă stăpânesc! Trebuie să mă stăpânesc!" Trebuie să mă stăpânesc!" îşi tot repeta fostul poliţai de Târgu Ocna.

„Acum!" Careta se apropiase. Era la treizeci de paşi şi venea încet, încet, crescând în faţa ţevii. Douăzeci de paşi... De încordare, năduşeala brăzda faţa suptă a lui Popovici. Ar fi vrut să se şteargă. Cincisprezece paşi... Zece...

Şi veni fulgerul. Fulgerul care-i străpunse creierii în sus şi în jos. Careta era goală. Da, da. Careta era goală. (în ultima clipă, Păuliş se oprise a nu sări. Acum înota în noroiul dintre tufişuri, cu mâinile şi faţa biciuite de crengile în care-şi rupsese saltul.)

Popovici îşi lăsase puşca în jos, abia după ce careta trecuse. Pur şi simplu, de uluială uitase s-o mai coboare. Prin capătul ei îl văzuse pe vizitiu trântindu-se de pe capră în jos, între cai, pe oişte. Şi imaginea aceea a omului prăbuşindu-se i se repeta la nesfârşit în faţa ochilor.

„Doamne!" murmură. „Doamne! Ce era să fac?! Doamne... doamne!" „Oricum, Smădeanu, dacă m-a ur mărit, trebuie să-mi dea banii! îşi zise. Nu poate să zică

cum că eu n-aş fi vrut a o face...!”

Îşi aminti de puşca din umăr aşa, deodată. Şi-o trase repede sub pelerină. „Doamne”, murmură iar. Abia acum simţea cât e de ud şi de transpirat în acelaşi timp. Îl lua cu frig.

Pomi spre han. Mergea repede şi aplecat înainte...

Ionescu, la hanul lui Zamfir Birtaşu, aştepta bubuitura. A văzut şi el careta trecând prin faţa hanului, la pas, fără birjar. Şi bubuitura n-a venit. Era descumpănit. Nu ştia ce să fată. Fugi spre casele Kogălniceanului în cele din urmă. Caii s-au oprit singuri. Când ajunse, îl văzu pe Stan Cobzarul adunându-se de pe oişte şi ieşind pe sub cai, de-a buşilea. Îl ajută.

— N-a tras? întrebă.

Stan Cobzarul era prea înspăimântat ca să răspundă ceva.

Nici Păuliş, nici Caledonie nu ştiură ce să facă. După plecarea insului, au ieşit din ascunzătorile lor şi se uitară după silueta gârbovită a celui ce se îndepărta.

— Ce facem, Caledonie? De ce n-a tras ăsta?!

— Da’ naiba ştie! primi răspunsul. Ştiu atât că nu ştiu ce să fac şi sunt ud până la piele...

— Iar eu îngălat ca un purcel. Am căzut în gol când

am văzut că insul nu trage, ei stă aşa, cu puşca la ochi... La niciun pas de el. Dar unde naiba se duce? Hai după el! Ăsta aşteaptă ceva... Ce caută spre Canton?

Şi se luară după el.

Împuşcătura care nu a venit îi nedumeri şi pe cei de la Canton.

— Ia vezi, Nicolau! zise subcomisarul. Mergi şi vezi ce e...

Poliţaiul se desprinse de sub streaşina Cantonului şi o luă la întâmplare. Şi deodată, în faţă, îi răsări un ins subţiratec. Îl recunoscu după desemnul lui Corcovăţ. Nici măcar o îndoială, era Popovici. Îl luă din scurt deci:

— Ce cauţi, dom'le, la ora asta pe aici?

— Îm?

— Insul tresări.

— Poftim?

— Te-am întrebat ce cauţi la ora asta pe uliţi...

— O birjă, da, da, o birjă! tresări din nou Popovici cu gândul la careta goală. O birjă pentru jupână-meu A băut colea la Zamfir Birtaşu de nu-l mai ţin picioarele... Iată asta caut, o birjă, un muscal...

— Pe-aici? La ora asta? Greu de găsit! răspunse Nicolau. Greu de găsit! Mă rog...

Se întoarse. Cu coada ochiului îl văzu cum se

îndreaptă spre hanul lui Miculcea. Apoi reveni sub streaşină.

— Popovici, dom' Nicolaide, Popovici... Se duce la han. Ce facem?

— Nimic! Aşteptăm pe comisar! Treaba noastră-i să-l apărăm pe domnul ministru... Dacă mai e unul pe aici?!... Afară de Popovici ăsta?

Nedumeriţi erau şi gealaţii Prefecturii. Îl văzură pe ins că revine la „otel", că intră pe uşa din faţă, dar, când îi zăreşte. O şterge repede. Ei nu s-au băgat. L-au lăsat să iasă. Doar li se spusese să intervină numai după ce au auzit împuşcătura. L-au urmărit oţărâţi[144] cum se dă după colţul hanului. Şi Leoarcă îl văzu trecând pe lângă el şi, intrând pe uşa din dos. Urcă la odaia lui cu nr. 14. Îndată ce închise uşa, se repezi în camera alăturată a boierului Chezarie. Păuliş îi spusese ceva de un cufăr şi o gaură, O găsi repede pe întuneric, căci celălalt aprinsese opaiţul şi un fir de lumină se scurgea prin ea îşi potrivi ochiul şi-l zări cum s-a aşezat pe marginea patului, cu capul rezemat de ţeava puştii. Apoi cum s-a sculat, cum a aruncat arma şi cartuşele cât colo, cum s-a dezbrăcat şi s-a vârât în aşternut suflând în flacăra opaiţului. Şi cum nu mai vedea nimic, îşi aţinti urechea.

---

144 Morocănos, posomorât; supărat.

Dincolo de zid, insul se freca în aşternut. Nu-şi găsea locul şi nu putea adormi. Patul scârţâia la fiecare răsucire, cu toate că era atât de slab. „Pat de otel, gândi Leoarcă, descleiat şi tăvălit!”

Abia pe la două noaptea adormi nenorocitul.

Domnul ministru Mihalache Kogălniceanu ajunse la casele dumnealui pe la ceasurile unsprezece şi jumătate din noapte. Îl găsi pe Cobzarul şezând lângă intrare, ghemuit. Între timp, caii fuseseră deshămaţi de către grăjdar.

— Să trăiţi, domnule ministru! auzi Cobzarul pe Ionescu salutând.

— Să trăim, să trăim... Dar cine eşti, frate, matale?

— E omul meu, răspunse Postelniceanu în locul lui.

— Da?! Văd că m-ai împânzit cu oamenii tăi, comisare! Dar ce-ai Cobzarule?! Stane, ce-i cu tine? Te-a rănit ăla?

— Nu, domnule ministru, se vârî Ionescu în vorbă, e numai speriat, măria ta, e numai speriat.

— Ei, lasă! Cobzarule, uite aici un leac de sperietură! zise conul Mihalache şi scoase o monedă de aur. Se aplecă şi i-o lăsă să cadă în braţe vizitiului. Se îndreptă apoi cu un oftat:

— Greu, frate, greu cu burduhănia asta a mea, greu! Urcă în sfârşit în odăile sale, salutându-i pe toţi.

— Ionescule, zise comisarul de galben, rămâi aici şi faci de caraulă cu Sarandi. Ţi-l trimit eu... L-aţi arestuit pe ăla?

— Nu, şefule, că n-a tras!

— Trebuia arestuit! Foarte rău, foarte rău... Hai, Corcovăţ, hai!

Sări în birjă şi o porni spre Canton.

La ceasurile trei, Popovici fu arestuit. Sculat din somn şi arestuit. Îşi bulbucase ochii cu spaimă, dar nu opusese nicio vorbă. Se îmbrăcă şi îi urmă pe poliţai la Canţelaria culorii de galben şi mărturisi tot.

Două zile mai târziu, cititorii care deschideau *Monitorul,* „dziar oficiale al României", puteau afla de izbucnirea unui incendiu la Focşani, sau cum o furtună năprasnică dezvelise „tot noul edificiu al spitalului judeţean, vătămând chiar frontispiciul" la Turnu Măgurele, sau cum că Ghiţă Ciocan şi Andrei Radu erau inculpaţi în faţa tribunalului civilo-comercialu din Brăila pentru furt de cai de la Ianache Cireaşă... cum că Primăria Bucureşcilor nu primea petiţiuni şi reclamaţiuni decât la ceasurile „10 dimineaţă şi 12 la amiază", cum că domnul locotenent-colonel Baruţ era numit prin înalt decret „directore la Ministerul de războel", sau că doritorii îşi puteau cumpăra „brichete" pentru încălzitul „locomobilelor" de la prima soţietate C.R. de navigaţie cu vaporul pe Dunăre...

Ei bine, la „partea neoficială”, şi Postelniceanu, comisar al vopselei de galben, citi următorul anunţ: „În noaptea de 11 spre 12 iunie, un individ, anume N. Popovici, zis Andreescu, ascuns în apropierea casei domnului ministru de interne cu o puşcă cu două ţevi, pândea să asasine pe D. Ministru la întoarcerea sa din oraş. Gratzie însă prevederilor poliţiei şi unor circumstanţe independente de voinţa sa, acel individ nu a putut executa această criminală faptă.

Prins şi arestat, el a mărturisit înaintea procurorului faptele mai sus expuse. S-a mai dat mandat de depunere şi contra preotului Gr. Musceleanu şi lui Smădeanu cu care s-a aflat în strânse relaţiuni.

Instrucţia se urmează cu activitate.”

— Ei, ce zici, şefu’? întrebă Ionescu plin de fudulie. Nu-i grozav? Eu l-am dat la ziar, nu-i grozav?!

— Grozav, grozav, Ionescule! zâmbi Postelniceanu şi gândi că poliţaiul ăsta şi cu el vrea a se pune bine.

— Numai că, şefu’, au scos ăia de acolo a mai frumoasă vorbă. Aşa trebuia să se sfârşească: „Pentru această îndeplinire a misiei, domnul ministru de interne a expus toate mulţumirile sale domnului comisar al vopselei de galben...”. Şi au scos-o, tâlharii, au scos-o! Au zis că e destul şi atât! Am dat-o şi la *Buciumul* şi la *Voinţa Naţională,* peste tot...

— Bine, bine, Ionescule, dar nu trebuia... Nu, nu

trebuia!

— Cum, şefu', cum să n-o dăm?!

Postelniceanu dădu a lehamite din mână şi ieşi. Ştia el de ce... Cu o zi înainte îl chemase Kogălniceanu. Spre seară îl chemase şi-i spusese cu durere aproape despre convorbirea ce avusese loc la prânz între consulul chezaro-crăiesc, domnitor şi el.

— Ăştia doi vor să şterg cu buretele tot, după ce au atentat la viaţa mea, mama lor... Ei, frate, politica asta... politica asta... Cred, Postelnicene, că ar cam trebui să-ţi prezinţi demisiunea. Nu te uita aşa! Povestea e cu cântec. Va trebui să pleci undeva... cât mai departe... M-am gândia la... Mai sunt încă ministru la Externe. Ce-ai zice la Paris... la reprezentanţa noastră diplomatică?! Ei? Crede-mă, nu te uita aşa... Nu vreau să ţi se întâmple ceva rău, aşa, din întâmplare... Poate pricepi... Şi când te gândeşti că va trebui să dau vina pe alţii...

De priceput, pricepea. Dar pe undeva se simţea descumpănit. Nu se aştepta ca dumnealui, conul Mihalache, să se plece la bătaia vântului domnesc.

Intră în odaia lui de comisar, scoase o foaie de hârtie albă şi începu a-şi scrie demisiunea din postul de comisar al vopselei de galben a urbei Bucureşcilor.

XXIV

Monsieur Michel Duclos, ziaristul de la *Le monde illustré,* fu primit, la 14 mai 1878, la Ministerul Afacerilor Străine, de către domnul ministru Kogălniceanu. O primire oficială, fără fast, cu care ocaziune se înmână susnumitului gazetar ordinul Steaua României „pentru buna propagare a luptei românilor pentru independenţă", după cum scria în decretul de acordare a ordinului.

După înmânarea oficială, domnul ministru şi monsieur Duclos s-au retras în biroul domnului Kogălniceanu pentru ca, în tihnă şi nederanjaţi de nimeni, excelenţa sa să poată răspunde unor întrebări ale gazetarului francez.

— Ei, comisare, zâmbi ministrul, cred că acum poţi s-o mai dat şi pe limba românească, după ani şi ani de franceză...

— Aţi uitat, domnule ministru, de Montaureanu, şi el e român...

— Cine mai e ăsta?

— Desenatorul meu de front...

— Aoleu, da, mi-a zis ceva Urechia despre el. În orice caz, aţi făcut treabă bună, fraţilor, pe acolo.

— Domnule ministru, vă rog să mă credeţi, nu spun vorbe mari, dar noi, românii, oriunde am fi vânturaţi

de soartă, suntem cu ţara, orice ar fi... Nu-s vorbe mari şi de fanfaronadă, credeţi-mă!

— Te cred, te cred! Timpul vântură oamenii, frate, îi vântură în sus şi în jos, dar rădăcinile rămân rădăcini... Ehehei, comisare, comisare... Şi cum trec anii... Cum trec...

— Opt ani, domnule ministru, opt ani...

— Da, da, opt ani... Opt ani... Trece vremea! (Şi ministrul oftă...) Ce să-i faci, frate Postelnicene, ce să-i faci...

— Îmi mai ţineţi minte numele, domnule ministru?!

— Se poate? De fapt nu m-ai lăsat nici tu să te uit. Ai dispărut dintr-odată de la reprezentanţă, fără demisiune, fără... Dar ce s-a întâmplat, frate? De ce te-ai dat la fund, aşa, deodată? Ai dispărut şi gata! Până adineauri, când te văzui, şi chiar şi adineauri, nu eram sigur, te credeam mort, sau oricum... Ce s-a întâmplat, acolo, la Paris?

— Ce să se întâmple? Ce s-a întâmplat şi cu Goanţă, sărmanul Goanţă, câteva zile după demisiunea mea. Ştiam şi eu prea multe... mult prea multe... Şi unele căleşti au şi câte patru cai şi roţi grele... Mai scapă omul o dată, de două ori, iar a treia oară trebuie să fii nebun să mai speri a scăpa, domnule ministru. Iar dacă mai ai prieteni şi pe la Prefectura poliţiei, mai afli câte ceva... despre nişte prieteni care te caută, aşa că e mai bine să

urmezi sfatul câte unui amic ca monsieur Corbeaux şi să te faci pierdut în lume. O scrisoare, un coleg la Dijon – mare şi tare – şi am devenit Michel Duclos, născut la Lille şi locuind la Marsilia timp de cinci ani, gazetar de profesie. Reîntors la Paris, m-am angajat la *Le monde illustré.* Aci l-am întâlnit pe Montaureanu, alt român plecat după covrigii din coada câinilor parizieni şi adunând numai găurile. Nu m-am putut opri să nu vorbesc româneşte cu insul şi m-a aflat patronul. Şi iacă aşa am ajuns, şi mi-a convenit să ajung, pe frontul Plevnei. Aici...

— Da, da, ştiu... De-ai şti, frate Postelnicene, ce zarvă a fost la comenduire când au început să vină scrisorile tale şi desenele amicului tău. Cerchez parcă înnebunise, Arion făcea spume, Carol se lua cu mâinile de cap... Nimeni nu pricepea nimic. Toţi credeau a fi înşelăciune turcească... A trebuit să pierdem oameni când cu Griviţa a doua ca să priceapă capii oştirii că informaţiunile erau buhe şi că cineva ne ajuta de acolo, din redute... Ai fost mare, mare de tot... De n-ar fi fost veste de la tine, nu ne-ar fi trecut în cap atacul de despresurare al turcilor, mai ales când aşteptau ajutoare din Anatolia!

— Ajutoare?! Nu aşteptau niciun om... Era praf aruncat în ochii domniilor voastre. Turcii abia-şi mai trăgeau nădragii, iertaţi-mi expresiunea... Arme nu,

proviant[145] nu... Şi nu aşteptau niciun ajutor. Sultanul personalmente coborâse din perinile seraiului să consfătuiască cu ambasada englezească. Îşi temea capul în acele momente... mai ales că lucrurile sunt iar tare tulburi la Poartă. Era atât de speriat că ar fi purtat tratative şi cu papa de la Roma, numai să se potolească totul şi să se poată reîntoarce la cadânele lui... Nu, nu aşteptau ajutoare. De fapt turcii au încercat ieşirea aceea disperată la poruncă imperială. Erau trupele lor de vârf şi trebuiau să apere Istambulul... Dovadă că după predarea trupelor de la Plevna nici nu au mai avut cu ce opune rezistenţă cât de cât în luptele de după aceea.

— Da, da, ai dreptate, comisare...

— Vă rog...

— A, da, monsieur Duclos... Ai dreptate... zidurile mai au urechi uneori... Chiar închiderea lor la Plevna nu a fost decât o încercare de lungire a conflictului. După intrarea noastră în luptă, baza de aprovizionare a ruşilor se apropiase, superioritatea numerică se răsturnase. Cu apărarea nu câştigi victorii. Aşteptau numai intervenţia marilor puteri pentru a-i salva.

— Ceea ce pare a se şi întâmpla... şi aşa...

— Mai mult ca sigur.

---

[145] Provizii, alimente (pentru armată).

Un moment de linişte se lăsă între cei doi. Apoi monsieur Duclos reînnodă convorbirea.

— Domnule ministru, aş vrea să vă rog ceva. Din anumite motive – le cunoaşteţi şi dumneavoastră – nu vreau să mă demaschez. Aş vrea să ştiu ce mai e cu băieţii mei. Cu Păuliş, cu ceilalţi... Cum s-a încheiat toată povestea...

— Hâm! Te-ai legat de povestea aia...

— Mai mult decât credeţi!

— Zău?

— M-am însurat acum vreo doi ani cu doamna Mavrodi.

— Cum?!

— Exact. Ne-am reîntâlnit la Paris. O simplă întâmplare...

— O simplă... întâmplare?! şi ministrul surise cu înţeles.

— Mai mult ca sigur, excelenţă.

— Cine-mi eşti, cine-mi eşti, monsieur Duclos...

— Cred că mă bănuiţi de pomană, excelenţă, a fost o veritabilă şi reală întâmplare. În ţară nu am văzut-o decât de două ori. Pe cuvântul meu... Dar ştiţi cum e când eşti printre străini. Şi duşmanul îţi aduce o mică parte din ţară şi îi eşti recunoscător. O simplă întâmplare...

— Şi dacă mai e şi tare frumoasă... fie duşmanul cât

de rău... ai?!

— Mă rog... Cum vreţi, excelenţă...

— Ei, lasă, lasă, nu te acuz cu nimic, frate, nu te acuz, ci te invidiez... Era *a* naibii de frumoasă acea doamnă. Scuză-mă, acea doamnă e soţia dumitale acum, frate! Să-ţi fie cu noroc!

— Mulţumesc, excelenţă!

— Da, da. Te-ai cam molipsit tare de curtoazie franţuzească. În fine, m-ai rugat ceva... Popovici prins, a recunoscut totul... numai că ceilalţi, nimic. Erau prea deştepţi ca Ciuflea, judecătorul de instrucţie căruia i s-a încredinţat cazul, să afle ceva. Nici nu străluceşte el prin inteligenţie, au mai fost ele şi nişte intervenţiuni de sus, aşa că totul a căzut... A căzut atât de frumos încât unii au ajuns să mă acuze şi că am înscenat eu totul pentru popularitate... De fapt, frate, căderea se cam datoreşte şi ţie. Ai dispărut... Ştiai cel mai mult. Apoi Goanţă, agentul tău, săracul, fie-i ţărâna uşoară, a dispărut şi el...

dintre cei vii. O caleaşcă l-a călcat, după cum cunoşti. Amicul Nicolaide, acum comisar la Prefectură, care a anchetuit moartea lui Goanţă, nu a găsit nimic, sau n-a voit să găsească nimic care să ne ducă la vizitiul ce-a mânat caii acelei căleşti. Păuliş a-l tău, gura aia mare, a zis câte în lună şi pe pământ la proces, iar pe urmă m-a aşteptat acasă, la întoarcere, ca să-mi spună că aşa şi pe

dincolo... vrea să se însoare şi el. Am înţeles că era cam speriat Băiatul ăla mare şi gras de la Albastru, cum îl cheamă...

— Caledonie...

— Aşa, Caledonie, a spus tot ce ştia, dar nu ştia nici ei prea multe. Acum s-a lăsat de meserie. S-a făcut actor. Auzi? Actor... De fapt, ai şi greşit cu carul, frate, ai greşit mult în afacerea aia. Ai lucrat numai cu câte unul singur. Fiecare de capul lui şi îţi raportau numai ţie...

— Dar rapoartele mele?

— Rapoartele tale?! Aa, da! Au dispărut! Curios, dar au dispărut chiar din dosierele mele... Până şi carneţelul cu scoarţe aurii... Şi el a dispărut! Şi de ele nu ştiau decât doi oameni, Sarandi şi beizade Mitică! Dar care din ei? Ei, tocmai asta nu ştiu! Dacă nu amândoi deopotrivă...

— Şi martorii?

— Martorii?! Care martori?

— Popa Chiţicuş, State, Isidor...

— Cum? Au fost şi martori? Acuma aflu.

— Au fost! Şi erau închişi în arestul comisariatului...

— Hâm! Martori şi mărturii... Şi eu n-am ştiut frate! Doar de Isidor... Acum face neguţătorie la Levant... Hâm! auzi, dom'le, erau şi martori...

Un moment de linişte se lăsă peste cei doi. Se bălăngăni în ritmul răsuflării precipitate a

Kogălniceanului... Apoi ministrul se ridică, ocoli biroul şi-i luă mâna domnului Duclos.

— Oricum, ai făcut treabă bună, frate! Şi atunci, şi acum! Asta-i misia poliţiei, să previe actul criminal! Şi voi aţi făcut-o! Cum aţi putut, dar aţi făcut-o! Aoleu, era să uit! Ştii cine a fost, atunci la proces, cinstit şi cu sine? Ionescu! Numai el! Şi am gustul amar că tocmai pe el l-au zvârlit apoi, după plecarea mea de la guvern, din poliţie... Pe motiv de mită. Hâm! Frumoasă poveste, domnule Duclos, nu-i aşa?

Un zâmbet înflori pe obrazul gras şi bătrân al ministrului. Dar era un zâmbet trist, obosit şi cumva nedumerit.

— Afurisit ghem al ispitirilor povestea noastră, frate! Pe unii i-a ispitit puterea, pe alţii averea, pe alţii politichia... Şi pe mine m-a ispitit a ştire care şi cum şi de ce! Numai că ghemul a fost atât de strâns şi încâlcit! Ufff...

Stăneşti-Argeş 1978 – *Bucureşti 1979.*

Lector: CONSTANTINA PALIGORA
Tehnoredactor: CORNEL CRISTESCU

Bun de tipar: 30. XII. 1983. Apărut; 1984

Comanda nr. 2 448.
Coli de tipar: 12.

Comanda nr. 30 430
Combinatul poligrafic „Casa Scânteii”
Piaţa Scânteii nr. 1, Bucureşti,
Republica Socialistă România

colecția aventura

Adrian Adamache

„Era un mărunt conțopist la Prefectura poliției și se trezise într-o seară chemat de Vodă Cuza, el și cu încă unul, Ilicioiu, de la Iași, și trimiși la Paris să facă dreptul la Universitate, apoi să șadă pe la Prefectura poliției franceze să învețe... «Voi trebuie să învățați să faceți poliție cu mintea și nu cu bîta!» le zisese Vodă și din caseta personală le dăduse banii. «Vi-i dau pe toți, a mai zis Vodă, să vă ajungă în toți anii, că eu și cu Mihalache — și-i zîmbise Kogălniceanului care era și el de față — avem de rezolvat lucruri mari aici în țară și nu se știe niciodată ce-o să mai fie...»"

Lei 14